

Høringsvar 1

Fra: 3 - SIK Høringer (SIK)
Sendt: 5. oktober 2023 14:29
Til: Høring energiørerne
Emne: VS: Høring: Høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)
Vedhæftede filer: Orienteringsbrev.pdf; Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm.pdf; Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering.pdf; Miljørapport_Delrapport 2_ Hav.pdf; Miljørapport_Delrapport 3 _Land.pdf; Miljørapport_Natura 2000.pdf; Visibilitetsanalyse for Energiø Bornholm.pdf

Kære Energistyrelsen

Sikkerhedsstyrelsen har ingen bemærkninger til Høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase).

Venlig hilsen

Lene Tellund Reis
Kundekonsulent

Sikkerhedsstyrelsen
Esbjerg Brygge 30
6700 Esbjerg
Tlf.: +45 33 73 20 00
www.sik.dk

Denne e-mail og enhver vedhæftet fil er fortrolig. Hvis ikke du er den rette modtager, bedes du venligst omgående kontakte os og derefter slette e-mailen og enhver vedhæftet fil. På forhånd tak.

Høringssvar 2

Fra: [REDACTED]
Sendt: 26. oktober 2023 21:19
Til: Høring energiøerne
Emne: Høringssvar til Forslag til plan for Energiø Bornholm

Jeg har lige været til høring i Høje Taastrup.

Jeg kan forstå, at et af de største problemer med at placere transformerstationen i Avedøre, er at der mangler højspændingsforsyning, som anlægget skal tilsluttes.

Højspændingsledningerne findes derimod i Solhøj, hvorfor anlægget så ønskes placeret her.

Når det er muligt, at flytte strømmen fra Bornholm til Solhøj i kabler, er det vel også muligt at tilslutte et højspændingskabel i Solhøj, og så grave dette kabel ned og føre dette til Avedøre. Om strømmen løber den ene vej eller den anden er vel underordnet.

Så vil man kunne placere omformerstationen i Avedøre, og tilslutte det til højspændingsledningerne i Solhøj. Så er der ingen risiko for det værdifulde vandindvindingsområde og problemet med den manglende højspænding i Avedøre, burde så være løst.

Mange hilsner

[REDACTED]

Høringssvar 3

The Danish Energy Agency

hoeringenergie@ens.dk

Cc: Maj Holst, chefkonsulent (mjht@ens.dk),

Carsten Niebuhrs Gade 43
DK-1577 Copenhagen V
Denmark

Hinterbergstrasse 38A 6312 Steinhausen, Switzerland

Date 30-10-2023

Document No: 800-967-PE-ENG-POF-LET-23103001

Statement to the Bornholm Energy Programme – consultation materials “Miljøvurdering af Plan for Program Energiø Bornholm”

Nord Stream 2 (NSP2) supports the development of a sustainable energy system and agree that wind power generation is an important renewable energy source. For a windfarm development in close proximity to the Nord Stream 2 pipelines, it is important that an early stage of the design, the potential impacts to the existing infrastructure are carefully considered. Such impacts (risks) arise over the project life cycle i.e. construction, operation, maintenance and decommissioning, and are both direct and indirect.

Agreement with the Danish Energy Agency

Nord Stream 2 AG recommends that the potential impacts are managed through a formal agreement with the Danish Energy Agency / Project Developer. This agreement would address both the proximity to and the crossings of NSP2 pipelines and provide the framework for an agreed design and to manage construction, operation, maintenance, repair and decommissioning risks to both parties.

Consideration of Direct Risks

Construction and life-of-service maintenance of windfarm infrastructure (towers, cables, anchorage systems etc.) in proximity to NSP2 pipelines presents direct risks to the pipelines; for example, during the construction phase as a result of increased vessel activity, the variety operations to be performed, and the extent of actual infrastructure. Risk will vary according to the type and proximity of the activity.

Typically, we would require the construction fleet and any extensions of material assets from involved vessels, to remain outside of the pipeline safety zone (500m) except during essential transits. This especially includes anchoring. These measures would be included in above mentioned crossing and proximity agreement and based on the planned activities.

During the operation phase, maintenance activities may also present ongoing risks to the NSP2 pipelines. Risk will vary according to the infrastructure type, for example: floating structures present direct risk to the NSP2 pipelines in case of any failings in the mooring infrastructure, whereas fixed structures are unlikely to pose a risk in themselves provided there is adequate separation to the pipelines. In addition, if significant offshore maintenance works are envisaged during the life-of-service of the system, then the same types of the risks from the construction phase are expected to also apply during these maintenance works.

Consideration of Indirect Risks

The presence of such windfarm infrastructure in close proximity to NSP2 pipelines could hamper any future pipeline repair or maintenance works. Whilst a repair of a pipeline section could be performed with a very low risk, should it become necessary and involve a pipelay vessel, such a vessel could have moorings extending up to 1200m. Furthermore, any future repair on the NSP2 pipelines could have an impact on the windfarm cables and these may need to be cut/interrupted during the pipeline repairs.

The presence of such windfarm infrastructure could expose NSP2 pipelines to an increased risk of vessel emergency anchoring. The potential impact on behavior of shipping (and emergency anchoring) due to the presence of the windfarm needs to be assessed.

Risk mitigation considerations:

1. Turbine structures: risk mitigation during design

Fixed structures are evaluated to present less direct risk than tethered floating structures. Should tethered structures be considered then piled anchors would be preferred.

2. Proximity: risk mitigation during design

Lay out should consider that no turbine and associated anchorage should be located closer than 1.5 km.

3. High voltage/power cables: risk mitigation during design

The type of electrical power (AC or DC) present different risks to the NSP2 pipelines' cathodic protection. All cables would need to maintain a separation of at least 250m except when crossing over the NSP2 pipeline. Cables crossing over NSP2 should be minimised and the crossing direction should be $\sim 90^\circ$ relative to the pipeline.

It must be ensured and demonstrated that the electrical/magnetic/electromagnetic influences of high voltage cables crossing NSP2 pipelines will not compromise the pipeline's integrity.

Note: in case of DC cables, the required separation from the NSP2 pipeline may increase. Mono-polar DC cable with seawater return would be unacceptable.

4. Pipeline safety zone (typically 500m): risk mitigation during construction, maintenance, repair and decommissioning.

No over-the-side works or anchoring within the pipeline safety zone to avoid damage from anchoring and accidentally dropped objects.

Layout of Bornholm Energy Island in relation to the NSP2 pipelines

The proposed location of the Bornholm II OWF is approximately 250m (at its closest point) north of the NSP2 pipelines. As detailed above to mitigate the proximity risk, the lay out should consider that no turbine and associated anchorage should be located closer than 1.5 km from NSP2 lines.

Nord Stream 2 AG does not have geospatial data on the proposed locations of the associated export cables; however, based on the consultation materials ([Miljøvurdering af Plan for Program Energiø Bornholm | Energistyrelsen](#)) the Bornholm II OWF export route towards Germany would cross NSP2 pipelines.

Should turbines and or other structures be planned within 1.5 km, or cables and/or pipelines cross the NSP2 pipelines, then please address with NSP2 AG at an early stage as further design considerations will need to be considered.

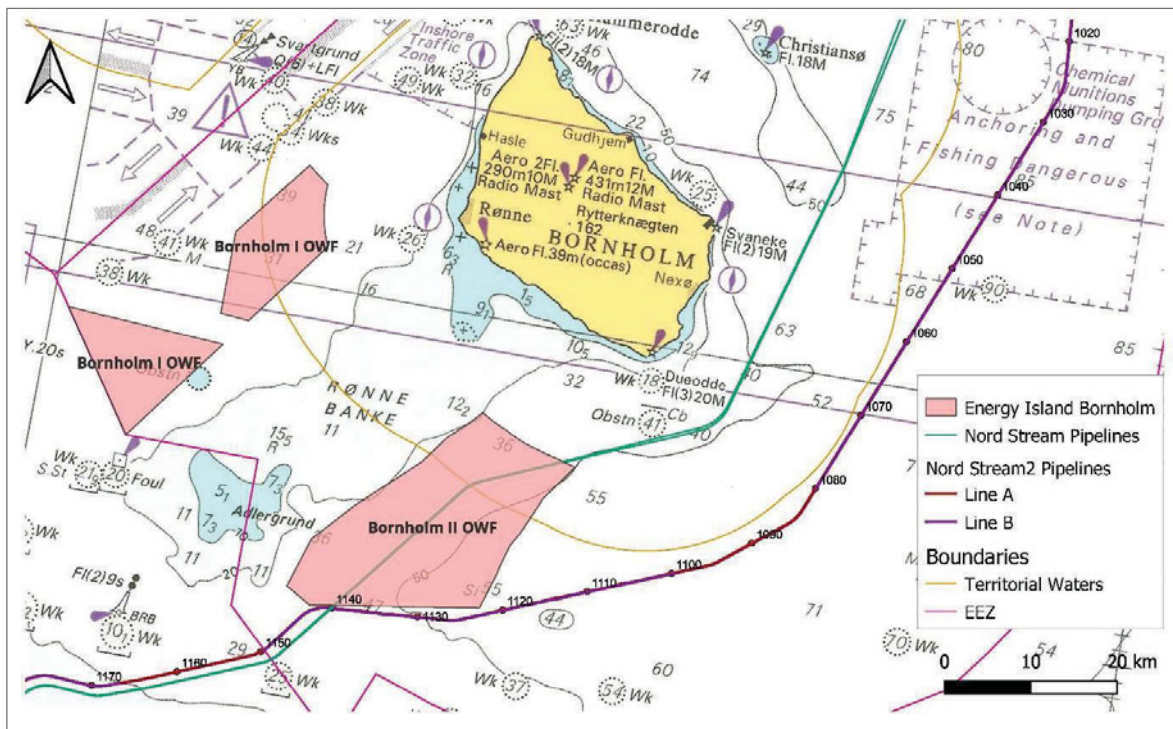

Figure: Bornholm II OWF is planned in close proximity to NSP2 pipelines

Nord Stream 2 AG

Simon Bonnelt
Head of Permitting

John Watkins
Deputy CTO - Offshore

Rønne den 1. november 2023

Indsigelse vedr. Energiø Bornholm

Åbent brev fra en bornholmsk borger: [REDACTED]

I forbindelse med Energistyrelsens igangsættelse af 2. offentlighedsfase for høring af udkast til plan for program Energiø Bornholm, har jeg følgende bekymringer:

"Eksponering for højt niveau af infralyd interfererer negativt med hjertefunktionen, selv så snart som en time efter eksponering. Der er udført talrige uafhængige laboratorieforskning fra hele kloden, hvilket resulterer i lignende resultater,

der understøtter denne konklusion. Disse resultater bør overvejes, når man ser på miljøbestemmelser."

Citatet har jeg oversat fra engelsk, og stammer fra konklusionen i et studie fra universitetshospitalet i Mainz, Tyskland, publiceret på NIH(National Library of Medicine) **Negative Effect of High-Level Infrasound on Human Myocardial Contractility: In-Vitro Controlled Experiment** by Ryan Chaban , Ahmed Ghazy , Eleni Georgiade , Nicole Stumpf , and Christian-Friedrich Vahl (2021)

"Hvad angår de effekter, der genereres på menneskers sundhed, var der et større antal artikler, der refererede til effekter på søvnforstyrrelser, ubehag, følsomhed over for og irritabilitet fra støj, gener, høretab og hjerte-kar-sygdomme, og disse effekter er analyseret mere detaljeret i nærværende artikel."

Citatet har jeg oversat fra engelsk, og stammer fra en videnskabelig artikel, hvor man har analyseret 39 artikler i dybden - publiceret på MDPI (Multidisciplinary Digital Publishing Institute). **"Low-Frequency Noise and Its Main Effect on Human Health – A Review of the literature between 2016 and 2019"** by Juliana Araujo Alves, Filipa Neto Paiva, Ligia Torres Silva and Paulo Remoaldo.

Mange flere studier viser, at infralyd og lavfrekvent lyd fra vindmøller skader menneskers helbred. Da langtidskonsekvenserne i forhold til menneskers påvirkning af lavfrekvent lyd og infralyd endnu

er ukendte, foreslår jeg, at der politisk vedtages et **forsigtighedsprincip**, der sikrer at befolkningsgrupper i nærheden af vindmølleparker ikke udsættes for unødigt sundhedsrisiko på lang sigt.

Dette kan imødekommes ved at øge afstanden betragteligt mellem land og de udpegede områder til opførsel af havvindmølleparker.

Jeg er bekendt med, at den tyske havgrænse forhindrer en forsvarlig "forsigtighedsprincip-afstand" til befolkningen på Bornholm.

Menneskers sundhed må komme før en landegrænse. Ellers må projektet flyttes til Nordsøen, hvor afstanden til den engelske grænse muliggør en forsvarlig afstand uden helbredsrisiko for mennesker på land.

Jeg opfordrer på det kraftigste til, at lovgivningen skærpes, således at et forsigtighedsprincip kan iværksættes i forbindelse med etablering af Energiø Bornholm.

Jeg ønsker ikke, at vi om 20 år må erkende, at Bornholmerne var forsøgspartnere i tidens største klimaeksperiment.

Klimakrisen skal løses, men det må aldrig blive på bekostning af borgernes helbred.

Hvis vi bliver syge, hvem er det så lige, vi gør det her for?

Forsigtighedsprincippet må råde.

Alle tiltag, der kan iværksættes, skal iværksættes uden hensyn til prisen. Vi er et rigt land, siger statsministeren. Men ønsker åbenlyst ikke at sætte fokus på at afdække, undersøge, og bruge den viden, der allerede findes, for at Borgerne på Bornholm kan se trygt og sikkert ind i fremtiden.

Menneskers helbred må komme før økonomiske interesser. Det skal indgå i kravet til dem, der vinder udbuddet om opførslen af havvindmøller, at al den viden, der foreligger inden for feltet om vindmøllers konsekvenser for folkesundhed indtænkes og bruges.

Borgerne på Bornholm (og i resten af landet) mangler væsentlig viden, en fyldestgørende belysning af, og dybdegående redegørelse for, hvilken langtidseffekt lavfrekvent lyd og infralyd har på et menneskes helbred.

Siden flere forskere verden over har taget problemstillingen med infralyd og lavfrekvent lyd op, tolker jeg det som et udtryk for stigende helbredsproblemer blandt befolkningsgrupper udsat for vibrationer fra lyd, som vi umiddelbart ikke kan høre, men som vores krop opfanger, og påvirkes negativt af.

Denne sundhedsrisiko kræver politikernes vedvarende interesse, da havvindmølleparker kun bliver større i fremtiden, og genererer endnu mere lavfrekvent lyd og infralyd, end vi har kendskab til i dag.

Mennesker med normal hørelse kan høre lyde imellem 20 Hz og 20,000 Hz. I bunden af skalaen ligger de lavfrekvente lyde. De lyde, der ligger under 20 Hz kaldes for infralyd. Altså en lyd, som det menneskelige øre ikke opfanger.

Infralyd kan komme naturligt fra forskellige kilder, vind, storm, jordskælv, vulkaner, men nu også fra

vindmøller. Infralyd bevæger sig hurtigere end højfrekvent lyd. Og endnu hurtigere over vand end over land. Så fordi vi ikke kan høre lyden, betyder det ikke, at vores kroppe ikke mærker lyden. Faktisk findes der mange studier, der anerkender, og peger på, hvad der sker med dyr- og menneskekroppe, når de påvirkes af infralyd og lavfrekvent lyd.

Som dokumentation for min bekymring, har jeg valgt at gengive flere forskellige abstrakter fra flere forskellige studier, der peger i samme retning. Abstrakterne kan læses afslutningsvis i dette brev.

I sidste uge forsøgte jeg at blive en mere oplyst borger, ved at deltage i borgermødet arrangeret af Energistyrelsen.

Håndtering og svar på borgernes spørgsmål på borgermødet, Green Solution House i Rønne, onsdag den 25. oktober i år er stærkt kritisabelt.

Der blev på mødet ikke fremlagt en fyldestgørende redegørelse for infralyd og lavfrekvent støjs indvirkning på menneskers helbred. Selv da en borger fremlagde sin bekymring om, at lavfrekvent støj vil blive en del af konsekvenserne ved EnergiØ Bornholm, blev han ikke mødt med et kvalificeret svar fra Energistyrelsen.

Min oplevelse var, at de repræsentanterne, der stod for høringen enten ikke var interesserede i, eller ikke besad tilstrækkelig viden til at kunne oplyse borgerne om helbredskonsekvenserne. I stedet sagde de, at det var en rammeplan, og at under rammeplanen lå tre selvstændige projekter (Havvindmøller, kabel og Energinet-landelnet). Dem kunne vi så gøre indsigelser imod, når de var opført. Men som en borger sagde: "I slukker da ikke for strømmen til tre millioner husstande fordi vi klager."

Måden, hvorpå viden om infralyd og lavfrekvent lyds konsekvenser for menneskeliv IKKE blev belyst, er yderst kritisabelt og mangelfuld.

Lyd fra anlæg blev kun omtalt som den hørbare lyd. Men den største sundhedsrisiko ligger i de dybe svingninger, der trænger ind i vores væv, og ødelægger det.

Langtidseffekten er ukendt.

Panelet sagde endda, at lyden fra bølger mod strandbredden, ville være nok til, at det nok ikke ville kunne høres så meget.

Eller at man med tiden ville kunne se på ekstra termovinduer, hvis det generede.

Efterfølgende har jeg læst en isoleringsrapport, der beskriver, om det er muligt at skærme sit hus, og dermed sig selv, mod indtrængen af lavfrekvent støj.

Det er IKKE muligt at skærme vinduespartier fyldestgørende mod indtrængen af lavfrekvent støj.

[REDACTED]. Om sommeren står dør og vinduer åbne – også om natten. Og i fritiden opholder jeg mig året rundt ude i naturen, ude i haven, ude langs kysterne.

De målinger/grænseværdier, der blev fremlagt, måles altså inde i et hus. Men hvilket hus? Et lydstudie?

Jeg opfordrer til at lovgivningen ændres, således at målinger af lavfrekvent lyd og infralyd fra vindmøller og anlæg måles ude ved kysterne, hvor naturelskere opholder sig året rundt.

Det er heller ikke tilstrækkeligt at måle påvirkningen af lavfrekventlyd ved en middelvind på 8m/s. Infralyd fremgår slet ikke af rapporten fra Energistyrelsen. Måler I den?

Når det blæser mere, som det vil gøre i fremtiden, pga. temperaturstigninger og voldsommere vejr til følge, vil vi blive udsat for en langt højere påvirkning af lavfrekventlyd og infralyd fra havvindmølleparkerne.

Målingen bør tage udgangspunkt i den højest mulige vindhastighed, for at sikre at niveauet af det vi udsættes for, ikke på noget tidspunkt overstiger en grænseværdi. En grænseværdi, som bør fastsættes af verdens førende forskere og eksperter. Forskere, der skal kunne dokumentere, at de ikke arbejder for, eller har en interesse i vindmølleindustrien.

Det er misvisende og ude af trit med virkeligheden at forestille sig, at skulle leve sit liv inde i et velisoleret hus uden vinduer, for måske at kunne undgå helbredsmæssige skader på hjertet.

Der blev ingen konkrete og detaljeret information givet på mødet om helbredsmæssige konsekvenser for mennesker. Kun oplyses det, som jeg efterfølgende har læst mig til i energistyrelsens rapport:

"Befolkning og menneskers sundhed – Støj(luftbåren) Realisering af en havvindmøllepark kan medføre støj, som potentielt kan påvirke befolkningen og menneskers sundhed. Visse områder på land (boliger, boligområder, sommerhusområder og rekreative arealer) er følsomme over for ændringer i den eksterne støj. Støjen kan have potentielle helbredsmæssige påvirkninger og dermed betydning for menneskers sundhed" (2.2.3 s. 6 Energistyrelsens rapport om Energiø Bornholm).

Men stadig ingen uddybende redegørelse om, hvad infralyd og lavfrekvent lyd gør ved menneskers sundhed.

Umiddelbart efter selve mødet på Green Solution House opsøgte jeg repræsentanter og eksperter, der stod klar. Jeg ønskede information og viden om lavfrekvent lyds påvirkning af menneskers helbred.

Repræsentanterne oplyste, at de forstod min bekymring, at enkelte mennesker nok var følsomme, og fornemmede "noget".

At den tyske grænse står i vejen for at møllerne kan rykkes længere ud på havet.

De foreslog mig at tage til Møn og ligge i telt en enkelt nat for at opleve påvirkningen fra møllerne på Krigers flak, som står 15 km fra kysten. Således ville jeg jo rimelig nemt kunne mærke, om jeg ville kunne sove.

Bagefter blev jeg opmærksom på, at lydene fra møllerne på Krigers flak mest bæres mod land af østenvinden. På Bornholm har vi vestenvind. Vest er den dominerende vindretning i Danmark.

Endvidere sagde repræsentanterne, at der jo endnu ikke findes konkret viden om påvirkningerne fra præcis dette projekt, da det kun forelægger teoretisk set.

Jeg spurgte, om man evt. havde sat sig ind i erfaringer fra andre lande? Som måske havde undersøgt lavfrekvent støjs indvirkning på rigtige menneskers helbred? Tja, svarede de vist, uden at

komme nærmere ind på sagens kerne.

Jeg går ind for vedvarende energi, grøn omstilling og brintproduktion. Men hvad nytter det, hvis man ikke længere kan trives, glædes ved naturen, og finde steder under åben himmel, hvor man kan mærke universet og forbinde sig til naturen uden en konstant indre rumlen i brystkassen. En vibration udsendt af hundredvis af gigantiske møller så høje som Eiffeltårnet og med viger så store som flyvende fodboldbaner.

I min naivitet troede jeg, at de nye møller skulle ligge sammen med de andre møller, man kan ane i horisonten i klart vejr fra Galløkken.

Jeg glædede mig over at bo i et foregangsland, på en forgangs ø – en inspiration for andre lande. Men på mødet i torsdags på Green Solution House i Rønne gik det op for mig, at møllerne kan komme til at stå kun 15 km. fra kysten. Jeg fik ondt i maven, da erkendelsen ramte mig – min naive tillid til beslutningstagerne om at tage størst muligt hensyn til menneskelivet braste – i stedet oplevede jeg mig ført bag lyset, da hverken rapporten fra Energistyrelsen eller deres repræsentanter på eget initiativ fremlagde helt konkrete helbredsrisici og data vedr. påvirkning af lavfrekvent støj og infralyd.

Efterfølgende har jeg fordybet mig i problematikken, og ønsker nu at oplyse og dele min viden med jer, beslutningstagerne, jer der på sigt må bære ansvaret for borgernes helbred, og ikke mindst med borgerne på Bornholm, som har krav på vide, hvad vi har i vente.

Der findes rigtig mange studier, der peger i samme retning: Man bliver syg af lavfrekvent lyd og infralyd.

Spørgsmålet er, hvor meget vi kan tåle?

Eller hvor meget I mener, at vi kan tåle?

Hvis ikke der kommer politisklydhørhed, og dette brev tages alvorligt, opfordrer jeg de praktiserende læger på Bornholm til at indkalde alle borgere i løbet af de næste par år. Og systematisk få dokumenteret borgernes helbredstilstand inden for de områder, som forskningen peger på som sundhedsskadelige.

Om 10-20 år bør vi have et dokumenterbart sammenligneligt grundlag for, hvad der sker med os over tid, når vi påvirkes af infralyd og lavfrekventlyd.

Jeg opfordrer på det kraftigste til at alle forskningsartikler og resultater, der gennem årene er udarbejdet af uafhængige kilder, altså forskere uden nogen interesse i vindmølleindustrien, tages med i vurderingen, og ligger til grund for et forsigtighedsprincip, da det drejer sig om befolkningens fremtidige sundhedstilstand.

“Man har et standpunkt til man tager et nyt,” jeg elsker dette citat - det betyder, man lytter, undersøger, og til stadighed er et søgende menneske, med villighed til at lade de bedste argumenter sætte dagsordenen.

Viden, indsigt og oplysning kan foregribe fremtidige konflikter og dilemmaer.

Lad os bygge det danske videnssamfund op omkring viden.

Lige nu, på vores ø, der blev kåret blandt de tre smukkeste steder i verden, når det gælder trivsel og velvære, har vi en KÆMPE udfordring.

Har jeg som dansk statsborger fejlet, ved ikke at sætte mig nok ind i Energi ø Bornholms indvirkning på mennesker før nu?

I blind tillid til Miljøministeriet, Energistyrelsen og de folkevalgte politiske beslutningstagere, har jeg indtil i torsdags troet på, at borgernes helbred kom før kommercielle interesser.

Staten må investere i foranstaltninger, der sikrer Bornholmernes helbred efter alle tænkelige forskrifter. Dette må indgå som det VIGTIGSTE krav til den, der vinder vindmølleudbuddet.

I Nibe Avis fra den 20. februar 2019 fandt jeg en rammende beskrivelse af lokalbefolkningens oplevelser med kæmpemøller i Vestjylland. Jeg bringer her udpluk fra artiklen:

"Møllerne står faktisk ca. 10 km. herfra! Havde aldrig i livet forestillet mig, at støj fra møller "rejser" så langt. Jeg ved, at der er en del andre i området, som er plaget, men folk vil ikke stå frem. Man er bange for ikke at kunne sælge sin bolig, hvis det skulle blive aktuelt."

"Det er blevet hverdag, som det første tjekker vi vindretningen, da den er meget afgørende for, hvor meget støjen generer. Støjen kan mærkes i kroppen, som en konstant "brummen" og det hjælper ikke f.eks. at tænde radioen. Boligen er usælgelig og støjen er en konstant generende".

"Det har i lokalsamfundet ødelagt det gode naboskab. Der er nu "dem der er for vindmøller og får penge ud af det" og "dem der kun har generne af vindmøllerne".

"Jeg og min kone måtte flytte væk. Jeg selv blev indlagt på hjerteafdeling og fik den besked, at hvis ikke jeg flyttede væk, ville jeg dø.

"De har nedsat huspriserne med 60 %, så de er umulige at sælge".

"Ubehag med trykken i brystet, urolig søvn, tinnitus, svimmelhed, træthed, irritabilitet og afmagt. Enorm frustration over hele situationen inkl. det dårlige miljø i nabolaget og i vores lille samfund".

"Man ved ikke hvor nedfaldet af cylindrisk støj fra højere luftlag vil ramme, afhængig af vindretning, -kombination og -styrke. Teoretisk kan cylindrisk støj vandre over 50 km. væk over vand og høres så langt væk, som står man ved siden af lyd-kilden."

"Nyere målinger fra Sverige (Kunl. Tekniske Högskolan) viser, at lavfrekvent vindmøllestøj i praksis spreder sig ret konstant op til mange kilometer væk, idet den atmosfæriske nedadgående refraktion også bidrager væsentligt til lydets spredning over lange afstande i en relativ smal "lydkorridor"."

"Uanset hvad miljøstyrelsen, kommunerne, vindmølleproducenter, -ejere og deres konsulent- og lobby virksomheder måtte komme med af videnskabelige modargumenter, er det helt sikkert, at de

nu vil komme i overflod. Projekt Wind2050 blev på landsplan bevilliget 20 mill. kr. fra 2014-17 til at kortlægge og imødekomme vindmøllenaboers modstand. Miljøministeriet hyrer konsulentfirmaer til at bringe utilfredse vindmøllenaboer til tavshed. Derudover kunne nævnes Energistyrelsens Vindmøllerejsehold, nu under Miljøstyrelsen, når det gælder vindmøllestøj, og det frivillige (ulønnede personer) Vindmølleberedskab til rådgivning af kommuner og påvirkning af opinionen med læserbreve o.lign. Endelig har Vestas selv en afdeling med 100 spindoktorer og 20 medarbejdere til at påvirke regeringen og den danske lovgivning.” (Citater fra Nibe avis 20. Feb. 2019)

Jeg opfordrer til, at beslutningstagerne finder og læser, og sætter sig ind i alle de videnskabelige artikler, der til dags dato er publiceret, og findes i forbindelse med lavfrekvent lyd og infralyds påvirkning af menneskers sundhed. Og at dette videnskabelige materiale lægges til grund for et forsigtighedsprincip, når det gælder planerne om opførslen af Energiø Bornholm.

“Negative Effect of High-Level Infrasonic on Human Myocardial Contractility: In-Vitro Controlled Experiment”

by Ryan Chaban , Ahmed Ghazy , Eleni Georgiade , Nicole Stumpf , and Christian-Friedrich Vahl(2021)

Abstract

Background: Human exposure to infrasound is increasing due to man-made factors, such as occupational conditions, wind farms and transportation. The concern among the public regarding the safety of infrasound exposure is growing.

Aims: To evaluate whether exposure to infrasound interferes directly with human cardiac function and contributes to pathological processes.

Setting: The University Hospital of Mainz, Germany.

Methods: Human myocardial tissues, obtained from patients undergoing cardiac surgery, were prepared in small muscle samples and stimulated electrically in-vitro for a period of almost two hours under physiological conditions to induce continuous pulsatile contractions and simulating a working human heart. Two samples were obtained from each donor: one was subjected to infrasound for 60 min and the other served as a control. Their contraction forces (CF) and durations (CD) were measured before and after each testing period and their relative changes (CF% and CD%) were calculated and introduced in a multilinear regression model. The following three infrasound levels of exposure were used in this study: 100, 110 and 120 dBz.

Results: The measured CF% corresponded negatively with the infrasound level measured in dBz ($R_2 = 0.631$; $P = 0.018$). The decrease measured almost -11% at 110 dBz and -18% at 120 dBz, after correction for control. The CD on the other hand remained unchanged.

Conclusions: Exposure to high levels of infrasound (more than 100 dBz) interferes with cardiac muscle contractile ability, as early as one hour after exposure. There are numerous additional

studies which support this conclusion. These results should be taken into account when considering environmental regulations.

”Low- frequency noise from large wind turbines”

by Henrik Møller and Christian Sejer Pedersen (2011)

Abstract

As wind turbines get larger, worries have emerged that the turbine noise would move down in frequency and that the low-frequency noise would cause annoyance for the neighbors. The noise emission from 48 wind turbines with nominal electric power up to 3.6 MW is analyzed and discussed. The relative amount of low-frequency noise is higher for large turbines (2.3-3.6 MW) than for small turbines (≤ 2 MW), and the difference is statistically significant. The difference can also be expressed as a downward shift of the spectrum of approximately one-third of an octave. A further shift of similar size is suggested for future turbines in the 10-MW range. Due to the air absorption, the higher low-frequency content becomes even more pronounced, when sound pressure levels in relevant neighbor distances are considered. Even when A-weighted levels are considered, a substantial part of the noise is at low frequencies, and for several of the investigated large turbines, the one-third-octave band with the highest level is at or below 250 Hz. It is thus beyond any doubt that the low-frequency part of the spectrum plays an important role in the noise at the neighbors.

“Using residential proximity to wind turbines as an alternative exposure measure to investigate the association between wind turbines and human health”

by Rebecca Barry, Sandra Sulsky and Nancy Kreiger (2018)

Abstract

This analysis uses data from the Community Noise and Health Study developed by Statistics Canada to investigate the association between residential proximity to wind turbines and health-related outcomes in a dataset that also provides objective measures of wind turbine noise. The findings indicate that residential proximity to wind turbines is correlated with annoyance and health-related quality of life measures. These associations differ in some respects from associations with noise measurements. Results can be used to support discussions between communities and wind-turbine developers regarding potential health effects of wind turbines.

“Evaluation of annoyance from the wind turbine noise: a pilot study”

by Małgorzata Pawlaczyk-Łuszczynska, Adam Dudarewicz, Kamil Zaborowski, Małgorzata Zamojska-Daniszevska, Małgorzata Waszkowska (2014) **Objectives:** The overall aim of this study was to evaluate the perception of and annoyance due to the noise from wind turbines in populated areas of Poland.

Material and methods: The study group comprised 156 subjects. All subjects were asked to fill in a questionnaire developed to enable evaluation of their living conditions, including prevalence of annoyance due to the noise from wind turbines and the self-assessment of physical health and well-being. In addition, current mental health status of the respondents was assessed using Goldberg General Health Questionnaire GHQ-12. For areas where the respondents lived, A-

weighted sound pressure levels (SPLs) were calculated as the sum of the contributions from the wind power plants in the specific area.

Results: It has been shown that the wind turbine noise at the calculated A-weighted SPL of 30-48 dB was noticed outdoors by 60.3% of the respondents. This noise was perceived as annoying outdoors by 33.3% of the respondents, while indoors by 20.5% of them. The odds ratio of being annoyed outdoors by the wind turbine noise increased along with increasing SPLs (OR = 2.1; 95% CI: 1.22-3.62). The subjects' attitude to wind turbines in general and sensitivity to landscape littering was found to have significant impact on the perceived annoyance. About 63% of variance in outdoors annoyance assessment might be explained by the noise level, general attitude to wind turbines and sensitivity to landscape littering.

Conclusions: Before firm conclusions can be drawn further studies are needed, including a larger number of respondents with different living environments (i.e., dissimilar terrain, different urbanization and road traffic intensity).

“The influence of wind turbine visibility on the health of local residents: a systematic review”

Alice Freiberg, Christiane Schefter, Janice Hegewald and Andreas Seidler (2019)

Abstract

Purpose: The health effects of visible wind turbine features on residents were investigated. Further, it was examined, if visual annoyance has an influence on residents' health, and if wind turbine visibility impacts residents' health independently of or in combination with acoustical aspects.

Methods: Medical databases, Google Scholar, public health institutions, and reference lists were searched systematically (PROSPERO registry number: CRD42016041737). Two independent reviewers screened titles/abstract and full texts, extracted data, and critically appraised the methodology of included studies. Study findings were analyzed qualitatively and quantitatively.

Results: Seventeen studies from 19 publications of varying methodological quality were included (two cohort studies, fifteen cross-sectional studies). The pooled prevalence of high annoyance due to altered views and shadow flicker was 6% each. The results of other health effects were

inconsistent, with some indications showing that direct wind turbine visibility increases sleep disturbance. Annoyance by direct visibility, shadow flicker, and blinking lights was significantly associated with an increased risk for sleep disorders. One study indicated reactions to visual wind turbine features may be influenced by acoustical exposures.

Conclusions: In interpreting the results, the differing methodological quality of the included studies needs to be considered. Direct and indirect wind turbine visibility may affect residents' health, and reactions may differ in combination with noise. Further, annoyance by wind turbine visibility may interact as mediator between visual exposures and the health of local residents. To confirm the results, more high-quality research is needed.

Keywords: Health effect; Resident; Systematic review; Visibility; Wind turbine.

“Industrial wind turbines and adverse health effects”

by Roy D Jeffery , Carmen M E Krogh, Brett Horner (2014).

Abstract

Introduction: Some people living in the environs of industrial wind turbines (IWTs) report experiencing adverse health and socioeconomic effects. This review considers the hypothesis that annoyance from audible IWTs is the cause of these adverse health effects.

Methods: We searched PubMed and Google Scholar for articles published since 2000 that included the terms "wind turbine health," "wind turbine infrasound," "wind turbine annoyance," "noise annoyance" or "low frequency noise" in the title or abstract.

Results: Industrial wind turbines produce sound that is perceived to be more annoying than other sources of sound. Reported effects from exposure to IWTs are consistent with well-known stress effects from persistent unwanted sound.

Conclusion: If placed too close to residents, IWTs can negatively affect the physical, mental and social well-being of people. There is sufficient evidence to support the conclusion that noise from audible IWTs is a potential cause of health effects. Inaudible low-frequency noise and infrasound from IWTs cannot be ruled out as plausible causes of health effects.

November 2023

Høringssvar

Vedr. 2. offentlighedsfase for udkast til Plan for Program Energiø Bornholm

Til Energistyrelsen

På vegne af den overordnede grundejerforening i Kragehave Vest ([Medlemmer | Kragehave Vest](#)), der er beliggende i Høje Taastrup Kommune.

Vi er i grundejerforeningen stor tilhænger af en udbygning af vindenergi i Danmark og hilser overordnet planen velkommen.

Det er dog med stor skuffelse, at vi i grundejerforeningen læser afsnittet om fravalg af områder til højspændingsanlæg ved Hove og Avedøre på Sjælland i miljørapporten om plan for Energiø Bornholm.

Hvordan kan der laves en plan for et så stort og samfundsmæssigt vigtigt anlæg uden først at have afdækket og undersøgt de to primære løsninger, der ligger i en udbygning af det eksisterende transformieranlæg i Hove eller Avedøre på Sjælland?

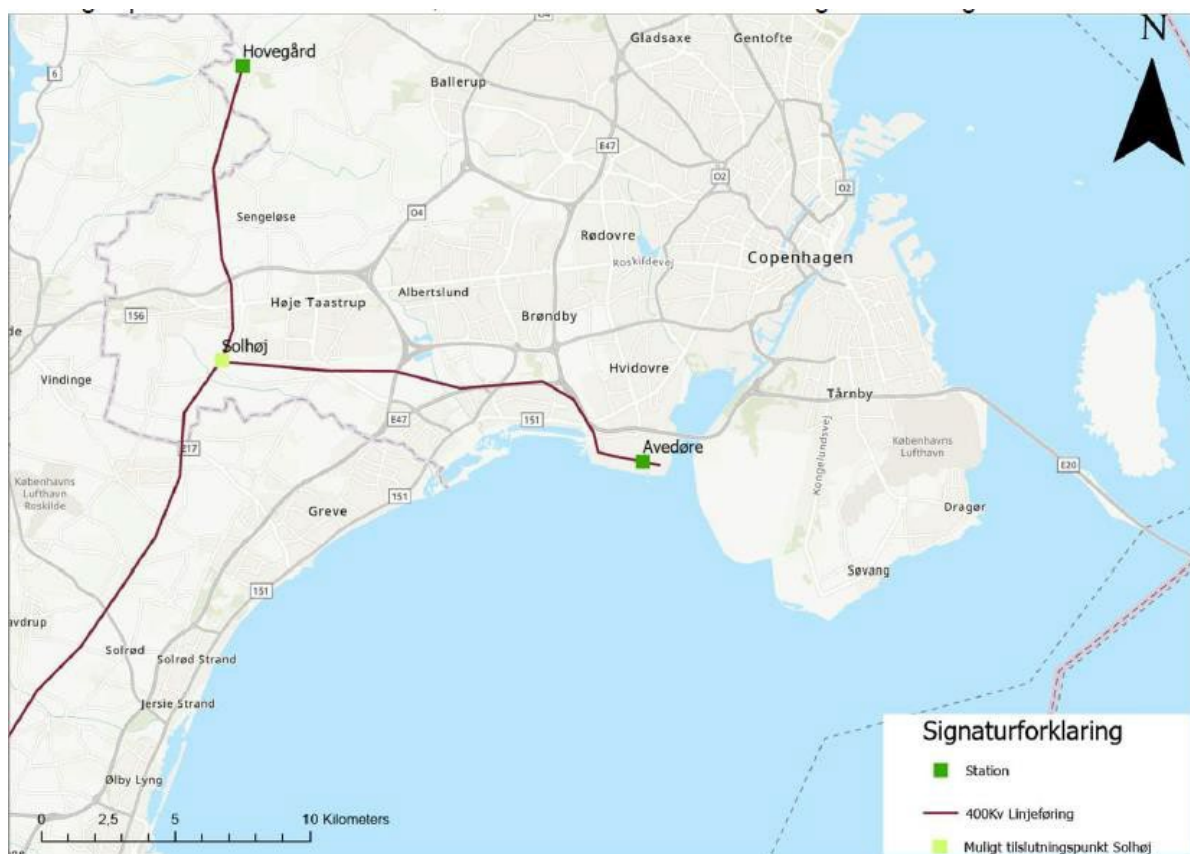
Der er ikke nogen tvivl om, at miljørapporten skal undersøge de miljømæssige afledte påvirkninger på en udbygning af de eksisterende stationsanlæg i Hove og Avedøre for, at der på et helt gennemsigtigt, fagligt og sagligt oplyst grundlag kan træffes en lovlige beslutning om anlægsplacering.

Dette fremgår tydeligt af brevet med indkaldelse af idéer og forslag til afgrænsning af miljøvurdering af plan for Energiø Bornholm af november 2021, at de tre mulige placeringer skal undersøges ligeværdigt. I høringsfolderen står, at "*Strømmen vil blive tilsluttet el-transmissionsnettet ved Avedøre, Hovedgård (eksisterende stationer), eller Solhøj (ny station). Alle kabelforbindelser på land bliver etableret som nedgravede kabler. Såfremt strømmen bliver ilandført som vekselstrøm, skal der etableres en kystnær koblingsstation*".

Det fremgår entydigt af notat om rammerne for det kommende planforslag for Energiøen af 6. november 2021 og af afgrænsningsudtalelse om indhold i miljørapporten for Energiø Bornholm af 7. november 2021, at miljøvurderingen skal undersøge de mulige planområder ved Solhøj eller Hovegård eller ved Avedøreværket på Avedøre Holme. De eksisterende stationer Hovegård og Avedøre, som skal udbygges, hvis en af disse vælges som nettilslutningspunkt, er på kortet vist med en grøn prik, mens Solhøj, hvor der vil skulle bygges en ny station, hvis denne vælges, er vist med en lysegrøn prik. Det er således citeret, at "*Forslag til planområderne lokaliseres således, at det medfører færrest gener for omgivelserne*".

Kortet nedenfor er taget fra notat af 6. november 2021 fra Energistyrelsen.

GRUNDEJERFORENINGEN PILEURTVEJ/SALVIEVEJ

Med den miljørapport for Energiø Bornholm, der er i offentlig høring nu, kan vi se, at der ikke er blevet gennemført de i afgrænsningsnotatet nævnte og relevante miljømæssige undersøgelser af udbygning af stationsanlæg Hove og Avedøre.

Vi mener derfor, at de miljømæssige undersøgelser, som der er lagt op til i høringsfolderen i forbindelse med indkaldelse af idéer og forslag til afgrænsning af miljøvurdering af plan for Energiø Bornholm af november 2021 er blevet tilsidesat i en ugenomsigtig proces uden de faglige og miljømæssige undersøgelser, der er nødvendige for at kunne træffe beslutninger på et oplyst og lovligt grundlag om anlægsplacering på Sjælland.

I den supplerende høring af 11. april 2022 "*for afgrænsning af miljøvurderingen af Planen for Program Energiø Bornholm - overplanting*" fremgår det af "*Notat om overplanting*" af 11. april 2022, at "*Overplanting vurderes at være en ændring af de oprindelige rammer. Derfor vurderes det, at der er behov for en supplerende høring. Nærværende notat vedrører alene ændringen som følge af overplanting til det tidligere høringsmateriale*".

Vi kan ikke se, at materialet i den supplerende høring indeholder nogen som helst form for faglig og saglig begrundelse for ikke at undersøge udbygning af Hove og Avedøre stationsanlæg i miljørapporten, som ellers tydeligt fremgår af folderen i indkaldelse af idéer og forslag til afgrænsning af miljøvurdering af plan for Energiø Bornholm af november 2021 og tilknyttede notat og afgrænsningsudtalelse november 2021. Vi mener, at der er tale om en urimelig og ugenomsigtig proces, som slet ikke er i overensstemmelse med reglerne, som styrelsen er forpligtet til at følge.

I styrelsens pressemeddelelse fremgår også, at der er tale om en supplerende høringsproces på grund af mulighed for overplanting:

GRUNDEJERFORENINGEN PILEURTVEJ/SALVIEVEJ

"Energistyrelsen inviterer borgere, virksomheder, myndigheder og andre med interesse i den kommende Energiø Bornholm til at indsende deres bemærkninger til ændringen af afgrænsningsudtalelsen til miljøvurdering af Planen for Program Energiø Bornholm, som nu indeholder muligheden for overplanting.

Den supplerende høring løber over en periode på fire uger - fra mandag den 11. april til mandag den 9. maj 2022.

Læs det relevante høringsmateriale samt information om, hvordan man deltager i høringen mv.

Efter høringen vil Energistyrelsen bl.a. på baggrund af høringssvarene opdatere afgrænsningsudtalelsen til miljøvurderingen af Planen for Program Energiø Bornholm.

Resultatet af miljøvurderingen forventes fremlagt i 2. offentlige høring i 1. halvår 2023".

Disse skete fejl i processen synes at være langt under standard for myndighederne, og styrelsen bør indse, at det er nødvendigt at rette op på denne uigennemsigtige proces.

Vi sidder lige nu tilbage med en oplevelse af, at processen med placering af landanlægget er givet på forhånd, fordi Energinets miljøkonsekvensrapport har overhalet planprocessen. Styrelsen har efter vores opfattelse tilsidesat nogle vigtige planmæssige hensyn om placering af landanlæg på Sjælland, fordi Energinet vil have et barmarksprojekt, der økonomisk er billigere at anlægge, men ikke nødvendigvis er planmæssigt eller miljømæssigt er den bedst mulige løsning.

Det er sagens kerne, at dette får vi nu ikke afklaret eller undersøgt, fordi man med processen for planen på et uoplyst grundlag har tilsidesat undersøgelserne af udbygning af de eksisterende transformatoranlæg i Hove og Avedøre.

Det er dybt beklageligt, at de planmæssige, miljømæssige og faglige undersøgelser for valg af placering af landanlæg på Sjælland ikke indgår i den miljørapport, som netop er det produkt, som skulle skabe gennemsigtighed for offentligheden og danne en faglig begrundelse for valget.

Energistyrelsen bør rette op og få undersøgt, hvad der er det faglige grundlag for valg af placering af landanlæg på Sjælland.

Med venlig hilsen

Bo Hatting (Formand for Kragehave Vest i Taastrup)
Salvievej 23, 2630 Høje Taastrup

Høringssvar til projektet Energiø Bornholm

LAG Bornholm foreslår, at Energiø Bornholms vindmøllefelter bliver et aktiv i bestræbelserne på at revitalisere fiskerierhvervet og forbedre biodiversiteten i havet omkring Bornholm.

LAG Bornholm er en af 27 lokale aktionsgrupper i landet, som skaber udvikling i lokalsamfundene blandt andet gennem at yde tilskudsmidler til relevante projekter. Vi er samtidig en af 10 fiskeri-LAG'er med særlig fokus på udvikling i fiskeriområder. Siden 90'erne har vi med midler fra staten og EU's Landdistriktsfond og Hav- og Fiskerifond ydet støtte til projekter, der dels sikrer arbejdspladser og dels livskvalitet i et samfund, der er ramt af globaliseringens følger i form af bl. a. en omfattende centralisering, der har berøvet os arbejdspladser og reduceret indbyggertallet.

I lyset af fiskerikrisen i Østersøen ser vi et klart potentiale af møllefelterne for dyrkning af f.eks. muslinger og tang på liner udspændt mellem mølletårnene. Vi håber, at Energiøen vil se velvilligt på denne lavthængende frugt til gavn for Østersøens havmiljø og dermed fiskerierhvervet. I givet fald vil LAG Bornholm meget gerne medvirke og yde støtte til projekter herom.

En anden potentiel gavnlig effekt af møllerne for i livet i Østersøen, som vi håber, vil blive tænkt ind, er stenfundamenter omkring mølletårnene, der kan virke som stenrev. De vil kunne give tiltrængte gydepladser for flere fiskearter og dermed afsæt for at genstarte bæredygtigt fiskeri uden for vindmøllefelterne. Der findes adskillige rapporter, der viser hvilke positive effekter stenrev kan have på biodiversiteten. Et godt eksempel er [Als Stenrev](#) etableret i havet ved Als, hvor der også er udført gode analyser af effekten.

Ligeledes kan man tilgodese den marine biodiversitet ved at stille særlige krav til fundamentets overflade på f.eks. beton og stålkonstruktionerne.

Med venlig hilsen

Med venlig hilsen

Klaus H. Petersen
(F)LAG-koordinator (Manager)
Tlf.: 24208402
Gl. Rønnevej 17A-DK-3730 Nexø
www.lag-bornholm.dk

Høringssvar 7

Fra: Kasper Asbjørn Tare Jespersen
Sendt: 16. november 2023 09:28
Til: Høring energiøerne
Cc: Sikre farvande; Peter Dam; Nina Randrup Rasmussen; Klima og Grøn Omstilling; Havplan; Havplanssekretariat; Anne Rosendahl Appelquist
Emne: SV: Høring: Høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)

SFS-nr. 2023 152 347

Til Energistyrelsen

Søfartsstyrelsen har gennemgået Energistyrelsens udkast til plan for program Energiø Bornholm med tilhørende miljørapport, herunder Miljørapporten del 2, Hav. Søfartsstyrelsen noterer sig, at der i rapporten er foretaget beskrivelse og vurderinger af sejladsikkerheden, og at rapporten overordnet sammenfatter, at etablering af havvindmøller inden for rammerne af planen vil være mulig samtidig med, at sejladsikkerheden i området opretholdes på et acceptabelt niveau. Søfartsstyrelsen bemærker dog, at da antal og størrelse af havvindmøllerne inden for planområderne fortsat ikke er kendt, skal sejladsrisikovurderingen løbende opdateres i forhold til antal af opsatte møller og størrelsen og afstanden imellem disse. Søfartsstyrelsen vil forholde sig nærmere til de forskellige risici, når projektet er mere konkret.

I den videre proces for etablering af de kommende havvindmølleparker for Energiø Bornholm skal Søfartsstyrelsen fortsat inddrages i forhold til anlægsaktiviteterne, herunder oprettelse af midlertidige forbuds- og arbejdsområder og afmærkning af disse mv., samt i forhold til den permanente afmærkning af havvindmølleparkerne. Søfartsstyrelsen ønsker desuden at indgå i løbende dialog med projektet i forhold til yderligere forebyggende foranstaltninger for at undgå ulykker for skibstrafikken i området under etablering af parken, samt når parken er under drift. Søfartsstyrelsen imødeser at modtage en opdateret sejladsrisikoanalyse, når projektet er mere konkret.

Med venlig hilsen

Kasper A. T. Jespersen
chefkonsulent, cand.jur.

Dir. tf.: 72 19 61 42
E-mail: kjn@dma.dk

SØFARTSSTYRELSEN
**Maritim regulering
og jura**
Caspar Brands Plads 9
4220 Korsør
Tlf.: 72 19 60 00
E-mail: sfs@dma.dk
Web: www.sofartsstyrelsen.dk
CVR: 29831610

Følg
os:

[Søfartsstyrelsen](#)

Hvis du er en fysisk person eller en enkeltmandsvirksomhed, kan de oplysninger, som du sender til os, være personhenførbare data. Søfartsstyrelsen bliver dataansvarlig, når vi f.eks. behandler personhenførbare data i forbindelse med konkret sagsbehandling. Vi har ret og pligt til at indsamle, behandle og

journalisere sagsrelevante data og kan alene slette oplysninger efter reglerne i offentlighedsloven og arkivloven. Du kan se Søfartsstyrelsens og vores datarådgivers kontaktoplysninger samt læse mere om behandling af persondata i Søfartsstyrelsen, dine rettigheder og klageadgang [her](#).

Hvis du ikke er den tilsigtede modtager af denne mail fra Søfartsstyrelsen, bedes du straks underrette afsenderen ved at besvare denne e-mail og derefter slette e-mailen. Hvis du har modtaget denne e-mail ved en fejl, skal vi gøre klart, at enhver form for kopiering, offentliggørelse eller distribution af denne e-mail kan være ulovlig.

Høringsvar 8

Fra: Annemette Carline Søgård Jørgensen
Sendt: 20. november 2023 09:10
Til: Høring energiøerne
Cc: Kjeld Henry Madsen; CFL Intern
Emne: VS: Høring Energiø Bornholm - Opdateret høringsmateriale og forlængelse af høringsfristen

Til Energistyrelsen,

Kære Maj Holst,

Flyvepladser i Center for Luftfart (CFL), Trafikstyrelsen har ingen kommentarer til det forelagte høringsmateriale vedr. udkast til Plan for Program Energiø Bornholm og den tilhørende Miljørapport.

Med venlig hilsen

Annemette Carline Søgård
Civilingeniør – Flyvepladser (ADR) – Jura & Compliance
Luftfart og Miljø

Trafikstyrelsen
Danish Civil Aviation and Railway Authority

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Tlf.: + 45 4178 0457
Tlf.: +45 7221 8800
acsj@trafikstyrelsen.dk
www.trafikstyrelsen.dk
www.tbst.dk

Høringssvar 9

Fra: 3 - TMF - Energi og Varme <energiogvarme@koege.dk>
Sendt: 21. november 2023 14:28
Til: Høring energiøerne
Emne: "Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport" og journalnummer 2023 – 2126

Høringssvar fra Køge kommune:

Der planlægges for mange kabelføringer til energiforsyning gennem Køge Kommune, hvor nogle linjeføringer og placeringer er mere konkrete end andre.
Det forventes derfor, at der koordineres og optimeres ift. de øvrige kabler, som allerede er planlagt gennem Køge Kommune.
Køge Kommune indgår gerne i dialogen om den konkrete placering af et ledningstrace, såfremt den sydlige landgang bliver en realitet i den videre planlægning.

Med venlig hilsen

Annette Fischer-Rasmussen
Planlægger

TMF Plan

Teknik- og Miljøforvaltningen
Torvet 1, 4600 Køge
Tlf. +45 56 67 24 08
Mobil +45 30 46 50 87

annette.fischerrasmussen@koege.dk
www.koege.dk

KØGE KOMMUNE

[Læs om, hvordan Køge Kommune behandler persondata her](#)

Høringssvar 10

Fra: 1 - ERST Høring <hoering@erst.dk>
Sendt: 22. november 2023 09:45
Til: Høring energiøerne
Emne: Erhvervsstyrelsens høringssvar vedr. udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (J nr. 2023 – 2126)(ERST Sagsnr: 2023 - 15878)

Kære modtager i Energistyrelsen

Erhvervsstyrelsen har modtaget høring vedr. udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

Høringssvar vedrørende udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

OBR har modtaget anmodning om udtalelse i høringen.

OBR vil afstå fra at kommentere på høringen, da OBR ikke ligger inde med den type viden, der efterspørges. OBR har dermed ikke yderligere kommentarer.

Kontaktperson vedrørende ovenstående bemærkninger:

Sofie Amalie Anderskov Riis
Student
Tlf. direkte: 35 29 12 28 E-
post: SofRii@erst.dk

Med venlig hilsen

Annette Pia Andersen

ERHVERVSSTYRELSEN
Bedre Regulering

Dahlerups Pakhus
Langelinie Allé 17
2100 København Ø
Telefon: +45 35291000
Direkte: +45 35291653 E-
mail: anpian@erst.dk
www.erhvervsstyrelsen.dk

ERHVERVSMINISTERIET

Erhvervsstyrelsen er ansvarlig for behandlingen af de personoplysninger, vi modtager om dig. Læs mere om formål og lovgrundlag for databehandlingen på erhvervsstyrelsen.dk.

Hvis du sender følsomme oplysninger, opfordrer vi til, at du bruger din digitale postkasse på [Virk](#).

Høringsvar 11

Fra: 3 - SIK Høringer (SIK)
Sendt: 24. november 2023 11:24
Til: Høring energiørerne
Emne: VS: Høring: Høring af Udkast til Plan for Program Energiør Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)
Vedhæftede filer: Orienteringsbrev.pdf; Udkast til Plan for Program Energiør Bornholm.pdf; Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering.pdf; Miljørapport_Delrapport 2_ Hav.pdf; Miljørapport_Delrapport 3_Land.pdf; Miljørapport_Natura 2000.pdf; Visibilitetsanalyse for Energiør Bornholm.pdf

Kære Energistyrelsen

Sikkerhedsstyrelsen har ingen bemærkninger til: Høring af Udkast til Plan for Program Energiør Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase).

Venlig hilsen

Lene Tellund Reis
Kundekonsulent

Sikkerhedsstyrelsen
Esbjerg Brygge 30
6700 Esbjerg
Tlf.: +45 33 73 20 00
www.sik.dk

Denne e-mail og enhver vedhæftet fil er fortrolig. Hvis ikke du er den rette modtager, bedes du venligst omgående kontakte os og derefter slette e-mailen og enhver vedhæftet fil. På forhånd tak.

Høringssvar 12

Fra: TRM@trm.dk
Sendt: 24. november 2023 11:18
Til: Høring energiørerne
Emne: Høringssvar til ENS vedr. udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase) (Id nr.: 284042)

Under henvisning til ENS høring af 2. oktober 2023 om udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase) bemærkes, at Transportministeriet har modtaget følgende høringsbidrag fra Trafikstyrelsen på havneområdet (som kommer i forlængelse af dem på luftfartsområdet):

"Trafikstyrelsen kan derudover tilføje, at hvis det påtænkes at vindmøllerne skal udsendes fra Rønne Havn, kan der gøres opmærksom på, at udsendingsområdet er beliggende inden for indflyvningsplanen til Bornholms Lufthavn, hvilket kan sætte begrænsninger på højden af skibskraner og vindmølledele.

Trafikstyrelsens skal gøre opmærksom på at en miljøvurderingsproces for udvidelse af Rønne Havn pågår og at de kumulative virkninger herfra ikke er blevet medtaget i det fremsendte materiale. Særligt bør dette overvejes i forhold til fuglebeskyttelsesområde F129."

Endvidere bemærkes det, at der ifm. plan for Energiø Bornholm skal tages hensyn sejladsen og havnene i området.

Venlig hilsen

Annelise Kløv
Direktionssekretær

Transportministeriet
Minister- og Ledelsessekretariatet

Ministry of Transport
Frederiksholms Kanal 27 F
DK-1220 København K

Telefon +45 30 37 36 62
akl@trm.dk
www.trm.dk

Denne mail kan indeholde fortroligt materiale. Hvis du ikke er den rette modtager, bedes e-mailen returneret til os og derefter slettet. Det er ikke tilladt at beholde, kopiere eller videresende denne e-mail, hvis du ikke er den rette modtager. Hvis du sender følsomme eller fortrolige oplysninger til os, opfordrer vi til, at du bruger din digitale postkasse på e-boks.dk.

Høringsvar 13

Fra: Camilla Munksgaard
Sendt: 24. november 2023 11:37
Til: Høring energijerne
Emne: DMI's høringssvar: Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende miljørapport" (ENS journalnr. 2023-2126)

Kære Maj

Tak for høringen. DMI har følgende bemærkninger.

I "Miljørapport, Delrapport 2: Hav", side 43, beskrives påvirkningen af DMI's vejrradar på Bornholm som værende "moderat" med begrundelsen, at "det er et mindre område bag møllerne, som påvirkes".

DMI er ikke enig i, at det er et mindre område som påvirkes, da det er godt 1/5 af radarens dækningsområde i planen, som påvirkes (79 grader azimuth af radarens stråler løber igennem områderne med planlagte vindmøller). Desuden er det ikke blot området bag ved møllerne, som påvirkes, men også selve områderne, hvorpå havvindmøller er placeret.

Kriterierne angivet i tabel 6-1, side 41, definerer at "moderat" påvirkningsgrad "[...] kan føre til en potentiel forringelse af systemets ydeevne." DMI mener, at en forringelse af ydeevnen af vejrradaren på Bornholm er uundgåelig, idet der vil optræde betydelig radarclutter/falske ekkoer over vindmølleparken, og at op mod 1/5 af radarens dækningsområde vil opleve delvis blokering.

DMI mener på denne baggrund, at påvirkningen bør klassificeres som værende "høj", også ifølge definitionen i tabel 6-1, idet "[...] Potentiel skade på radar-/radiosystemet bør overvejes. Det kan være nødvendigt at evaluere afværgestrategier."

DMI vil dog i dette konkrete tilfælde ikke gøre indsigelse mod vurderingen af, at der ikke er behov for afværgeforanstaltninger (Delrapport 2, s. 44). Det skyldes, at de påvirkede områder ikke umiddelbart indbefatter større byer og kritisk infrastruktur, samt at en afværgeforanstaltning med placering af en ny mindre vejrradar ikke er mulig pga. Bornholms placering i Østersøen langt fra passende kystområder på Sjælland og Øerne. I det konkrete tilfælde er DMI derfor enig i, at der ikke er behov for afværgeforanstaltninger på trods af, at påvirkningen bør klassificeres som værende "høj".

Venlig hilsen

Camilla Munksgaard

Fuldmægtig

Politik, Strategi og Kommunikation

Danmarks Meteorologiske Institut

M: 20487537

E: cmu@dmi.dk

Høringsvar 14

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Sent e-mail to hoeringenergi@ens.dk

November 24, 2023

Høringsvar til Energistyrelsens Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

Copenhagen Infrastructure Partners (CIP) takker for muligheden for at afgive høringssvar på udkastet til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport.

CIP vil gerne kvittere Energistyrelsen for at starte arbejdet med miljøvurdering af planen, som er vigtig med henblik på at accelerere udbygningen af Energiø Bornholm.

1. Generelle betragtninger

Overordnet vurderer CIP, at der er tale om et relativt bredt ideoplæg. I den forbindelse gør CIP opmærksom på, at den mest hensigtsmæssige tilgang vil bero på en grundlæggende afvejning af tilstrækkelig bredde til at rumme relevante miljøfaktorer, og at sikre at miljøvurderingen er smal nok til at den er anvendelig og uden risiko for at forsinke tidslinjen for udbygningen.

Baseret på Energistyrelsens ideoplæg vurderer CIP, at der lægges op til en tilgang, der rammer en fin balance mellem disse hensyn. Ikke desto mindre vil det være afgørende at fokusere på dette.

2. Overplantingskapacitet, samt etablering af PtX- og/eller andet innovationsanlæg

I tillægsaftalen om udbudsrammer for 6 GW havvind og Energiø Bornholm fra maj 2023 blev det besluttet at igangsætte udbud af 3 GW havvind som en del af Energiø Bornholm med henblik på realisering inden udgangen af 2030. Med tillægsaftalen er det yderligere besluttet, at der er mulighed for op til 800 MW overplanting. Minimumskapaciteten (3 GW) skal stå færdig inden udgangen af 2030, mens øvrig kapacitet skal idriftsættes senest 2 år efter (2032). Formålet med overplantingen er, tillade koncessionsvinderen at etablere et PtX- og/eller andet innovationsanlæg med direkte aftag af elektriciteten.

Ifølge *Udkast til opdateret til afgrænsning af miljørapport til plan for Program Energiø Bornholm*¹ er en af konsekvenserne af overplanting, at "en tilladelse til etablering af en større havvindmøllekapacitet ved overplanting vil i praksis betyde, at der kan etableres flere havvindmøller og dermed en øget mølletæthed inden for det allerede udpegede areal til havvindmøller". I forhold til anlæg på land har man kun forholdt sig til selve højspændingsanlægget (som ikke påvirkes af overplanting), men ikke til, at det skal være muligt at etablere et PtX-anlæg, som vil være funktionelt afhængigt af den installerede overplanting kapacitet.

Dette er i modstrid med afgrænsningsnotatet for Nordsøen², hvor man har inkluderet PtX-anlægget med følgende bemærkning "Mulighed for, at koncessionsvindere installerer PtX- og/eller andet innovationsanlæg i forbindelse med havvindmølleparkerne inklusive tilhørende rørledninger." En sådan bemærkning findes ikke i *Udkast til Plan*

¹ [2-supplerende hoering til foerste offentlighedsfase af miljoevurdering af planen for program energiøe bornholm- notat om overplanting.pdf \(ens.dk\)](#)

² [Afgrænsningsrapport Nordsøen I](#)

for Program Energiø Bornholm³, hvilket betyder, at det kun er selve overplantingskapaciteten, der er miljøvurderet, mens det funktionelt afhængige (og nødvendigt forbundne) PtX-anlæg på land ikke er medtaget og dermed ikke miljøvurderet.

Dermed kan CIP konstatere, at Energistyrelsen har lagt op til forskellige processer for de forskellige områder der udbydes under de statslige udbud, således at etablering af PtX-anlæg på land medtages i nogle afgrænsningsnotater og miljørapporter, men ikke i andre. CIP ser dette som en risiko for hele tilladelsesprocessen pga. af øget risiko for klager, hvilket vil være yderst u hensigtsmæssigt for rettidig etablering af Energiø Bornholm.

3. Vurdering af to alternativer på hhv. 3,2 GW installeret effekt og 3,8 GW installeret effekt

I Miljørapporten⁴ er der vurderet to alternativer, installation af hhv. 3,2 GW havvind og 3,8 GW havvind. Det undrer, at man har valgt at vurdere to alternativer, når det i princippet er to dele af et spænd, og at de 3,2 GW kan rummes inden for rammerne af de 3,8 GW. Dette åbner for en u hensigtsmæssig usikkerhed om hvorvidt kun det mindst miljøbelastende alternativ (3,2 GW) kan tillades og dermed for usikkerhed om den videre tilladelsesproces, tidsplan mm.

4. Vurdering af kumulative effekter af luftbåren støj

Miljørapportens vurdering af kumulative effekter af luftbåren støj virker ikke til at være i overensstemmelse med hverken EUs vejledning for miljøvurdering eller Miljøstyrelsens vejledning om strategisk miljøvurdering⁵ afsnit 4.2.4.4, idet der er vurderet på den samlede støjpåvirkning fra de allerede eksisterende møller på land ved Sose og de nye møller på havet for Energiø Bornholm. I førnævnte vejledninger fremgår det tydeligt, at det er summen af en ændring i påvirkning, der skal vurderes, og de eksisterende møller ved Sose bør ikke indgå under kumulative virkninger.

De nye møller for Energiø Bornholm er vurderet at have ubetydelig påvirkning på land, hvorfor denne ændring i støjpåvirkning må være nul, og det forekommer dermed kontraintuitivt at det foreslås, at de eksisterende møller ved Sose skal nedtages, for at kunne etablere de nye møller, også selvom det fremgår, at der skal laves opdateret støjmodellering for den endelige mølletype.

5. Landskab og visuelle forhold

CIP anerkender behovet for at udarbejde eksempelvisualiseringen baseret på forskellige scenarier for at vurdere graden af potentiel påvirkning på landskaberne. CIP bemærker dog at totalhøjden på de anvendte møller i scenarierne er lavere end hvad kan forventes givet projektets tidslinje og karakteristika.

Her bemærkes det at visualiseringen for 15 MW turbiner er baseret på en lavere totalhøjde end visualiseringen for Thor projektet med totalhøjde på 280 m for 15 MW turbiner.

For så vidt angår 27 MW møller, som omtales i scenarierne, vil CIP gøre opmærksom på, at totalhøjden på denne mølletype i stedet forventes at være op til 400 meter. Dette bør der tages højde for med henblik på at få retvisende miljøvurderinger, da dette kan ændre det visuelle omfang og udtryk.

³ [udkast til plan for program energioe bornholm.pdf \(ens.dk\)](#)

⁴ [miljoerapport delrapport 1 - ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering.pdf \(ens.dk\)](#)

⁵ [vejledning-om-miljoevurdering-af-planer-og-programmer.pdf \(mim.dk\)](#)

6. Afsluttende bemærkning

CIP ser frem til Energistyrelsens proces for udbuddet af Energiø Bornholm, og i den forbindelse vil CIP afslutningsvis understrege betydningen af, at der gøres alt, hvad der kan, for at skabe klarhed om tidslinjen for udbud samt alle nødvendige parallelle og understøttende processer.

Vi står naturligvis til rådighed, såfremt ovenstående skulle give anledning til spørgsmål.

Med venlig hilsen
Joachim Lind Koefoed
Manager, Global Public Affairs

regulatory@cip.dk
Copenhagen Infrastructure Partners P/S

Høringsvar 15

Fra: Morten Glamsø <mgl@danishshipping.dk>
Sendt: 24. november 2023 15:29
Til: Høring energiøerne
Cc: Thomas Sylvest
Emne: RE: Høring: Høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)

Til Energistyrelsen,

Med henvisning til nedenstående høring noter Danske Rederier med tilfredshed sig følgende vedr. den vigtige sejladskorridor imellem Bornholm I Nord og Syd:

- At Energistyrelsen har været i dialog med bl.a. Søfartsstyrelsen, da der var overlap med en zone til sejladskorridor (Havplanen 2021), og på den baggrund har reduceret arealet for Bornholm I ift. Finscreeningerne. (Ref. side 34 i "Ikke teknisk resume".)
- At Energistyrelsen er opmærksom på at flere havvindmølleparker er planlagt i området mellem Sverige, Tyskland og Bornholm. Hvorfor skibskorridoren imellem Bornholm I Nord og Syd er planlagt under hensyntagen til placering og udbygning af vindmøller i tysk farvand. Samt, at det ikke forventes at ruterne igennem området til Plan for Program Energiø Bornholm vil blive yderligere påvirket af andre havvindmølleparker. (Ref. side 63 i "Ikke teknisk resume".)

Med venlig hilsen

Morten Glamsø
Sikringschef

M: +45 22 67 07 05
D: +45 33 48 92 16
mgl@danishshipping.dk
Twitter: @glamsøe

Amaliegade 33
DK 1256 København K

DanskeRederier

Notat

Modtager: Energistyrelsen
Afsender: HOFOR A/S

Anne Scherfig, områdechef
Tlf.: 27954622
E-mail: askr@hofor.dk
Dato 24.11.2023

HOFOR A/S: Høringssvar til ”Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport” (Energistyre- sens journalnummer 2023 – 2126)

Energistyrelsen har indkaldt til offentlig høring af Energistyre-
sens Udkast til Plan for Pro-
gram Energiø Bornholm med tilhørende Miljørapport.

HOFOR er stærk tilhænger af den grønne omstilling, og HOFOR er selv en central aktør i udviklingen af vedvarende energi i form af vindmølleparker og solcelleparker. Samtidig står HOFOR for en drikkevandsforsyning, der forsyner store dele af Hovedstadsområdet med drikkevand. HOFOR har således en vigtig opgave med at beskytte vores fælles grundvand. HOFOR ser med bekymring på planerne om at placere et højspændingsanlæg, der risikerer at være en kilde til fremtidig forurening af drikkevandet, inden for det grundvandsdannende opland til Solhøj Kildeplads. Lignende betragtninger gælder i endnu højere grad, hvis der i nærhed til højspændingsanlægget etableres et Power-to-X anlæg. Solhøj Kildeplads er Danmarks næststørste kildeplads og er af kritisk betydning for den nuværende og fremtidige vandforsyning til forbrugerne i Hovedstadsområdet. Kildepladsen kan derfor karakteriseres som kritisk infrastruktur. Jf. kriterierne i Miljøministeriets kortlægning af udfordringer ift. Danmarks grundvand /1/ kan området omkring Solhøj karakteriseres som et strategisk vigtigt drikkevandsområde, da det er et område, hvor mange forbrugere i dag eller i fremtiden er afhængige af ressourcen, og hvor der er få eller ingen alternative muligheder for vandindvin-
ding i de givne mængder. HOFOR vil derfor opfordre til, at der udvises den allerstørste forsigtighed i forhold til etablering af potentielt forurenende anlæg og aktiviteter inden for dette område.

I dette høringssvar kommenterer vi på indskrænkningen af planområdet for højspændingsanlæg i det nye udkast til Plan for Program Energiø Bornholm sammenlignet med de oprindelige planområder fra 2021. Vi anbefaler Energistyrelsen at vende tilbage til de oprindelige planområder, der rummer muligheder for væsentligt bedre placeringer af højspændingsanlægget set fra et grundvands- og vandforsyningsperspektiv. Derefter kommenterer vi på mil-

jøvvurderingen af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm. HOFORs vurdering er, at miljøvurderingen er langt fra at være fyldestgørende i sin behandling af planens potentielle påvirkninger af grundvand og vandforsyningsinteresser. Endelig følger en redegørelse for grundvand, vandforsyningsinteresser og forsyningsikkerhed, hvori vi præsenterer en række af de forhold, som HOFOR mener burde indgå i miljøvurdering og ved valg af placering af højspændingsanlæg.

Planområde til placering af højspændingsanlæg (transformerstation)

Der er i Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm optegnet et område ved Solhøj til placering af højspændingsanlæg (transformerstation).

I dokumenter fra november 2021 med henholdsvis "Rammerne for det kommende planforslag for Energiø Bornholm til brug for miljøvurdering" og "Udkast til udtalelse om afgrænsning af miljørapport for planen for Energiø Bornholm" opereres der med planområder for det kommende højspændingsanlæg ved Solhøj vest for Ishøj højspændingsstation og inden for en afstand af op til 5 km fra Solhøj, ved Hovegård højspændingsstation og inden for en afstand af op til 5 km eller ved Avedøre højspændingsstation på Avedøre Holme.

Der er altså i Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm tale om en markant indskrænkning af planområde til placering af højspændingsanlæg sammenlignet med oplægget fra november 2021. Fravalget af områderne ved Hovegård og Avedøre Holme samt "yderområder" ved Solhøj er ikke begrundet.

HOFOR vil anføre, at Energistyrelsen ved de ovennævnte fravalg fravælger en række områder, der set i forhold til grundvand og vandforsyningsinteresser er væsentlig bedre egnede til placering af potentielt forurenende anlæg end det område ved Solhøj, der fremgår af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm. Dette uddyber vi i den redegørelse for grundvand, vandforsyningsinteresser og forsyningsikkerhed, som følger senere i dette notat. På grundlag af denne uddybning anbefaler HOFOR, at planområde for højspændingsanlæg ikke indskrænkes til området optegnet i Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm men udgøres af de i november 2021 udpegede områder.

Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm

I miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm (herefter miljøvurderingen) bemærkes, at inden for planområdet for etablering af højspændingsanlæg ligger Solhøj Kildeplads med en række vandboringer, hvorfra HOFOR indvinder større mængder drikkevand. Dette er korrekt, Solhøj Kildeplads er med en indvindingstilladelse på 5 millioner m³/år HOFORs største og Danmarks næststørste kildeplads. Store dele af planområdet er indvindingsopland og grundvandsdannende opland for Solhøj Kildeplads, men planområdet indeholder

også indvindingsopland og grundvandsdannende opland for Torslunde Kildeplads (indvindingstilladelse: 0,5 million m³/år) og Thorsbro Kildeplads (indvindingstilladelse: 1 million m³/år), hvilket ikke fremgår af miljøvurderingen. I den nedenstående redegørelse illustreres grundvandsdannende oplande med kort transporttid fra terræn til indvindingsboringer på de forskellige kildepladser.

Det bemærkes i miljøvurderingen, at Solhøj Kildeplads er sårbar. HOFOR kan oplyse, at det samme gælder for Torslunde Kildeplads og Thorsbro Kildeplads.

Som nulalternativ anfører miljøvurderingen en påvirkning af grundvandet som i dag, herunder en påvirkning fra landbruget med pesticider. Dette er ikke korrekt for de relativt store områder, der er udpeget som boringsnære beskyttelsesområder (BNBO). Pr. 1. juli 2024 forventes en ny lov at træde i kraft, ifølge hvilken kommunerne skal meddele forbud mod brug af pesticider i de BNBO, hvor det ikke allerede har været muligt at indgå frivillig aftale om pesticidfri drift. Pesticidbelastningen vil altså blive mindre end i dag. BNBO behandles yderligere i nedenstående redegørelse.

Miljøvurderingen anfører, at programmet potentielt kan påvirke grundvandet, hvis anlægsarbejder omfatter midlertidige grundvandssænkninger. Miljøvurderingen forholder sig ikke til andre mulige påvirkninger fra etableringsfasen, f.eks. forskellige former for påvirkning med miljøfremmede stoffer ved spild eller ulykker. Miljøvurderingen forholder sig slet ikke til mulige påvirkninger fra den efterfølgende driftsfase. Dette kunne f.eks. være påvirkning med miljøfremmede stoffer ved regulær drift (f.eks. udvaskning/afsmitning af coating-kemikalier til regnvand), spild (f.eks. spild af olieprodukter) og ulykker (f.eks. mobilisering af større mængder kemiske stoffer ved brand). Uden at forholde sig til ovenstående risici kan miljøvurderingen konkludere, at planen kan gennemføres uden væsentlig påvirkning af grundvandet.

HOFORs mener ikke, at det er muligt at vurdere mulige påvirkninger af grundvand (og vandindvindingsinteresser) alene ud fra påvirkninger ved midlertidige grundvandssænkninger i anlægsfasen. HOFOR vil derfor opfordre Energistyrelsen til at udarbejde en ny, mere fyldestgørende vurdering af mulige påvirkninger af grundvand og vandindvindingsinteresser. HOFOR vil anbefale, at Energistyrelsen inddrager ekspertise inden for grundvand og vandforsyning i udarbejdelsen af denne nye vurdering. HOFOR bidrager gerne med data og med sparring omkring forhold, der er relevante for vurderingen. I den nedenstående redegørelse behandler vi en række af disse forhold.

Redegørelse: Grundvand, vandforsyningsinteresser og forsyningssikkerhed

Det i Udkast til Plan for Program Energjø Bornholm optegnede område ved Solhøj inkluderer HOFORs Solhøj Kildeplads og dele af de grundvandsdannende oplande til HOFORs Solhøj, Torslunde og Thorsbro kildepladser. I det følgende forholder vi os primært til dette områdes egnethed set i et grundvands- og vandforsyningsperspektiv. Vi sammenligner også området

med områder længere mod nord men inden for 5 km afstand fra Solhøj. Disse områder har i forbindelse med Miljøstyrelsens idfase for miljøkonsekvensrapport været bragt i forslag som mulige placeringer af højspændingsanlægget, men de indgår altså ikke i det i Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm optegnede område. Vi sammenligner også området med Avedøre Holme samt med området ved Hovegård.

Udgør højspændingsanlæg en risiko for grundvandet?

Højspændingsanlæg har historisk været kilde til mange forureninger af jord og grundvand. HOFOR er bekendt med, at den driftspraksis, der har ført til de fleste forureninger, ikke længere benyttes, men der er stadig store mængder olie i forskellige anlæg på højspændingsanlæg. Olien indeholder sandsynligvis en række tilsætningsstoffer, ligesom der på højspændingsanlæg eventuelt kan være andre kemikalier, som HOFOR ikke er bekendt med. Vores største bekymring retter sig mod forureningsspredning ved uheld og større ulykker, for eksempel ved brand, men der kan også være dele af typiske højspændingsanlæg, der rejser bekymring i forhold til mere kontinuerlige påvirkninger. Således kan såkaldte sivesøer medføre en større lokal grundvandsdannelse og bidrage til en hurtig transport af forurening fra terræn til grundvandsmagasin.

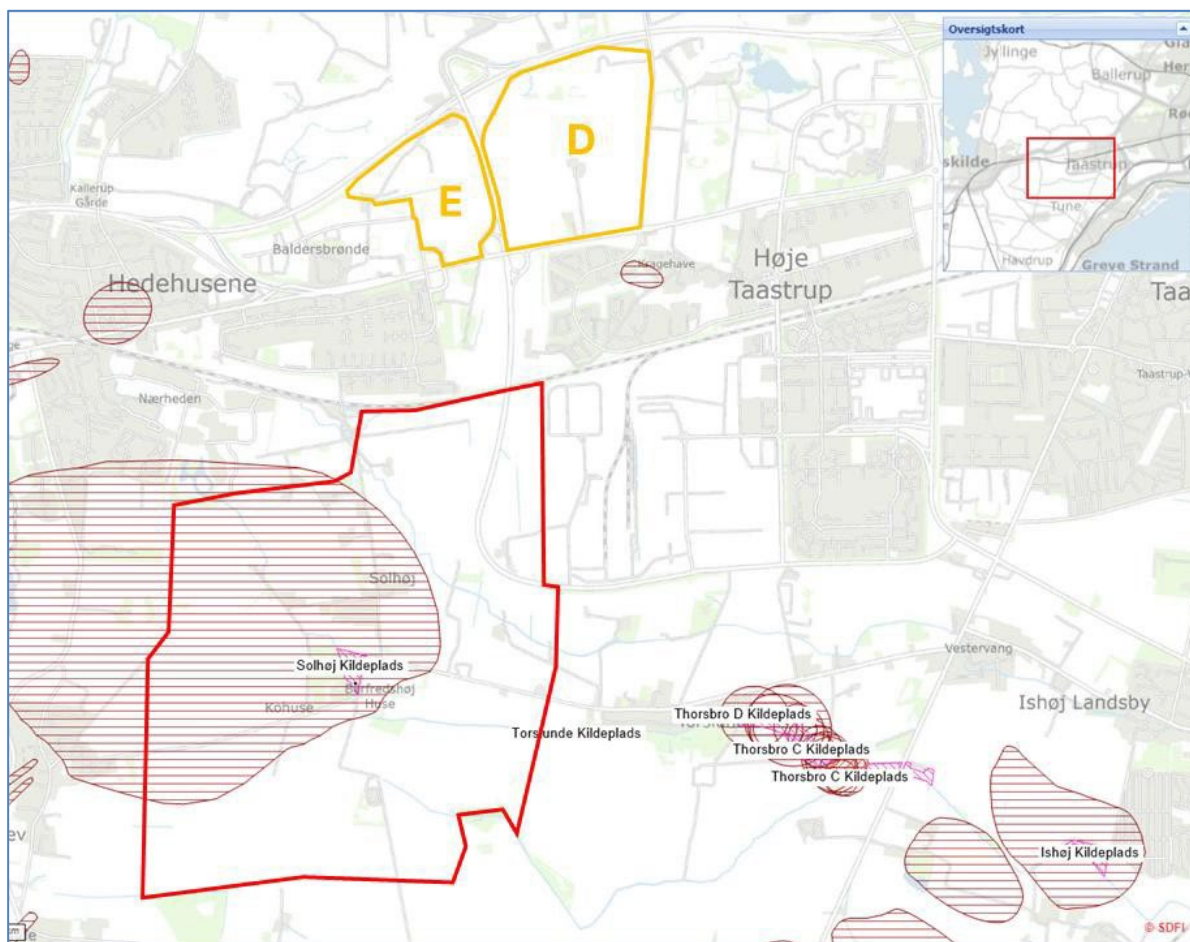
Områder med særlige drikkevandsinteresser

Hele det i Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm optegnede område ved Solhøj ligger inden for områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD). Det samme gælder for hele det oprindelige 5 km-område ved Solhøj og det oprindelige område ved Hovegård. Avedøre Holme ligger uden for områder med drikkevandsinteresser. Det fremgår af Bekendtgørelse om krav til kommuneplanlægning inden for områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse, at: *"Kommunalbestyrelsen skal i kommuneplanlægningen friholde områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse for virksomhedstyper eller anlæg, der medfører en væsentlig fare for forurening af grundvandet"* /2/.

Boringsnære beskyttelsesområder

Ud over at ligge i OSD og indvindingsoplandene til Solhøj, Torslunde og Thorsbro kildepladser er planområdet ved Solhøj et område med sårbart grundvand, der kræver særlig beskyttelse. Næsten 40 % af området ligger inden for det boringsnære beskyttelsesområde (BNBO) for Solhøj Kildeplads, se Figur 1. BNBO er defineret som fagligt og administrativt udpegede nærområder til borer til almene vandforsyninger, hvor der er en særlig risiko for forurening af det grundvand, som bruges til drikkevand. BNBO er karakteriseret som et område, hvor der kan være en relativt ringe fortynding af en eventuel forurening. Der er også relativt kort transporttid for grundvandet til boringen og dermed kort tid til at træffe forholdsregler, hvis der skulle ske forurening af grundvandet. Desuden kan indvindingen fra boringen under særlige geologiske og hydrologiske forhold øge grundvandsdannelsen fra terræn, hvorved en forurening eventuelt hurtigere vil kunne nå grundvandet.

Som en naturlig konsekvens af den særlige sårbarhed, der knytter sig til BNBO, fremgår det af Bekendtgørelse om krav til kommuneplanlægning inden for områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse, at: ”Kommunalbestyrelsen skal desuden friholde afgrænsede boringsnære beskyttelsesområder til almene vandforsyninger for udlæg af nye arealer til en arealanvendelse, der medfører øget fare for forurening af grundvandet” [2].

Figur 1 Boringsnære beskyttelsesområder (BNBO)(områder markeret med rød skravering). Næsten 40 % af planområdet (rød fuldt optrukken markering) ligger inden for BNBO for Solhøj Kildeplads. Når BNBO bliver beregnet for Torslunde Kildeplads vil dele af dette BNBO også ligge inden for planområdet. De med D og E markerede områder ligger inden for det oprindelige 5 km-område ved Solhøj, og områderne har tidligere været foreslået som placering for højspændingsanlægget.

Høje-Taastrup Kommune og Ishøj Kommune har risikovurderet BNBO for Solhøj Kildeplads og konkluderer, at sårbarheden er stor, således at der er behov for beskyttelse [3].

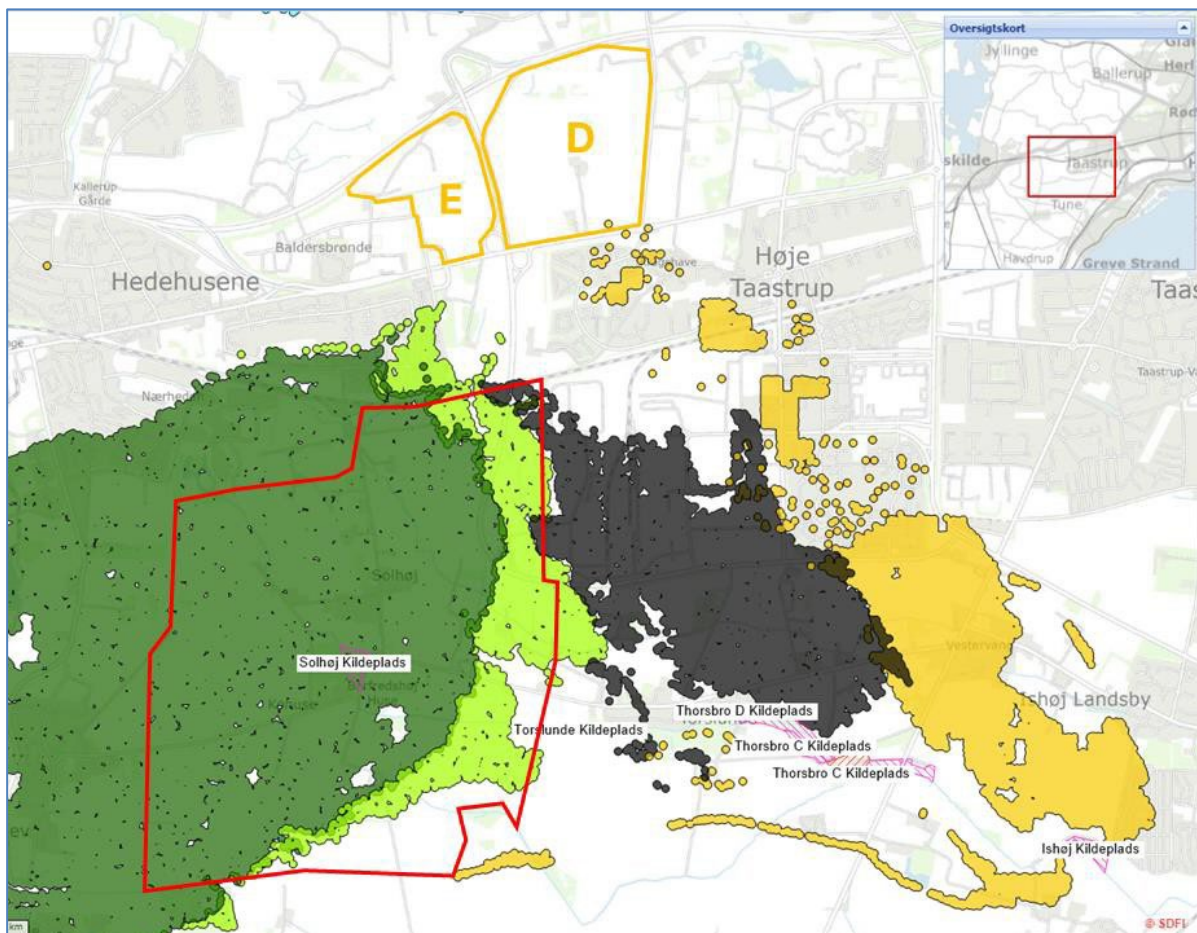
Miljøstyrelsen har endnu ikke beregnet BNBO for Torslunde Kildeplads, men dele af det kommende BNBO vil ligge inden for planområdet ved Solhøj.

I de nordlige dele af det oprindelige 5 km-område ved Solhøj er der ikke udpeget BNBO. I Figur 1 ses to områder, område D og område E, der tidligere har været foreslået til placering af

højspændingsanlægget. Der er ikke BNBO i disse områder. I 5 km-området ved Hovegård er der flere BNBO, blandt andet til HOFOR-kildepladser. Der er imidlertid også store områder uden BNBO. Der er ikke BNBO inden for 1 km fra den nuværende Hovegård station. Der er ikke udpeget BNBO på Avedøre Holme.

Grundvandsdannende oplande

Også uden for BNBO er området omkring Solhøj Kildeplads karakteriseret ved korte transporttider fra terræn til kildepladsens indvindingsboringer. I Figur 2 ses grundvandsdannende oplande (GDO) med under 50 års transporttid fra terræn til indvindingsboring. Grundvandsdannende oplande er de områder på terræn, hvorfra nedsvivende regnvand strømmer til indvindingsboringer. Disse områder er særligt relevante i forhold til grundvandsbeskyttelse, især områder med en kort (f.eks. under 50 år) transporttid fra terræn til indvindingsboring. Som det fremgår af kortet ligger 90 % af planområdet inden for GDO med under 50 års transporttid fra terræn til indvindingsboringer på Solhøj, Torslunde eller Thorsbro kildepladser.

Figur 2 Grundvandsdannende oplande (GDO) med under 50 års transporttid fra terræn til indvindingsboring. Mørk grøn: Solhøj Kildeplads, Lys grøn: Torslunde Kildeplads, Mørk brun: Thorsbro Kildeplads, Orange: Ishøj Kildeplads. Planområdet, der er markeret med rød streg, er for ca. 90 % vedkommende dækket af GDO med under 50 års transporttid. I de med D og E markerede områder er der henholdsvis lidt og intet GDO med under 50 års transporttid.

I område D og område E i de nordlige dele af det oprindelige 5 km-område ved Solhøj er der henholdsvis lidt og intet GDO med under 50 års transporttid. I 5 km-området ved Hovegård er der flere områder med GDO med under 50 års transporttid, men der er også store områder uden GDO. Så vidt HOFOR kan vurdere, er der ikke GDO inden for 1 km fra den nuværende Hovegård station. Der er ikke GDO på Avedøre Holme.

Lerdække og generel sårbarhed

Hele området omkring Solhøj er karakteriseret af et beskedent lerdække over kalken, der udgør det primære grundvandsmagasin, og i store dele af området er grundvandsdannelsen stor. Som konsekvens heraf er vores vurdering, at hele området, herunder både planområdet og område D og område E længere mod nord, er sårbart.

Det samme gælder for store dele af 5 km-området ved Hovegård. På Avedøre Holme er der ingen drikkevandsinteresser, og grundvandets sårbarhed er derfor irrelevant.

Konklusioner vedr. forskellige områders egnethed m.v.

Grundvandet er som ovenfor beskrevet sårbart i store dele af 5 km-områderne ved både Solhøj og Hovegård.

I forhold til vandforsyningsinteresser skiller det i udkast til Plan for Program Energiø Bornholm optegnede planområde sig negativt ud med BNBO i store områder og GDO med kort transporttid fra terræn til indvindingsboringer i næsten hele området.

De tidligere foreslåede områder D og E længere mod nord i 5 km-området ved Solhøj er mere egnede på grund af fravær af BNBO og næsten fravær af GDO med kort transporttid. Der kan sandsynligvis findes områder med tilsvarende egnethed i området omkring Hovegård.

Da der ingen drikkevandsinteresser er på Avedøre Holme, er dette område uden sammenligning det mest egnede til placering af et højspændingsanlæg set ud fra et grundvands- og vandforsyningsperspektiv.

En rangering af områdernes egnethed bliver således:

- 1 (bedst): Avedøre Holme.
- 2: Nordlige områder i 5 km-området ved Solhøj, f.eks. område D og område E. Alternativt delområder inden 5 km-området ved Hovegård (kræver nærmere analyse).
- 3 (dårligst): Det i udkast til Plan for Program Energiø Bornholm optegnede planområde.

De ovenstående konklusioner understøtter HOFORs opfordring til at udvide planområdet til de oprindelige i november 2021 udpegede tre områder og til at udarbejde en ny, mere fyldestgørende miljøvurdering af planens mulige påvirkninger af grundvand og vandforsyningsinteresser.

HOFOR bidrager som ovenfor nævnt gerne med data og sparring omkring vurdering af forskellige områders egnethed i forhold til grundvand og vandforsyningsinteresser.

Referencer

- /1/ Miljøministeriet: Kortlægning af udfordringer ift. Danmarks grundvand. 30 pp., juni 2022.
- /2/ Miljøministeriet: Bekendtgørelse om krav til kommuneplanlægning inden for områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse. BEK nr 1697 af 21/12/2016.
- /3/ Høje Taastrup Kommune: BNBO, vurdering af behov for beskyttelse. Fagligt notat – Solhøj Kildeplads. Notat udarbejdet af COWI, november 2021.

Høringssvar 17

Fra: [REDACTED]
Sendt: 24. november 2023 18:47
Til: Høring energiørerne
Emne: Høringssvar til placering af transformere på Solhøj

Til ererginet

Det er med min store bekymring at transformeren placeres på Solhøj, der er ikke hørt på Borgerne i området der er meget bekymret for drikkevandet på Danmarks størst kildeplads, også iflg, HOFOR der udtaler at det er den dårligs tænkelig placering i området, af hensyn til drikkevandet, energinet har udtalt at det ikke er økonomien der er afgørende for placeringen, så derfor bør den sunde fornuft komme drikkevandet til gode, når skaden er sket, det kan være i udførsels fasen og siden i drift, at der opstår forurening så hvad er begrundelsen for at løbe den risiko ?

Energinet har tilsyneladende magt til at placerer Transformeren hvor de vil, men aligevel kommer borgenes og HOFORs bekymring ikke i betragtning

Der findes områder nord for Roskilde hvor der er muligheder for placering der tilgodeser placeringen ifh. til tilkørsel, ledningstrace, afledning af spildvarme og er længere væk fra Solhøj kildeplads, og stadig i Høje Taastrup kommune, det virkom som at energinet ikke vil lade sig rokke men anvend nu sund miljømægsig fornuft og vær kreativ vedr. miljø

mvh

[REDACTED] fuck ikke med mit drikkevand

Høringssvar til Energistyrelsens udkast til plan for program Energiø Bornholm

Energiø Bornholm projektet skal stoppes og flyttes til Nordsøen, kun sådan kan vi redde Bornholm og vores natur.

Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm skal kasseres og om nødvendigt revurderes og skrives om.

Det er et materiale der er fyldt med fejl og manipulerende udsagn og jeg kan her nævne nogle af dem.

I skriver:

En del af planområdet ligger inden for kystnærhedszonen

Det er i bedste fald vildledning. Sandheden er at 99 procent af planområdet ligger inden for kystnærhedszonen.

Er det planen at alle transformatorstationer og energiparker der skal bygge i hele Danmark alle skal ligge i kystnærhedszonen. I så fald kan kystnærhedszonen lige så godt afskaffes fordi så ødelægges de kystnære områder overalt i Danmark.

Hvis det ikke er planen i resten af Danmark, så skal det heller ikke gøres på Bornholm og derfor må og skal transformatorstationen flyttes så den kommer til at ligge 3 km fra kysten.

I skriver:

Samlet set vurderes sårbarheden af landskaberne ved planområdet for højspændingsanlæg på Bornholm derfor at være medium, idet landskabet i dag består af landbrugsarealer, som allerede rummer tekniske anlæg. Planområdet for landkabler er beliggende i kystnærhedszonen og derfor har landskabet generelt en høj sårbarhed.

Det passer ikke. Hele højspændingsanlægget og landkabler ligger i kystnærhedszonen og ligger derfor i et landskab med høj sårbarhed.

I skriver:

Det vurderes, at Plan for Program Energiø Bornholm kan vedtages og at projekter omfattende af planen kan realiseres uden at medføre væsentlige indvirkninger på havet og på land, hvis de anviste afværgeforanstaltninger implementeres. Dog vil højspændingsanlæggene med deres omfang og størrelse være meget synlige tekniske elementer i landskabet og den visuelle påvirkningsgrad er derfor høj. Der skal derfor tilplantes rundt om anlægget eller udføres terrænreguleringer, hvor det er muligt for at reducere den visuelle påvirkning. Det kan ligeledes ikke afvises at havvindmøllerne med deres omfang og størrelse vil medføre en væsentlig visuel forandring af kystområderne på Bornholm.

Det er i bedste fald noget vrøvl og i værste fald manipulerende bestillingsarbejde.

Det kan ikke på samme tid medføre væsentlig visuel forandring af kystområderne på Bornholm og ikke medføre væsentlige indvirkninger på havet og på land.

I skriver om manglende viden og usikkerheder og jeg er sikker på der kan tilføjes mange flere punkter til dette afsnit som f.eks. ting man kan læse om i bogen "Mørkemanifestet".

Mørkemanifestet handler om den dominoeffekt, der finder sted, når lyset er tændt døgnet rundt: insekter, der ikke formerer sig, fugle, der blændes og forvirres, sultne flagermus, der venter forgæves på et natligt bytte. Og mennesker, hvis hormoner og mentale velvære tvinges ud af kurs.

Et andet vigtigt emne er lavfrekvent støj

Studier, fra forskere verden over, viser, at infralyd og lavfrekvent lyd skaber helbredsproblemer, som er påvist blandt befolkningsgrupper udsat for lavfrekvent støj og infralyd.

Endnu engang må jeg sige at der ikke er sammenhæng mellem jeres konklusion og indholdet i rapporten og jeg undrer mig over at I skriver at planen kan realiseres uden at medføre væsentlige indvirkninger på havet og på land når der samtidig er masser af manglende viden og usikkerheder.

Noget andet der mangler i kapitel 8 om manglende viden og usikkerheder er påvirkningen af de mennesker der bor i området. Vi må da også være en del af det miljø som I skriver om.

Det er som om I skriver om et område hvor der ingen mennesker bor men det gør der. Der er faktisk en hel del huse og ejendomme i området og vi fik vores liv ødelagt den dag det blev offentliggjort hvor bruttoområdet til transformatorstationen blev udpeget.

I har planlagt at lægge transformatorstationen helt tæt op ad en række huse på Søndre Landevej og Limensgade helt uden hensyn til disse huse og ejendomme. Det er simpelthen ikke i orden.

Husene tæt på transformatorstationen kan ikke sælges og kreditforeningerne vil ikke låne penge ud til folk i området så vi er stavnsbundet og vores friværdis er væk.

Det skriver I ikke noget om og det må være fordi I er aldeles ligeglade med menneskene på Bornholm og i særdeleshed os der bliver naboer til transformatorstationen og hvad der ellers skal bygges af ulykker i området.

I mangler at undersøge og skrive om de psykiske påvirkninger af os der bor i området og hvordan vi påvirkes i årevis af hundredvis af spørgsmål og usikkerheder der er nu i vores liv pga. Energiø Bornholm og har været der siden offentliggørelsen af placeringen af bruttoområdet for landanlægget.

Vi kan som sagt ikke låne penge til forbedringer på vores huse, vi kan ikke sælge vores huse, vi har i det hele taget fået ødelagt vores livsglæde og vi er fanget i en helt urimelig situation.

Vi har købt vores huse for at bo i den natur og de omgivelser vi har nu og ikke for at bo i et industriområde som det skal forvandles til. Energinet og regeringen har stjålet den opsparring vi havde i vores huse og ejendomme.

Vi vil forsætte med at kæmpe imod Energiø Bornholm indtil projektet bliver stoppet eller vi får kompensation svarende til det vores huse er faldet i værdi.

Vi er udsat for en skandaløs behandling af Energinet, den Danske stat og Bornholms kommune og alle vasker hænder og skyder skylden på andre.

I skriver:

Det kan ligeledes ikke afvises at havvindmøllerne med deres omfang og størrelse vil medføre en væsentlig visuel forandring af kystområderne på Bornholm.

Det burde være strafbart at skrive sådan noget vrøvl i et dokument der er med til at ødelægge Bornholms natur og fremtid som ferieø.

Rapporten er fyldt med fejl og konklusion og resume passer ikke med det der står i rapporten.

Det virker som om I regner med at politikerne kun læser konklusionen og så er den klaret.

Det er nu at politikere i folketinget og på Bornholm skal vågne op fra den hypnose agtige tilstand som Green Power Denmark har fået dem til at være i.

Bornholm bliver ødelagt af energiø projektet og det hele er sat i gang uden at Bornholms befolkning er blevet hørt.

En havvindmøllepark 15 km syd for Dueodde er ødelæggende for Bornholm og vores natur og på lang sigt vil vores evne til at tiltrække udenlandske turister forsvinde.

Bornholmske politikere tror at energiøen vil give os mange penge og en masse arbejdspladser. Jeg tror ikke på noget af det, og de eksisterende virksomheder på Bornholm har i forvejen svært ved at skaffe den nødvendige arbejdskraft.

Energinet og energi-sektoren er helt ligeglade med den Bornholmske økonomi og hele projektet kan komme til at give et stort underskud og så får Bornholm alligevel ingen penge.

Prøv at foreslå Jyderne at placere en havvindmøllepark 15 km fra Skagen så ved jeg godt hvad svaret bliver. Jyderne vil nemlig ikke have deres natur ødelagt.

Nordsøen er det eneste rigtige sted at placere de gigantiske havvindmølleparker som her kan ligge 80 km fra kysten. Det er lidt længere end afstanden fra Bornholm og til den Tyske havvindmøllepark Arkona. Møllerne er synlige men kun i klart vejr og tættere skal de ikke på land hvis vi skal undgå støjgener og anden forurening.

Nordsøen har mere blæst og ikke nær så mange fugle træk-ruter og er bla. derfor perfekt til havvind.

Nordsøens arealer er kæmpestore i forhold til havområdet syd for Bornholm og der kan stilles 40 gange så mange havvindmøller op.

Jeg tænker at Energiø Nordsøen må være ca. 40 gange så vigtig at realisere som Energiø Bornholm.

Derfor skal Energiø Nordsøen bygges først og så hurtigt som muligt.

Flyt Energiø Bornholm til Nordsøen og fred Bornholm og havet rundt om for energi industri.

Hvad er årsagen til at Energiø Nordsøen er stoppet?

Det virker nærmest surrealistisk!

Det kan undre meget at Energinet kan ekspropriere jord (eller true med det) til dette projekt som delvist skal betales af Tyskland.

Hvis der er retfærdighed til, burde projekter der helt eller delvist finansieres af fremmede stater eller store udenlandske firmaer, ikke kunne gøre brug af § 73 i grundloven vedr. ekspropriation.

Det bør Danske domstole undersøge og det samme bør EU domstolen.

Indsendt af:

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Herunder uddrag fra sidste høringsvar med rettelser som stadig er gældende og aktuelt:

Landanlægget til energiø Bornholm med den foreslåede placering syd for Aakirkeby bliver en miljø katastrofe for området og vil forvandle fantastisk natur og god landbrugsjord til et kæmpe industri område.

Det udpegede område Nord for Søndre Landevej mellem lilleå og læså mener jeg er en forkert og uacceptabel placering af landanlægget til energiø Bornholm.

Kommunen har skrevet: arealet er valgt fordi det ligger tæt på kysten.

Til borgermødet d. 29 november 2021 talte jeg med Marian Kaagh fra Energinet og hun fortalte at landanlægget skulle ligge 3 km fra kysten.

Jeg spurgte hvorfor det skulle det og fik at vide af Marian Kaagh at det var pga. kystnærhedszonen at der iht. Planloven ikke må bygges anlæg der ikke er afhængig af kystnær placering.

Jeg mener ikke landanlægget til havvindmøllerne syd for Bornholm er afhængig af kystnær placering og det mener Energinet heller ikke.

Placeringen af anlægget kan sagtens være 3 km fra kysten og det regnede energinet også med fra starten.

Det kan ikke være rigtigt at der kan gives dispensation for byggeri i kystnærhedszonen på den baggrund. Hvis det bliver tilfældet vil jeg klage over den dispensation.

Hvis det endelig var sådan at det var nødvendigt at landanlægget skulle ligge tæt på kysten så ville en placering på Raghhammer eller vest for Sose odde være både billigere og bedre.

Raghhammer skydeterræn kan alligevel ikke bruges til at skyde ud over havet, når der kommer en masse vindmøller op.

Kommunen skrev: Arealet er valgt fordi der er egnede kyststrækninger i nærheden. Det er i bedste fald noget vrøvl. Kablerne skal i land ud fra hvor vindmøllerne er placeret og dengang det var meningen at placere havvindmøllerne på vestkysten skulle kablerne selvfølgelig i land der. Det er simpelthen ikke et argument der holder.

Kommunen skrev: Arealet er et af de fladeste på Bornholm, hvilket gør det særligt egnet til opstilling af et højspændingsanlæg.

Det passer ikke.

Et helt fladt område på Bornholm, ovenikøbet omgivet af eksisterende skov og kortere afstand til Rønnes industriområde og et evt. PTX anlæg, er **Blemmelyng** som er omgivet af Knudsker plantage.

Kommunen skrev: Desuden er der relativt få ejendomme og få begrænsninger som fx. fredninger, beskyttet natur og lignende på arealet.

Det passer heller ikke.

Der er færre ejendomme i Knudsker plantage og fredninger og beskyttet natur er I jo alligevel ikke bekymrede for, da regeringen desværre arbejder på at fjerne noget af den lovgivning som beskytter vores natur.

I det hele taget er det stærkt bekymrende at der arbejdes på at fjerne lovgivning der beskytter natur eller give dispensation herfor.

Jeg er klar over at vi står i en energikrise bla. pga. krig i Ukraine men vi taler om anlæg der skal eksistere i rigtig mange år og vi er i gang med at ødelægge endnu mere af vores natur.

Det kan undre at det altid er naturen der må betale for vores overforbrug og intensive udnyttelse af alt muligt.

Planloven og andre love som beskytter vores natur er lavet fordi vi ønsker en langsigtet udvikling af vores land, altså noget der gælder i rigtig mange år og ikke noget der skal ændres fordi der er uro i verden.

Det kan også undre at vores regering kan slippe afsted med at fjerne så vigtig lovgivning.

Er deres motto måske: uden lov skal land bygges ?

Kommunens argumenter for den udpegede placering af landanlægget holder simpelthen ikke og jeg kan tilføje disse argumenter **imod** den udpegede placering:

- Området er højt beliggende og giver ingen mulighed for at skjule høje bygninger.
- I ødelægger noget af Bornholms bedste landbrugsjord.
- Alle turister der skal til de store sommerhusområder skal køre lige forbi det kæmpe transformatoranlæg og det vil give et dårligt indtryk af det der skulle være en ferieø.
- I ødelægger Bornholms turisme for dem der vil have natur.
- Der er ingen eksisterende skov i området som kunne hjælpe til med at skjule det grimme anlæg.
- Ødelæggelse af Læs-åen.
- Ødelæggelse af Risebækken der bliver tørlagt hvis grundvandsspejlet sænkes.
- I land føring af kabler vil ødelægge kysten syd for landanlægget som er helt unik med farvet ler og et rigt dyreliv som indtil nu har levet i fred.
- Vindmøllerne i området vil generes af landanlægget og få reduceret effektivitet.
- Området er aldeles uegnet til placering af et PTX anlæg som skal ligge i et industri område i Tyskland.

Hvis transformator anlægget absolut skal ligge på land er eneste mulighed for at skjule anlægget at bygge 10-15 meter høje jordvolde hele vejen rundt om det og tilplante med træer og buske på siden og toppen af voldene. Det kan hjælpe med at skjule anlægget og reducere støj og lys gener.

Placeringen skal være så langt fra havet og Søndre Landevej som muligt mod nordvest.

Der skal forhåbentlig ikke bygges store PTX anlæg på Bornholm men hvis der skal bør de placeres i nærheden af Rønne sådan at de meget store mængder brint eller ammoniak kan pumpes direkte ud i skibe der kan lægge til i Rønnes store industrihavn eller ud til bunkerhub vest for Rønne.

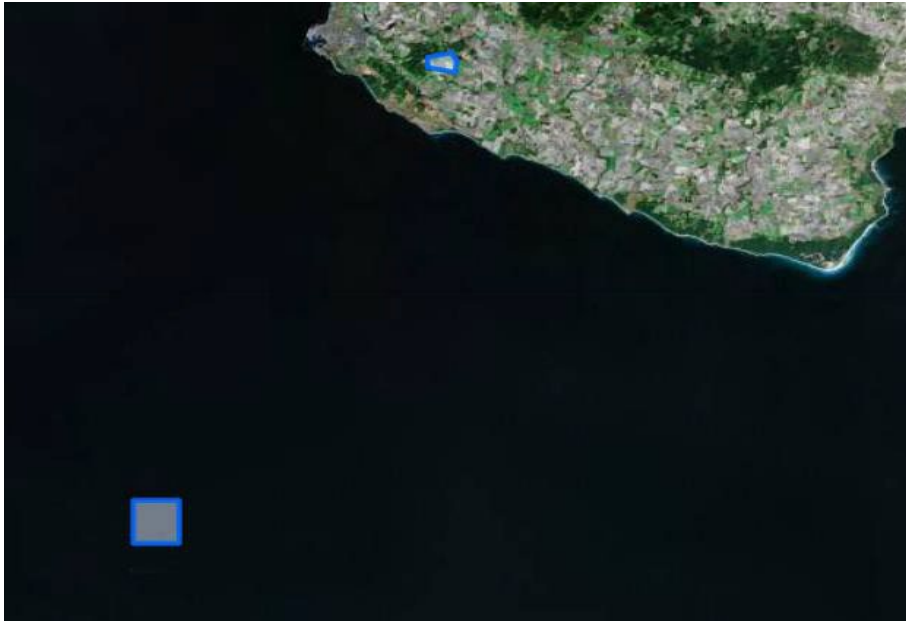
Jeg mener Bornholm skal presse på for at landanlægget skal minimeres. Kablerne fra den tredjedel af vindmøllerne der skal levere strøm til Tyskland kan trækkes direkte til Tyskland så kan Tyskerne selv lave transformatorstation eller tilkoble til den de har til Arkona havvindmølleparken.

I stedet for en transformatorstation på Bornholm skal den bygges på platforme ude i nærheden af vindmøllerne hvor hver platform kan omforme strømmen fra et antal vindmøller og sende den som højspænding ind til land i Danmark eller Tyskland.

Jeg mener at transformatorstation og PTX anlæg skal bygges på platforme mindst 40 km fra Bornholms kyst.

Forslag til bedste placering af landanlæg:

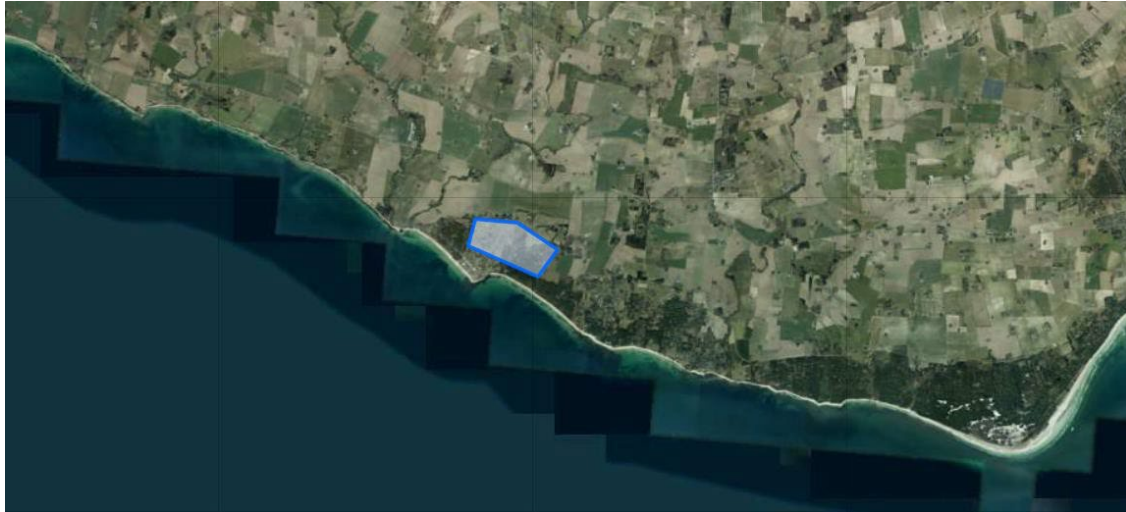
- 1) 40 Km fra kysten syd for Bornholm på en kunstig ø ligesom i Nordsøen

- 2) Blemmelyng omgivet af Knudsker plantage

- 3) Raghammer som i forvejen er statens ejendom

Jeg tænker at man med et høringssvar kan gøre indsigelser og sige nej til et plan forlag og man kan komme med ideer til hvordan noget skal bygges eller anlægges.

Hvis man ikke gør indsigelser eller skriver høringssvar så siger man i princippet ja til planerne.

Men hvad er det man siger ja eller nej til ?

Hele dette kæmpestore projekt (eller eksperiment) er meget kompliceret og det er svært at se eller forstå hvor stort anlægget skal være.

Der er som udgangspunkt tale om havvindmøller til 2 gigawatt men der undersøges og laves forarbejdet til 3 gigawatt og nu tales der om 3,8 gigawatt.

- Hvor mange gigawatt taler vi om når gravemaskinerne skal i gang om 2 år ?
- Hvad betyder det for landanlægget - bliver det så dobbelt så stort eller 3 gange så stort ?
- Hvor skal et PTX anlæg ligge, hvis der skal laves sådan et og hvor farligt er sådan et anlæg ?

Jeg har kunne læse mig til at ulykker med ammoniak har krævet mange menneskeliv i tidens løb fordi ammoniak er eksplosivt, ætsende og giftigt.

I 2005 døde 38 mennesker da en bus kolliderede med en ammoniak tankvogn og der er flere eksempler i linket herunder.

<http://www.studstrup.dk/gammel-studstrup/index6ce1.html?id=179>

Sådan et anlæg kan jeg ikke være nabo til så er jeg nødt til at flytte fra Bornholm.

Hvor mange skal flytte fra Bornholm før kommunen og politikerne vågner op og ændrer holdning ?

Hvis mange flytter fra Bornholm og mange turister fravælger Bornholm engang i fremtiden pga. disse store industrielle anlæg i havet og på land, så er det for sent at tænke sig om. Så er Bornholm ødelagt.

På en transformatorstation i den størrelse der planlægges kan der også forekomme eksplosioner pga. den voldsomt store strøm styrke og hvis man placerer et PTX anlæg ved siden af så leger man i den grad med ilden.

Hvis der er tale om ammoniak så ligner sådan et anlæg et olieraffinaderi og det er særdeles grimt og noget der ikke passer ind noget sted på Bornholm ud over industriområderne eller Rønne havn.

Det er meget populært at bruge forkortelser som PTX o.lign. og når man kalder det for grøn energi så kan alt lade sig gøre og vi glemmer at der er tale om meget farlige kemiske stoffer og komplicerede processer med mange fejlmuligheder.

Pointen er, at vi ikke ved hvad vi siger ja til, hvis vi ikke gør indsigelser og vi er i gang med at skrive en blanco check til staten hvor vi ødelægger store natur områder på land og i havet og til gengæld får vi en masse gener i form af ødelagt udsigt, støj, lys, magnetfelter, eksplosions fare, forgiftnings fare mm.

Derfor er vi nødt til at vide nu hvilke planer der er med PTX og andre industri anlæg.

Jeg foreslår at høringen udsættes indtil der er en samlet plan for det hele med størrelser på alt inklusive vindmølle højde, landanlæg størrelse på det endelige anlæg og PTX raffinaderi mm. Samt placeringen af PTX anlægget og andet industrielt anlæg.

Den nuværende metode er salami eller elastik i metermål, vi aner ikke hvor vi ender og det er i bedste fald en betænkelig og i værste fald en uhæderlig fremgangsmåde.

Jeg mener at Energiø Bornholm projektet skal nedskaleres til højst 2 gigawatt og vindmøllerne skal mindst 20 km fra land hvis vi skal undgå at ødelægge Bornholm og der er hårdt brug for at projektet afgrænses permanent så det ikke kan ændres hver gang der laves en aftale i folketinget.

Det er på tide at se i øjnene at havvind energi ikke kan løse alle vores problemer og at der er brug for andre energiformer i fremtiden.

I har som myndigheder sagt og skrevet mange gange at det vigtigste ved denne proces er at der sker en grundig borger inddragelse og at I vil i dialog med os og at I vil lytte til os.

Hvis det skal give mening, så er I nødt til at lade os få indflydelse og ændre i de planer der er lagt, ellers giver høringer og borger inddragelse ingen mening.

Indsendt af:

[Redacted signature]

Herunder kopi af to breve til Borgmester Jacob Trøst vedr. Samlet plan for energiø Bornholm

Der findes stadig ikke en samlet plan for Energiø Bornholm !

Hej Jacob,

Vi er glade for i borgerforeningen at der nu bliver lavet en samlet plan for energiø Bornholm med arealer der kan rumme de forskellige anlæg der kommer i den nærmeste fremtid.

Vi er klar over det er en svær opgave at planlægge placeringen af store industriområder på Bornholm men vi mener det er absolut nødvendigt og vi vil gerne deltage i arbejdet.

Det vil forhåbentlig give os alle lidt ro at vide hvordan Bornholm skal udvikle sig og det kan forhåbentlig også lægge lidt låg på unødige spekulationer.

Pt. er det planen at transformator anlægget skal ligge syd for Aakirkeby i det af energinet udpegede område. Denne placering mener vi skal genovervejes hvis der viser sig nye forhold i planlægningen af f.eks. PTX anlægget.

Det er meget belastende for os, i og omkring området syd for Aakirkeby og vi er alle udfordret med udsigt til markant tab af ejendomsværdi og livsglæde.

Lige nu er vores økonomi et stort spørgsmålstejn da vi ikke kan sælge husene i området.

Det er også sådan at mange af os ikke ved om vi skal investere mere i vores huse med denne uvished og derfor står tiden lidt stille syd for Aakirkeby.

Derfor vil vi kraftigt opfordre dig og resten af Bornholms politikere til at finde et andet sted at bygge PTX anlæg. Vi er som sagt under et voldsomt pres pga. transformatorstationen og vi kan ikke klare flere industri anlæg syd for Aakirkeby, hvis vi skal have noget natur tilbage.

Det er simpelthen ikke i orden hvis alle industrielle anlæg vedr. energiø Bornholm placeres syd for Aakirkeby. Andre dele af Bornholm bliver nødt til at hjælpe med at bære byrden af energiøen.

Der tales om at transformatorstationen skal bygges og anlægges sådan at der tages hensyn til vores natur og at den bliver så lidt synlig som muligt. Danmarks naturfredningsforening mener oven i købet at området kan blive attraktivt.

Vi er glade for der gøres noget for at lave et pænt transformator anlæg og derfor vil det være helt forkert at bygge et PTX anlæg ved siden af med en masse rør og tanke samt rygende skorstene.

I den samlede plan for energiø Bornholm ser vi gerne at der afsættes plads også til fremtidige anlæggelse af energi tunge virksomheder der måske vil flytte til Bornholm.

Placering af energi tunge virksomheder vil vi også bede jer om at placere et andet sted på Bornholm end syd for Aakirkeby.

Det kunne måske være store internet firmaer som f.eks. Google og Facebook og sådanne anlæg vil formentlig også kræve en del plads. Måske kan man finde inspiration fra andre dele af landet mht. plads behov sådan at den samlede plan for energiø Bornholm bliver fremtidssikret i 20-30 år.

Vi har læst lidt om eksisterende og kommende PTX anlæg rundt omkring i verden og vi bider mærke i at mange af disse anlæg er placeret ved havet således at f.eks. brint og ammoniak kan pumpes direkte ud på skibe enten som brændstof eller til transport.

Noget andet vi har lagt mærke til, er de tal der nævnes. Her er et link til en artikel fra Ørsted som beskriver et anlæg i Holland:

<https://orsted.com/da/media/newsroom/news/2021/03/451073134270788>

Her nævnes der en produktion af brint på 100.000 ton brint pr. Gw havvind. Dvs. vi på Bornholm kan komme op på at producere ca. 380.000 ton brint pr. år.

Hvis CIP også starter op med havvind øst for Bornholm kommer vi måske op på det dobbelte i brint eller ammoniak produktion.

CIP's anlæg øst for Bornholm bliver sikkert heller ikke det sidste og der kommer formentlig også udvidelser af havvindmølle parkerne senere hvilket yderligere vil øge brændstof mængderne til eksport.

Vi tror ikke det vil være muligt eller hensigtsmæssigt at transportere denne mængde grønt brændstof med lastbil og en lang rørforbindelse vil have en række ulemper med mulighed for lækage pga. fejl eller sabotage med potentiel forurening til følge.

Disse grønne brændstoffer skal formentlig bruges til skibe og ellers skal de transporteres med skibe væk fra Bornholm.

De store skibe såsom tankere og containerskibe kræver større havdybde end vi har syd for Bornholm og derfor tror vi ikke det vil være hensigtsmæssigt med udskibning herfra.

Umiddelbart vil området vest for Bornholm eller Rønne være det bedste bud på en grøn tankstation for store skibe og derfor bør PTX anlægget placeres ved Rønne eller vest kysten.

Efter byggeriet af havvindmølleparkerne rundt om Bornholm og i resten af Østersøen står vi tilbage med en stor industrihavn i Rønne og den kunne måske bruges som tankstation eller udgang til bunkerhub.

Det samme kunne måske foregå i Nexø da der også her er dybere vand end syd for Bornholm.

Nexø har dog ikke så stor industrihavn som Rønne og Nexø ligger længere fra de store skibes hovedvej.

Vi synes som sagt det er godt at få en samlet plan for energiø Bornholm sådan at vi kan forholde os til hvordan Bornholm skal se ud i fremtiden og så vi undgår at Bornholm ødelægges lidt ad gangen uden at nogen kan se den store sammenhæng.

Borgerforeningen energiø Bornholm vil gerne deltage i udviklingen af energiø Bornholm og være med i beslutningsprocesserne hvis I vil have os med.

Det tror vi vil kunne give mere "ro på bagsmækken" men det kræver at vi får indflydelse og det kræver at vi får løst opgaven med erstatninger for værditab for naboerne til transformatorstationen.

Mvh

Medlem af Borgerforeningen Energiø Bornholm

Hej Jakob,

Tak for fremsendte, jeg er glad for at du kæmper sammen med os naboer med at få erstatning for tabt ejendomsværdi og dermed retfærdighed.

Jeg og borgerforeningen vil fortsat kæmpe for at folketinget skal revidere VE-loven om vindmøller og solcelleparker så den kommer til at omfatte store transformatorstationer, ptx-anlæg, biogas anlæg, og lignende energi industrielle anlæg.

Dernæst skal VE-loven revideres så vi sikrer at naboer op til 1,5 – 2 km fra energi anlæg får en erstatning som svarer til det tab vi får på vores ejendomme. Det tror jeg ikke VE-loven gør på nuværende tidspunkt.

Vi er ikke interesserede i at tjene på denne erstatning - vi ønsker kun at få det vi mister i tabt ejendomsværdi.

I mit eget tilfælde står vi til at miste mindst 1 million i tabt ejendomsværdi og måske mere og det er selvom vi bor 600 meter fra det kommende anlæg.

Det er penge der enten forsvinder fra vores friværdi som er opsparing til vores alderdom eller også er det penge som vi kommer til at skylde ekstra i banken. Det er et tab som vi ikke har kunnet forudse og det er ødelæggende for vores retssikkerhed.

Denne situation er faktisk ved at ødelægge vores liv og hvis der ikke snart kommer en løsning, tror jeg at nogle af os naboer vil komme i problemer som skilsmisser og andre ulykker. Det påvirker vores trivsel og vi overvejer at flytte fra Bornholm hvis vi kan få solgt ejendommen. Det er alt sammen et resultat af det overgreb vi føler vi bliver udsat for. Det skriver jeg ikke for at lave drama men det er faktisk desværre sandt.

Det er som sagt selvom vi bor 600 meter fra anlægget og jo tættere man kommer anlægget jo værre bliver vores situation.

Jeg har kunnet læse at kommunen ikke er tilfreds med placeringen af anlægget og at I foreslår at energinet skal opkøbe husene der ligger ved Søndre Landevej.

Det er udmærket at I vil tage hensyn til disse huse men det drejer sig kun om 5 huse ved søndre Landevej og så må jeg spørge om hvad der så skal ske med husene på den anden side af Søndre Landevej ?

Her ligger der 4 – 5 huse som kommer til få et lige så højt tab af ejendomsværdi og det samme gælder de 9 huse og ejendomme der ligger langs med Limensgaden.

Problemet er at der faktisk ligger mange huse i området og der er derfor mange hensyn der skal tages og mange der skal have erstatning. Bla. derfor er placeringen af landanlægget forkert.

Det kan hurtigt blive noget rigtigt rod når kommunen går ind og vælger nogle huse til og nogle fra i forhold til hvem der skal eksproprieres. Der vil fortsat være nogle der føler sig virkelig dårligt behandlet så længe lovgivningen om erstatning ikke er på plads.

Derfor er den eneste løsning for mig at se at der laves den lovgivning der skal sikre at vi får en retfærdig behandling som naboer til energi anlæg og det skal være helt ud til mindst 1,5 – 2 km fra anlæggets areal. Eller så langt som muligt.

Når vi har denne lovgivning kan man med erstatningen, sælge sit hus til den nye lave pris det så har med den "nye" beliggenhed og så kan man enten flytte eller blive boende men uden at miste sin opsparing. De fleste af os der bor i området er almindelige mennesker med normale lønninger og det har taget os mange år at spare vores friværdis op som vi gerne skulle leve af som pensionister.

Unge mennesker der lige har etableret sig, står i den situation at de får en stor ekstra gæld hvis de får brug for at sælge deres hus. Det er på samme måde helt urimeligt og uretfærdigt.

Jeg mener som jeg tidligere har sagt og skrevet, at placeringen af landanlægget er forkert og den tager ingen hensyn til boliger og dermed de mennesker som bor i området.

Dernæst er placeringen valgt uden hensyn til vand indvindingsområdet for Risebækken.

Jeg ved at det mest populære forslag fra Energinet for tiden, er sprækkedalsprojektet hvor Risebækken skal indbygges i anlægget og at denne sti skal laves til en turistattraktion.

Jeg synes det er langt ude at tro vi kan gøre det attraktivt at gå en tur midt inde i en kæmpemæssig transformatorstation med hegn på begge sider og støj fra køleanlæg osv.

Der kommer sikkert mange kabler under stien med så store strømstyrker at der bliver nogle heftige magnetfelter som turisterne skal gå hen over. Så må vi ikke håbe magnetfelterne er så kraftige at de slukker for turisternes pacemakere og lignende.

Jeg er sikker på det kun kan tiltrække turister som nyhedens interesse og derefter vil turisterne hellere besøge vores rigtige natur og jeg tror sprækkedalsprojektet vil give flere problemer end fordele. En transformatorstation egner sig ikke til at være turistattraktion, det virker ærlig talt som en lidt for smart / desperat arkitekt-ide som slet ikke er gennemtænkt.

Jeg mener det er en dårlig ide og jeg er sikker på at det vil give Energinet en hel masse ekstra arbejde og udgifter når der skal etableres special dræning og specielle forhold for vandafledning fra tage og arealer som skal ledes ned til Risebækken. Det vil formentlig også kræve at Energinet bygger rensningsanlæg til vandet før det ledes videre under Søndre Landevej.

Sprækkedalsprojektet vil også gøre at der bliver ekstra fokus på Risebækken og der vil være mange eksperter som vil være klar med kritik hvis noget går galt og det vil fortsætte i mange år frem.

Hvis vi i stedet for genetablerede vandindvindings området til det engområde det engang var, så kunne det være med til at give noget rigtig natur tilbage til området som modvægt til den store transformatorstation.

Samtidig ville vi tage hensyn til 19-20 huse som ligger langs med Søndre Landevej og Limensgaden sådan at det stadig vil være muligt at bo i disse huse og erstatningerne vil blive reducerede pga. større afstand til anlægget.

I første omgang kunne kommunen lave en plan for genetablering af vandindvindingsområdet og så kan det gennemføres når finansieringen er på plads evt. sammen med Bornholmsk landbrug og andre interesserede.

Jeg vil foreslå at transformatorstationen lægges mod vest sådan som det ene forslag fra de eksterne arkitekter som vist her:

Et endnu bedre forslag kunne være at udvide området mod nord sådan at der kan blive plads til yderligere energi anlæg. Det har jeg prøvet at vise på tegningen nedenfor med de grønne linjer som naturgenopretning af Risebækken og de gule linjer som det nye areal hvor området udvides mod nord hvor der ligger langt færre huse.

Jeg mener der skal være større afstand fra anlægget til Søndre Landevej og at der skal laves høje jordvolde og plantes skov sådan at anlægget skjules og at støjgener for naboer minimeres.

Dette er særdeles vigtigt da det bliver uudholdeligt at bo et sted med en kontinuerlig støj og så bliver husene helt usælgelige.

Disse krav og ønsker er vi kommet med på arkitekt workshopsene men vi bliver endnu engang ikke hørt. DN har også forlangt at der laves høje jordvolde rundt om anlægget og især de høje bygninger.

I dette område står der vindmøller men de kan jo blive stående og ejeren kan få kompensation hvis han mister lidt strømproduktion pga. bygningerne.

Det er hensynet til en person (vindmølle ejer) i forhold til måske 20 huse og ejendomme. Hvis vi siger der bor 4 personer i hvert hus er det altså hensyn til 80 personer i husene langs Søndre Landevej og Limensgade.

I denne øvelse som jeg har lavet med at udvide området er det også gået op for mig hvor svært det er og hvor lidt plads vi har på syd Bornholm.

Længere mod vest, nord for Søndre Landevej kommer der endnu et vandløb og mod øst er der Læsåen.

Hvis vi skal overholde planloven skal anlægget ligge 3 km fra kysten og så der vi oppe ovenfor solcelleparken ved Kalby.

Man kunne overveje at flytte hele transformatorstationen og erhvervsparken op ved siden af Biogas anlægget. Så kan planlove overholdes og selvom der er lidt længere at grave kabler ned vil jeg lige minde om at transformatorstationen i Endrup ligger 25 km fra havet.

De andre placeringer vi har foreslået er udenfor Rønne i et stort industri område eller Blemmelyng hvor det kunne ligge i skjul bag eksisterende skov. En placering i nærheden af Rønne ville give fordele med transport af Brint eller ammoniak til Rønne havn i en rørledning.

Dette er for mig at se den rigtige placering af ptx-anlæg både i test størrelse og fuld skala.

Placeringen i nærheden af Rønne vil også give en fordel med at kunne bruge overskudsvarmen i Rønnes fjernvarmeanlæg.

En anden foreslået placering af transformatorstationen var vest for Sose odde helt ned til kysten. I dette område ville vi ikke genere nær så mange huse og mennesker og det ville være nemt for Energinet at føre kablerne i land.

Jeg mener det er forkert at samle alle energi anlæg et sted da det vil gøre at den samlede erhvervs park vil blive så voldsom stor at bare størrelsen vil skade Bornholm. Det vil i øvrigt kræve at det hele bygges ved siden af biogas anlægget vest for Aakirkeby.

Jeg mener at hele Bornholm skal være med til at bære byrderne for energi på Bornholm og ikke kun syd Bornholm. Jeg tror du selv har sagt eller skrevet at vi må ofre os for den grønne omstilling, men hvis det kun er os på syd Bornholm der skal ofre os og I andre ikke vil have noget af det i jeres baghave så det mere et spørgsmål om at I ofrer os på syd Bornholm samtidig med at vi ingen erstatning får. Det kan vi ikke acceptere !

Der er brug for at vi tænker os rigtig godt om nu og træffe de rigtige beslutninger og der er brug for at tage hensyn til de mennesker der bor i de områder som påvirkes.

Hvis det kræver en ny høring for udvidelse af brutto området så er det bare at komme i gang.

Der er også brug for at træffe fornuftige og økonomisk rigtige beslutninger og ikke smarte arkitekt projekter som gør at energinet skal bruge ressourcer på at lave turist attraktioner og slås med vandløb. Det har de faktisk sagt at der slet ikke er lov hjemmel til at gøre så det undrer mig at de ikke siger nej til sprækkedalsprojektet.

Der har været snak om at vi skal tale med en stemme på Bornholm og det tror jeg kun kan ske hvis vi bliver enige om tingene på Bornholm med de interessenter der er.

Disse mange overvejelser der er om placeringer af anlæg kunne vi have gjort i et klimaråd på Bornholm hvor borgerforeningen og andre interessenter kunne deltage.

Vi kunne have fundet frem til den bedste placering af anlægget på Bornholm med en hel masse lokal viden om de forskellige områder og så kunne vi have foreslået placering til Energinet.

Nu er det startet med at Energinet sammen med nogle få personer fra BRK har udpeget områder og planlagt det hele uden at der har været lokal opbakning. Det mener jeg har været en forkert proces.

Det var lidt forskellige input til den videre proces og jeg håber I vil lytte til det jeg og borgerforeningen har at sige. Jeg videre sender din mail og dette svar til bestyrelsen i borgerforeningen som måske også vil kommentere eller tilføje input.

Det kan være jeg bruger noget af indholdet her til et læserbrev i Bornholms Tidende.

Alle disse input håber jeg ikke kun bliver opfattet som modstand og jeg tror faktisk både BRK og Energinet med fordel kan lytte til dialogen.

Med venlig hilsen

[Redacted signature]

[Redacted signature]

[Redacted signature]

Høringssvar 19

Høringssvar vedr. "Transmissionsanlæg til opkobling af vindenergi ved Bornholm"

I forbindelse med etableringen af Energiøen på Bornholm skal der etableres en stor transformerstation i Høje Taastrup Kommune. Greve Kommune er interesseret i den kabelføring, der skal gå fra arealet ved Karlstrup Strand i Solrød, hvorfra kablerne kommer fra Bornholm, og op igennem Greve Kommune til transformerstationen.

Det område, hvor kablet skal ligge i er gennemskåret af mange typer kabelføringer. Foruden 400 KV-luftledningerne er der naturgashovedledningen, højspændingskablet fra Kriegers Flak og HOFORs vandledning fra Solhøj Kildeplads til Thorsbro Vandværk. Den planlagte kabelkorridor er placeret uden samordning med de eksisterende kabelføringer, idet den i det foreliggende materiale er lagt midt mellem 400 kV-luftledningerne og naturgasledningen.

Generelt indebærer enhver form for kabelføring begrænsninger i lodsejerne og landmænds drift og anvendelsesmuligheder af deres ejendom og jord i form af servitutter med forbud mod beplantning, skovrejsning og bebyggelse.

Greve Kommune anmoder derfor om, at miljøkonsekvensrapporten undersøger muligheden for at placere kabelkorridoren på en måde, at der sikres samordning med enten 400 kV-ledningerne mod vest eller med naturgasledningen mod øst.

Med venlig hilsen

Maja Bagge Lillelund
Enhedschef Plan, Vej & Landskab

Adresse Greve Kommune
Rådhusolmen 10
DK-2670 Greve

Telefon 43 97 97 97
Hjemmeside www.greve.dk
Digital post www.borger.dk/post

Åbnings- og telefontider
www.greve.dk/kontakt

Tidsbestilling
www.greve.dk/tidsbestilling

Afdeling Plan- Vej & Landskab
Sag 22-002473

EAN 5798 0078 55611
Konto 4316 3191110226
CVR 44 02 39 11

By- og Miljøcentret

Høje-Taastrup Kommune
Rådhusstræde 1
2630 Taastrup
Tlf: 43591000
www.htk.dk

Energistyrelsen
Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Dir.tlf.: **4359 1202**
Email: **bmc@htk.dk**

28-11-2023

Sendt per mail til: hoeringenergioe@ens.dk

Ekspeditionstid:

Mandag - Onsdag 10.00 - 14.30

Torsdag 10.00 - 17.00

Fredag 10.00 - 13.30

Høringsvar til Energistyrelsens Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

Høje-Taastrup Kommune fremsender hermed høringsvar i forbindelse med Energistyrelsens høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport af den 15. september 2023.

Plan for Program for Energiø Bornholm samt miljørapport indeholder et planområde ved Solhøj for højspændingsanlæg og landkabler på land i Høje-Taastrup Kommune. Sideløbende med udarbejdelsen af Plan for Program Energiø Bornholm, har Miljøstyrelsen af to omgange indkaldt idéer og forslag i forbindelse med miljøkonsekvensrapport for projektet Transmissionsanlæg til opkobling af vindenergi ved Bornholm, med en nærmere angivelse af placering i Høje-Taastrup Kommune. Denne afgrænsning er mindre og er betegnet som område A, og omfatter udelukkende det nordøstlige hjørne af det samlede planområde i plan for programmet.

De sideløbende processer har skabt forvirring omkring, hvor man er i processen samt beliggenheden af projektet. Høje-Taastrup Kommune forudsætter, at det fortsat er område A området beliggende i den nordøstlige del af planområdet, der er i spil til placering af højspændingsanlægget, i overensstemmelse med den tidligere dialog med Energinet.

Det havde været fordelagtigt med en mere klar og tydelig proces, så der ikke er i tvivl om, hvad der er mulighed for at indgive høringsvar til. Høje-Taastrup Kommune undrer sig ligeledes over, at planen ikke omhandler andre mulige placeringer til højspændingsanlægget end det udvalgte planområde. Det står os ikke klart, hvornår andre placeringer, såsom Hovegård og Avedøre Holme, er fravalgt som mulige placeringer. Det er klart Høje-Taastrup Kommunes mening, at begge placeringer bør undersøges nærmere, inden der planlægges for et højspændingsanlæg på bar mark, som det i Høje-Taastrup Kommune.

Herudover er en del af den nordøstlige del af planområdet beliggende inden for det ydre storbyområde i Fingerplan 2019, og derved et areal Høje-Taastrup Kommune på sigt har mulighed for at inddrage til byudvikling. Arealet er i Kommuneplan 2021 udpeget som et perspektivareal, og omfattet en kommuneplanramme, der udlægger området til fremtid bymæssig bebyggelse. Dette indgår ikke i miljørapporten sammen med vurderingen af kommuneplanlagt bymæssig bebyggelse.

Såfremt placeringen af planområdet i Høje-Taastrup kommune fastholdes, som det bedst egnede, er det Høje-Taastrup Kommunes vurdering, at placeringen i område A er den bedst egnede placering, men at det samtidig er afgørende at den fremtidige detailplanlægning sikrer, at den visuelle påvirkning af højspændingsanlægget mindskes mest muligt, både ift. eksisterende og kommende boliger samt det omkringliggende landskab.

Planområdet omfatter et større område i Høje-Taastrup Kommune, bl.a. ved Solhøj Fællede i den sydlige del af planområdet. Høje-Taastrup Kommune har i forbindelse med indkaldelse af idéer og forslag til miljøkonsekvensrapporten indsendt høringssvar, der understreger, at en placering af anlægget i den sydlige del er en uhensigtsmæssig løsning, da det er midt i det åbne land med landskabelige interesser, inden for et stort skovrejsningsprojekt ved Solhøj Fællede samt udlagt som spredningskorridor og potentielt naturområde. Området er således præget af flere betydelige landskabelige og naturmæssige værdier, der ikke belyses fyldestgørende i miljørapporten.

Høje-Taastrup Kommune vil igen understrege vigtigheden af, at grundvandsinteresserne sikres.

Energistyrelsen oplyste på borgermødet på Thon Partner Hotel i Høje Taastrup den 26. oktober 2023, at det var muligt med planen at sikre, at udnytte overskudsvarmen fra højspændingsanlægget til fjernvarme, men at dette har man politisk valgt ikke at arbejde videre med. Høje-Taastrup Kommune ser det som afgørende, at dette bliver en del af planen, for at sikre en cirkulær brug af ressourcer samt at give noget positivt tilbage til kommunen.

Med venlig hilsen

Jørgen Lerhard
Direktør

Høringssvar 21

Fra: [REDACTED]
Sendt: 28. november 2023 19:14
Til: Høring energiøerne
Cc: [REDACTED]
Emne: Høringssvar, Energiø Bornholm

Høringssvar fra Boderne 64.

Vi vil gerne udtrykke vor bekymring over de visuelle konsekvenser samt støj ifm. anlæggelse af EnergiØ Bornholm.

Boderne er et rekreativt område med høj herlighedsværdi. Området benyttes af både sommerhusejere, bornholmere og turister fra både ind- og udland.

Alle kommer hertil for at opleve den ganske særlige natur øen har at byde på.

Det giver derfor anledning til stor bekymring at et projekt af denne størrelse planlægges opført blot 15 km fra kysten.

Visuelt:

Som miljørapporten konkluderer, så vil "...havvindmøllerne med deres omfang og størrelse [...] medføre en væsentlig visuel forandring af kystområderne på Bornholm".

Den visuelle påvirkning vurderes til "Høj" for samtlige scenarier.

Bodernes herlighedsværdi og funktion som rekreativt område vil i høj grad påvirkes af de mange store havmøller som vil dominere horisonten, både nat og dag. Boderne er et yndes sted at tage hen for at slappe af. Mange af de besøgende kommer igen år efter år, generation efter generation. De kommer pga. naturen og de i rolige omgivelser. De kommer ikke for at se eller høre havvindmøller, transformerplatforme mm..

I dag kan man fra bl.a. Snorrebakken i Rønne og fra Sose og Hasle se den tyske vindmøllepark 'Arkona' tydeligt.

Denne park ligger ca. 50 km fra Bornholm og består af 60 stk. 102m høje havvindmøller.

Møllernes lysblink ses desuden om natten og det meste af vinterhalvåret.

Den planlagte havvindmøllepark ved Bornholms, giver mulighed for 141 møller på 330 m (alternativt 254 møller på 263 m) blot 15 km fra kysten. Med denne sammenligning, bliver det meget tydeligt hvor store og dominerende de planlagte vindmøller vil fremtræde både dag og nat.

De sorte nat-visualiseringer i høringsmaterialet, virker derfor useriøse, da møllernes lys må forventes at blive særdeles dominerende i mørket.

Støj:

Rapporten viser at de nuværende grænseværdierne for støj i Boderne lige overholdes (på nær ved Sose). Selvom det ikke kan dokumenteres at støjen har direkte sundhedsskadelig indvirkning, så kan møllerne stadig høres og herved forringe herlighedsværdien i området. Gæster på vores sydlige strande kan ikke kun nøjes med at se på møllerne, de kommer også til at høre dem.

Grænseværdien for indendørs lavfrekvensstøj i Boderne ved en samlet effekt på 3,8 GW med 27MW-møller sniger sig op på 18,5dB. Det nærmer sig grænseværdien som er på 20dB.

Selvom der er taget højde for at sommerhuse generelt ikke er lige så lydisolerede som helårshuse, så er flertallet af sommerhusene i Boderne meget dårligt lydisoleret. Flere af sommerhusene er ikke mere end simple 'badehytter' med et enkelt lag brædder. Det kan derfor meget vel risikeres at lydisoleringen er dårligere end et almindeligt gennemsnitligt sommerhus og at grænseværdierne reelt ikke overholdes indendørs.

Afslutning:

Vi ønsker som udgangspunkt ikke nogen havvindmøllepark her. Bornholm som ferieø med rekreative arealer og naturskønne områder er en mangelvare i Danmark.

Bliver parken alligevel gennemført, så opfordrer vi på det kraftigste til at havvindmøllerne bliver flyttet længere væk fra kysten og at størrelse og antal bliver minimeret.

Med venlig hilsen

[Redacted signature]

[Redacted name]

TORSLUNDE-SOLHØJ BYLAUG

Hørings svar #1: Vedr. Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm" med tilhørende miljørapport

Dette høringssvar omfatter Torslunde-Solhøj Bylaugs kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm". Høringssvaret vedrører Miljørapport del 3 vedr. land og omhandler planområdet for højspændingsanlæg i Solhøj på Sjælland.

Høringssvaret er opdelt i følgende emner:

1. Udestående miljøvurdering af eksisterende vejnet og ny vejføring
2. Landskab og visuelle forhold (afsnit 4.1 i miljørapportens del 3)
3. Rekreative interesser (afsnit 4.3 i miljørapportens del 3)
4. Grundvand (afsnit 8.1 i miljørapportens del 3)

Tillægshøringssvar: forslag til alternative placeringer

1. Udestående miljøvurdering af eksisterende vejnet og ny vejføring

Den foreliggende miljørapport miljøvurderer udelukkende konsekvenserne af anlæg/drift af højspændingsanlæg og landkabler. Begge anlægsprojekter vil i både anlægs- og driftsfasen belaste det eksisterende, lokale vejnet og kræve anlæg af ny vejføring. Disse forhold bør omfattes af miljørapporten

Borgerne i området er meget bekymrede for om nye vejføringer ifm. højspændingsanlægget vil medføre nye, gennemkørende veje, som vil skabe helt ny trafik i området med tilhørende trafikstøj og ødelæggelse af det smukke, sammenhængende åbne landskab. Placering i planområdets vestlige ende vil f.eks. udgøre en oplagt mulighed for at Høje-Taastrup Kommune kan udvide anlægs- og driftsvejen til højspændingsanlægget til en gennemkørende vej mellem Sydvej og Brandhøjgårdsvej. Tilsvarende vil placering i planområdets østlige ende udgøre en mulighed for, at en anlægs- og driftsvej til højspændingsanlægget fra Sydvej udvides til en forbindelsesvej til den nybyggede bydel Nærheden. Dermed skabes gennemkørende trafik nord om Solhøj mellem Nærheden og Sydvej. Denne mulighed for at udvide vejføringen til nye forbindelsesveje er allerede italesat af politikere i Høje-Taastrup Byråd.

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte konsekvenser af ny vejføring i planområdet ifm. både anlæggelse og drift af højspændingsanlæg og landkabler.
 - Miljørapporten bør omfatte alle forhold, der knytter sig til anlæg og drift af vejanlæg, herunder – men ikke udelukkende - støj, forurening og naturtab.
- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte konsekvenser for det eksisterende, lokale vejnet i planområdet ifm. både anlæggelse og drift af højspændingsanlæg og landkabler.
 - Miljørapporten bør omfatte alle forhold, der knytter sig øget belastning af eksisterende vejanlæg, herunder – men ikke udelukkende - støj, forurening og trafiksikkerhed.

Vejene i planområdet er skoleveje for skolebørn. Det gælder f.eks. for Lille Solhøjvej, Solhøjvej, Thorsbrovej og Torslundevej, der benyttes af børn, der skal i skole i Ishøj Landsby. Det gælder også for Thorsbrovej, Tingstedvej og Brandhøjgårdsvej, der benyttes af børn, der skal i skole i Reerslev. Såfremt vejene inddrages i anlægs- eller driftsfasen

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte trafiksikkerheden for skolebørn i planområdet.

Planområdet benyttes rekreativt til cykel- og gåture af mange borgere fra Hedehusene, Høje-Taastrup og Ishøj. Tilsvarende bruger mange cyklister vejen mellem Reerslev-Torslunde eller Reerslev-Hedehusene som cykelvej til/fra arbejde.

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte trafiksikkerheden for gående og cyklister i planområdet.

2. Landskab og visuelle forhold (afsnit 4.1 i miljørapportens del 3)

I afsnit 4.1.3 i miljørapporten beskrives landskabet i/omkring planområdet for højspændingsanlægget på Sjælland som "enkelt, intensivt dyrket med få karaktergivende elementer". Denne beskrivelse er unuanceret og forkert.

Det åbne landskab omkring Solhøj grænser op til det fredede herregårdslandskab omkring godserne Gjeddesdal og Benzonsdal, som har sat en helt særligt præg på området i flere århundreder. Landskabet udgør en sammenhængende "grøn ø" mellem Hedehusene, Reerslev, Greve og Ishøj og gennemskæres af ganske få, mindre veje. Man sagde i gammel tid, at man herfra havde udsyn til 7 kirker: Torslunde Kirke, Fløng Kirke, Reerslev Kirke, Tune Kirke, Greve Kirke, Ishøj Kirke og Høje-Taastrup Kirke. Det udsyn er delvist bevaret; landskabet er åbent med lange udsyn og højt til himlen. Man mødes af vidtstrakte marker, lange alleer, store bygninger, gamle ejerlaugsgrænser i form af sten- og jorddiger, levende hegn og åer, der følger de svage kurver i landskabet.

Desuden er landskabet præget af Naturprojekt Solhøj Fælled, som Naturstyrelsen etablerede i 2007. Naturprojektet er på i alt 445 ha. og har et stort statsligt skov- og naturområde under etablering omkring Solhøj over en 20- til 30-årig periode. Som led i projektet er gravet 4 nye vandhuller og restaureret 4 eksisterende vandhuller. Samlet set bidrager projektet i høj grad med karaktergivende elementer i landskabet og med kontrast til de intensivt dyrkede landbrugsarealer.

- Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.3 omskrives baseret på grundigere og mere kvalificeret kortlægning af landskabet og de visuelle forhold.

I afsnit 4.1.3 i miljørapporten angives, at der i planområdet for højspændingsanlægget på Sjælland "er relativ stor forskel på landskabet og den visuelle karakter inden for planrådets østlige- og vestlige del. Landskabet i den østlige del omkring Torslundemagle er i høj grad præget af tekniske anlæg i form af højspændingsledninger og -master, som medfører en betydelig visuel uro". Ydermere angives, at "der er således ingen særlige højdepunkter eller andre særlige visuelle oplevelser" og der henvises i den forbindelse til foto fra området på figur 4-9. Det konkluderes, at "den østlige del af planområdet for højspændingsanlæg og landkabler på Sjælland har derfor en medium sårbarhed."

Det er ikke korrekt, at planrådets østlige del i høj grad er præget af tekniske anlæg. Det gælder alene for planrådets nordøstlige del. Der er i høj grad visuelle oplevelser i planrådets sydøstlige del, når man f.eks. ser mod syd fra Torslundevej over ådalen ved Lille Vejleå og til herregården Barfredshøj. Fotoet fra området er taget fra Torslundemaglevej, som ligger uden for planområdet. Ganske langt ude i fotoets horisont ses 400 kV-masterne i planrådets nordøstlige hjørne.

- Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.3 omskrives, så det fremgår:
 - at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som er præget af tekniske anlæg.
 - at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som har medium sårbarhed.

I afsnit 4.1.4 i miljørapporten konkluderes, at "0-alternativet for planområdet omkring højspændingsanlæg på Sjælland er kendetegnet ved en høj grad af tekniske anlæg og disse forhold forventes også fremover at være gældende". Der henvises desuden til arealreservationerne til transportkorridoren i Fingerplan 2019 og det konkluderes, at "Det må derfor forventes, at der i områderne på sigt kan blive opført større trafikanlæg og tekniske anlæg."

Dette 0-alternativ er ukorrekt og ufyldstgørende. Naturprojekt Solhøj Fælles har – udover at beskytte grundvandet i området - til formål at skabe mere natur og forøget skovarealet (se uddybende information om naturprojektet i afsnit 3). Projektet er igangværende og må forventes at styrke områdets landskabelige værdier og visuelle oplevelser. Desuden er den høje grad af tekniske anlæg alene kendetegnende for planområdet nordøstlige hjørne – ikke for det fulde planområde. Hvad angår transportkorridoren, så pågår der i øjeblikket forhandlinger på Christiansborg om korridorens fremtid. Forhandlingerne udgør et punkt i regeringsgrundlaget og en ophævelse af korridoren er et muligt udfald af forhandlingerne.

- Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.4 omskrives, så det fremgår:
 - at 0-alternativet for planområdet omkring højspændingsanlæg på Sjælland indebærer betydelig positiv udvikling i form af Naturprojekt Solhøj Fælled.
 - at det udelukkende er planområdets nordøstlige hjørne, som er kendetegnet ved høj grad af tekniske anlæg.
 - at transportkorridorens fremtid er usikker, og at der derfor foreligger den mulighed, at planområderne på sigt vil blive friholdt fra opførelse af større trafikanlæg og tekniske anlæg.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten omtales de visuelle forhold ved et højspændingsanlæg. Der omtales 2 typer anlæg; et AIS-anlæg og et GIS-anlæg. Der fremgår foto af de to typer anlæg ved hhv. Bjæverskov og Revsing. Desuden er der visualisering af et AIS-anlæg ved Idomlund. Det konkluderes på s. 28, at et GIS-anlæg vil medføre lavere påvirkning af landskabet end et AIS-anlæg.

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte visualiseringer af de 2 typer anlæg både fra Solhøjvej (sydvest), Torslundevej (syd), Torslundemaglevej (sydøst) og Gjeddesdalsvej (syd – det fredede herregårdslandskab ved Gjeddesdal).
- Vi ønsker, at både berørte borgere/lodsejere, Torslunde-Solhøj Bylaug og Ishøj Kommune inddrages i de endelige beslutninger om valg af anlægstype.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten anføres, at "på Sjælland er planområdet særligt påvirket af højspændingsmaster, det eksisterende eltransmissionsnet ved Solhøj samt erhvervsbebyggelse".

Dette er ufyldstgørende, idet det alene omfatter planområdets nordøstlige hjørne. Desuden er det ukorrekt, at planområdet – herunder også det nordøstlige hjørne - er præget af erhvervsbebyggelse.

- Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.5 omskrives, så det fremgår:
 - at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som er særligt påvirket af højspændingsmaster.
 - at ingen dele af planområdet er præget af erhvervsbebyggelse.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten anføres desuden, at "Den visuelle indvirkning i forbindelse med realisering af planen både på Bornholm og Sjælland er i begge tilfælde begrænset til nærområdet, idet anlæggene ikke vil være synlige i landskabet over større afstand på grund af terrænhældning, eksisterende bebyggelse og beplantning."

Dette er ukorrekt for så vidt angår planområdet på Sjælland. Netop terrænhældningen i området vil gøre anlægget synligt i landskabet over meget stor afstand. Anlægget vil f.eks. være synligt på mange kilometers afstand fra syd og vil dermed bryde den visuelt sammenhængende "grønne ø", som landskabet udgør mellem Hedehusene, Reerslev, Greve og Ishøj. Dette vil kunne dokumenteres ved en visualisering af anlægget fra Gjeddesdalsvej jf. ovenstående afsnit, hvor visualiseringer af anlægget efterlyses.

- Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.5 omskrives, så det fremgår:
 - at den visuelle indvirkning i forbindelse med realisering af planen på Sjælland ikke er begrænset til nærområdet, idet anlægget vil være synligt i landskabet over meget stor afstand på grund af terrænhældningen.
- Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til konsekvenserne af den markante visuelle påvirkning af landskabet. Herunder konkretiserer og visualiserer mulige afværgeforanstaltninger.

3. Rekreative interesser (afsnit 4.3 i miljørapportens del 3)

Afsnit 4.3 i miljørapporten om rekreative interesser giver indtryk af, at man reelt ikke har undersøgt de rekreative interesser i planområdet. Dertil kommer, at den samlede miljørapport – og herunder afsnit 4.3 om rekreative interesser – giver indtryk af, at man ikke har kendskab til Naturstyrelsens projektområde for Solhøj Fælled.

I afsnit 4.3.7 i miljørapporten anføres, at "Sårbarheden af de rekreative interesser i planområderne på Sjælland vurderes at være medium ved området for højspændingsanlæg, da mange af de værdifulde rekreative værdier allerede i dag er påvirket af andre tekniske anlæg og støj. Dermed vurderes planens indvirkning på de rekreative interesser på ~~Bornholm~~ [Sjælland red.] at være ubetydelig og dermed ikke væsentlig."

Denne vurdering er ukorrekt og den forudgående gennemgang/dokumentationen for vurderingen er mangelfuld og sjusket.

Landskabet omkring Solhøj har som helhed stor rekreativ værdi for borgerne på Vestegnen. Mange andre landskaber på Vestegnen er ofret til uskønne infrastruktur-landskaber i form af Danmarks mest fintmaskede motorvejsnet, jernbaner og S-tog. De forholdsvis små landeveje og forgrenede vandrestier i området omkring Solhøj benyttes flittigt af cyklister og gående fra et meget stort opland: Hedehusene, Ishøj, Taastrup, Reerslev og Torslunde. Især er pilgrimsruten tværs gennem Solhøj fra Ishøj til Roskilde en stor attraktion. Naturstyrelsens lille skov omkring kildepladserne i Solhøj byder på smukke skovstier og en eftertragtet, naturskøn lejr- og bålplads.

Hele Naturstyrelsens projektområde for Solhøj Fælled omfatter smukt anlagte natur- og beplantningsområder; herunder fredskoven i projektområdets sydvestlige hjørne. Disse

områder har igennem de seneste år medført etablering af meget store bestande af råvildt – og som noget helt nyt også bestande af dåvildt. Området blev etableret omkring Solhøj i 2007 og omfatter alt 445 ha. Projektet har til formål at etablere et stort statsligt skov- og naturområde omkring Solhøj over en 20- til 30-årig periode. Naturstyrelsen har etableret projektet i samarbejde med HOFOR, Ishøj Kommune og Høje-Taastrup Kommune. Det fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside, at Solhøj Fælled skal:

- Beskytte grundvandet. Området ligger over et vigtigt grundvandsmagasin.
- Skabe rekreative arealer til glæde og gavn for borgerne.
- Skabe mere natur og bedre biodiversitet.
- Skabe bæredygtig træproduktion.
- Forøge skovarealet i Danmark.
- Oplagre CO₂.

Siden projektets start i 2007 har Naturstyrelsen gennemført en lang række naturbevarende og naturfremmende projekter i Solhøj Fælled. Senest er der i 2021 gennemført et større paddeprojekt i samarbejde med Høje-Taastrup Kommune. Der blev i den forbindelse gravet 4 nye vandhuller og restaureret 4 eksisterende vandhuller. Formålet var dels at fremme naturen tilknyttet vådområder og specifikt ønskede man at fremme levevilkårene for Lille Vandsalamander og Spidssnudet Frø.

- Vi ønsker, at miljørapporten omskrives med en korrekt og fyldestgørende beskrivelse og vurdering af planområdets rekreative værdier.
- Vi ønsker at miljørapporten ifm. ovenstående involverer Naturstyrelsens og HOFORs viden og kompetencer i de dele miljørapporten som i dag ikke omfatter – men burde omfatte – hensyntagen til projektområdet for Solhøj Fælled.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvordan en mere korrekt/fyldestgørende beskrivelse og vurdering af planområdets rekreative værdier påvirker den samlede vurdering af det fuldt projekt i planområdet.
- Vestegnen og den grønne kile i tilknytning til Vestegnen har ringe naturindhold og dermed dårlige vilkår for biodiversitet. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for hvorfor projekt Solhøj Fælled - det mest ambitiøse projekt for at styrke naturindhold, biodiversitet og rekreative interesser på Vestegnen - skal vige eller beskæres til fordel for placering af et højspændingsanlæg.

4. Grundvand (afsnit 8.1 i miljørapportens del 3)

I afsnit 8.1.2 i miljørapporten 3 oplyses, at relevante grundvandsforekomster er identificeret vha. MiljøGIS for basisanalyse for vandområdeplaner 2021-2027 (Miljøministeriet, 2021) og med data fra grundvandskortlægning på Sjælland og Bornholm (Danmarks Miljøportal, n.d.-a). Det er et mangelfuldt og utilstrækkeligt datamateriale at identificere grundvandsforekomster ud fra. Datamaterialet er ydermere mangelfuldt, når det i miljørapporten ikke alene bruges til at identificere grundvandsforekomsterne, men også bruges til at vurdere forekomsterne.

HOFOR indvinder 50 mio. m³ drikkevand om året til Hovedstadsområdet. Fra kildepladserne omkring Solhøj indvindes 10 mio. m³ drikkevand svarende til 20% af HOFORs samlede indvinding til hovedstadsområdet. Fra kildepladserne i selve Solhøj indvindes 5 mio. m³ drikkevand svarende til 10% af HOFORs samlede indvinding til Hovedstadsområdet.

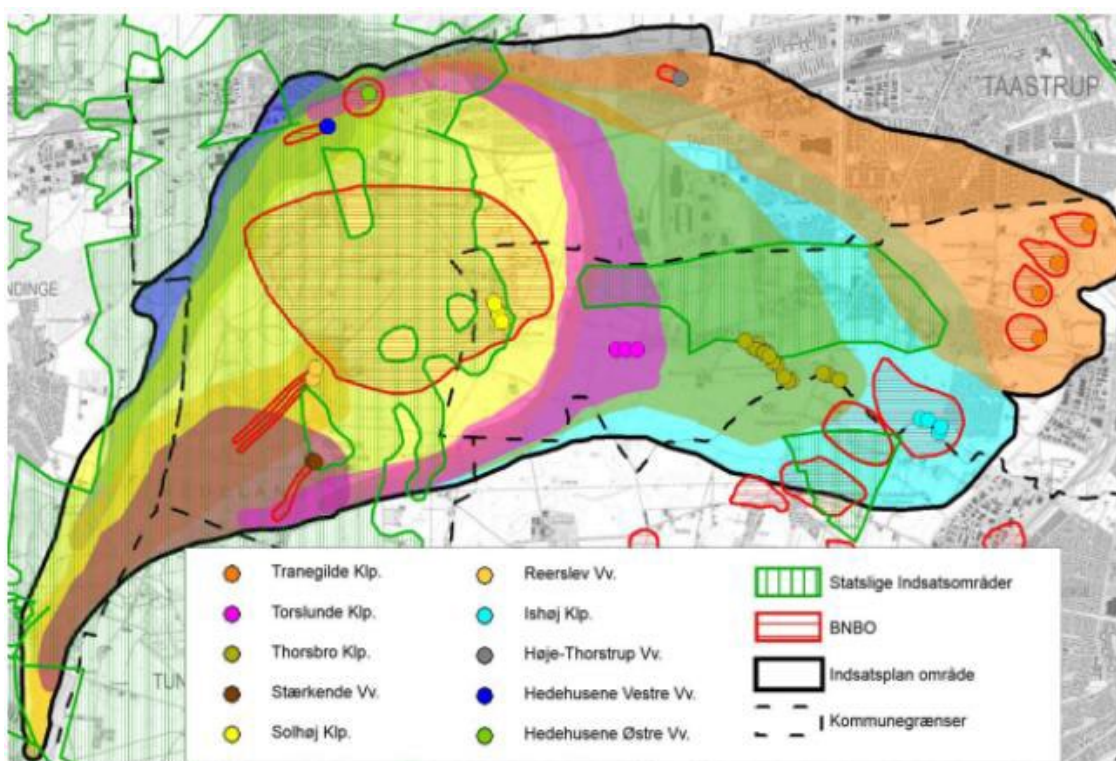
HOFOR skriver i brev af 24. oktober til Ishøj Kommune, at "der er betydelige grundvandsinteresser og vandindvindingsinteresser i området, samtidig med, at der er en særlig sårbarhed, der medfører et særligt behov for beskyttelse". Kildepladserne omkring Solhøj er derfor underlagt restriktiv beskyttelse, som er nærmere beskrevet i HOFORs notat til ovenfor nævnte brev.

HOFOR påpeger, at hele det udpegede planområde omkring Solhøj ligger inde i kildepladsernes indvindingsoplande og størstedelen af planområdet ligger inden for de grundvandsdannende oplande til kildepladserne. Dertil kommer, at kildepladserne i Solhøj udgør et af de største BNBO-områder i Danmark, som dækker store dele af det vestlige planområde og dele af det østlige planområde.

HOFOR anfører, at "Energinets behandling af grundvands- og drikkevandinteresser ved valget af området er ufyldstgørende" og konkluderer at "placering af Energinets ny anlæg i området ved Solhøj vil være i konflikt med eksisterende kritisk og uerstattelig infrastruktur".

I tillæg har Høje-Taastrup Kommune og Ishøj Kommune i 2018 udgivet rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse". I rapporten er udpeget et indsatsplanområde, som fremgår af nedenstående oversigtskort. Hele indsatsplanområdet er beliggende i OSD (område med særlige drikkevandsinteresser). På kortet er områdets 10 kildepladser markeret med de tilhørende oplande til grundvandsdannelse. Det fremgår, at hele det udpegede planområde ligger inden i kommunernes udpegede indsatsplanområde.

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til proaktivt at opsøge og inddrage datamateriale fra relevante og kvalificerede parter/myndigheder, herunder HOFOR og Ishøj Kommune (herunder også rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse" fra 2018).
- Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til HOFORs påpegning af, at kildepladserne omkring Solhøj udgør kritisk infrastruktur.

Oversigtskort over Ishøj og Høje-Taastrup Kommunes indsatsplanområde for grundvandsbeskyttelse. Kilde: Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse, side 8 – 2019.

I afsnit 8.1.4 i miljørapporten anføres at "Påvirkningen af grundvand i 0-alternativet vurderes at være som i dag, idet der ikke forventes at ske væsentlige ændringer i f.eks. arealanvendelse og afvanding af landskabet i de områder, der er udpeget som planområder." Det er ikke korrekt, at der ikke forventes at ske væsentlige ændringer i arealanvendelsen i det

udpegede planområde omkring Solhøj. Der er tvært imod to vigtige planer, som vil medføre væsentlige ændringer i arealanvendelsen:

1. Naturstyrelsen har i 2007 - som led i beskyttelse af grundvandet og kildepladserne i Solhøj - etableret projektområdet Solhøj Fælled på i alt 445 ha. Projektet er beskrevet i afsnit 3
2. Det fremgår af bilag 1 i rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse", at man afventer, at Miljøstyrelsen beregner nye BNBO for hhv. Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads. Disse BNBO kan derfor pt. ikke ses på Miljøportalen. De udestående BNBO vil være beliggende omkring kildepladserne, svarende til to områder hhv. vest og øst for Torslunde. Det fremgår af bilag 1, at især vandindvindingsoplandet til Torslunde Kildeplads rækker ind i den østlige del af planområdet.

I afsnit 8.1.6 i miljørapporten anføres desuden, "at det er muligt at finde en egnet placering i den østlige del af planområdet i god afstand til lavbundsarealer og vandløb og uden for indvindingsområdet for Solhøj Kildeplads."

- Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til planerne for Solhøj Fælled og indhenter viden hos Naturstyrelsen og HOFOR om værdien af området ift. beskyttelse af grundvandet og kildepladserne i Solhøj.
- Vi ønsker at miljørapporten forholder sig til de udestående BNBO for hhv. Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads. Dvs. miljørapporten skal proaktivt opsøge information om, hvor BNBO kan forventes udpeget og forhold sig til dette.
- Vi ønsker at miljørapporten redegør for, hvilke konsekvenser det har for placering af højspændingsanlægget og landkablerne, hvis det viser sig, at de østlige dele af planområdet indgår i de udestående BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads.
- Hvis miljørapporten vurderer, at det ikke har konsekvenser for placering af højspændingsanlægget og landkablerne, at de østlige dele af planområdet indgår i de udestående BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads ønskes en redegørelse for dette i miljørapporten.

I afsnit 8.1.7 i miljørapporten anføres "at Planen vurderes til ikke at medføre en væsentlig indvirkning på grundvand, og der er derfor ikke behov for afværgeforanstaltninger." Der tilføjes efterfølgende: "Dette gælder dog kun, hvis der ikke grundvandssænkes i områder, hvor det kan betyde en forringelse af vandkvalitet og kvantitet. Dvs. i sårbare indvindingsområder og i nærheden af vandløb."

- Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at dokumentere, at den samlede pakke af projektplaner (landkabler, højspændingsanlæg, vejanlæg, sivesøer mv. i hhv. anlægs- og driftsfase) kan realiseres uden afværgeforanstaltninger for grundvandsressourcerne.
- Vi ønsker, at miljørapporten nøje specificerer, hvilke dele af planområdet, der er sårbare indvindingsområder og i nærheden af vandløb og dermed kræver, at der ikke må grundvandssænkes.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorvidt det er sandsynligt, at projektplanerne kan realiseres uden grundvandssænkning i de dele af planområdet, som udpeges til at være sårbare eller i nærheden af vandløb (jf. ovenstående punkt).

I bilag 1 til rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse" er nøje redegjort for indvindingsoplandene til hver enkelt kildeplads og for grundvandets transporttid i hvert af indvindingsoplandene. Der er ydermere foretaget grundige risikovurderinger af alle kendte forureningskilder i oplandene og behov for indsatser er udpeget. Det fremgår desuden at udpeging af BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads udestår.

- Vi ønsker, at miljørapporten sammenholder den viden, der er i rapportens bilag med det samlede anlægsprojekt i projektområdet mhp. at lave grundige og fyldestgørende

risikovurderinger for grundvandet, indvindingsoplandene og kildepladserne for samtlige anlægsprojektets delfaser.

- Vi ønsker, at risikovurderingerne omfatter en kortlægning af, hvorvidt anlægsarbejdet eller vægten af diverse bygninger og anlæg vil skade jordstrukturen og dermed blokere/reducere grundvandets gennemstrømning i grundvandmagasinerne.
- Som led i risikovurderingerne ønsker vi specifikt, at miljørapporten oplyser, hvor mange m³ olie og hvor mange andre grundvandstruende stoffer, der findes på højspændingsanlægget i anlægs- og driftsfasen. Hvordan sikres højspændingsanlægget mod uheld/ulykker, som kan foranledige, at disse stoffer siver ned til grundvandet? Kan risikovurderingerne fuldstændigt udelukke, at disse stoffer i anlægs- og driftsfasen udgør en fare for grundvandet?
- Vi ønsker, at risikovurderingerne omfatter en redegørelse for, hvad konsekvenserne er for forsyningen af drikkevand i Hovedstadsområdet, hvis kildepladserne i Solhøj, Thorsbro, eller Torslunde forurenes, og må tages ud af drift. Hvilke økonomiske konsekvenser vil det have?
- Hvis det ikke fuldstændigt kan udelukkes, at højspændingsanlægget udgør en risiko for grundvandet og kildepladserne i anlægs- eller driftsfasen, hvad er så de afgørende argumenter, som berettiger, at man alligevel fastholder en placering i Solhøj og fravælger at finde en alternativ placering?

I "Bekendtgørelse om krav til kommuneplanlægningen indenfor områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse" § 2. stk. 2 kræves en redegørelse for, at det er godtgjort, at der er en særlig planlægningsmæssig begrundelse for placeringen. Herunder at lokalisering uden for de i § 2 nævnte områder er undersøgt og ikke fundet mulig, og at faren for forurening af grundvandet kan forebygges.

- Vi ønsker, miljørapporten redegør for om ovenstående bekendtgørelse – eller en tilsvarende statslig bekendtgørelse/lovgivning - gælder for projektet i Solhøj.
- Hvis bekendtgørelsen – eller noget tilsvarende – er gældende, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger en redegørelse for, at lokalisering uden for området er undersøgt og ikke fundet mulig.
- Hvis bekendtgørelsen – eller noget tilsvarende – ikke gælder for projektet i Solhøj, ønsker vi, at miljørapporten redegør for, hvorfor bekendtgørelsens restriktive beskyttelse af grundvandet er mindre vigtig for netop dette projekt end for de projekter, der er underlagt bekendtgørelsen.

Naturstyrelsen har udgivet notatet "Statslig udmelding til vandplanernes retningslinjer 40 og 41 i forhold til byudvikling og anden ændret arealanvendelse i områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande" fra 2012. Her uddybes den ovenfor nævnte bekendtgørelse samtidig med, at der beskrives, hvad der eventuelt kan opføres i de omtalte områder alt efter om områderne er udpeget til Særlige Drikkevandsinteresser, BNBO eller NFI-områder. Der henvises i et tilhørende bilag til konkrete byudviklingstyper under "Tilladelseslisten", "Opmærksomhedslisten" og "Forbudslisten".

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilken byudviklingstype Energinets påtænkte højspændingsanlæg er.
- Hvilken liste ("Tilladelseslisten", "Opmærksomhedslisten" og "Forbudslisten") tilhører højspændingsanlægget?

Tillægshøringssvar

I tillæg til dette høringssvar #1 med kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm", har Torslunde Bylaug udarbejdet et høringssvar #2, som præsenterer vores forslag til alternative placeringer udenfor Solhøj.

TORSLUNDE-SOLHØJ BYLAUG

Hørings svar #2: Vedr. Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm" med tilhørende miljørapport

Dette høringssvar omfatter Torslunde-Solhøj Bylaugs forslag til en række alternative placeringer af transformerstationen, som ønskes undersøgt som led i miljørapporten vedr. "Udkast til plan for program Energiø Bornholm".

Høringssvaret er tidligere fremsendt til Energinet ifm. Energinets udpegning af Solhøj til placering af transformerstation. Høringssvaret genfremsendes her, idet vi efterlyser, at Energistyrelsen i "Udkast til plan for program Energiø Bornholm" forholder sig til de alternative forslag.

Høringssvarets forslag er opdelt i følgende emner:

1. Introduktion: Borgmestrene og bylauget er enige
2. Energinets udvælgelse af Solhøj som bedste placering
3. Energinets alternative placeringer
4. Alternative forslag til placeringer
 - Alternativ 1: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej (placering D)
 - Alternativ 2: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej vest for placering D (placering E)
 - Alternativ 3: Areal i Høje-Taastrup mellem Sydvej og Grønttorvet

Tillægshøringssvar: kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens miljørapport vedr. "Udkast til plan for program Energiø Bornholm".

1. Introduktion: Borgmestrene og bylauget er enige

I brev af 6. oktober 2022 til Indenrigs- og Boligminister Christian Rabjerg Madsen gør Ishøj Kommunes og Høje Tåstrup Kommunes borgmestre det klart, at de ønsker transformerstationen placeret i et erhvervsområde i stedet for i det åbne land i Solhøj, da man ellers gør "indhug i en yderst knap ressource i hovedstadsområdet, nemlig det åbne land med sine naturmæssige, rekreative og landskabelige værdier for befolkningen". Borgmestrene anfører, at "Målet om grøn omstilling til mere vedvarende energi er vi enige i, med midler bør ikke være mindre biodiversitet, nedlæggelse af fredninger, eller flere industrielle anlæg i det åbne land."

Torslunde-Solhøj Bylaug bakker op om borgmestrenes holdning. Placeringen af transformerstationen i det åbne land omkring Solhøj er udtryk for, at man er villig til at betale for grøn omstilling med grøn afvikling. Vi mener, at det er både forkert og unødvendigt. Vi repræsenterer borgere, som har valgt at bosætte sig i – eller tæt på – det åbne land og med umiddelbar adgang til naturen. Borgerne værdsætter de værdier, der er knyttet til det åbne land og ønsker ikke, at området transformeres fra landzone til et erhvervs-lignende område – og vi mener, at der findes meget bedre alternative placeringer, som Energinet enten har overset eller fravalgt på ufuldstændigt grundlag.

2. Energinets udvælgelse af Solhøj som bedste placering

Energinets standpunkt ift. ovenstående indvending fra de to lokale borgmestre, kan findes i svar på spørgsmål nr. 556 i Klima- Energi- og Forsyningsudvalget af den 29. september i år, hvor Energi- og Klimaminister Dan Jørgensen citerer Energinets egne oplysninger til ministeren: "Energinet har foretaget en udførlig screening af de udpegede placeringer. Når Energinet gennemfører en proces med at placere et nyt stationsanlæg, sker der først en grundig screeningsproces af mulige områder, hvor de overordnede forhold vurderes. I denne proces medtages relevante kriterier f.eks. indpasning i elnettet, hvor der er ledig kapacitet for at minimere behovet for yderligere netforstærkninger, værdifuldt kulturmiljø, bevaringsværdigt

landskab og værdifulde geologiske områder, udpegning af naturbeskyttelsesområder, kommuneplanrammer, lokalplaner, grundvandsinteresser, beskyttede vandløb, kulturarv, antal berørte naboer, samt økonomiske analyse mm. På baggrund af denne proces udvælges det/de bedst egnede områder til yderligere analyser/vurderinger.”

Placeringen af transformestationen i det åbne land i Solhøj lever op til forbavsende få af de kriterier, som Energinet lister overfor. Når Energinet alligevel vælger placeringen i Solhøj er det i samme svar fra ministeren begrundet med at ”Konkret har der i screeningsprocessen for Energiø Bornholm projektet været vurderet slutteligt tre mulige steder (Avedøre, Hovegård og Solhøj) til placering af et nyt stationsanlæg. Ud fra ovenstående kriterier er Solhøj vurderet som den bedst egnede placering for en ny station. Udover at Solhøj er bedst egnet i forhold til flere kriterier mht. arealinteresser, så har den også en fordel i, at placeringen giver øget fleksibilitet i forbindelse med eventuelle fremtidige netudbygninger, og således er det mest fremtidssikre valg.”

- Vi ønsker, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvordan Energinet har vurderet hver af de 3 mulige placeringer ift. hver af de overførte anførte kriterier.
- Vi ønsker en redegørelse for, hvordan de anførte kriterier er blevet vægtet i forhold til hinanden og en tilhørende forklaring på, hvorfor netop denne vægtning er valgt.

3. Energinets alternative placeringer

I Energinets notat fra 2. september ”Placering af station på Sjælland” begrundet Energinet fravalget af de alternative placeringer ved Avedøre og Hovegård med følgende argumenter:

Hovegård:

”Den primære årsag til fravalg af tilslutning ved den eksisterende Hovegård station er, at de p.t. ubebyggede arealer i tilknytning til stationen i praksis vil være fuldt udbygget efter tilslutning af produktionen fra Hesselø Havvindmøllepark.” og videre ”En mulig ny lokalitet indenfor en maksimal afstand af 5 km fra Hove er også undersøgt, men fravalgt, da det vil kræve etablering af en ny 400 kV forbindelse fra den nye station frem til station Hovegård. Desuden vil en placering af nettilslutningen ved Hovegård sandsynligvis også kræve etablering af en ny 400 kV forbindelse til Solhøj/Ishøj til forstærkning af el-infrastrukturen i distributionsnettet på Sjælland. En forstærkning af el-infrastrukturen vil betyde, at der skal opsættes nye luftledninger eller nedgraves yderligere jordkabler.”

Avedøre:

”En tilslutning ved Avedøre har også været vurderet, men det tilgængelige areal vurderes størrelsesmæssigt at være utilstrækkeligt. Derudover vil en tilslutning i Avedøre kræve en såkaldt netforstærkning (nye 400 kV luftledninger eller jordkabler) mellem Avedøre og Ishøj, hvilket har været udslagsgivende for, at placeringen nu helt er fravalgt. Desuden vil omkostningerne til en sådan løsning også være væsentligt større end ved valg af nettilslutning ved Solhøj.”

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvornår alternative placeringer reelt er alternative placeringer. Altså hvilke krav gør sig gældende for, at man kan kalde alternative placeringer reelle/seriøse?

Spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering ved Hovegård:

- Er der f.eks. tale om en alternativ placering ved Hovegård, når Energinet umiddelbart konstaterer, at der ikke er plads, fordi stationen vil være fuldt udbygget efter tilslutning til Hesselø Havvindmøllepark? Energinets viden om Hesselø Havvindmøllepark er jo umiddelbart foreliggende og bør vel helt diskvalificere Hovegård som alternativ placering?
- Hvorfor er argumenterne om netforstærkninger mellem den nye station og station Hovegård og en sandsynlig ny 400 kV forbindelse til Solhøj tilstrækkelige til at Energinet umiddelbart kan fravælge den nye lokalitet tæt på Hovegård?
- Er argumentet om ”at nettilslutningen ved Hovegård sandsynligvis vil kræve etablering af ny 400 kV forbindelse til Solhøj et tilstrækkeligt argument til at fravælge placeringen tæt

på Hovegård? Bør Energinet ikke afklare om der er – eller ikke er - behov for en ny 400 kV forbindelse før man fravælger placeringen tæt på Hovegård?

- Såfremt der skulle vise sig at være behov for en ny 400 kV forbindelse mellem Hovegård og Solhøj, er det så i sig selv et tilstrækkeligt argument for at fravælge placeringen tæt på Hovegård? Skal denne udvidelse af netkapaciteten mellem Hovegård og Ishøj alligevel laves indenfor de kommende 5-10 år uafhængigt af placeringen af den nye transformerstation? I så fald, er det så ikke udtryk for kortsigtet og usammenhængende planlægning, at fravælge placeringen tæt på Hovegård under henvisning til, at det kræver en ny 400 kV forbindelse mellem Hovegård og Ishøj – som i øvrigt skal laves alligevel?

Spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering i Avedøre:

- Er der reelt tale om en alternativ placering i Avedøre, når Energinet umiddelbart konstaterer, at der ikke er plads? Energinets viden om arealets størrelse er jo umiddelbart foreliggende.
- Arealet i Avedøre vest for Avedøreværket er på ca. 35-40 ha. Arealet er lokalplanlagt til tekniske anlæg og ligger i øvrigt mellem Avedøreværket og Renseanlæg Avedøre. Beliggenheden reducerer kravene til afskærmning og beplantning omkring transformerstationen og reducerer dermed Energinets arealbehov. Hvor stort et areal kræver transformerstationen, såfremt arealer til afskærmning og beplantning fragår?
- Energinet har på borgermødet i Høje-Taastrup den 7. november nævnt, at jordbundsforholdene på arealet i Avedøre er dårlige. Avedøreværket ligger lige ved siden af og har åbenbart løst problemet med jordbundsforholdene. Tilsvarende udgør bundforholdene ude i vandet ud for grunden ikke en tilsvarende forhindring for opførelse af ø-projektet Holmene. Kan Energinet med rimelighed argumentere for, at jordbundsforholdene på arealet i Avedøre er så problematiske – og i øvrigt ikke kan udbedres – at de berettiger et fravalg af arealet?
- Hvad berettiger, at kravet til netforstærkninger mellem Avedøre og Ishøj er et tungtvejende argument for Energinets fravalg af arealet ved Avedøre? Den øst-vestgående transportkorridor er udlagt netop til denne type formål, og den sikrer Energinet fri adgang og god arbejdsplads til anlæg af netforstærkningen fra Ishøj helt frem til Stamholmen i Avedøre. Fra Stamholmen er der kun yderligere 800 m. til arealet.
- Forventer Energinet, at netkapaciteten mellem Ishøj og Avedøre skal udvides – uafhængigt af transformerstationens placering - indenfor de kommende 5-10 år? Er kravet om netforstærkning mellem Ishøj og Avedøre i så fald et reelt argument for at fravælge placeringen i Avedøre?
- Placeringen ved Avedøre vil spare Energinet for betydelige omkostninger forbundet med at grave kabler ned fra enten Vallø Strand eller Karlstrup Strand til Solhøj. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilke omkostninger, der er forbundet med denne kabelnedgravning og sammenstiller dem med omkostningerne forbundet med netforstærkningen mellem Avedøre og Ishøj.
- Hvordan argumenterer Energinet samlet set for, at placeringen af transformerstationen i Solhøj er bedre end placeringen i Avedøre, hvor udnyttelsen af overskudsstrømmen kan optimeres ved direkte kobling til en stor klynge af fremtidige strømforbrugende anlæg (industrielt produktion/PtX-anlæg mv.) jf. planerne for Holmene i Hvidovre Kommune?

Opsamlende spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering ved Hovegård/Avedøre:

- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – undersøger om Energinets to alternative forslag til placering af transformerstationen ved hhv. Hovegård og Avedøre lever op til de krav/forventninger, som dels formelt og dels med rimelighed kan stilles til alternativer? Herunder f.eks. om de opstillede alternativer er reelle?
- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – undersøger om Energinets fravalg af Hovegård og Avedøre som mulige placeringer for transformerstationen er baseret på tilstrækkelige, valide og fyldestgørende analyser og undersøgelser. Vi ønsker, at disse analyser og undersøgelser bliver fremlagt i miljørapporten.

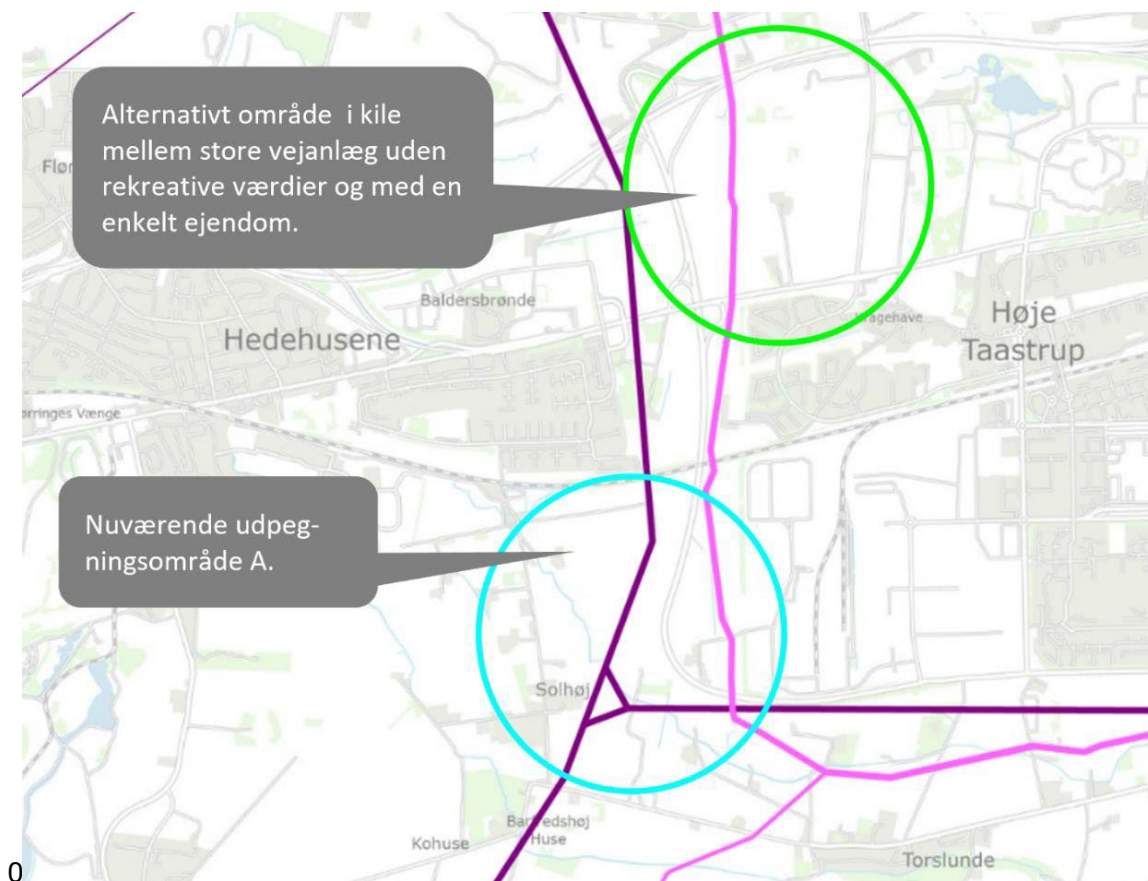
- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – indstiller til, at Energinet:
 1. Enten udpeger nye, reelle alternative placeringer til transformerstationen.
 2. Eller genoptager undersøgelserne af Hovegård og Avedøre som reelle, mulige alternative placeringer.
- Vi ønsker, at miljørapporten specifikt undersøger, hvor stor indflydelse timingen/tidsplanen for det samlede projekt har for Energinets valg af placeringen ved Solhøj og for fravalget af Avedøre og Hovegård.
- Er timingen/tidsplanen for det samlede projekt berettigede/lovlige kriterier for at vælge placeringen ved Solhøj og fravælge placeringerne ved hhv. Avedøre og Hovegård?

4. Alternative forslag til placeringer

Alternativ nr. 1: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej (placering D)

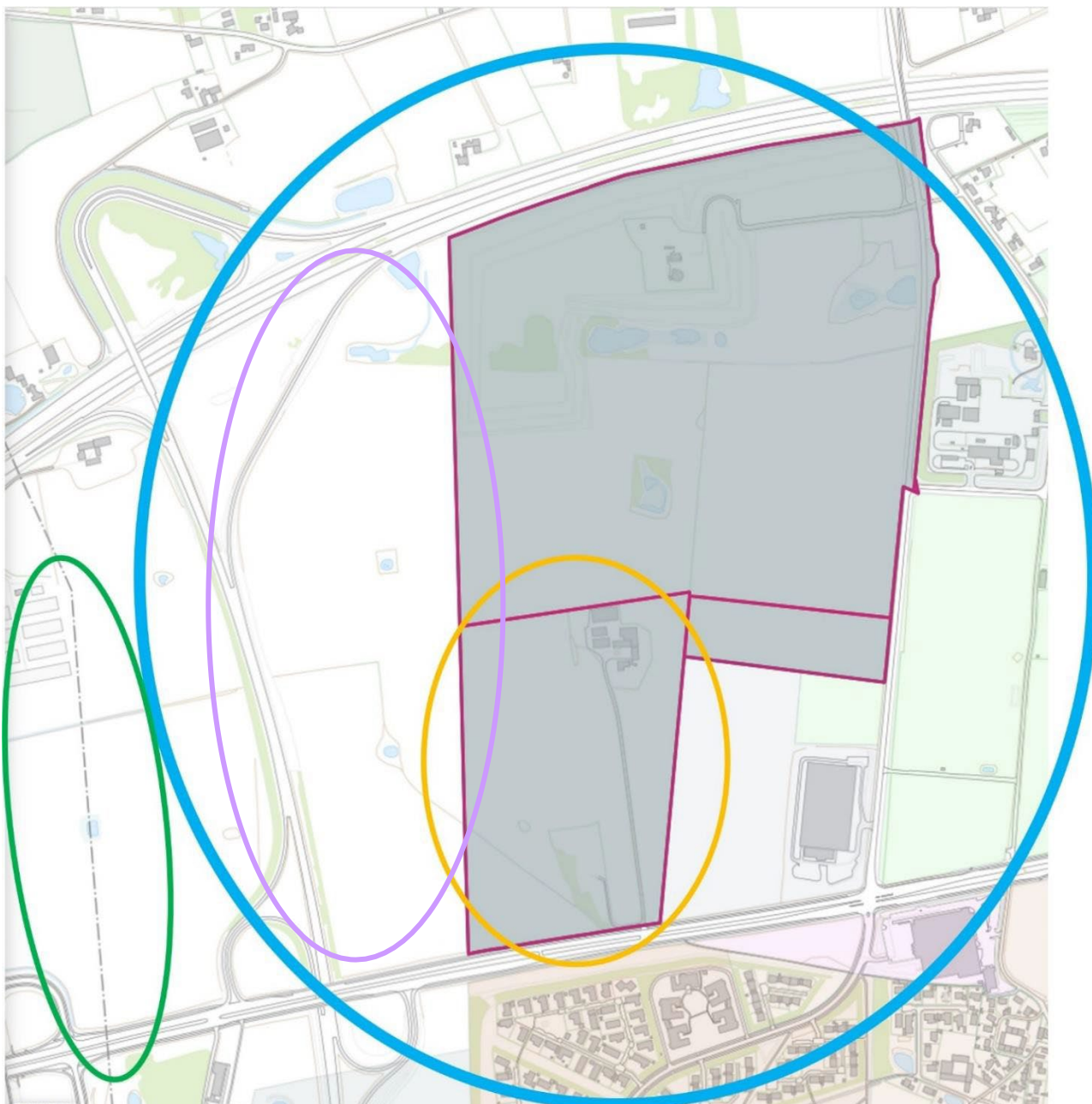
Torslunde-Solhøj Bylaug har i dokument med bekymringssspørgsmål fremsendt til Energinet den 2. november foreslået en alternativ placering på et areal nord for udpegningsområde A. Forslaget blev genfremsat på borgermødet den 7. november i Høje-Taastrup.

Arealet er på ca. 96 ha. og ligger mellem Holbækmotorvejen og Roskildevej (markeret med grøn cirkel på nedenstående kort nr. 1) og afgrænses mod vest af Ring 5/transportkorridoren og mod øst af Bondehøjvej. På arealet ligger - i nord-sydgående retning – en hovedledning for naturgastransmission og et 400 kV jordkabel. Arealet ligger ca. 500 m. nordøst for område A i Solhøj (markeret med blå cirkel på nedenstående kort nr. 1) og mindre end 1 km. fra Y-krydset i Solhøj, hvor 400 kV-nettet splitter i et Y-kryds med en netlinje til Avedøre.

Kort nr. 1: Alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej
Kilde: *plandata.dk*, november 2022

Arealet har en enkelt privat lodsejer, som ejer kilen i den gule cirkel på kort nr. 2 herunder. Arealet er delvist lokalplanlagt iht. lokalplan 2.23. Lokalplansområdet er markeret med rødt og mørk skravering. Arealet ligger få hundrede meter fra 400 kV-nettet, som er markeret med den stiplede linje gennem den grønne cirkel på kort nr. 2. Arealet er på tre sider omkranset af veje med intensiv trafik, og har dermed ingen rekreativ værdi. Der er en enkelt, beboet ejendom på arealet, men ellers ingen private beboelser, der har udsyn til arealet. Samlet set virker arealet dermed langt mere oplagt til placering af transformerstationen end Solhøj.

Kort nr. 2: Zoom på areal til alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej
Kilde: plandata.dk, november 2022

Torslunde-Solhøj Bylaugs alternative forslag til placering af transformerstationen har givet anledning til, at Høje-Taastrup Kommune i et notat den 9. november har sammenfattet en række argumenter for, hvorfor kommunen ikke finder arealet acceptabelt. Det fremgår, at arealet er lokalplanlagt til et andet formål i form af et regionalt fritidsområde og at byrådet i oktober 2022 har godkendt, at der indgås aftale om et udviklingsprojekt på ca. 325.000 m² i området. Kommunen anfører, at projektets business case i væsentlig grad er bundet op på, at området udvikles fuldt ud. Derudover har kommunen positiv dialog med aktører om udvikling af yderligere ca. 250.000 m².

Ca. 1/3 af arealet svarende til 30 ha. ligger i transportkorridoren markeret med den lille cirkel på kort nr. 2. Denne del af arealet indgår ikke i ovenfor nævnte lokalplan til regionalt fritidsområde. Såfremt Energinet placerede transformerstationen i transportkorridoren, skal Høje-Taastrup Kommune blot afgive et mindre areal svarende til ca. 10-15 ha. i en smal

brømme langs transportkorridoren til transformestationen. Dette areal vil helt eller delvist udgøre den afskærmende beplantning omkring transformestationen og kan anlægges, så det understøtter Høje-Taastrup Kommunes plan om, at området fortsat skal "opleves som et grønt område" hvor "borgerne har adgang til natur og oplevelser".

En alternativ løsning til placering af transformestationen på arealet er, at Energinet opkøber/eksproprierer den private ejendom på arealet. Denne ejendom kombineret med arealet i transportkorridoren vil i sig selv udgøre et tilstrækkeligt areal til transformestationen.

Lige nord for arealet tæt på Bondehøjvej har Høje-Taastrup Fjernvarme og VEKS lige opført et nyt varmelager til lagring af fjernvarme. Restvarmen fra transformestationen kan således kobles direkte til VEKS-systemet eller til dette nye lager.

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorfor Energinet ikke har udpeget arealet nord for Roskildevej som et alternativ til placering af transformestationen?
- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger arealet nord for Roskildevej iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på side 8-9. I tilknytning hertil ønsker vi også, at fordelene ved placering i nærhed til VEKS-systemet undersøges og vurderes.
- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet nord for Roskildevej er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringssvar.
- Idet vi er vidende om, at en tilsvarende hovedledning til naturgas transmission er blevet flyttet ifm. den nye jernbane over Vestfyn, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvad det vil koste at flytte naturgasledningen og hvor lang tid det vil tage.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for om Høje-Taastrup Kommunes argument om, at arealet nord for Roskildevej er lokalplanlagt til andre formål vejer tungere ift. placering af transformestationen end Solhøj-borgernes argument om, at de bor i landzone, som tilsvarende også er planlagt til andre formål.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilke argumenter, der vejer tungest ift. placering af transformestationen i hhv. Solhøj eller på arealet nord for Roskildevej: Høje-Taastrup Kommunes argumenter jf. kommunens notat af 9. november eller HOFORs argumenter imod en placering i Solhøj jf. notatet "HOFORs grundvandsinteresser ved Solhøj" med tilhørende følgeskrivelse fremsendt til Ishøj Kommune den 24. oktober.

Alternativ nr. 2: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej vest for placering D (placering E)

Vest for placering D – på den anden side af Ring 5 - ligger yderligere et areal, som kan være egnet til transformestationen. Arealet er anslået 35-40 ha. og dermed forholdsvis lille, men der vil ikke være behov for afskærmende beplantning på alle sider (og for eksempel kan afskærmende beplantning mod øst anlægges i den del af transportkorridoren, der ligger på den anden side af Ring 5 mellem Ring 5 og Bondehøjvej i placering D). Hele arealet ligger inde i transportkorridoren. Det består af 3 matrikler, hvoraf 2 er privat ejet og den tredje er ejet af en virksomhed. I det nordøstlige hjørne helt op til Holbækmotorvejen ligger en mindre gårdbebyggelse. Derudover ligger der 8 drivhuse midt på arealet.

Arealet grænser op til Holbækmotorvejen og Roskildevej mod hhv. nord og syd. Mod øst afgrænses arealet af Ring 5 og mod vest af to erhvervsområder, som er lokalplanlagt iht. lokalplanerne 4.15.1 og 4.15.1.2. Der er absolut ingen rekreative værdier på arealet, som ligger klemmt inde i et trafikknudepunkt. Der er ingen beboelse, der har udsyn til området. Arealet gennemskæres - i nord-sydgående retning - af 400 kV. Luftledningen og det ligger (ligesom område D) ca. 500 m. nordøst for område A i Solhøj og mindre end 1 km. fra Y-krydset i Solhøj, hvor 400 kV-nettet splitter i et Y-kryds med en netlinje til Avedøre.

- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger dette areal iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på

side 8-9. I tilknytning hertil ønsker vi også, at fordelene ved placering i nærhed til VEKS-systemet undersøges og vurderes.

- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringsvar.

Kort nr. 3: Zoom på areal til alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej
Kilde: plandata.dk, november 2022

Alternativ nr. 3: Areal i Høje-Taastrup mellem Sydvej og Grønttorvet

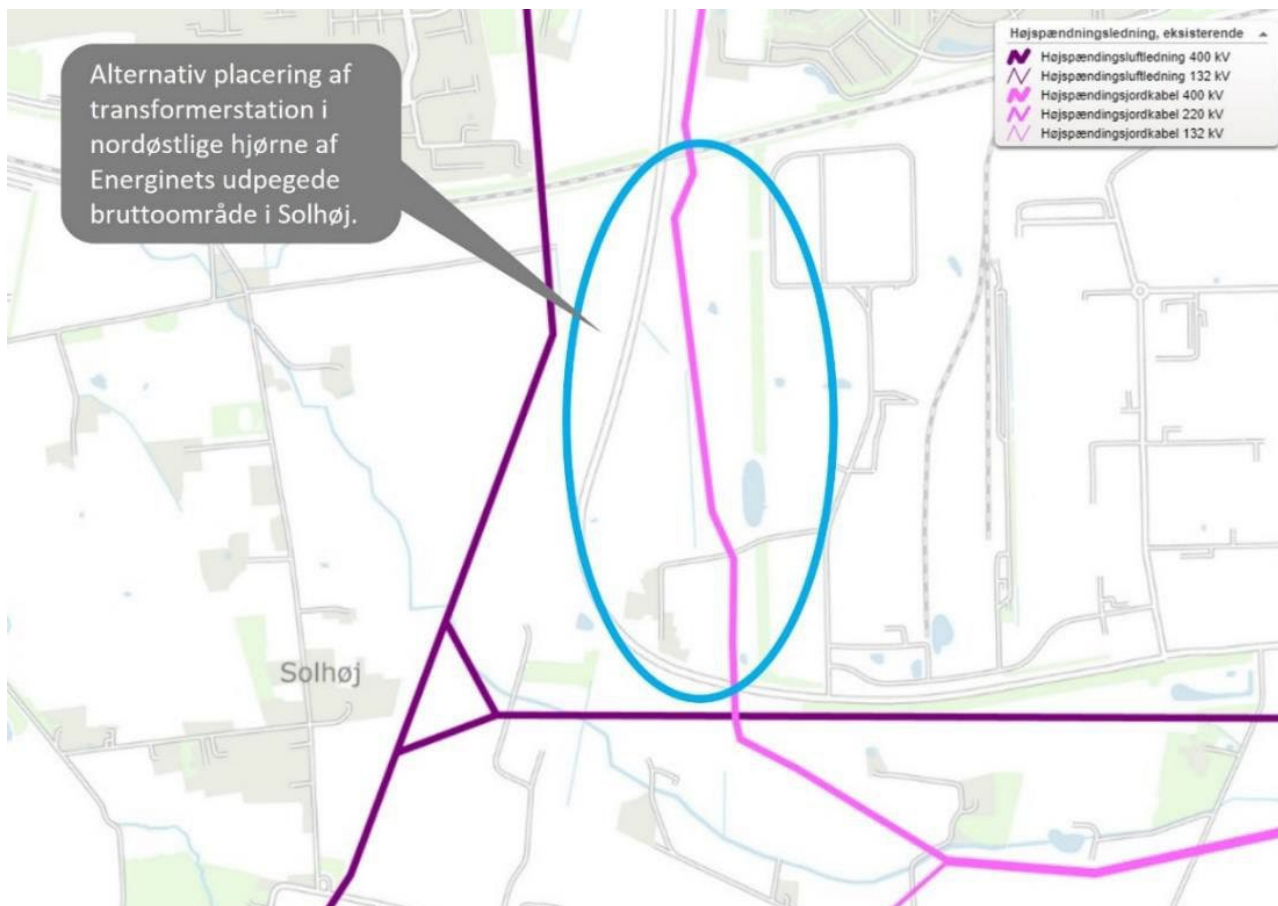
Energinets oprindeligt udpegede bruttoareal i Solhøj omfatter i det nordøstlige hjørne et areal beliggende øst for Sydvej mellem Sydvej og Grønttorvet – se kort 4 herunder.

Arealet er på mellem anslået 35 og 40 ha. Arealet er mod øst og nord afskærmet af bevoksning med højre træer. Mod syd og vest langs Sydvej er det afskærmet af lavere bevoksning. Arealet ligger i transportkorridoren og grænser mod øst op til et erhvervsområde udlagt iht. lokalplan 2.22. Arealet ligger således i umiddelbar forlængelse af et erhvervsområde. På arealet ligger - i nord-sydgående retning - en hovedledning for naturgastransmission og et 400 kV jordkabel.

Eftersom arealet allerede har betydelig grøn, afskærmende beplantning vil det reducere Energinets arealbehov til transformerstationen betydeligt. Desuden vil transformerstationen på dette areal ligge i naturlig forlængelse af det eksisterende erhvervsområde og placeringen vil dermed skåne det åbne landskab i Solhøj.

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorfor Energinet ikke har udpeget dette areal i det nordøstlige hjørne af bruttoarealet i Solhøj til en mulig placering af transformerstationen?
- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger arealet iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på side 8-9.

- Idet vi er vidende om, at en tilsvarende hovedledning til naturgas transmission er blevet flyttet ifm. den nye jernbane over Vestfyn, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvad det vil koste at flytte naturgasledningen og hvor lang tid det vil tage.
- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringssvar.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorvidt en placering på dette areal sikrer bedre beskyttelse af indvindingsoplandene til kildepladserne i/omkring Solhøj.
- Vi ønsker, at HOFOR vurderer denne placering ift. de øvrige placeringer i Solhøj ift. at sikre bedst mulig beskyttelse af kildepladserne i/omkring Solhøj.

Kort nr. 4: Alternativ placering af transformerstation mellem Sydvej og Grønttorvet
 Kilde: plandata.dk, november 2022

Tillægshøringssvar

I tillæg til dette høringssvar #2 med forslag og tilhørende spørgsmål til alternative placeringer af transformerstationen udenfor Solhøj, har vi udarbejdet et høringssvar #1, som præsenterer Torslunde-Solhøj Bylaugs kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm". Høringssvaret vedrører Miljørapport del 3 vedr. land og omhandler planområdet for højspændingsanlæg i Solhøj på Sjælland.

Hørings svar 24

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

"Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport"

Journalnummer 2023 – 2126

Hørings svar Fra Borgerforeningen Energiø Bornholm (BEB) vedrørende "Offentlig høring af Energistyrelsens "Udkast til Plan For Energiø Bornholm med tilhørende miljørapport"

Foreningens høringssvar er præget af enorm usikkerhed, utryghed og mistillid i forhold til processen omkring gennemførelse af projektet Energiø Bornholm.

Vi vil gøre opmærksom på, at høringsmaterialet er med til at forstærke, den mistillid vi har til de involverede myndigheder.

Dokumentet som vi skal forholde os til i Høringen hedder " Plan for Program Energiø Bornholm" og ikke "udkast til Plan for Program Energiø Bornholm".

Vi undre os over, at det dokument som blev leveret med høringsmaterialet, ikke er benævnt med "udkast" – er det fordi det er det endelige dokument og ikke et udkast?

Generelt er tilliden til, at miljørapporten tager stilling til "sandsynlige væsentlige påvirkninger", ikke til stede.

I borgerforeningen medfører mistilliden, at parterne bag miljøvurderingen anses for at være forudfattede eller "inhabile"

BEB undre sig over at den detaljerede del af Miljøvurderingen for planen, er delt op i to dele for henholdsvis "land og hav". Planen bør være sammenhængende, som det signaleres i overskriften "en plan".

Det er Borgerforeningens klare opfattelse, at miljøundersøgelsen er et dokument, som er fremstillet med henblik på, at miljøvurdering ikke bliver en hindring for at iværksætte "Plan for Program Energiø Bornholm" – kort sagt - endnu en høring og et borgermøde hvor borgerne deltager i en "skueproces"

Vi kan underbygge vores påstand med flere eksempler, idet vi i borgerforeningen har studeret både planen for Program Energiø Bornholm projektet samt miljøvurderingen af hav og miljøvurderingen af land - meget grundigt. Vi har undret os over, at der generelt skøjtes hen over alle områder i miljøvurderingslovens paragraf 1 stk. 2

(Stk. 2. Formålet med en miljøvurdering er, at der under inddragelse af offentligheden tages hensyn til planers, programmers og projekters sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder den

biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, flora, fauna, jordbund, jordarealer, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser og arkitektonisk og arkæologisk arv, større menneske- og naturskabte katastroferisici og ulykker og ressourceeffektivitet og det indbyrdes forhold mellem disse faktorer)

Det er for os tankevækkende, at påvisninger af hindringer i den tekniske del af rapporterne ikke fører til ændringer af planen i den endelige rapport "Udkast til plan for program Energiø Bornholm"

Vi finder, at Miljøvurderingsrapporten, med de tekniske detaljer, er præcis det redskab, der kan og skal bruges for, at kunne iværksætte nødvendige ændringer til projektet.

Vi finder konklusionerne i den samlede rapport behandlet useriøst i forhold til de miljømæssige påvirkninger, som en etablering af Energiøen vil have.

I rapporten for "hav" optræder begrebet "væsentlig" 243 gange. I langt de fleste tilfælde er vurderingen, at selvom der er påvirkning af miljøet, vurderes det til "ikke at have negativ indflydelse på gennemførelse af planen".

I rapporten for "land" optræder begrebet "væsentlig" 159 gange, og også her er resultatet det samme. Langt de fleste miljøfaktorer vurderes som "ikke væsentlige"

I sammenfatningen "den ikke tekniske del optræder begrebet "væsentlig" 183 gange og her ses det samme resultat. Langt de fleste miljøfaktorer vurderes at være "ikke væsentlige".

BEB tillader sig at konkludere, at resultatet "ikke væsentligt" ikke er vurderet på baggrund af de fakta, der fremgår af rapportens utallige opmærksomheds punkter som værende "væsentlige" elementer ved bedømmelsen, men udelukkende på baggrund af at nå i mål med iværksættelse af "Planen for Energiø Bornholm".

Udsnit af eksempler af på uoverensstemmelser mellem fakta og vurdering i rapporterne.

Grundvand:

Citat fra "Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm, delrapport 3: Land"

"Det vurderes at være muligt at finde en egnet placering for et fremtidigt højspændingsanlæg i den nordlige del af planområdet, som ikke kræver grundvandssænkning i nærheden af vandløb. Påvirkningsgraden vurderes derfor at være moderat og indvirkningen er derfor ikke væsentlig."

BEB undrer sig over at denne konklusion fra "land" ikke er medtaget som en væsentlig faktor, der bør have indflydelse på, om der skal ske ændringer i planen om placeringen af landanlægget.

Fakta i delrapport påpeger, at landanlægget kan placeres, så det ikke kræver grundvandssænkning i nærheden af vandløb, men konklusionen i den samlede rapport siger, at påvirkningsgraden er moderat og "ikke væsentlig" – så dermed skal det ikke undersøges nærmere. Det undre BEB - da grundvandsstanden i planområdet er et centralt og ekstremt vigtigt fokusområde

Visuelle indtryk hav

Citat fra "Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm, delrapport 3: Land"

”De kumulative virkninger udgøres af havvindmølleparker i svensk, tysk og polsk farvand. På grund af afstanden til disse havvindmølleparker i udenlandsk farvand forventes der dog ikke væsentlige negative kumulative påvirkninger af landskab og visuelle forhold på Bornholm”.

Denne forventning er ikke baseret på hvad borgere på Bornholm vurderer, som ”væsentligt”. Den Blinkende stribe af vindmøller udenfor Rugen er i dag allerede en markant lysforurening på vinterhimlen, og de ligger over 40 km væk fra den Bornholmske kyst.

”Samlet set må det forventes, at realisering af anlæg omfattet af Plan for Program Energiø Bornholm alene og i kumulation med andre nærliggende planlagte havvindmølleprojekter vil medføre en væsentlig visuel påvirkning af landskabet langs alle de berørte kyster på Bornholm. Den visuelle påvirkning kan muligvis nedbringes ved, at der opstilles færre, men højere havvindmøller, da dette vil reducere havvindmølleparkens visuelle påvirkning. Med en fuld udnyttelse af planområdet vil den visuelle påvirkning fra alternativet med 27 MW møller (330 m møller) sandsynligvis være mindre end påvirkningen ved 15 MW møller (264,5 m møller), da dette vil reducere havvindmølleparkens visuelle omfang og udtryk.”

Møllerne er utallige og står så tæt på kysten at – uanset hvor høje de bliver – vil det betyde, at visuelle forhold på Land - på store dele Bornholm - vil blive ændret meget radikalt. Møllerne vil dominere horisonten om dagen og kaste rødt blinkende skær over himlen om natten.

Trods indlysende store miljømæssige konsekvenser er konklusionen at visuelle forhold er ”ikke væsentlige”.

Fiskeri

Citat fra ”Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm, delrapport 2 hav”

De danske havområder benyttes til fiskeri. Plan for Program Energiø Bornholm kan potentielt begrænse muligheden for at benytte planområderne på havet til fiskeri, idet realisering af Plan for Program Energiø Bornholm kan medføre, at der udlægges beskyttelseszoner omkring havvindmølleområder og områder for søkabler

Det er jo kendt faktum, at Østersøen er meget medtaget af forurening, og at der ikke kan fiskes. Det vil jo uden tvivl fuldende katastrofen i Østersøen at opføre de planlagte vindmølleparker.

Nyere undersøgelser fra bl.a. Nordsøen viser, at Havvindmølleparker kan bidrage til ”bunddød” - en katastrofe for de fisk der reproduceres på havets bund, som f.eks. torsk.

I dag er der allerede store områder i Østersøen med alvorlig iltsvind, som ikke vil have udsigt til nyt liv, hvis der skal bygges utallige vindmøller i området.

Det er Energistyrelsen der har afgrænset miljøvurderingen til de emner, der forventes at kunne blive påvirket væsentligt ved iværksættelse af ”Plan for Energiø Bornholm”

Og - kun de emner er blevet behandlet i denne vurdering.

Borgerforeningen Energiø Bornholm er uforstående overfor, at adskillige andre vigtige emner ikke er undersøgt og indgår i rapporten - som f.eks.

- CO2 udledning under anlægsfasen for landanlæg, vindmøller og kabler.

Borgerforeningen Energiø Bornholm
Søndre Landevej 102, 3720 Aakirkeby
CVR 43226266

- Forurening af havbund og havmiljø herunder:
 - Vindmøllevingers nedbrydning i drift (Micro plast)
 - Iltsvind og bunddød som følge af nedsatte havstrømme og vind
- Konsekvenser af ændringer af havstrømme på kystmorfologi -
- Underboringer af Skrænter.
- Fredninger Vandhuller

På Borgerforeningen Energiø Bornholms vegne

Lise Dandanell, formand for Borgerforeningen Energiø Bornholm

Søndre Landevej 102

3720 Åkirkeby

Høringssvar 25

Fra: Henrik S. Lund <hl@dkfisk.dk>
Sendt: 29. november 2023 14:20
Til: Høring energiørerne
Cc: [REDACTED]
Emne: Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport" og journalnummer 2023 – 2026

Hermed fremsendes høringssvar fra Danmarks Fiskeriforening PO på Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

Danmarks Fiskeriforening Produktions Organisation (DFPO) har følgende spørgsmål, forslag og idéer til emner for miljøvurderingen af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm

Helt overordnet er det fuldstændig afgørende for alle forhold omkring etablering af havvindmøllerparker i danske farvande, at de endelige placeringer bliver bestemt ud fra et videnskabelig grundlag der er blevet formidlet på en forståelig måde til de danske politikere, der politisk vedtager den endelige placering. Det er vigtigt at der er gennemsigtighed ift. de kriterier der ligger til grund for placeringen, hvad er med og ikke mindst hvilke forhold er der ikke taget hensyn til herunder dansk erhvervsfiskeri. Hvis der ønskes mere information om hvad der kan ske hvis forhold ikke er tilstrækkelige oplyste, kan processen og placeringen af Hesselø havmøllepark granskes.

Danske fiskere udgør det erhverv der som oftest påvirkes mest, når der opføres havvindmølleparker i de danske farvande og derfor er det vigtigt, at hele processen fra udpegelse af områder til endelig placering af de enkelte møller tager mest muligt hensyn til fiskeriet og deres fiskeriområder. Det skal fremgå tydelig og klart i alle rapporter hvor der drives fiskeri inde for planområdet og med hvilke redskaber. Dette er desværre ofte ikke tilfældet og resultere derfor i processer omkring udbygning af vindkraft i danske farvande der ikke er gennemsigtige for de danske politikere og hvor omfanget af erhvervsfiskeri i områderne ikke fremgår. Det er muligt at producere langt mere præcise kort på baggrund af VMS, der viser fiskeriet anvendelse af områderne historisk.

Det er ikke muligt at placere havvindmøller i danske farvande og sikre sameksistens til de andre erhverv hvis deres aktiviteter ikke er medtaget i undersøgelserne.

Det fremgår af materialet at områderne der peges på er egnet til etablering af havvindmølleparker. Hvilke kriterier ligger til grund for denne konklusion og har man undersøgt om området er et vigtigt fiskeri område, dels for fiskeriet generelt, men også for mindre kystfiskere?

I forhold til miljøforhold og væsentlige påvirkninger ift. fiskeri, så skal miljøvurderingen af planen som minimum indeholde:

- Vurderinger/undersøgelser af hvilke arter af fisk og skaldyr der findes i området og hvad de forskellige arter anvender området til gennem året: Gydeområder, opvækstområder, fødesøgningsområder osv.
- Vurderinger/undersøgelser af undervandsstøj i parken i anlæg og drift fase.
- Vurderinger/undersøgelser af påvirkning af de marine arter pga. undervandsstøj i anlæg og drift fase.

- Vurderinger/undersøgelser af negative skygge effekter fra mølletårne og vinger på marine arter men især pelagiske stime fisk.
- Vurderinger/undersøgelser af effekter ved og omkring kabler især magtisme og påvirkning af marine arter.
- Vurderinger/undersøgelser af mulige rev effekter samt opgørelse af hvor store rev områder etablering af parkerne vil bidrage med omkring fundamenter og som fundamenter, samt kortlægning af hvad der findes af rev områder i området i forvejen.
- Vurderinger/undersøgelser af hvor meget energi trækkes der ud af atmosfæren og hvordan påvirker dette lokalt vejret i land på Bornholm.
- Vurderinger/undersøgelser af bestande af fisk og skaldyr der findes i mølleområdet. Der skal laves en forundersøgelse "baseline" inden der udføres aktiviteter i området og igen en undersøgelse efter anlægsfasen. Herefter en løbende monitoring af udviklingen hvad andet eller tredje år, for at kunne vurdere positive eller negative effekter.
- Vurderinger/undersøgelser af hvor meget materiale der tabes fra vinger fra havvindmøller og hvilke materiale-/stoffer er der tale om og hvordan de evt. kan påvirke økosystemet
- Vurderinger/undersøgelser af ændrede strøm og bølgeforskel i og omkring havvindmøller og hvordan bundhabitater potentielt påvirkes.
- Vurderinger/undersøgelser af kumulative effekter ved udbygning af hav vind i danske farvande

En real miljørapport vil først kunne gennemføres når ovennævnte punkter er dokumenteret og undersøgt ved videnskabelige undersøgelser/vurderinger. Det er afgørende at det er rigtige eksperter der udtaler sig omkring områder og forhold og det skal fremgå hvilke forskere der har konkluderet hvad.

Det er desuden vigtigt at den endelig etableringstilladelse efter VE-loven indeholder krav om sameksistens mellem erhverv, omkring ilandføringskablet og i selve havvindmølle parken. Der er behov for en løbende monitoring af miljøforhold, samt af de marine arter i havvindmølleparken. Hvis det ikke stilles som krav vil potentielle negative forhold ift. udbygningen af hav vind ikke kunne dokumenteres og forbedres i kommende projekter og dette vi så være myndighedernes ansvar.

Med venlig hilsen

Henrik S. Lund

Teamleder, Biolog

Direkte +45 76 10 96 52

Mobil +45 29 24 55 65

Mail hl@dkfisk.dk

Nordensvej 3, Taulov

www.fiskeriforening.dk

DK - 7000 Fredericia

cvr.nr. 45 81 25 10

Denne e-mail og eventuelt vedhæftede filer kan indeholde fortrolig information. E-mailen er kun beregnet for den tilsigtede modtager anført ovenfor og hvis du ikke er den tilsigtede modtager, bedes du returnere e-mailen til afsenderen og slette den permanent uden at læse, kopiere, videresende eller gemme e-mailen.

Høringssvar 26

Fra: [REDACTED]
Sendt: 30. november 2023 10:07
Til: Høring energiøerne
Emne: Høringssvar vedr. miljøvurdering af transformerstation ved Solhøj

Energinet har oprindeligt peget på 3 placeringsmuligheder for den nødvendige transformerstation i forbindelse med at nyttiggøre energien fra energiø Bornholm.

På det sidst afholdte borgermøde i Høje Taastrup d. 26/10 2023 blev der kun præsenteret en miljøvurdering af en af de foreslåede placeringsmuligheder, nemlig i Solhøjområdet, der dels ligger i Ishøj kommune og dels i Høje Taastrup kommune. Det blev nævnt, at denne placering rent teknisk er optimal, fordi området har tilgang af et krydsfelt af højspændingsledninger, der har tilstrækkelig kapacitet til at distribuere den indvundne energi.

Et anlæg af den påtænkte karakter må formodes at skulle fungere i en længere årrække, og derfor bør der også medinddrages andre kriterier for beslutningen end teknik og økonomi.

Placeringen i Solhøjområdet vil være en placering i det åbne land, og der vil sandsynligvis supplerende med bianlæg i forbindelse med at få en optimal udnyttelse af spildvarme og evt. andre biprodukter blive andre anlæg, således at det på sigt vil beslaglægge et endnu større areal af det, der i dag må betragtes som en del af fingerplanen, der netop blev besluttet for at sikre det åbne land for byudvikling. Ud over at beslaglægge arealer vil et anlæg betyde generering af trafik og forsyningsveje og miljøpåvirkninger i form af støj og visuel forandring.

Yderligere er Solhøjområdet et af de betydeligste vandindvindingsområder for hele Københavnsområdet, hvilket også skal medinddrages i vurderingen. Er der blot den mindste sandsynlighed for at forurene drikkevandskilderne, bør der findes en alternativ placering. Vel er energi væsentlig for at sikre den grønne omstilling, men uden forsyning af godt drikkevand er livsmulighederne i Københavnsområdet reducerede. Vand er om muligt endnu mere basalt end elektrisk energi!

Under hensyntagen til ovennævnte argumentation bør en af de alternative placeringsmuligheder også miljøvurderes, således at der bliver et bedre beslutningsgrundlag inden en transformerstation bygges – også selv om det skulle betyde øgede omkostninger. Det blev nævnt på borgermødet, at der ikke er plads på Avedøre Holme, men argumentationen var langt fra overbevisende. Der nævnes et arealkrav på 50 ha, men på Avedøre Holme, som ligger i et industriområde, vil der være et mindre arealkrav til afskærmning end tilfældet er i det åbne land. På Avedøre Holme er i forvejen industrianlæg, det ligger ikke i det åbne land, og det er ikke et vandindvindingsområde. Udover at miljøpåvirkningerne ganske åbenlyst vil være langt mindre ved et anlæg på Avedøre Holme, vil det være væsentligt at få et estimat af de forøgede omkostninger på bordet. Et anlæg, der rækker så langt ind i fremtiden, bør ikke i hastværk besluttes alene ud fra tekniske og økonomiske argumenter.

Med venlig hilsen

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Hørings svar #1:
Vedr. Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm"
med tilhørende miljørapport

tilsendt fra
Gjeddesdal Gods A/S, Gjeddesdalsvej 76. 2670 Greve

Greve 1. december 2023.

Hermed fremsendes vores høringssvar og bemærkninger til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm". Høringssvaret vedrører Miljørapport del 3 vedr. land og omhandler planområdet for højspændingsanlæg i Solhøj på Sjælland.

Vores engagement i områder er begrundet vores ejerskab af den fredede ejendom Barfredshøj Herregårds vis historiske- og kulturelle interesser skal beskyttes. Desuden har udlejer vi flere beboelses-ejendomme i området, som påvirkes af nærværende projekt.

Det bemærkes i øvrigt at kompleksiteten i rapporten er svær tilgængelig og der i visse tilfælde er fejlagtige eller modstridende oplysninger i materialet.

Høringssvaret er opdelt i følgende emner:

1. Miljøvurdering af eksisterende vejnet og ny vejføring
2. Landskab og visuelle forhold (afsnit 4.1 i miljørapportens del 3)
3. Rekreative interesser (afsnit 4.3 i miljørapportens del 3)
4. Grundvand (afsnit 8.1 i miljørapportens del 3)

Tillægshøringssvar: Forslag til alternative placeringer. Vi afventer forsat en præcisering af hvorfor disse ikke er behandlet eller i det omfang de er afvist – på hvilke grundlag.

1. Udestående miljøvurdering af eksisterende vejnet og ny vejføring

Den foreliggende miljørapport miljøvurderer udelukkende konsekvenserne af anlæg/drift af højspændingsanlæg og landkabler. Begge anlægsprojekter vil i både anlægs- og driftsfasen belaste det eksisterende, lokale vejnet og kræve anlæg af ny vejføring. Disse forhold bør omfattes af miljørapporten

=> Borgerne i området er meget bekymrede for om nye vejføringer ifm. højspændings- anlægget vil medføre nye, gennemkørende veje, som vil skabe helt ny trafik i området med tilhørende trafikstøj og ødelæggelse af det smukke, sammenhængende åbne landskab. Placering i planområdets vestlige ende vil f.eks. udgøre en oplagt mulighed for at Høje- Taastrup Kommune kan udvide anlægs- og driftsvejen til højspændingsanlægget til en gennemkørende vej mellem Sydvej og Brandhøjgårdsvej. Tilsvarende vil placering i planområdets østlige ende udgøre en mulighed for, at en anlægs- og driftsvej til højspændingsanlægget fra Sydvej udvides til en forbindelsesvej til den nybyggede bydel Nærheden. Dermed skabes gennemkørende trafik nord om Solhøj mellem Nærheden og Sydvej. Denne mulighed for at udvide vejføringen til nye forbindelsesveje er allerede italesat af politikere i Høje-Taastrup Byråd.

1. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte konsekvenser af ny vejføring i planområdet ifm. både anlæggelse og drift af højspændingsanlæg og landkabler.

- a. Miljørapporten bør omfatte alle forhold, der knytter sig til anlæg og drift af vejanlæg, herunder – men ikke udelukkende - støj, forurening og naturtab.
2. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte konsekvenser for det eksisterende, lokale vejnet i planområdet ifm. både anlæggelse og drift af højspændingsanlæg og landkabler.
 - a. Miljørapporten bør omfatte alle forhold, der knytter sig øget belastning af eksisterende vejanlæg, herunder – men ikke udelukkende - støj, forurening og trafiksikkerhed.
3. Vejene i planområdet er skoleveje for skolebørn. Det gælder f.eks. for Lille Solhøjvej, Solhøjvej, Thorsbrovej og Torslundevej, der benyttes af børn, der skal i skole i Ishøj Landsby. Det gælder også for Thorsbrovej, Tingstedvej og Brandhøjgårdsvej, der benyttes af børn, der skal i skole i Reerslev. Såfremt vejene inddrages i anlægs- eller driftsfasen
4. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte trafiksikkerheden for skolebørn i planområdet.
5. Planområdet benyttes rekreativt til cykel- og gåture af mange borgere fra Hedehusene, Høje-Taastrup og Ishøj. Tilsvarende bruger mange cyklister vejen mellem Reerslev-Torslunde eller Reerslev-Hedehusene som cykelvej til/fra arbejde.
6. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte trafiksikkerheden for gående og cyklister i planområdet.

2. Landskab og visuelle forhold (afsnit 4.1 i miljørapportens del 3)

I afsnit 4.1.3 i miljørapporten beskrives landskabet i/omkring planområdet for højspændingsanlægget på Sjælland som "enkelt, intensivt dyrket med få karaktergivende elementer". Denne beskrivelse er unuanceret og forkert.

=>Det åbne landskab omkring Solhøj grænser op til det fredede herregårdslandskab omkring godserne Gjeddesdal og Benzonsdal samt Barfredshøj Herregård, som har sat en helt særligt præg på området i flere århundrede. Landskabet udgør en sammenhængende "grøn ø" mellem Hedehusene, Reerslev, Greve og Ishøj og gennemskæres af ganske få, mindre veje. Landskabet er åbent med lange udsyn og sjældne udbrudte vider. Man mødes af vidtstrakte marker, lange alleer, store bygninger, gamle ejerlaugsgrænser i form af sten- og jorddiger, levende hegn og åer, der følger de svage kurver i landskabet.

=>Desuden er landskabet præget af Naturprojekt Solhøj Fælled, som Naturstyrelsen etablerede i 2007. Naturprojektet er på i alt 445 ha. og har et stort statsligt skov- og naturområde under etablering omkring Solhøj over en 20- til 30-årig periode. Som led i projektet er gravet 4 nye vandhuller og restaureret 4 eksisterende vandhuller. Samlet set bidrager projektet i høj grad med karaktergivende elementer i landskabet og med kontrast til de intensivt dyrkede landbrugsarealer.

1. Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.3 omskrives baseret på grundigere og mere kvalificeret kortlægning af landskabet og de visuelle forhold.

I afsnit 4.1.3 i miljørapporten angives, at der i planområdet for højspændingsanlægget på Sjælland "er relativ stor forskel på landskabet og den visuelle karakter inden for planområdets østlige- og vestlige del. Landskabet i den østlige del omkring Torslundemagle er i høj grad præget af tekniske anlæg i form af højspændingsledninger og -master, som medfører en betydelig visuel uro". Ydermere angives, at "der er således ingen særlige højdepunkter eller andre særlige visuelle oplevelser" og der henvises i den forbindelse til foto fra området på figur

4-9. Det konkluderes, at "den østlige del af planområdet for højspændingsanlæg og landkabler på Sjælland har derfor en medium sårbarhed."

=>Det er ikke korrekt, at planområdets østlige del i høj grad er præget af tekniske anlæg. Det gælder alene for planområdets nordøstlige del. Der er i høj grad visuelle oplevelser i planområdets sydøstlige del, når man f.eks. ser mod syd fra Torslundevej over ådalen ved Lille Vejleå og til herregården Barfredshøj. Fotoet fra området er taget fra Torslundemaglevej, som ligger uden for planområdet. Ganske langt ude i fotoets horisont ses 400 kV-masterne i planområdets nordøstlige hjørne.

1. Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.3 omskrives, så det fremgår:
 - o at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som er præget af tekniske anlæg.
 - o at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som har medium sårbarhed.

I afsnit 4.1.4 i miljørapporten konkluderes, at "0-alternativet for planområdet omkring højspændingsanlæg på Sjælland er kendetegnet ved en høj grad af tekniske anlæg og disse forhold forventes også fremover at være gældende". Der henvises desuden til arealreservationerne til transportkorridoren i Fingerplan 2019 og det konkluderes, at "Det må derfor forventes, at der i områderne på sigt kan blive opført større trafik anlæg og tekniske anlæg."

=>Dette 0-alternativt er ukorrekt og ufyldestgørende. Naturprojekt Solhøj Fælles har – udover at beskytte grundvandet i området - til formål at skabe mere natur og forøget skovarealet (se uddybende information om naturprojektet i afsnit 3). Projektet er igangværende og må forventes at styrke områdets landskabelige værdier og visuelle oplevelser. Desuden er den høje grad af tekniske anlæg alene kendetegnende for planområdet nordøstlige hjørne – ikke for det fulde planområde. Hvad angår transportkorridoren, så pågår der i øjeblikket forhandlinger på Christiansborg om korridorens fremtid. Forhandlingerne udgør et punkt i regeringsgrundlaget og en ophævelse af korridoren er et muligt udfald af forhandlingerne.

2. Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.4 omskrives, så det fremgår:
 - o at 0-alternativet for planområdet omkring højspændingsanlæg på Sjælland indebærer betydelig positiv udvikling i form af Naturprojekt Solhøj Fælled.
 - o at det udelukkende er planområdets nordøstlige hjørne, som er kendetegnet ved høj grad af tekniske anlæg.
 - o at transportkorridorens fremtid er usikker, og at der derfor foreligger den mulighed, at planområderne på sigt vil blive friholdt fra opførelse af større trafik anlæg og tekniske anlæg.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten omtales de visuelle forhold ved et højspændingsanlæg. Der omtales 2 typer anlæg; et AIS-anlæg og et GIS-anlæg. Der fremgår foto af de to typer anlæg ved hhv. Bjæverskov og Revsing. Desuden er der visualisering af et AIS-anlæg ved Idomlund. Det konkluderes på s. 28, at et GIS-anlæg vil medføre lavere påvirkning af landskabet end et AIS-anlæg.

1. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at omfatte visualiseringer af de 2 typer anlæg både fra Solhøjvej (sydvest), Torslundevej (syd), Torslundemaglevej (sydøst) og Gjeddesdalsvej (syd – det fredede herregårdslandskab ved Gjeddesdal).
2. Vi ønsker, at både berørte borgere/lodsejere, Torslunde-Solhøj Bylaug og Ishøj Kommune inddrages i de endelige beslutninger om valg af anlægstype.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten anføres, at "på Sjælland er planområdet særligt påvirket af højspændingsmaster, det eksisterende eltransmissionsnet ved Solhøj samt erhvervsbebyggelse".

Dette er ufyldstgørende, idet det alene omfatter planområdets nordøstlige hjørne. Desuden er det ukorrekt, at planområdet – herunder også det nordøstlige hjørne - er præget af erhvervsbebyggelse. Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.5 omskrives, så det fremgår:

- at det er planområdets nordøstlige hjørne (og ikke østlige del), som er særligt påvirket af højspændingsmaster.
- at ingen dele af planområdet er præget af erhvervsbebyggelse.

I afsnit 4.1.5 i miljørapporten anføres desuden, at "Den visuelle indvirkning i forbindelse med realisering af planen både på Bornholm og Sjælland er i begge tilfælde begrænset til nærområdet, idet anlæggene ikke vil være synlige i landskabet over større afstand på grund af terrænhældning, eksisterende bebyggelse og beplantning."

=> Dette er ukorrekt for så vidt angår planområdet på Sjælland. Netop terrænhældningen i området vil gøre anlægget synligt i landskabet over meget stor afstand. Anlægget vil f.eks. være synligt på mange kilometers afstand fra syd og vil dermed bryde den visuelt sammenhængende "grønne ø", som landskabet udgør mellem Hedehusene, Reerslev, Greve og Ishøj. Dette vil kunne dokumenteres ved en visualisering af anlægget fra Gjeddesdalsvej jf. ovenstående afsnit, hvor visualiseringer af anlægget efterlyses.

1. Vi ønsker, at miljørapportens afsnit 4.1.5 omskrives, så det fremgår:
 - at den visuelle indvirkning i forbindelse med realisering af planen på Sjælland ikke er begrænset til nærområdet, idet anlægget vil være synligt i landskabet over meget stor afstand på grund af terrænhældningen.
2. Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til konsekvenserne af den markante visuelle påvirkning af landskabet. Herunder konkretiserer og visualiserer mulige afværgeforanstaltninger.

3. Rekreative interesser (afsnit 4.3 i miljørapportens del 3)

Afsnit 4.3 i miljørapporten om rekreative interesser giver indtryk af, at man reelt ikke har undersøgt de rekreative interesser i planområdet. Dertil kommer, at den samlede miljørapport – og herunder afsnit 4.3 om rekreative interesser - giver indtryk af, at man ikke har kendskab til Naturstyrelsens projektområde for Solhøj Fælled.

I afsnit 4.3.7 i miljørapporten anføres, at "Sårbarheden af de rekreative interesser i planområderne på Sjælland vurderes at være medium ved området for højspændingsanlæg, da mange af de værdifulde rekreative værdier allerede i dag er påvirket af andre tekniske anlæg og støj. Dermed vurderes planens indvirkning på de rekreative interesser på ~~Børnhøim~~ [Sjælland red.] at være ubetydelig og dermed ikke væsentlig."

Denne vurdering er ukorrekt og den forudgående gennemgang/dokumentationen for vurderingen er mangelfuld og ugennemarbejdet.

=> Landskabet omkring Solhøj har som helhed stor rekreativ værdi for borgerne på Vestegnen. Mange andre landskaber på Vestegnen er ofret til uskønne infrastruktur-landskaber i form af Danmarks mest fintmaskede motorvejsnet, jernbaner og S-tog. De forholdsvis små

landeveje og forgrenede vandrestier i området omkring Solhøj benyttes flittigt af cyklister og gående fra et meget stort opland: Hedehusene, Ishøj, Taastrup, Reerslev og Torslunde. Især er pilgrimsruten tværs gennem Solhøj fra Ishøj til Roskilde en stor attraktion. Naturstyrelsens lille skov omkring kildepladserne i Solhøj byder på smukke skovstier og en eftertragtet, naturskøn lejr- og bålplads.

=>Hele Naturstyrelsens projektområde for Solhøj Fælled omfatter smukt anlagte natur- og beplantningsområder; herunder fredskoven i projektområdets sydvestlige hjørne. Disse områder har igennem de seneste år medført etablering af meget store bestande af råvildt – og som noget helt nyt også bestande af dåvildt. Området blev etableret omkring Solhøj i 2007 og omfatter alt 445 ha. Projektet har til formål at etablere et stort statsligt skov- og naturområde omkring Solhøj over en 20- til 30-årig periode. Naturstyrelsen har etableret projektet i samarbejde med HOFOR, Ishøj Kommune og Høje-Taastrup Kommune. Det fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside, at Solhøj Fælled skal:

- Beskytte grundvandet. Området ligger over et vigtigt grundvandsmagasin.
- Skabe rekreative arealer til glæde og gavn for borgerne.
- Skabe mere natur og bedre biodiversitet.
- Skabe bæredygtig træproduktion.
- Forøge skovarealet i Danmark.
- Oplagre CO₂.

=>Siden projektets start i 2007 har Naturstyrelsen gennemført en lang række naturbevarende og naturfremmende projekter i Solhøj Fælled. Senest er er i 2021 gennemført et større paddeprojekt i samarbejde med Høje-Taastrup Kommune. Der blev i den forbindelse gravet 4 nye vandhuller og restaureret 4 eksisterende vandhuller. Formålet var dels at fremme naturen tilknyttet vådområder og specifikt ønskede man at fremme levevilkårene for Lille Vandsalamander og Spidssnudet Frø.

1. Vi ønsker, at miljørapporten omskrives med en korrekt og fyldestgørende beskrivelse og vurdering af planområdets rekreative værdier.
2. Vi ønsker at miljørapporten ifm. ovenstående involverer Naturstyrelsens og HOFORs viden og kompetencer i de dele miljørapporten som i dag ikke omfatter – men burde omfatte – hensyntagen til projektområdet for Solhøj Fælled.
3. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvordan en mere korrekt/fyldestgørende beskrivelse og vurdering af planområdets rekreative værdier påvirker den samlede vurdering af det fuldt projekt i planområdet.
4. Vestegnen og den grønne kile i tilknytning til Vestegnen har ringe naturindhold og dermed dårlige vilkår for biodiversitet. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for hvorfor projekt Solhøj Fælled - det mest ambitiøse projekt for at styrke naturindhold, biodiversitet og rekreative interesser på Vestegnen - skal vige eller beskæres til fordel for placering af et højspændingsanlæg.

4. Grundvand (afsnit 8.1 i miljørapportens del 3)

I afsnit 8.1.2 i miljørapporten 3 oplyses, at relevante grundvandsforekomster er identificeret vha. MiljøGIS for basisanalyse for vandområdeplaner 2021-2027 (Miljøministeriet, 2021) og med data fra grundvandskortlægning på Sjælland og Bornholm (Danmarks Miljøportal, n.d.-a). Det er et mangelfuldt og utilstrækkeligt datamateriale at identificere grundvandsforekomster ud fra. Datamaterialet er ydermere mangelfuldt, når det i miljørapporten ikke alene bruges til at identificere grundvandsforekomsterne, men også bruges til at vurdere forekomsterne.

=>HOFOR indvinder 50 mio. m³ drikkevand om året til Hovedstadsområdet. Fra kildepladserne omkring Solhøj indvindes 10 mio. m³ drikkevand svarende til 20% af HOFORs

samlede indvinding til hovedstadsområdet. Fra kildepladserne i selve Solhøj indvindes 5 mio. m³ drikkevand svarende til 10% af HOFORs samlede indvinding til Hovedstadsområdet.

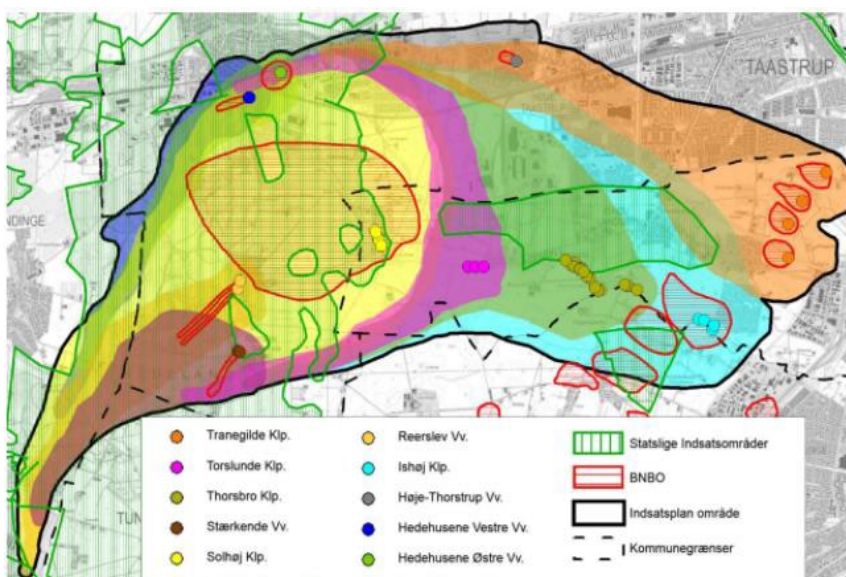
=>HOFOR skriver i brev af 24. oktober til Ishøj Kommune, at "der er betydelige grundvandsinteresser og vandindvindingsinteresser i området, samtidig med, at der er en særlig sårbarhed, der medfører et særligt behov for beskyttelse". Kildepladserne omkring Solhøj er derfor underlagt restriktiv beskyttelse, som er nærmere beskrevet i HOFORs notat til ovenfor nævnte brev.

=> HOFOR påpeger, at hele det udpegede planområde omkring Solhøj ligger inde i kildepladsernes indvindingsoplande og størstedelen af planområdet ligger inden for de grundvandsdannende oplande til kildepladserne. Dertil kommer, at kildepladserne i Solhøj udgør et af de største BNBO-områder i Danmark, som dækker store dele af det vestlige planområde og dele af det østlige planområde.

=>HOFOR anfører, at "Energinets behandling af grundvands- og drikkevandinteresser ved valget af området er ufyldstgørende" og konkluderer at "placering af Energienets ny anlæg i området ved Solhøj vil være i konflikt med eksisterende kritisk og uerstattelig infrastruktur".

=>I tillæg har Høje-Taastrup Kommune og Ishøj Kommune i 2018 udgivet rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse" I rapporten er udpeget et indsatsplanområde, som fremgår af nedenstående oversigtskort. Hele indsatsplanområdet er beliggende i OSD (område med særlige drikkevandsinteresser). På kortet er områdets 10 kildepladser markeret med de tilhørende oplande til grundvandsdannelse. Det fremgår, at hele det udpegede planområde ligger inden i kommunernes udpegede indsatsplanområde.

1. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til proaktivt at opsøge og inddrage datamateriale fra relevante og kvalificerede parter/myndigheder, herunder HOFOR og Ishøj Kommune (herunder også rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse" fra 2018).
2. Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til HOFORs påpegning af, at kildepladserne omkring Solhøj udgør kritisk infrastruktur.

Oversigtskort over Ishøj og Høje-Taastrup Kommunes indsatsplanområde for grundvandsbeskyttelse. Kilde: Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse, side 8 – 2019.

I afsnit 8.1.4 i miljørapporten anføres at "Påvirkningen af grundvand i 0-alternativet vurderes at være som i dag, idet der ikke forventes at ske væsentlige ændringer i f.eks. arealanvendelse og afvanding af landskabet i de områder, der er udpeget som planområder."

=>Det er ikke korrekt, at der ikke forventes at ske væsentlige ændringer i arealanvendelsen i det udpegede planområde omkring Solhøj. Der er tvært imod to vigtige planer, som vil medføre væsentlige ændringer i arealanvendelsen:

1. Naturstyrelsen har i 2007 - som led i beskyttelse af grundvandet og kildepladserne i Solhøj - etableret projektområdet Solhøj Fælded på i alt 445 ha. Projektet er beskrevet i afsnit 3
2. Det fremgår af bilag 1 i rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse", at man afventer, at Miljøstyrelsen beregner nye BNBO for hhv. Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads. Disse BNBO kan derfor pt. ikke ses på Miljøportalen. De udestående BNBO vil være beliggende omkring kildepladserne, svarende til to områder hhv. vest og øst for Torslunde. Det fremgår af bilag 1, at især vandindvindingsoplandet til Torslunde Kildeplads rækker ind i den østlige del af planområdet.

I afsnit 8.1.6 i miljørapporten anføres desuden, "at det er muligt at finde en egnet placering i den østlige del af planområdet i god afstand til lavbundsarealer og vandløb og uden for indvindingsområdet for Solhøj Kildeplads."

1. Vi ønsker, at miljørapporten forholder sig til planerne for Solhøj Fælded og indhenter viden hos Naturstyrelsen og HOFOR om værdien af området ift. beskyttelse af grundvandet og kildepladserne i Solhøj.
2. Vi ønsker at miljørapporten forholder sig til de udestående BNBO for hhv. Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads. Dvs. miljørapporten skal proaktivt opsøge information om, hvor BNBO kan forventes udpeget og forhold sig til dette.
3. Vi ønsker at miljørapporten redegør for, hvilke konsekvenser det har for placering af højspændingsanlægget og landkablerne, hvis det viser sig, at de østlige dele af planområdet indgår i de udestående BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads.
4. Hvis miljørapporten vurderer, at det ikke har konsekvenser for placering af højspændingsanlægget og landkablerne, at de østlige dele af planområdet indgår i de udestående BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads ønskes en redegørelse for dette i miljørapporten.

I afsnit 8.1.7 i miljørapporten anføres "at Planen vurderes til ikke at medføre en væsentlig indvirkning på grundvand, og der er derfor ikke behov for afværgeforanstaltninger." Der tilføjes efterfølgende: "Dette gælder dog kun, hvis der ikke grundvandssænkes i områder, hvor det kan betyde en forringelse af vandkvalitet og kvantitet. Dvs. i sårbare indvindingsområder og i nærheden af vandløb."

1. Vi ønsker, at miljørapporten udvides til at dokumentere, at den samlede pakke af projektplaner (landkabler, højspændingsanlæg, vejanlæg, sivesøer mv. i hhv. anlægs- og driftsfase) kan realiseres uden afværgeforanstaltninger for grundvandsressourcerne.
2. Vi ønsker, at miljørapporten nøje specificerer, hvilke dele af planområdet, der er sårbare indvindingsområder og i nærheden af vandløb og dermed kræver, at der ikke må grundvandssænkes.
3. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorvidt det er sandsynligt, at projektplanerne kan realiseres uden grundvandssænkning i de dele af planområdet, som udpeges til at være sårbare eller i nærheden af vandløb (jf. ovenstående punkt).

I bilag 1 til rapporten "Ishøj-Solhøj Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse" er nøje redegjort for indvindingsoplandene til hver enkelt kildeplads og for grundvandets transporttid i hvert af indvindingsoplandene. Der er ydermere foretaget grundige risikovurderinger af alle kendte forureningskilder i oplandene og behov for indsatser er udpeget. Det fremgår desuden at udpegning af BNBO for Thorsbro Kildeplads og Torslunde Kildeplads udestår.

1. Vi ønsker, at miljørapporten sammenholder den viden, der er i rapportens bilag med det samlede anlægsprojekt i projektområdet mhp. at lave grundige og fyldestgørende risikovurderinger for grundvandet, indvindingsoplandene og kildepladserne for samtlige anlægsprojektets delfaser.
2. Vi ønsker, at risikovurderingerne omfatter en kortlægning af, hvorvidt anlægsarbejdet eller vægten af diverse bygninger og anlæg vil skade jordstrukturen og dermed blokere/reducere grundvandets gennemstrømning i grundvandmagasinerne.
3. Som led i risikovurderingerne ønsker vi specifikt, at miljørapporten oplyser, hvor mange m³ olie og hvor mange andre grundvandstruende stoffer, der findes på højspændingsanlægget i anlægs- og driftsfasen. Hvordan sikres højspændingsanlægget mod uheld/ulykker, som kan foranledige, at disse stoffer siver ned til grundvandet? Kan risikovurderingerne fuldstændigt udelukke, at disse stoffer i anlægs- og driftsfasen udgør en fare for grundvandet?
4. Vi ønsker, at risikovurderingerne omfatter en redegørelse for, hvad konsekvenserne er for forsyningen af drikkevand i Hovedstadsområdet, hvis kildepladserne i Solhøj, Thorsbro, eller Torslunde forurenes, og må tages ud af drift. Hvilke økonomiske konsekvenser vil det have?
5. Hvis det ikke fuldstændigt kan udelukkes, at højspændingsanlægget udgør en risiko for grundvandet og kildepladserne i anlægs- eller driftsfasen, hvad er så de afgørende argumenter, som berettiger, at man alligevel fastholder en placering i Solhøj og fravælger at finde en alternativ placering?

I "Bekendtgørelse om krav til kommuneplanlægningen indenfor områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse" § 2. stk. 2 kræves en redegørelse for, at det er godtgjort, at der er en særlig planlægningsmæssig begrundelse for placeringen. Herunder at lokalisering uden for de i § 2 nævnte områder er undersøgt og ikke fundet mulig, og at faren for forurening af grundvandet kan forebygges.

1. Vi ønsker, miljørapporten redegør for om ovenstående bekendtgørelse – eller en tilsvarende statslig bekendtgørelse/lovgivning - gælder for projektet i Solhøj.
2. Hvis bekendtgørelsen – eller noget tilsvarende – er gældende, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger en redegørelse for, at lokalisering uden for området er undersøgt og ikke fundet mulig.
3. Hvis bekendtgørelsen – eller noget tilsvarende – ikke gælder for projektet i Solhøj, ønsker vi, at miljørapporten redegør for, hvorfor bekendtgørelsens restriktive beskyttelse af grundvandet er mindre vigtig for netop dette projekt end for de projekter, der er underlagt bekendtgørelsen.

=> Naturstyrelsen har i 2012 udgivet notatet "Statslig udmelding til vandplanernes retningslinjer 40 og 41 i forhold til byudvikling og anden ændret arealanvendelse i områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande" Her uddybes den ovenfor nævnte bekendtgørelse samtidig med, at der beskrives, hvad der eventuelt kan opføres i de omtalte områder alt efter om områderne er udpeget til Særlige Drikkevandsinteresser, BNBO eller NFI- områder. Der henvises i et tilhørende bilag til konkrete byudviklingstyper under "Tilladelseslisten", "Opmærksomhedslisten" og "Forbudslisten".

Gjeddesdal Gods

1. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilken byudviklingstype Energinets påtænkte højspændingsanlæg er.
2. Hvilken liste ("Tilladelseslisten", "Opmærksomhedslisten" og "Forbudslisten") tilhører højspændingsanlægget?

Tillægshøringssvar

I tillæg til dette høringssvar #1 med kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm", har Torslunde Bylaug udarbejdet et høringssvar #2, som præsenterer vores forslag til alternative placeringer udenfor Solhøj. Vi bakker op om dette forslag og vedhæfter derfor forslaget som bilag.

Med venlig hilsen

Søren Nymann
Gjeddesdal Gods A/S
Gjeddesdalsvej 76.
2670 Greve

TORSLUNDE-SOLHØJ BYLAUG

Høringssvar #2:

Vedr. Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm" med tilhørende miljørapport

Dette høringssvar omfatter Torslunde-Solhøj Bylaugs forslag til en række alternative placeringer af transformerstationen, som ønskes undersøgt som led i miljørapporten vedr. "Udkast til plan for program Energiø Bornholm".

Høringssvaret er tidligere fremsendt til Energinet ifm. Energinets udpegning af Solhøj til placering af transformerstation. Høringssvaret genfremsendes her, idet vi efterlyser, at Energistyrelsen i "Udkast til plan for program Energiø Bornholm" forholder sig til de alternative forslag.

Høringssvarets forslag er opdelt i følgende emner:

1. Introduktion: Borgmestrene og bylauget er enige
2. Energinets udvælgelse af Solhøj som bedste placering
3. Energinets alternative placeringer
4. Alternative forslag til placeringer
 - Alternativ 1: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej (placering D)
 - Alternativ 2: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej vest for placering D (placering E)
 - Alternativ 3: Areal i Høje-Taastrup mellem Sydvej og Grønttorvet

Tillægshøringssvar: kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens miljørapport vedr. "Udkast til plan for program Energiø Bornholm".

1. Introduktion: Borgmestrene og bylauget er enige

I brev af 6. oktober 2022 til Indenrigs- og Boligminister Christian Rabjerg Madsen gør Ishøj Kommunes og Høje Taastrup Kommunes borgmestre det klart, at de ønsker transformerstationen placeret i et erhvervsområde i stedet for i det åbne land i Solhøj, da man ellers gør "indhug i en yderst knap ressource i hovedstadsområdet, nemlig det åbne land med sine naturmæssige, rekreative og landskabelige værdier for befolkningen". Borgmestrene anfører, at "Målet om grøn omstilling til mere vedvarende energi er vi enige i, med midler bør ikke være mindre biodiversitet, nedlæggelse af fredninger, eller flere industrielle anlæg i det åbne land."

Torslunde-Solhøj Bylaug bakker op om borgmestrenes holdning. Placeringen af transformerstationen i det åbne land omkring Solhøj er udtryk for, at man er villig til at betale for grøn omstilling med grøn afvikling. Vi mener, at det er både forkert og unødvendigt. Vi repræsenterer borgere, som har valgt et bosætte sig i – eller tæt på – det åbne land og med umiddelbar adgang til naturen. Borgerne værdsætter de værdier, der er knyttet til det åbne land og ønsker ikke, at området transformeres fra landzone til et erhvervs-lignende område – og vi mener, at der findes meget bedre alternative placeringer, som Energinet enten har overset eller fravalgt på ufuldstændigt grundlag.

2. Energinets udvælgelse af Solhøj som bedste placering

Energinets standpunkt ift. ovenstående indvending fra de to lokale borgmestre, kan findes i svar på spørgsmål nr. 556 i Klima- Energi- og Forsyningsudvalget af den 29. september i år, hvor Energi- og Klimaminister Dan Jørgensen citerer Energinets egne oplysninger til ministeren: "Energinet har foretaget en udførlig screening af de udpegede placeringer. Når Energinet gennemfører en proces med at placere et nyt stationsanlæg, sker der først en grundig screeningsproces af mulige områder, hvor de overordnede forhold vurderes. I denne proces medtages relevante kriterier f.eks. indpasning i elnettet, hvor der er ledig kapacitet for at minimere behovet for yderligere netforstærkninger, værdifuldt kulturmiljø, bevaringsværdigt

landskab og værdifulde geologiske områder, udpegning af naturbeskyttelsesområder, kommuneplanrammer, lokalplaner, grundvandsinteresser, beskyttede vandløb, kulturarv, antal berørte naboer, samt økonomiske analyse mm. På baggrund af denne proces udvælges det/de bedst egnede områder til yderligere analyser/vurderinger.”

Placeringen af transformerstationen i det åbne land i Solhøj lever op til forbavsende få af de kriterier, som Energinet lister overfor. Når Energinet alligevel vælger placeringen i Solhøj er det i samme svar fra ministeren begrundet med at ”Konkret har der i screeningsprocessen for Energiø Bornholm projektet været vurderet slutteligt tre mulige steder (Avedøre, Hovegård og Solhøj) til placering af et nyt stationsanlæg. Ud fra ovenstående kriterier er Solhøj vurderet som den bedst egnede placering for en ny station. Udover at Solhøj er bedst egnet i forhold til flere kriterier mht. arealinteresser, så har den også en fordel i, at placeringen giver øget fleksibilitet i forbindelse med eventuelle fremtidige netudbygninger, og således er det mest fremtidssikre valg.”

- Vi ønsker, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvordan Energinet har vurderet hver af de 3 mulige placeringer ift. hver af de overførte kriterier.
- Vi ønsker en redegørelse for, hvordan de anførte kriterier er blevet vægtet i forhold til hinanden og en tilhørende forklaring på, hvorfor netop denne vægtning er valgt.

3. Energinets alternative placeringer

I Energinets notat fra 2. september ”Placering af station på Sjælland” begrundet Energinet fravalget af de alternative placeringer ved Avedøre og Hovegård med følgende argumenter:

Hovegård:

”Den primære årsag til fravalg af tilslutning ved den eksisterende Hovegård station er, at de p.t. ubebyggede arealer i tilknytning til stationen i praksis vil være fuldt udbygget efter tilslutning af produktionen fra Hesselø Havvindmøllepark.” og videre ”En mulig ny lokalitet indenfor en maksimal afstand af 5 km fra Hove er også undersøgt, men fravalgt, da det vil kræve etablering af en ny 400 kV forbindelse fra den nye station frem til station Hovegård. Desuden vil en placering af nettilslutningen ved Hovegård sandsynligvis også kræve etablering af en ny 400 kV forbindelse til Solhøj/Ishøj til forstærkning af el-infrastrukturen i distributionsnettet på Sjælland. En forstærkning af el-infrastrukturen vil betyde, at der skal opsættes nye luftledninger eller nedgraves yderligere jordkabler.”

Avedøre:

”En tilslutning ved Avedøre har også været vurderet, men det tilgængelige areal vurderes størrelsesmæssigt at være utilstrækkeligt. Derudover vil en tilslutning i Avedøre kræve en såkaldt netforstærkning (nye 400 kV luftledninger eller jordkabler) mellem Avedøre og Ishøj, hvilket har været udslagsgivende for, at placeringen nu helt er fravalgt. Desuden vil omkostningerne til en sådan løsning også være væsentligt større end ved valg af nettilslutning ved Solhøj.”

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvornår alternative placeringer reelt er alternative placeringer. Altså hvilke krav gør sig gældende for, at man kan kalde alternative placeringer reelle/seriøse?

Spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering ved Hovegård:

- Er der f.eks. tale om en alternativ placering ved Hovegård, når Energinet umiddelbart konstaterer, at der ikke er plads, fordi stationen vil være fuldt udbygget efter tilslutning til Hesselø Havvindmøllepark? Energinets viden om Hesselø Havvindmøllepark er jo umiddelbart foreliggende og bør vel helt diskvalificere Hovegård som alternativ placering?
- Hvorfor er argumenterne om netforstærkninger mellem den nye station og station Hovegård og en sandsynlig ny 400 kV forbindelse til Solhøj tilstrækkelige til at Energinet umiddelbart kan fravælge den nye lokalitet tæt på Hovegård?
- Er argumentet om ”at nettilslutningen ved Hovegård sandsynligvis vil kræve etablering af ny 400 kV forbindelse til Solhøj et tilstrækkeligt argument til at fravælge placeringen tæt

på Hovegård? Bør Energinet ikke afklare om der er – eller ikke er - behov for en ny 400 kV forbindelse før man fravælger placeringen tæt på Hovegård?

- Såfremt der skulle vise sig at være behov for en ny 400 kV forbindelse mellem Hovegård og Solhøj, er det så i sig selv et tilstrækkeligt argument for at fravælge placeringen tæt på Hovegård? Skal denne udvidelse af netkapaciteten mellem Hovegård og Ishøj alligevel laves indenfor de kommende 5-10 år uafhængigt af placeringen af den nye transformerstation? I så fald, er det så ikke udtryk for kortsigtet og usammenhængende planlægning, at fravælge placeringen tæt på Hovegård under henvisning til, at det kræver en ny 400 kV forbindelse mellem Hovegård og Ishøj – som i øvrigt skal laves alligevel?

Spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering i Avedøre:

- Er der reelt tale om en alternativ placering i Avedøre, når Energinet umiddelbart konstaterer, at der ikke er plads? Energinets viden om arealets størrelse er jo umiddelbart foreliggende.
- Arealet i Avedøre vest for Avedøreværket er på ca. 35-40 ha. Arealet er lokalplanlagt til tekniske anlæg og ligger i øvrigt mellem Avedøreværket og Renseanlæg Avedøre. Beliggenheden reducerer kravene til afskærmning og beplantning omkring transformerstationen og reducerer dermed Energinets arealbehov. Hvor stort et areal kræver transformerstationen, såfremt arealer til afskærmning og beplantning fragår?
- Energinet har på borgermødet i Høje-Taastrup den 7. november nævnt, at jordbundsforholdene på arealet i Avedøre er dårlige. Avedøreværket ligger lige ved siden af og har åbenbart løst problemet med jordbundsforholdene. Tilsvarende udgør bundforholdene ude i vandet ud for grunden ikke en tilsvarende forhindring for opførelse af ø-projektet Holmene. Kan Energinet med rimelighed argumentere for, at jordbundsforholdene på arealet i Avedøre er så problematiske – og i øvrigt ikke kan udbedres – at de berettiger et fravalg af arealet?
- Hvad berettiger, at kravet til netforstærkninger mellem Avedøre og Ishøj er et tungtvejende argument for Energinets fravalg af arealet ved Avedøre? Den øst-vestgående transportkorridor er udlagt netop til denne type formål, og den sikrer Energinet fri adgang og god arbejdsplads til anlæg af netforstærkningen fra Ishøj helt frem til Stamholmen i Avedøre. Fra Stamholmen er der kun yderligere 800 m. til arealet.
- Forventer Energinet, at netkapaciteten mellem Ishøj og Avedøre skal udvides – uafhængigt af transformerstationens placering - indenfor de kommende 5-10 år? Er kravet om netforstærkning mellem Ishøj og Avedøre i så fald et reelt argument for at fravælge placeringen i Avedøre?
- Placeringen ved Avedøre vil spare Energinet for betydelige omkostninger forbundet med at grave kabler ned fra enten Vallø Strand eller Karlstrup Strand til Solhøj. Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilke omkostninger, der er forbundet med denne kabelnedgravning og sammenstiller dem med omkostningerne forbundet med netforstærkningen mellem Avedøre og Ishøj.
- Hvordan argumenterer Energinet samlet set for, at placeringen af transformerstationen i Solhøj er bedre end placeringen i Avedøre, hvor udnyttelsen af overskudsstrømmen kan optimeres ved direkte kobling til en stor klynge af fremtidige strømforbrugende anlæg (industrielt produktion/PtX-anlæg mv.) jf. planerne for Holmene i Hvidovre Kommune?

Opsamlende spørgsmål vedr. fravalg af alternativ placering ved Hovegård/Avedøre:

- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – undersøger om Energinets to alternative forslag til placering af transformerstationen ved hhv. Hovegård og Avedøre lever op til de krav/forventninger, som dels formelt og dels med rimelighed kan stilles til alternativer? Herunder f.eks. om de opstillede alternativer er reelle?
- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – undersøger om Energinets fravalg af Hovegård og Avedøre som mulige placeringer for transformerstationen er baseret på tilstrækkelige, valide og fyldestgørende analyser og undersøgelser. Vi ønsker, at disse analyser og undersøgelser bliver fremlagt i miljørapporten.

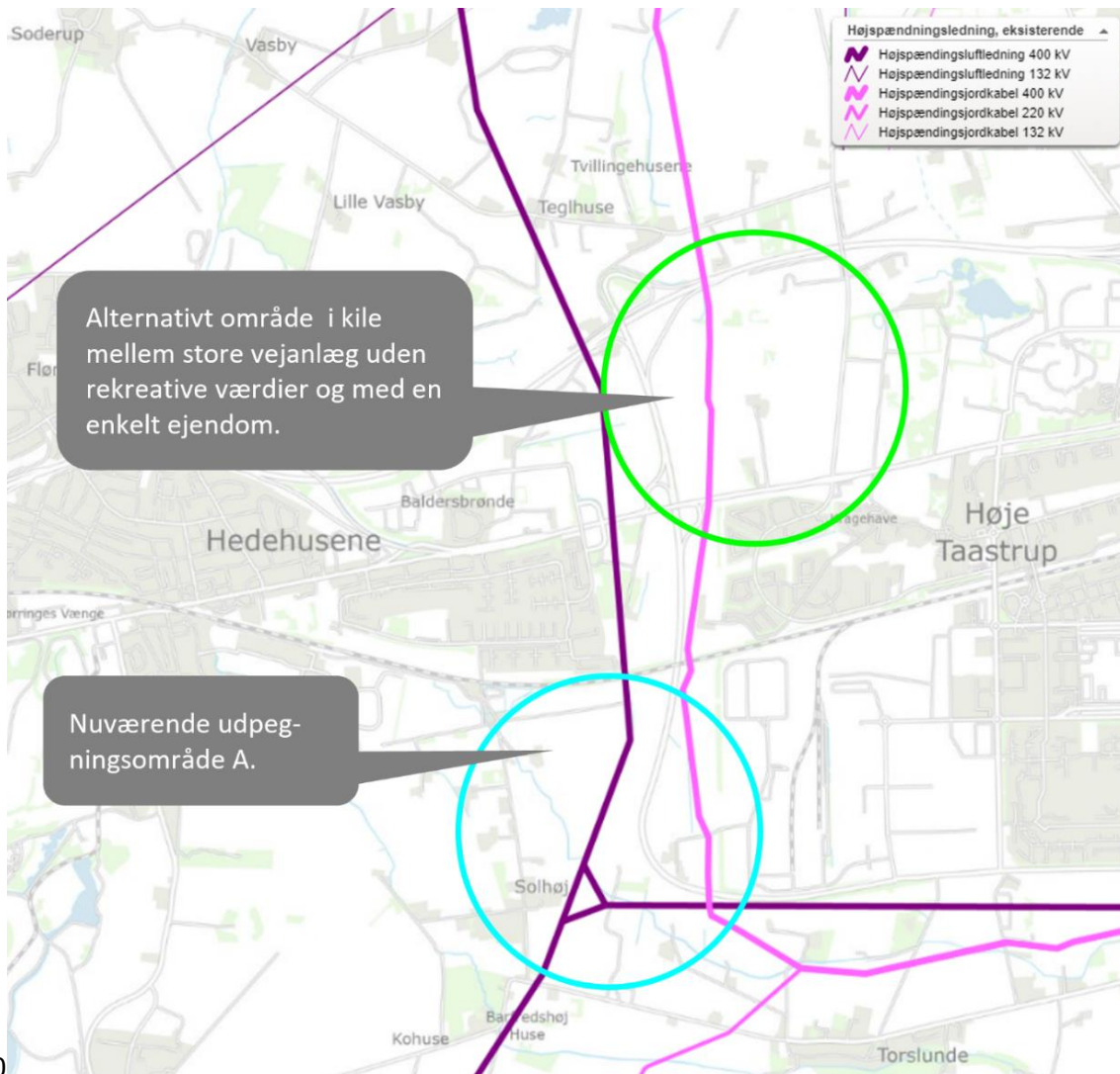
- Vi ønsker, at miljørapporten – inspireret af ovenstående typer af spørgsmål vedr. Hovegård og Avedøre – indstiller til, at Energinet:
 1. Enten udpeger nye, reelle alternative placeringer til transformerstationen.
 2. Eller genoptager undersøgelserne af Hovegård og Avedøre som reelle, mulige alternative placeringer.
- Vi ønsker, at miljørapporten specifikt undersøger, hvor stor indflydelse timingen/tidsplanen for det samlede projekt har for Energinets valg af placeringen ved Solhøj og for fravalget af Avedøre og Hovegård.
- Er timingen/tidsplanen for det samlede projekt berettigede/lovlige kriterier for at vælge placeringen ved Solhøj og fravælge placeringerne ved hhv. Avedøre og Hovegård?

4. Alternative forslag til placeringer

Alternativ nr. 1: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej (placering D)

Torslunde-Solhøj Bylaug har i dokument med bekymringsspørgsmål fremsendt til Energinet den 2. november foreslået en alternativ placering på et areal nord for udpegningsområde A. Forslaget blev genfremsat på borgermødet den 7. november i Høje-Taastrup.

Arealet er på ca. 96 ha. og ligger mellem Holbækmotorvejen og Roskildevej (markeret med grøn cirkel på nedenstående kort nr. 1) og afgrænses mod vest af Ring 5/transportkorridoren og mod øst af Bondehøjvej. På arealet ligger - i nord-sydgående retning - en hovedledning for naturgastransmission og et 400 kV jordkabel. Arealet ligger ca. 500 m. nordøst for område A i Solhøj (markeret med blå cirkel på nedenstående kort nr. 1) og mindre end 1 km. fra Y-krydset i Solhøj, hvor 400 kV-nettet splitter i et Y-kryds med en netlinje til Avedøre.

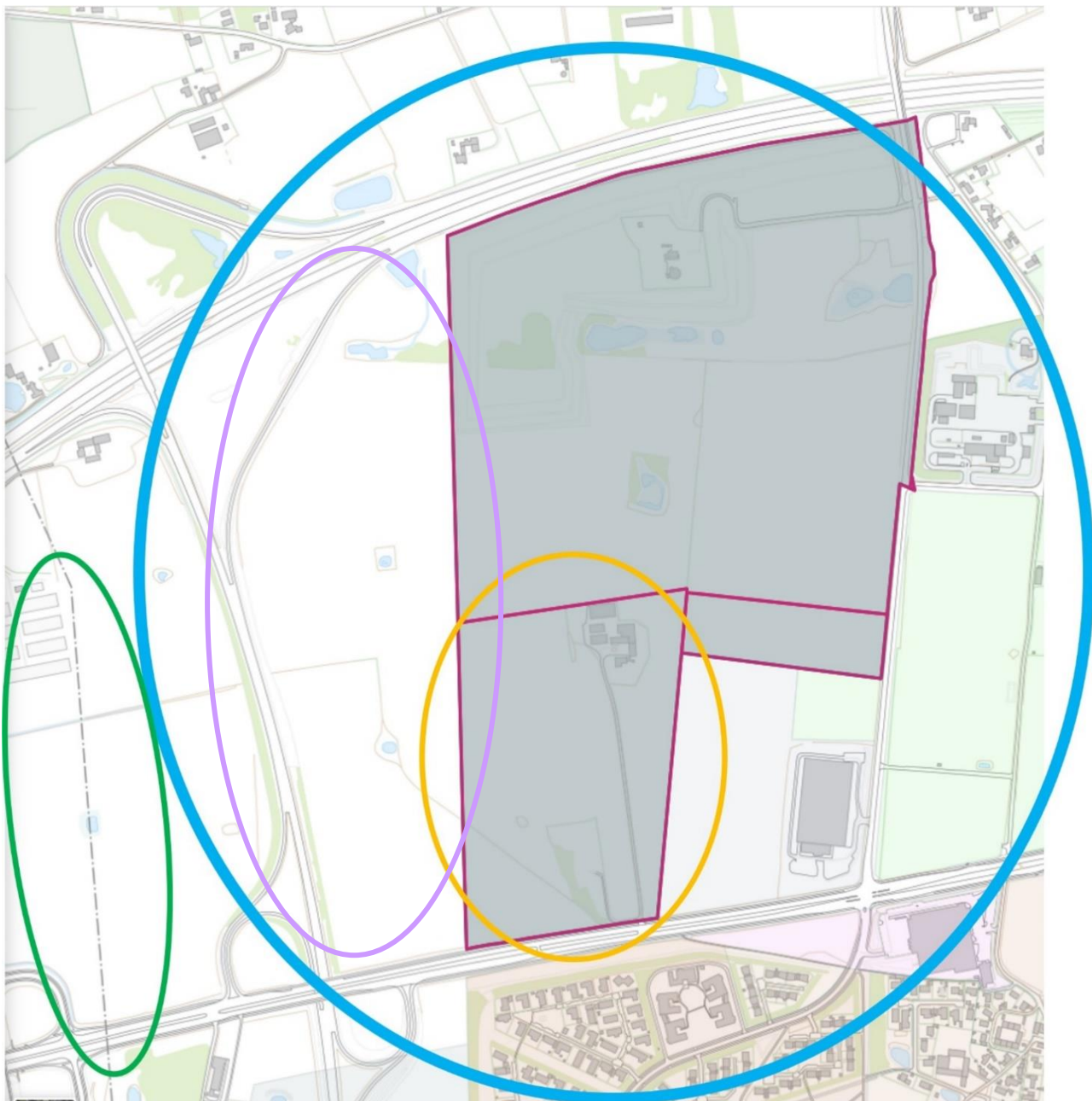

0

Kort nr. 1: Alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej

Kilde: *plandata.dk*, november 2022

Arealet har en enkelt privat lodsejer, som ejer kilen i den gule cirkel på kort nr. 2 herunder. Arealet er delvist lokalplanlagt iht. lokalplan 2.23. Lokalplansområdet er markeret med rødt og mørk skravering. Arealet ligger få hundrede meter fra 400 kV-nettet, som er markeret med den stiplede linje gennem den grønne cirkel på kort nr. 2. Arealet er på tre sider omkranset af veje med intensiv trafik, og har dermed ingen rekreativ værdi. Der er en enkelt, beboet ejendom på arealet, men ellers ingen private beboelser, der har udsyn til arealet. Samlet set virker arealet dermed langt mere oplagt til placering af transformerstationen end Solhøj.

Kort nr. 2: Zoom på areal til alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej
Kilde: plandata.dk, november 2022

Torslunde-Solhøj Bylaugs alternative forslag til placering af transformerstationen har givet anledning til, at Høje-Taastrup Kommune i et notat den 9. november har sammenfattet en række argumenter for, hvorfor kommunen ikke finder arealet acceptabelt. Det fremgår, at arealet er lokalplanlagt til et andet formål i form af et regionalt fritidsområde og at byrådet i oktober 2022 har godkendt, at der indgås aftale om et udviklingsprojekt på ca. 325.000 m² i området. Kommunen anfører, at projektets business case i væsentlig grad er bundet op på, at området udvikles fuldt ud. Derudover har kommunen positiv dialog med aktører om udvikling af yderligere ca. 250.000 m².

Ca. 1/3 af arealet svarende til 30 ha. ligger i transportkorridoren markeret med den lille cirkel på kort nr. 2. Denne del af arealet indgår ikke i ovenfor nævnte lokalplan til regionalt fritidsområde. Såfremt Energinet placerede transformerstationen i transportkorridoren, skal Høje-Taastrup Kommune blot afgive et mindre areal svarende til ca. 10-15 ha. i en smal

brømme langs transportkorridoren til transformestationen. Dette areal vil helt eller delvist udgøre den afskærmende beplantning omkring transformestationen og kan anlægges, så det understøtter Høje-Taastrup Kommunes plan om, at området fortsat skal "opleves som et grønt område" hvor "borgerne har adgang til natur og oplevelser".

En alternativ løsning til placering af transformestationen på arealet er, at Energinet opkøber/eksproprierer den private ejendom på arealet. Denne ejendom kombineret med arealet i transportkorridoren vil i sig selv udgøre et tilstrækkeligt areal til transformestationen.

Lige nord for arealet tæt på Bondehøjvej har Høje-Taastrup Fjernvarme og VEKS lige opført et nyt varmelager til lagring af fjernvarme. Restvarmen fra transformestationen kan således kobles direkte til VEKS-systemet eller til dette nye lager.

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorfor Energinet ikke har udpeget arealet nord for Roskildevej som et alternativ til placering af transformestationen?
- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger arealet nord for Roskildevej iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på side 8-9. I tilknytning hertil ønsker vi også, at fordelene ved placering i nærhed til VEKS-systemet undersøges og vurderes.
- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet nord for Roskildevej er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringssvar.
- Idet vi er vidende om, at en tilsvarende hovedledning til naturgas transmission er blevet flyttet ifm. den nye jernbane over Vestfyn, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvad det vil koste at flytte naturgasledningen og hvor lang tid det vil tage.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for om Høje-Taastrup Kommunes argument om, at arealet nord for Roskildevej er lokalplanlagt til andre formål vejer tungere ift. placering af transformestationen end Solhøj-borgernes argument om, at de bor i landzone, som tilsvarende også er planlagt til andre formål.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvilke argumenter, der vejer tungest ift. placering af transformestationen i hhv. Solhøj eller på arealet nord for Roskildevej: Høje-Taastrup Kommunes argumenter jf. kommunens notat af 9. november eller HOFORs argumenter imod en placering i Solhøj jf. notatet "HOFORs grundvandsinteresser ved Solhøj" med tilhørende følgeskrivelse fremsendt til Ishøj Kommune den 24. oktober.

Alternativ nr. 2: Areal i Høje-Taastrup nord for Roskildevej vest for placering D (placering E)
Vest for placering D – på den anden side af Ring 5 - ligger yderligere et areal, som kan være egnet til transformestationen. Arealet er anslået 35-40 ha. og dermed forholdsvis lille, men der vil ikke være behov for afskærmende beplantning på alle sider (og for eksempel kan afskærmende beplantning mod øst anlægges i den del af transportkorridoren, der ligger på den anden side af Ring 5 mellem Ring 5 og Bondehøjvej i placering D). Hele arealet ligger inde i transportkorridoren. Det består af 3 matrikler, hvoraf 2 er privat ejet og den tredje er ejet af en virksomhed. I det nordøstlige hjørne helt op til Holbækmotorvejen ligger en mindre gårdbebyggelse. Derudover ligger der 8 drivhuse midt på arealet.

Arealet grænser op til Holbækmotorvejen og Roskildevej mod hhv. nord og syd. Mod øst afgrænses arealet af Ring 5 og mod vest af to erhvervsområder, som er lokalplanlagt iht. lokalplanerne 4.15.1 og 4.15.1.2. Der er absolut ingen rekreative værdier på arealet, som ligger klemmt inde i et trafikknudepunkt. Der er ingen beboelse, der har udsyn til området. Arealet gennemskæres - i nord-sydgående retning – af 400 kV. Luftledningen og det ligger (ligesom område D) ca. 500 m. nordøst for område A i Solhøj og mindre end 1 km. fra Y-krydset i Solhøj, hvor 400 kV-nettet splitter i et Y-kryds med en netlinje til Avedøre.

- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger dette areal iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på

side 8-9. I tilknytning hertil ønsker vi også, at fordelene ved placering i nærhed til VEKS-systemet undersøges og vurderes.

- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringsvar.

Kort nr. 3: Zoom på areal til alternativ placering af transformerstation nord for Roskildevej
Kilde: plandata.dk, november 2022

Alternativ nr. 3: Areal i Høje-Taastrup mellem Sydvej og Grønttorvet

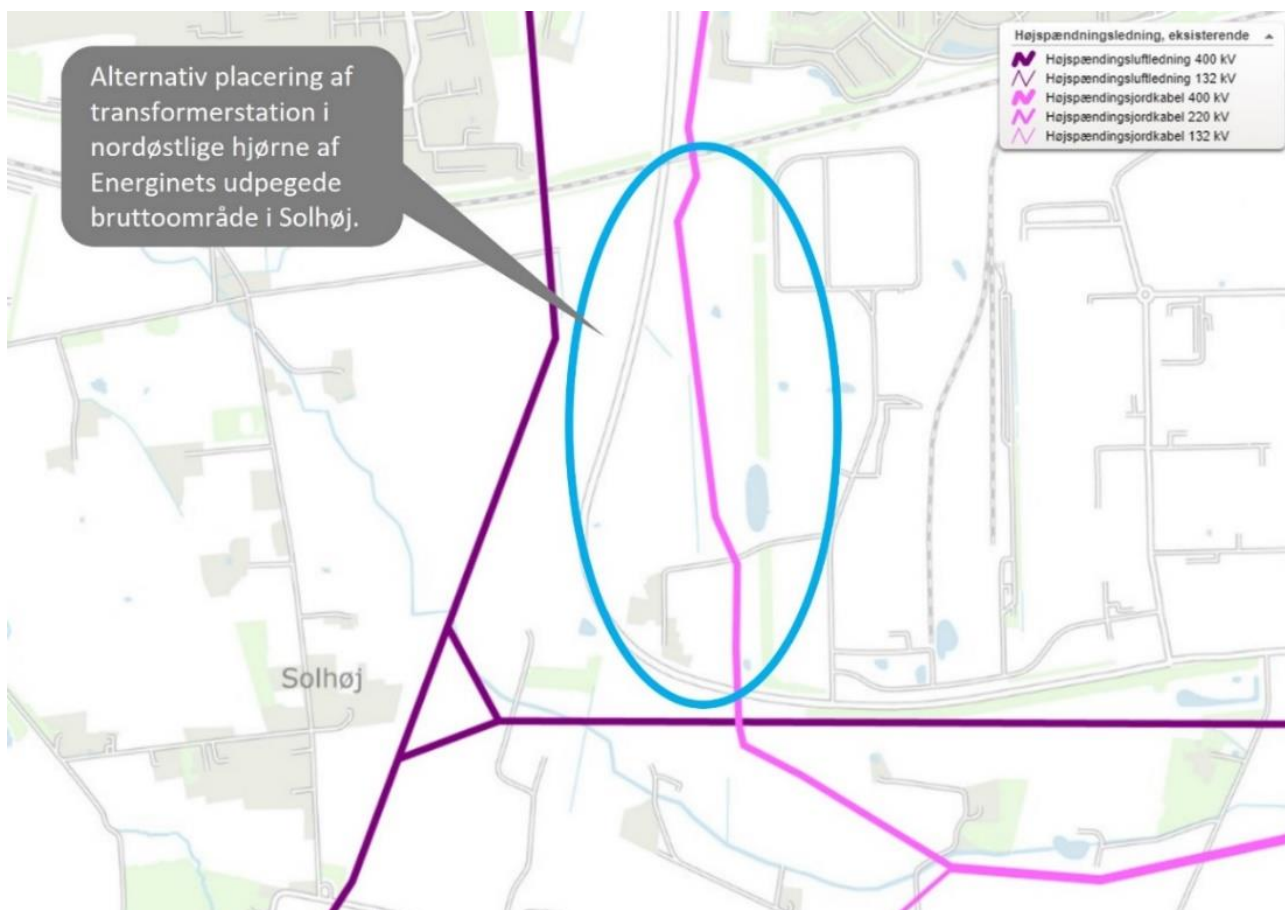
Energinets oprindeligt udpegede bruttoareal i Solhøj omfatter i det nordøstlige hjørne et areal beliggende øst for Sydvej mellem Sydvej og Grønttorvet – se kort 4 herunder.

Arealet er på mellem ansået 35 og 40 ha. Arealet er mod øst og nord afskærmet af bevoksning med højre træer. Mod syd og vest langs Sydvej er det afskærmet af lavere bevoksning. Arealet ligger i transportkorridoren og grænser mod øst op til et erhvervsområde udlagt iht. lokalplan 2.22. Arealet ligger således i umiddelbar forlængelse af et erhvervsområde. På arealet ligger - i nord-sydgående retning - en hovedledning for naturgastransmission og et 400 kV jordkabel.

Eftersom arealet allerede har betydelig grøn, afskærmende beplantning vil det reducere Energinets arealbehov til transformerstationen betydeligt. Desuden vil transformerstationen på dette areal ligge i naturlig forlængelse af det eksisterende erhvervsområde og placeringen vil dermed skåne det åbne landskab i Solhøj.

- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorfor Energinet ikke har udpeget dette areal i det nordøstlige hjørne af bruttoarealet i Solhøj til en mulig placering af transformerstationen?
- Vi ønsker, at miljørapporten undersøger arealet iht. samtlige de kriterier, som Energinet har opstillet i notatet "Placering af station på Sjælland" fra 2. september på side 8-9.

- Idet vi er vidende om, at en tilsvarende hovedledning til naturgas transmission er blevet flyttet ifm. den nye jernbane over Vestfyn, ønsker vi, at miljørapporten fremlægger dokumentation for, hvad det vil koste at flytte naturgasledningen og hvor lang tid det vil tage.
- Vi ønsker, at miljørapporten vurderer og begrundes, hvorvidt arealet er mere eller mindre egnet end placering B1, B2/B3 og A ved Solhøj og de øvrige alternative placeringer foreslået i dette høringssvar.
- Vi ønsker, at miljørapporten redegør for, hvorvidt en placering på dette areal sikrer bedre beskyttelse af indvindingsoplandene til kildepladserne i/omkring Solhøj.
- Vi ønsker, at HOFOR vurderer denne placering ift. de øvrige placeringer i Solhøj ift. at sikre bedst mulig beskyttelse af kildepladserne i/omkring Solhøj.

Kort nr. 4: Alternativ placering af transformerstation mellem Sydvej og Grønttorvet
 Kilde: plandata.dk, november 2022

Tillægshøringssvar

I tillæg til dette høringssvar #2 med forslag og tilhørende spørgsmål til alternative placeringer af transformerstationen udenfor Solhøj, har vi udarbejdet et høringssvar #1, som præsenterer Torslunde-Solhøj Bylaugs kommentarer og uddybende spørgsmål til Energistyrelsens "Udkast til plan for program Energiø Bornholm". Høringssvaret vedrører Miljørapport del 3 vedr. land og omhandler planområdet for højspændingsanlæg i Solhøj på Sjælland.

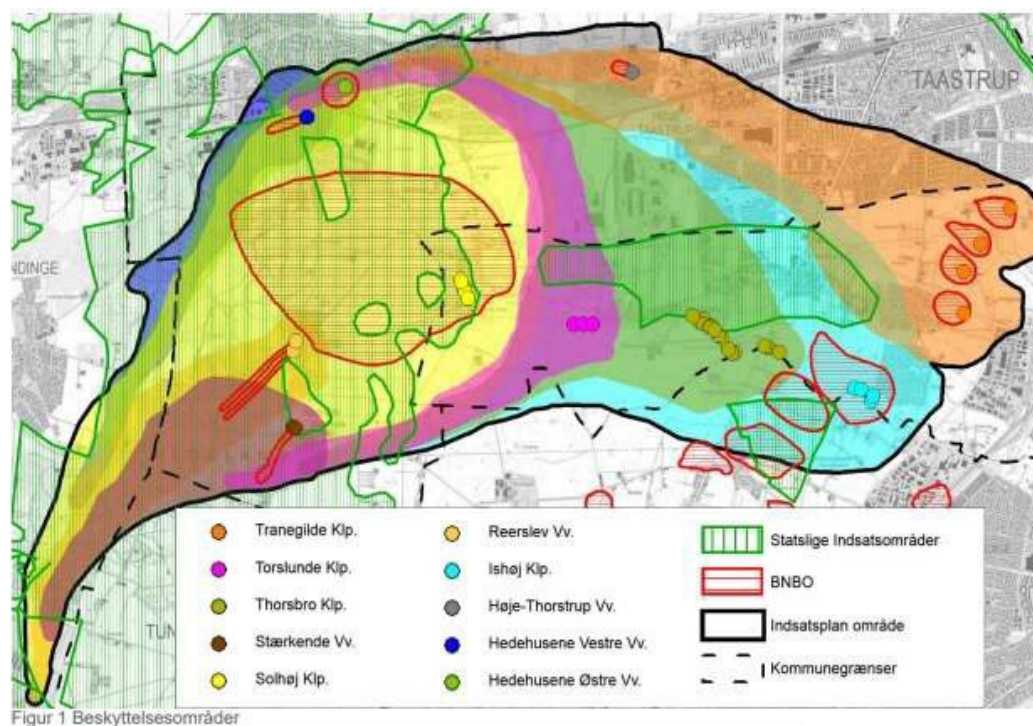
Vedr.: Høringssvar til Energistyrelsen angående 2. høring af plan for program Enerigø Bornholm.

Hermed fremsendes nedenstående høringssvar som primært omhandler det landanlæg som skal opstilles på Sjælland.

1. Grundvand

Placering af landanlæg/højspændingsstation på Sjælland er udpeget til det område i Solhøj som man har opkaldt "A". For område "A" er følgende karakteristika og grundvandsinteresser gældende:

- Det sydvestlige hjørne af området ligger indenfor BNBO for Solhøj Kildeplads.
- Det sydøstlige hjørne af området er udpeget som NFI og IO.
- Der er ikke udregnet BNBO for Torslunde kildeplads endnu. Dele af indvindingsområdet fra Torslunde kildeplads forefindes i område "A" (Figur 1).
- Hele område "A" er en del af den samlede indsatsplan for grundvandsbeskyttelse ved Solhøj (Figur 1).
- Område "A" dækker over indvindingsområder for både Solhøj, Torslunde og Thorsbro kildeplads.
- Ifølge notat angående HOFORs grundvandsinteresser ved Solhøj af d. 24. oktober 2022 vil en placering ved Solhøj være i alvorlig konflikt med eksisterende kritisk og uerstattelig infrastruktur i form af HOFORs Solhøj, Torslunde og Thorsbro kildepladser.
- Ifølge Københavns Amt og Roskilde Amts Kortlægning af arealanvendelse og forureningskilder i Solhøjområdet – Bilagsrapport til indsatsplan for grundvandsbeskyttelse i oplandet til Solhøj Kildeplads August 2003 er Solhøj Kildeplads Danmarks største kildeplads og af stor betydning for vandforsyningen til København. Endvidere kan det her ses at område "A" er kortlagt som en del af den effektive grundvandsopland.
- Område "A" er et grundvandsdannende område/opland med kort transporttid hvilket gør dette område vigtig for fremtidens vandforsyning.
- Vandspejlet stå højt i område "A". Dette er medvirkende til grundvandets økosystem og den unikke fauna med fredet dyrearter fra bilag IV i EU's habitatdirektiv.

Figur 1: Grundvand beskyttelsesområder med optegnelse af kildeplads og deres indvindingsområder.

Kilde: Ishøj – Solhøj indsatsplan for grundvandsbeskyttelse udarbejdet af Ishøj og Høje Tåstrup kommune med rådgivning fra Orbicon Udgivet år 2018.

EU's vandrammedirektiv, som Danmark har tiltrådt, bygger på en helhedstanke, hvor sammenhængen i vandets kredsløb og beskyttelsen af vådområder og vandløb har høj prioritet. Direktiv 2000/60/EF har følgende betragtninger:

- (1) Vand er ikke en almindelig handelsvare, men en værdi, som skal beskyttes, forsvares og behandles som sådan.
- (8) Den 29. maj 1995 vedtog Kommissionen en meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet om fornuftig anvendelse og bevaring af vådområder, hvori det erkendtes, at vådområder spiller en vigtig rolle i beskyttelsen af vandressourcer.
- (15) Vandforsyning er en forsyningspligtigelse som defineret i Kommissionens meddelelse "Forsyningspligtigheder i Europa"(10).
- (19) Dette direktiv tager sigte på at bevare og forbedre vandmiljøet i Fællesskabet. Dette formål vedrører hovedsagelig kvaliteten af det pågældende vand. Vandmængden er et af de aspekter, der må kontrolleres af hensyn til vandkvaliteten, og der bør derfor også fastlægges foranstaltninger vedrørende mængden til støtte for målet om at sikre en god kvalitet.
- (20) En grundvandsforekomsts kvantitative tilstand kan have indvirkning på den økologiske kvalitet af overfladevand og terrestriske økosystemer, der er knyttet til grundvandsforekomsten.
- (23) Der er behov for fælles principper for at samordne medlemsstaternes indsats for at forbedre beskyttelsen af Fællesskabets vand med hensyn til mængde og kvalitet, fremme bæredygtigt vandforbrug, bidrage til løsningen af grænseoverskridende vandproblemer, beskytte vandøkosystemer samt terrestriske økosystemer og vådområder, der er direkte afhængige heraf, og beskytte og udvikle den potentielle anvendelse af Fællesskabets vandforekomster.
- (36) Det er nødvendigt at foretage analyser af et vandløbsoplands karakteristika og følgerne af menneskelige aktiviteter samt en økonomisk analyse af vandanvendelsen. Medlemsstaterne bør overvåge udviklingen i vandets tilstand systematisk og på et sammenligneligt grundlag i hele Fællesskabet. Sådanne oplysninger er nødvendige for at tilvejebringe et solidt grundlag for medlemsstaternes udformning af indsatsprogrammer for at opfylde dette direktivs mål.

I høringsvar ønskes der at der udredes for følgende:

- Da vand, ifølge EU's vandrammedirektiv, ikke en almindelig handelsvare, men en værdi, som skal beskyttes, forsvares og behandles som sådan. Samt en del af forsyningsforpligtigheden. Er det, i henhold til EU's vandrammedirektiv, lovligt at anlægge et landanlæg på den planlagte størrelse i det vandøkosystem som er at finde i område "A" der er en uerstattelig kilde for vandforsyningsforpligtigheden?
- Med de nævnte karakteristika for område "A" hvilken effekt vil et landanlæg, på den planlagte størrelse, have på grundvandets økosystem (vådområderne med det høje vandspejl, mængden af grundvand mm)?
- Samt hvilken effekt vil ændringen i grundvandets økosystem have på områdets fauna (Dyrearter fra bilag IV i EU's habitatdirektiv)?
- Oversigt over tilknyttede overfladesystemer, herunder terrestriske økosystemer og overfladevandområder, som grundvandsforekomsten er dynamisk forbundet med samt hvilken effekt et landanlæg på den planlagte størrelse vil have på dette. (Denne oversigt er en del af EU's vandrammedirektiv)
- Beregning af den årlige gennemsnitlige grundvandsdannelse på lang sigt hvor effekten af landanlægget på grundvandets økosystem er medregnet.
- Ifølge EU's vandrammedirektiv skal medlemsstaterne forebygge yderligere forringelse og beskytte og forbedrer vandøkosystemernes tilstand og, hvad angår deres vandbehov, også tilstanden for terrestriske økosystemer og vådområder, der er direkte afhængige af vandøkosystemerne. Et landanlæg, på den planlagte størrelse, bidrager den til dette?
- Alternativ placering da den eneste måde at eliminere risici for grundvandet er ved ikke at bygge landanlægget.

2. Langsigtet plan for energinettet

Der ønskes at der i høringssvar udredes for en langsigtet udviklingsplan for udbygning af elnettet. Her kan det være at man finder at der alligevel skal opstilles forstærkninger så Avedøre Holme på sigt ville være den bedste placering for landanlægget eller en anden alternativ placering.

Med venlig hilsen

[Redacted signature block]

Høringsvar 29

Til: Energistyrelsen
hoeringenergioe@ens.dk

Sagsbehandler:

Telefon: 23364516
Email: lochm@ishoj.dk

Journal eller CPR-nummer:
01.00.00-G01-1-22

29-11-2023

Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport.

Journalnummer 2023 – 2126.

Ishøj Kommune har med stor interesse læst miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energiø Bornholm.

Kommunens kommentarer følges af bilag 1, hvor der findes enkelte konkrete rettelser og opmærksomhedspunkter til *Miljørapport, delrapport 3; Land*.

Højspændingsanlæg og kabelovergangsmaster

Der er ikke mange konkrete informationer om planområdet til højspændingsanlæg, som ligger i Ishøj og Høje-Taastrup kommuner. Der nævnes to overordnede typer af højspændingsanlæg, som kan etableres. Et moderne lukket kompakt stationsanlæg af typen GIS (Gas Insulated Switchgear), eller et åbent stationsanlæg af typen AIS (Air Insulated Switchgear). Ishøj Kommune vil med stor interesse følge med i hvilken type anlæg, som der arbejdes videre med og de dertil hørende konsekvenser for synlighed og indvirkning på omgivelserne.

Det er af stor vigtighed for Ishøj Kommune, at selve højspændingsanlægget samt den/de nye kabelovergangsmaster skal have mindst mulig indvirkning på de landskabelige kvaliteter i området. Der opfordres yderligere til, at man sammentænker nye kabelføringer med allerede, etablerede master i området.

Landskabelige- og naturbeskyttelsesinteresser

Generelt er Ishøj Kommune enige i beskrivelserne og vurderingerne af både de landskabelige, kulturhistoriske og de natur- og vandløbsmæssige interesser i vores område. Det er betryggende, at der i forbindelse med kabellægninger planlægges for styrede underboringer ved vandløb, søer, lavbundsarealer, værdifulde læhegn og skove og kulturhistoriske udpegninger.

Det fremgår, at det indenfor planområdet for højspændingsanlægget skønnes muligt at undgå at etablere højspændingsanlægget inden for områder, som er udpeget som naturbeskyttelsesinteresser eller økologiske forbindelser (som udpeget i Grønt Danmarkskort i kommuneplanen), så konflikter afværges.

Støj fra anlæg

Ishøj kommune læser med interesse, at der i forbindelse med drift af anlægget vil foretages afværgeforanstaltninger, hvis støjgenerne ikke overholder grænseværdierne for de omkringliggende boliger.

Grundvandsinteresser

Ishøj Kommune vil igen gøre opmærksom på, at der er vigtige regionale grundvandsinteresser i hele området. Der er udpegninger af Områder med Særlige Drikkevandsinteresser (OSD), Nitratfølsomme Indvindingsområder (NFI) samt BoringsNæreBeskyttelsesOmråder (BNBO), som stadig er ved at blive udlagt. Den nuværende regulering af OSD tilsiger, at der ikke bør placeres potentielt forurenende virksomhedstyper eller anlæg, der kan medføre en væsentlig fare for forurening af grundvandet inden for OSD.

HOFOR har 3 store kildepladser i området, der tilsammen har tilladelse til at indvinde 6,5 mio. m³ grundvand om året til drikkevand. Danmarks største kildeplads Solhøj ligger i planområdet, og den er meget sårbar og er/har været udfordret på flere områder bl.a. forurening med PFAS, klorerede stoffer samt nikkel. Det er en vigtig ressource, som ikke må påvirkes yderligere af eventuelle aktiviteter i området.

Derfor opfordrer Ishøj Kommune til, at der ikke foretages grundvandssænkning i planområdet i forbindelse med etableringen af projektet.

Ishøj Kommune forventer at modtage ansøgninger om tilladelser til grundvandssænkning og udledninger herfra, hvis disse aktiviteter kommer til at ske i Ishøj Kommune.

Vejadgang til transformerstationen

Placeringen af den nye transformerstation ligger tæt på en større eksisterende vej ring5/Sydvej. Adgang til og fra området bør derfor ske via denne vej fremfor, at der etableres adgang gennem det åbne land samt forbi Solhøj eller Torslunde landsby.

Med venlig hilsen
Louise Ochmann
Leder af Plan & GIS

Bilag 1:

Opmærksomhedspunkter til *Miljørapport, delrapport 3; Land.*

4.1 Landskab og Visuelle forhold

Side 27 står: ” Modsat er den østlige del af planområdet primært præget af et landbrugslandskab med spredt beplantning og boligbebyggelse.” Det skal rettes til ”den vestlige del”

Baldersbækken er ikke et vandløb, men en åben regnvandsledning, der administreres af Ishøj Forsyning.

4.2 Kulturarv

Man forholder sig til 300 meter kirkebyggelinje fra Torslunde Kirke, men ikke til de kommuneplanlagte kirkeomgivelser, som når helt ud til området for højspændingsanlægget.

4.3 Rekreative interesser

Den rekreative sti (naturstien Strandparken – Hedeland), der omtales på side 44, har ikke kun regional betydning, idet den indgår som en del af fjernvandrevej E6 (Pilgrimsruten).

7. 2 Bilag IV arter

Der er undersøgt for tilstedeværelse af bilag IV-arter i planområdet og nær planområdet i perioden 1/1-2002 til 20/5-2022. Ishøj Kommune har fået foretaget padderegistrering med fund af stor vandsalamander, som ikke fremgår af miljørapporten, da nogle af fundene er indberettet på Danmarks Miljøportal efter maj 2022. Der bør derfor forud for det endelige projekt laves et nyt dataudtræk. der forud for det endelige projekt skal laves et nyt dataudtræk

8.1.3 Miljøstatus

På side 126 og 128 nævnes de forskellige indsatsplaner, men man nævner ikke Ishøj Kommunes Indsatsplan fra 2018.

Høringssvar 30

Fra: [REDACTED]
Sendt: 30. november 2023 14:29
Til: Høring energiørerne
Emne: vedr. transformatorstation ved solhøj

Angående planer om etablering af transformatorstation ved solhøj.

På vegne af min husstand skriver jeg, da vi er dybt bekymrede omkring placeringen af denne.

Vi er meget uforstående for valget af netop dette område, da andre og mere oplagte muligheder har været i spil.

Jeg har siddet med til høringer og været til infomøde og er slet ikke blevet klogere på, hvorfor det lige er området omkring Danmarks største kildeplads, som tilsyneladende er valgt. Dette er som sagt dybt bekymrende idet kilden giver rent drikkevand til over 300.000.

Vi er i forvejen et område belastet af trafikstøj fra jernbane og motorvej og har i 6 år været nabo til opførelsen af en ny bydel i Nærheden, som også har været med til presse natur og dyreliv væk fra området, som vi flyttede til af den grund. Et byggeprojekt som stadig kun er halvvejs.

Vi er gjort bekendt med, at en 7 etagers stor bygning skal præge vores naturskønne omgivelser og ønskes placeret ved togbanen, som visuelt kommer til at dominere ifølge Rambøll, som også siger at støjen fra transformatorstationen bliver uundgåelig og konstant.

Ligesom Reerslev ikke var den rigtige løsning, er vores naturskønne område [REDACTED] det heller ikke.

Hilsen [REDACTED]
[REDACTED]

Lokalafdelingerne Vallensbæk-Ishøj og Høje Taastrup
Mail: vallensbaek-ishoej@dn.dk/hoeje-taastrup@dn.dk

Energistyrelsen
hoeringenergioe@ens.dk

den 30. november 2023

Høringssvar i forbindelse med 2. offentlighedsfase for Plan for Program for Energiø Bornholm.

Plan for Program Energiø Bornholm omfatter hele projektet, det vil sige landanlæg på Bornholm og på Sjælland, herunder kabelkorridorer, samt vindmølleanlæg på havet og søkabler til Sjælland, Bornholm og Tyskland. Miljøvurderingen omfatter derfor naturligt nok hele projektet.

I nærværende høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforenings afdelinger i Høje-Taastrup og Vallensbæk-Ishøj (i det efterfølgende blot DN) forholder vi os alene til forholdene omkring landanlæggene på Sjælland. Andre har lokalkendskab og ekspertise om andre forhold.

Vi vil gerne indlede med at citere fra miljøvurderingens indledning: "Formålet med miljørapporten er at vurdere den sandsynlige væsentlige påvirkning fra planens gennemførelse og rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde".

Ud over at vurdere påvirkningen af det område, som Energinet så åbenbart allerede har besluttet som det område, man vil benytte, bør miljørapporten også vurdere "rimelige alternativer". Et sådant rimeligt alternativ er en placering af højspændingsanlægget på Avedøre Holme. En sådan placering indgår ikke i miljørapporten.

Tidligt i processen blev tre områder screenet som egnede placeringer af et højspændingsanlæg. Ud over det nu valgte område ved Solhøj, blev også et område ved Hove og Avedøre Holme screenet. Begge mulige placeringer blev dog hurtigt fravalgt af Energinet, der foretrækker en placering i krydsfeltet af eksisterende luftledninger omkring Solhøj.

Man kan sådan set ikke fortænke Energinet i at mene, at en placering ved Solhøj er bedst, både teknisk og økonomisk. Det er jo her, man i forvejen har sine 400 kV luftledninger.

Hvad der teknisk og økonomisk er bedst for Energinet, er imidlertid ikke ensbetydende med, at det også er den bedste løsning, når andre aspekter tages med i betragtning. Og andre betragtninger, så som ikke mindst beskyttelse af drikkevand og hensyn til landskab og natur, skal naturligvis medtages, når der skal træffes en sådan på mange måder afgørende beslutning for hele det danske samfund.

Man kunne derfor med rimelighed have forventet, at en miljøvurdering af den

samlede Plan for Program Energiø Bornholm også forholdt sig til de "rimelige alternativer" til Solhøj. Det er ikke tilfældet.

I den sammenfattende ikke-tekniske del af miljøvurderingen er muligheden for tilslutning ved Avedøre har også været vurderet, men det tilgængelige areal vurderes størrelsesmæssigt at være utilstrækkeligt. Derudover vil en tilslutning i Avedøre kræve en såkaldt netforstærkning (nye 400 kV luftledninger eller jordkabler) mellem Avedøre og Ishøj, hvilket har været udslagsgivende for, at placeringen helt er fravalgt. Desuden vil omkostningerne til en sådan løsning også være væsentligt større end ved valg af nettilslutning ved Solhøj".

De fem linjer i miljørapporten, der er udarbejdet af Rambøll, er nærmest ord til andet samme formuleringer, som Energinet hidtil har benyttet i sin argumentation for, at Avedøre Holme ikke længere er i spil som mulig placering. For det første vurderes det tilgængelige areal at være utilstrækkeligt. Vurderes af hvem? Af Energinet naturligtvis, der allerede har besluttet sig for Solhøj. Det er dog ikke den manglende plads, der er afgørende for fravalget. "Udslagsgivende" er at der skal etableres en såkaldt netforstærkning mellem Avedøre og Ishøj, og at denne løsning vil gøre projektet væsentligt dyrere.

Hvorfor er en mulig placering på Avedøre Holme ikke en del af miljøvurderingen? Svaret finder man formentlig i Rambølls indledende bemærkninger om hvad der er blevet undersøgt for at blive en del af miljøvurderingen: "Planen er blevet miljøvurderet i denne rapport. Energistyrelsen har afgrænset miljøvurderingen til de emner, der ventes at kunne blive påvirket væsentligt, og kun de emner er blevet behandlet i denne vurdering".

DN mener, at fravalget af miljøvurdering af Avedøre Holme er forkert og i bedste fald truffet på et løst grundlag, i værste fald for bevidst ikke at få vurderet et "rimeligt alternativ" til Solhøj.

Energinet har ikke på nogen måde overfor offentligheden dokumenteret, at der ikke er plads nok på Avedøre Holme. Et såkaldt GIS-anlæg, som man foretrækker og planlægger efter, kræver ifølge Energinet et areal på 18 ha. Selve stationen, inkl. afskærmende beplantning, bassiner til opsamling af regnvand m.v. forventes at omfatte ca. 50 ha, fremgår det af materiale til den supplerende idehøring fra Miljøstyrelsen, dateret 8. juni 2023. På Avedøre Holme er der efter det oplyste et areal på minimum 40 ha. Da der er tale om et industriområde og derfor ikke brug for afskærmende beplantning, må det formodes, at det tilgængelige areal er tilstrækkeligt, hvis det er en løsning, man ønsker at arbejde for.

Med andre ord er Avedøre Holme et "rimeligt alternativ", der skal miljøvurderes ud fra de samme parametre som Solhøj.

Energinet har imidlertid som nævnt meget tidligt i processen lagt sig fast på Solhøj som eneste mulige placering af højspændingsanlægget. Allerede 2. september 2022 hedder det i et notat fra Energinet: "Energinet har fravalgt både Hove og Avedøre som mulige alternativer, og de optræder ikke i

ansøgningsprocessen for udarbejdelse af miljøkonsekvensvurdering af projektet på land. De vil blive nævnt, men ikke beskrevet som egentlige alternativer, da de ikke vurderes realistiske at gennemføre. Der arbejdes nu udelukkende med én placering af et nyt stationsanlæg indenfor bruttoområdet på 700 ha ved Solhøj”.

Energinet har lagt sig fast. Energinet bør imidlertid ikke tillades at virke som en stat i staten. Energistyrelsen og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet bør derfor være offentlighedens garanti for, at ”rimelige alternativer” undersøges – og ikke bare undersøges på skrømt.

DN forventer derfor, at den kommende miljøkonsekvensrapport belyser en placering på Avedøre Holme ud fra præcis de samme parametre, som gør sig gældende for Solhøj.

Drikkevandsinteresser

DN mener som udgangspunkt, at tekniske anlæg som et højspændingsanlæg ikke bør placeres i det åbne land, og naturligvis slet ikke i områder med drikkevandsinteresser.

Hele det udpegede område omkring Solhøj er at betragte som et væsentligt grundvandsområde. Her ligger Danmarks næststørste og Hofors største kildeplads med en indvindingstilladelse på 5 mio. kubikmeter årligt. I miljøvurderingen beskrives denne kildeplads som ”sårbar”, og grundvandsforekomsten i planområdet på Sjælland, det vil sige både Solhøj og kabelkorridorer, ”har generelt set en høj sårbarhed”. Det hedder direkte, at man anbefaler at undgå grundvandssænkning i forbindelse med anlægsarbejde for at sikre mod forurening af grundvandsmagasinet. På trods af bekymringerne og bedømmelsen af ”høj sårbarhed” i forhold til grundvandsforekomst, når miljøvurderingen alligevel til det resultat, ”at det er muligt at placere højspændingsanlægget i god afstand fra kildepladsens indvindingsområde og i god afstand til lavbundsarealer og vandløb. Derved kan en negativ påvirkning undgås. Påvirkningsgraden vurderes derfor samlet set at være ubetydelig, og indvirkningen er derfor ikke væsentlig i forbindelse med etablering af en højspændingsanlæg på Sjælland”.

Det er ikke en holdning, som ejeren af kildepladserne i området, Hofor, er enig i. Vi tillader os at citere fra Hofors høringssvar af 5. december 2022 til Miljøstyrelsen: *”Transformerstationer har historisk været kilde til mange forureninger af jord og grundvand. Hofor er bekendt med, at den driftspraksis, der har ført til de fleste forureninger, ikke længere benyttes, men der er stadig store mængder olie i forskellige anlæg på transformerstationer, således også på den her planlagte station. Olien indeholder sandsynligvis en række tilsætningsstoffer, ligesom der på transformerstationen eventuelt kan være andre kemikalier, som Hofor ikke er bekendt med. Vores største bekymring retter sig mod forureningsspredning ved uheld og større ulykker, for eksempel ved*

brand, men der er også dele af det skitserede anlæg, der rejser bekymring i forhold til mere kontinuerlige påvirkninger. Således beskrives det, at der skal anlægges sivesøer. Sådanne søer kan medføre en større lokal grundvandsdannelse og bidrage til en hurtig transport af forurening fra terræn til grundvandsmagasin”.

I forhold til Plan for Program Energiø Bornholm er der i 2023 sket det, at Energinet har indskrænket området, hvor højspændingsanlægget potentielt kan anlægges. Anlægget er rykket til et område, hvor kun en mindre del er beliggende inden for det boringsnære beskyttelsesområde (BNBO) for Solhøj Kildeplads. Hele området er imidlertid beliggende i et grundvandsdannende opland (GDO). Disse områder er ifølge Hofor særligt relevante i forhold til grundvandsbeskyttelse, idet der er mindre end 50 års transporttid fra terræn til indvindingsboring. Hofor har i høringssvar 23. juni 2023 til den supplerende høring beskrevet, at hele området omkring Solhøj er karakteriseret af et beskedent lerdække over kalken, der udgør det primære grundvandsmagasin. ”I store dele af området er grundvandsdannelsen stor. Som konsekvens heraf er vores vurdering, at hele området... er sårbart”.

Hofor konkluderer i samme høringssvar, at man ser ”med meget stor bekymring på planerne om at etablere en transformerstation, der potentielt kan være en kilde til fremtidig forurening af drikkevandet, inden for projektområdet”.

Hofor anbefaler derfor, at Energinet, Energistyrelsen og Miljøstyrelsen undersøger alternative placeringer af transformerstationen, da det vil være den sikreste måde at undgå fremtidig risiko.

Vores rene grundvand er en ubetalelig ressource, som der ikke må spilles hasard med. Blandt mange politiske initiativer, hvoraf nogle måske endda virker, udfærdigede det daværende Miljø- og Fødevareministeriet i 2016 en bekendtgørelse for at sikre, at kommuneplanlægningen ”bidrager til forebyggelse af fare for forurening af nuværende og fremtidige grundvandsressourcer inden for områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for disse”. Trods et knudret sprog, er budskabet klart og gentages i bekendtgørelsens paragraf 2:

Kommuneplanlægningen skal friholde områder med drikkevandsinteresser for virksomhedstyper eller anlæg, der medfører en væsentlig fare for forurening af grundvandet. Dette kan kun fraviges, hvis en lokalisering uden for drikkevandsområder er undersøgt og ikke fundet mulig.

DN har ikke set dokumentation for, at en placering udenfor indvindingsoplande er undersøgt indgående. Og vi tænker, at bekendtgørelsen ikke alene gælder for den kommunale planlægning men også for den statslige.

DN forventer derfor, at en placering udenfor områder med drikkevandsinteresser undersøges seriøst, inden der træffes beslutning om endelig placering af højspændingsanlægget.

Bilag IV-arter.

I vores hørings svar af 5. december 2022 til Miljøstyrelsen i første offentlighedsfase oplyser vi, at der i projektområdet er forekomst af Spidssnudet Frø, Butsnudet Frø og Stor Vandsalamander.

I miljøvurderingen i forbindelse med Plan for Program Energiø Bornholm fremgår, at "inden for planområdet for højspændingsanlæg og landkabler er der fund af stor vandsalamander, spidssnudet frø og brunflagermus". Videre oplyses det, at der "i en 2 km bufferzone omkring planområdet for højspændingsanlæg og landkabler er der flest fund nordøst og sydvest for planområdet. Langt de fleste fund er af stor vandsalamander og spidssnudet frø. Derudover er der fund af brunflagermus og grøn mosaikguldsmed".

Rambøll erkender i miljøvurderingen, at datagrundlaget er usikkert for de fleste arter af flagermus, da der ikke er foretaget systematiske undersøgelser i planområderne i de sidste fem år.

DN forudsætter, at der i forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen gennemføres en videnskabeligt funderet undersøgelse af bilag 4-arternes og alle arter af flagermus' eksistens og yngle/rastevilkår.

Opsummering.

DN opfordrer til, at miljøkonsekvensvurderingen udover en videnskabeligt funderet kortlægning af konsekvenserne for natur, miljø, vandindvinding, støj med videre for et eventuelt højspændingsanlægs placering ved Solhøj, også omfatter en tilsvarende vurdering af en placering på Avedøre Holme.

Det er muligt, at en placering af anlægget ved Solhøj er Energinets foretrukne placering af tekniske og økonomiske årsager. Det er imidlertid også muligt, at placeringen IKKE er den bedste af hensyn til fremtidens drikkevandindvinding og natur og miljø generelt. Kun ved at en placering på Avedøre Holme underkastes en miljøkonsekvensvurdering af samme omfang og dybde som Solhøj, kan der træffes en beslutning på et oplyst grundlag.

Med venlig hilsen,

På vegne af Danmarks Naturfredningsforenings afdelinger

i Vallensbæk-Ishøj og Høje-Taastrup.

Torben Kragh og Knud Anker Iversen.

Energistyrelsen
hoeringenergie@ens.dk

”Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport” **Journalnummer 2023 – 2126**

Høringssvar

Jeg vil gerne udtrykke min bekymring over den planlagte Energiø Bornholm. Bornholms kystarealer rummer store rekreative områder med høj herlighedsværdi. Øen byder på en unik natur som ikke findes andre steder i landet. Det giver derfor anledning til stor bekymring at et projekt af denne størrelse planlægges opført blot 15 km fra kysten.

Visuelt:

Som miljørapporten også beskriver, så vil havvindmøllerne med deres omfang og størrelse medføre en væsentlig visuel forandring af kystområderne på Bornholm. Den visuelle påvirkning kategoriseres derfor også i rapporten til ”Høj” for samtlige kystscenarier.

Især de sydlige kysters herlighedsværdi og funktion som rekreative områder vil i høj grad påvirkes af de mange store havmøller som vil dominere horisonten - både nat og dag. Bornholm er et sted som årligt besøges af danske og udenlandske turister. De kommer pga. naturen og de i rolige omgivelser. De kommer ikke for at se industri.

Fejlkonklusion i miljørapport

”På grund af afstanden fra kysterne til planområdet og den vurderede årlige gennemsnitlige sigtbarhed, vil havvindmøllerne ikke kunne ses en stor del af året.” (Delrapport 2, s. 33)

Sådan lyder det fejlagtigt i den sammenfattende vurdering i rapporten. Gentagne gange bliver den dårlige sigtbarhed beskrevet og giver herved læseren en misvisende forestilling af synligheden. Fx beskrives der i Delrapport 2, at der i løbet af et år kun er meget få dage med en synlighed på over 19 km. Og at der de fleste dage er en sigtbarhed på max 10 km. Dette er ikke korrekt. Illustrationen som teksten henviser til, Figur 4-12, viser en ’maximal sigtbarhed’ (over 19 km) i 41-87% i løbet af året. Og 80-87% af tiden i sommermånederne. Hertil kommer en ’maximal- til god sigtbarhed’ (over 10 km) i op mod 95% af tiden. -Dvs. at møllerne vil være synlige absolut det meste af tiden og altså kun er skjult i ganske få dage om året.

”Planområde Bornholm I Nord vil delvist være skjult bag horisonten og delvist usynlig på grund af afstanden mellem planområdet og kysten. Afstanden til planområdet Bornholm I Syd er for lang til, at man kan se møllerne”. (Delrapport 2, s.27)

Ovenstående uddrag virker ikke overbevisende. At de nederste meter er skjult bag horisonten er uden betydning ift. den samlede højde på møllerne og vil ikke have indflydelse på hvordan møller opleves. Hertil kommer at påstanden om at møllerne ikke er synlige pga. afstanden. Dette er i strid med, at der i rapporten forudsættes at møllerne kan ses i en afstand på 55 km.

Lysgener:

Både de svenske møller på land samt den tyske havvindmøllepark Arkona ses allerede fra øen i dag. Arkona ligger ca. 50 km fra Bornholm og består af 60 stk. 100 m høje havvindmøller. Møllernes lysblink ses om natten og det meste af vinterhalvåret. Den planlagte havvindmøllepark ved Bornholm, giver mulighed for 141 møller på 330 m (alternativt 254 møller på 263 m) blot 15 km fra kysten. Med denne sammenligning, bliver det meget tydeligt hvor store og dominerende de planlagte vindmøller vil fremtræde både dag og nat. De sorte nat-visualiseringer i høringsmaterialet, virker derfor ganske useriøse (for ikke at sige misvisende), da møllernes lys må forventes at blive særdeles dominerende i mørket.

De blinkende nattelys som luftfartsafmærkning virker forældet og som en unødvendig gene. Der bør i udbudsmaterialet sættes krav til afmærkning med alternative foranstaltninger da havvindmølleparken ligger tæt på følsomme natur- og rekreative områder og kan ses fra størstedelen af Bornholm.

Havvindmøllerne bør udstyres med Radiodataforbindelse eller alternativt Air Detection Systems, som sikrer at lysene på havvindmøllerne helt kan udelades eller som minimum kun tændes når der er fly i nærheden. Disse systemer er kendt fra bl.a. projekter i Sverige og Tyskland.

Støj:

Rapporten viser at de nuværende grænseværdierne for støj overholdes (På nær ved Sose). Men selvom det ikke kan dokumenteres at støjen har direkte sundhedsskadelig indvirkning, så kan møllerne stadig høres og herved forringe herlighedsværdien i området. Turister på de sydlige strande kan ikke kun nøjes med at se på møllerne, de kommer også til at høre dem. Forringelse af rekreative områder har væsentlig negativ indflydelse på oplevelsen af området.

Grænseværdien for indendørs lavfrekvensstøj i Boderne ved en samlet effekt på 3,8 GW med 27MW-møller sniger sig op på 18,5dB. Det nærmer sig grænseværdien som er på 20dB.

Selvom der er taget højde for at sommerhuse generelt ikke er lige så lydisolerede som helårshuse, så er flertallet af sommerhusene i Boderne meget dårligt lydisoleret. Flere af sommerhusene er ikke mere end simple 'badehytter' med et enkelt lag brædder. Det kan derfor meget vel risikeres at lydisoleringen er dårligere end et almindeligt gennemsnitligt sommerhus og at grænseværdierne reelt ikke overholdes indendørs.

Afslutning:

Ved gennemgang af høringsmaterialet får man opfattelsen af at Energiø Bornholm på forhånd har været afgjort og at det er underordnet hvad bl.a. Miljørapporten viser. Gener og konsekvenser ved opførelse af projektet bliver beskrevet som "ubetydelige" og "Ikke-væsentlige". Desuden henvises der flere gange til at energiøen er *nødvendig* for at opfylde målene i Klimaafspraken og Klimaloven.

At det er *nødvendigt* at forringe nogle af Danmarks fineste rekreative arealer kan jeg kun være uenig i. Bornholm rummer en fantastisk natur som dog er ganske sårbar. Placeringen af parken virker derfor langt fra optimal. Bliver parken alligevel gennemført, så opfordrer jeg på det kraftigste til at havvindmøllerne bliver flyttet ud af nærhedszonen, min. 20 km fra kysten, og at størrelse og antal bliver minimeret.

Mvh.

[Redacted signature]

Arkitekt, civilingeniør

[Redacted name]
[Redacted contact information].)

Hørings svar 33

RWE Renewables Denmark A/S takker for muligheden for at kommentere på Udkast for Program Energiø Bornholm.

Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm	
Afsnit	Kommentar
3.3	<p>For området tiltænkt højspændingsanlæg og landkabler på Bornholms Sydkyst fremgår det at projektet også kan indeholde <i>"Muligheden for tilslutning af distributionsnettet på Bornholm til energiøens højspændingsanlæg undersøges i øjeblikket nærmere"</i>.</p> <p>Ovenstående er umiddelbart ikke indeholdt i delrapport 3: Land. Er det rigtig forstået, at selvom denne option ikke er endelige bekræftet, så det indeholdt vurderingen af det konkrete projekt?</p>

Delrapport 2: Hav	
Afsnit	Kommentar
4.1.2	<p>Bekræft venligst at de beskrevne eksempelvisualiseringer ikke er et udtryk for faste grænser for det endelige møllevælg. Dvs. at en havvindmølle på f.eks. 30MW og en total højde på 350 m. vil kunne tages i brug i det konkrete projekt?</p>
4.1.3	<p>Det fremgår at vindmøller ikke kan ses over større afstande end 55 km., hvorfor områder udover denne grænse ikke medtages.</p> <p>Jf. Cucio et Al. 1990 er det menneskelige øje teoretisk i stand til at opfatte et objekt med en bredde og højde på 7,7 meter ved meget høj kontrast ved afstand på 68 km. Dimensionerne på vingernes bredde er ukendte, men ved en øjenhøjde på 2 meter vil vingerne teoretisk set stikke 20 meter over horisonten mens ved øjenhøjde på 10 meter, vil vingerne teoretisk set stikke 80 meter over horisonten.</p> <p>Teoretisk set kan spidsen af en mølle på 330 meter ses på følgende afstande: Ved øjenhøjde på 2 m = 69,9 km Ved øjenhøjde på 10 m = 76,15 km</p> <p>Ydermere er der tale om bevægelige elementer. Hvilket man nødvendigvis ikke vil kunne erkende formerne af, men opfatte bevægelige elementer/flimren over horisonten.</p> <p>Med udgangspunkt i ovenstående burde det være muligt, alt efter øjenhøjde, at nogle af møllerne teoretisk vil kunne ses fra Polen.</p>
4.1.5	<p>Det lader til sigtbarhedsstatistikken (Figur 4-12) er tolket forkert: <i>"Figur 4-12 viser sigtbarhedsstatistikken for Østersøen. Figuren viser at der i løbet af et år er meget få dage med en synlighed på over 19 km. Derudover viser figuren at der inden for et år er fleste dage en sigtbarhed på op til 10 km."</i></p> <p>I baggrundsrapporten (PlanEnergi, 2022a) fremgår følgende: <i>"Figure 5-3 shows a chart of measured visibility from the measurement station at Bornholm Airport near Rønne on Bornholm's west coast. The chart is based on five years of data collected from January 2017 to and including December 2021 (DMI, 2017-2021). The chart thus shows a statistically representative picture of the visibility. The dark blue colour shows the percentage of the individual month where the visibility was in the "maximum visibility" category, i.e., with a visibility of more than 19 km."</i></p>

	<p><i>The diagram shows that in the period April to October maximum visibility can be expected for at least 60% of the time and in periods up to 87% of the time, while in the winter months maximum visibility can be expected for approx. 40-45% of the time. "</i></p> <p>Den fejlagtige tolkning af dage med > 19 km sigt nævnes i vurderingen af fotostandpunkt 4 og 5 (Ruths Kirke og Ekkodalen) og i den sammenfattende vurdering.</p>
4.1.6	<p>Jf. 4.1.3 fremgår det at vindmøller ikke kan ses over større afstande end 55 km., hvilket umiddelbart kan udfordres som værende for lavt. Det er derfor ikke helt klart hvorfor det konkluderes at <i>"Afstanden fra kysten ved Ystad til planområdet er ca. 51 km, og dermed er afstanden så stor, at havvindmølleparken ikke vurderes at blive synlig"</i>.</p>
4.1.7	<p>Vurderingen af den visuelle påvirkning på landskabet langs alle de berørte sydlige kyster på Bornholm virker korrekt. Dog lader det til at det sidste udsagn er forkert jf. vores kommentar til afsnit 4.1.5. vedr. en forkert tolkning af sigtbarhedsdata. Hvorvidt det har haft afgørende indflydelse på vurdering af påvirkningen ved Ruths Kirke og Ekkodalen (fotostandpunkt 4 og 5) kan umiddelbart ikke vurderes ud fra materialet.</p>
6.1	<p>Det er måske ikke overraskende at udenlandske radarer ikke er kortlagt eller behandlet i SMV eller baggrundsrapporten. Dog med den russiske invasion må der forventes en helt anden opmærksomhed fra de omkringliggende lande og hvis Energistyrelsen ikke allerede har igangsat arbejde der evt. kan mitigere bekymringer fra nabolandene, så bør det igangsættes.</p>
6.3.5	<p>Afsnittet behandler ikke den indirekte negative effekt lukning af områder kan have for trawlfiskeri (både pelagisk og bundslæbende) som følge af nødvendigheden af at forkorte trawltræk eller ændre retningen på dem. Gi Trawltræk er typisk flere kilometer lange og lineære, og tilstedeværelsen af lukkede områder midt i fiskeområder derfor reelt kan have påvirkning på fiskeriet som strækker sig udover selve det lukkede område. Lukkede områder kan således reducere fiskeriets effektivitet ved at påføre øgede udgifter til sejlads mellem trawltrækkene eller ved at nødvendiggøre kortere trawltræk. Det uklart hvorfor dette ikke er medtaget i rapporten.</p> <p>Det fremgår ligeledes at <i>"med realiseringen af Plan for Program Energiø Bornholm er det svært at vurdere om der konkret kan komme en direkte konflikt med kystfiskere, men potentialet er der, hvis de overlapper med bundgarnsplaceringerne og der ikke tillades bundgarn i nærheden af søkablerne"</i>.</p> <p>RWE vil i den forbindelse gøre opmærksom på, at bundgarnsfiskeriet er kraftigt neddroset i 2023 og flere steder reelt står til at lukke som følge af høj alder hos bundgarnsfiskerne og nylige og væsentlige restriktioner på fiskeriet efter år.</p>
7.1	<p>Med udgangspunkt i ditto for Thor havvindmøllepark er de anvendte forudsætninger for 15MW møllerne underestimeret i forhold til de garantier som Siemens Gamesa har udstedt.</p> <p>Det er 8 m/s, der er interessant, og her er der anvendt hhv. 0,8 dB og 1,5 dB lavere forudsætninger for hhv. bredspektret og lavfrekvent støj. Det kan hertil konkluderes, at det er lavfrekvent støj i sommerhusområder, der er dimensionsgivende i forhold til ekstern støj.</p> <p>Der er flere steder, hvor støjbidraget fra de eksisterende møller vurderes at overskride støjgrænserne for lavfrekvent støj. Det betyder, at der ikke er plads til mere støj fra nye møller. Da støjbidraget fra Plan for Program Energiø Bornholm giver et ikke ubetydende støjbidrag skal dette medregnes og ENS bedes derfor bekræfte, at planen ikke kan gennemføres før der er nedlagt nogle eksisterende møller, således at støjgrænserne kan overholdes?</p>

	<p>Med udgangspunkt i ovenstående ville det have været mere hensigtsmæssigt at have anvendt en højere kildestyrke for 15 MW møllerne. Der er anvendt data fra en leverandør uden at tillægge en usikkerhed på f.eks. 2-3 dB, som ville have gjort miljøvurderingen mere robust.</p>
7.3.2	<p>I afsnit 7.2.3 er følgende angivet: "<i>De to alternativer i planen på hhv. 3,2 GW og 3,8 GW kan realiseres med forskellige mølletyper og dermed også med forskellige mølleantal. 3,8 GW alternativet har flere møller inden for de samme områder som bare er placeret tættere. Derfor vil de to alternativer resultere i den samme påvirkning af sejladsforholdene, da påvirkningen relaterer sig til det område hvor der kan stå møller og ikke hvor tæt møllerne står.</i>"</p> <p>Dette stemmer ikke overens med beskrivelser i den tekniske rapport. Her står beskrevet, at "<i>Antallet af vindmøller har en indflydelse på påvirkningen af skibstrafikken. Placeres flere vindmøller, så vil hver af disse kunne give anledning til forstyrrelser. Flere vindmøller i samme område vil medvirke til at de vil stå tættere, blokere udsyn og lede til en øget risiko for skibskollisioner. I risikoanalysen antages konservativt det største antal vindmøller, og der vurderes således på scenarierne med 15 MW-vindmøller hhv. med og uden "overplanting"</i>".</p> <p>I forlængelse heraf, skal det forstås således, at påvirkningen på sejlads forventes at være mindre, hvis scenariet med større møller blev valgt i det endelige projekt?</p>
7.4.3	<p>Umiddelbart er afsnittet om "Afmærkning af vindmøller" ikke retvisende, da der bl.a. nævnes højintensivt nattelys. Derudover gælder reglen om, at havvindmølleparker kun skal perimeter-afmærkes, hvis afstanden mellem perimeter møller er 900 m eller under. Hvis afstanden overstiger 900 m, skal alle møller opfattes som enkeltstående vindmøller i forhold til afmærkning, medmindre der søges om alternative foranstaltninger hos Trafikstyrelsen.</p> <p>Møllerne er dog i forhold til visibilitetsanalysen afmærket efter bestemmelserne (afmærket som enkeltstående møller).</p> <p>Ydermere er det ikke nævnt, at BL 3-11 også beskriver, at "den uafmærkede del af vindmøllen (det vil sige vindmøllevingerne) ikke må overstige toppunktsafmærkningen med mere end 120 m. For scenariet med møller på 27 MW er denne afstand 150 m, hvis det antages, at nacellen bærer toppunktsafmærkningen. Har Energistyrelsen været i dialog med Trafikstyrelsen i forhold til denne type afvigelse fra BL 3-11 i forhold til mulig realisering af planen?</p>
8.1	<p>I Natura 2000 konsekvensvurderingen er det beskrevet, at en skadevirkning på marsvin, som er på udpegningsgrundlaget for både det danske N2000 252 og det tyske DE1251301, kan undgås, hvis der ikke nedrammes pæle tættere end 5-7 km fra Natura 2000-områderne (i november-april).</p> <p>Den formulering kan resultere i en unødvendig bufferzone (baseret på en undervandsstøjmodellering, der ikke er projektspecifik) og det anbefales at den ændres til følgende: <i>"Der må ikke forekomme undervandsstøjniveauer over adfærdstærsklen for marsvin ind i Natura 2000-områderne i perioden november t.o.m. april"</i></p>
8.1.1	<p>Det fremgår af afsnittet, at der er foretaget en væsentligheds- og konsekvensvurderingen på baggrund af eksisterende oplysninger samt anden videnskabelig litteratur. Dog med udgangspunkt i gældende praksis og krav om konkrete undersøgelser på påvirkninger på bilag IV-arter (særligt flagermus) i umiddelbar nærhed af et planområde, kan der stilles spørgsmålstejn ved om det er tilstrækkeligt.</p>

<p>8.1.2</p>	<p>Det fremgår under <i>Kollisionsrisiko</i>, at flagermus ikke behandles i væsentlighedsvurderingen, da det vurderes, at der ikke er yngleområder i nærheden af planområdet, og det umiddelbart vurderes usandsynligt at flagermus på udpegningsgrundlaget på de gennemgåede områder ikke migrerer gennem planområderne.</p> <p>Det er dog uklart hvorfor kun områder på Bornholm gennemgås og ikke yderligere områder i Danmark, Sverige og Tyskland, hvor bestandene kunne migrere igennem området, da netop migration af flagermus nævnes i VVM-redegørelse Del 2: Det marine miljø for Bornholm Havmøllepark udgivet i april 2015.</p> <p>Fortrængningsafstande for fugle virker heller ikke at være opdateret med den nyeste viden (kilde fra 2011). Som eksempel er fortrængningsafstande for lommer i nyere studier angivet til at være noget større med mere end 10 km (se f.eks. Garthe et al., 2023).</p>
<p>8.1.3</p>	<p>Det fremgår, at der ikke er foretaget vurdering af påvirkning på yngleområder for fugle på udpegningsgrundlaget, da selve planområdet ikke fysisk overlapper med disse områder. Det fremgår dog ikke, om der er foretaget en vurdering af, om planområdet kan have en påvirkning på den bestand af fugle på udpegningsgrundlaget i yngleområderne i forbindelse med fuglenes træk til og fra yngleområdet, eller i forbindelse med fødesøgning.</p> <p>Med udgangspunkt af grænseafsaftalen hvor det fremgår at <i>"væsentlig påvirkning af Natura 2000 områder i og i nærheden af planområdet"</i> & <i>"størst muligt omfang inddrage forventede kumulative virkninger med andre havvindmølleparker eller øvrige projekter i Østersøen i forhold til forventet overlap eller succession i anlægsfaserne"</i>, er det uklart hvorfor en sådan vurdering ikke er foretaget.</p>
<p>8.1.4.1</p>	<p>I rapporten "Assessment of areas for development of offshore wind farms on Rønne Bank in relation to birds" vurderes det, at der er en risiko for at den kumulative effekt for alle planlagte havvindmølleparker i området, kan resultere i den norsk-svenske bestand ikke kan opretholdes.</p> <p>Med udgangspunkt i det er uklart hvad der menes med sætningen <i>"Det vurderes dog, at der ikke taget tilstrækkeligt hensyn til nyere viden om traners adfærd omkring havvindmøller og antagelsen må betegnes som meget usikkert"</i> og rationalet for ikke at anvende nyeste viden.</p> <p>Det er ydermere uklart hvordan kumulative påvirkninger kan afvises (Tabel 8-10), da det ikke er beskrevet i afsnittet.</p>
<p>8.2</p>	<p>Den seneste flytælling af Bælthavspopulationen af marsvin, viser at populationen er i tilbagegang. Det er uklart hvorfor det ikke medtaget i baseline beskrivelserne.</p> <p>Der er ikke foretaget en vurdering af beskyttelsen af flagermus, i forhold til beskyttelsen af bestande og individer. Der henvises til at flagermus ikke har yngle- og rastesteder på havet (hvilket er rigtigt), men der mangler en generel vurdering af flagermus (også på træk, da arterne også er beskyttet på vandring) jf. svar til afsnit 8.1.2. Denne mangel vil medføre hjemvisning i klagenævnene lige meget hvad der måtte klages over, da klagenævnene har pligt til selv at tage habitatdirektivet op ved i en klagesag.</p> <p>Det beskrives i fodnote 7: <i>Der indsamles data om flagermus i forbindelse med forundersøgelserne for Energiø Bornholm. I forbindelse med miljøkonsekvensrapporterne for de konkrete projekter vil disse data indgå i en vurdering af, om de konkrete projekter kan medføre en potentiel påvirkning af den økologiske funktionalitet for trækkende flagermus (individbeskyttelsen). Hvis det i forbindelse med</i></p>

	<p><i>miljøkonsekvensvurderingerne vurderes, at opstilling af havvindmøller i planområdet kan medføre en påvirkning af den økologiske funktionalitet for flagermus, vil konkrete afværgeforanstaltninger blive vurderet. Herunder om der kan være behov for at standse møllerne, når årstid og vejrforhold er optimale for trækkende flagermus eller at sikre, at møllerne opstartes ved en højere vindhastighed (øge cut-in hastigheden), hvor en mindre del af flagermusene forventes at være aktive.</i></p> <p>Det fremgår ikke hvilket grundlag dette er baseret på – altså at individbeskyttelsen først kan vurderes, når der er tale om et projekt. Hvis dette er korrekt, bør der som minimum beskrives hvilket lovgrundlag, dette er baseret på.</p>
8.2.9	<p>Der tages udgangspunkt i, at anvendelse af boblegardiner er standard, som ikke er at betragte som en afværgende foranstaltning, fordi det indgår i Energistyrelsen guidelines. Det uklart om dette er en korrekt tilgang, da det så vidt vides ikke er behandlet i klagenævnet.</p>
8.4	<p>Tilgangen til hvordan fortrængningen af lommer udregnes er umiddelbart ikke sammenhængende.</p> <p>For det første misforstås kilden, der bruges til fortrængningsafstande delvist, for det andet er det uvist hvordan den gennemsnitlige fortrængningsafstand på 54% ud til 10km fra vindmølleparken omregnes til en lineært aftagende fortrængning fra 94% i OWF+1km ud til 0% ved 10km. Det er ikke sådan resultaterne er i kilden.</p> <p>Derudover ser det ud til i beskrivelsen af metoden, at kun kumulative påvirkninger med de nærliggende tyske parker og ikke påvirkningerne fra fortrængning kun fra Energiø Bornholm vindmølleparkerne (se også figur 8-7) beregnes.</p> <p>Det er uvist hvorfor der afgrænses for gæs og svaner fordi de ikke er rødlistet som truet i Danmark. Det er nationale bestande og da der forekommer ret mange i området kan der stilles spørgsmålstejn ved om de burde behandles yderligere?</p> <p>Ift. traner lader det ikke til, at der ikke er benyttet opdaterede bestandsstørrelser for trane, hvilket gør vurderingerne lidt usikre, især ved sammenligning med trækvolumener.</p> <p>Slutteligt er der ikke medtaget nogen vindmølleprojekter øst for Bornholm, til trods for det må antages at have en kumulativ påvirkning ift. nogle af de opsatte parametre.</p>
8.5.1	<p>Der mangler henvisninger i baggrundsnotatet for bundflora og- fauna: <i>WSP (2022) Environmental Baseline Note for WP-E Benthic fauna and flora. Udarbejdet for Energinet</i>, hvor eksisterende kilder til viden gennemgås mere detaljeret.</p>
8.5.1.1	<p>Det er uklart hvorfor følgende påvirkninger ikke medtaget:</p> <p>Frigivelse af næringsstoffer og/eller miljøfarlige stoffer er potentielle kilder til påvirkning – eksisterende datagrundlag er begrænset.</p> <p>Elektromagnetiske felter og varme fra kabler er potentielle kilder til påvirkning, særligt hvis kabler ikke kan nedgraves.</p> <p>Fig. 8-11 og tekst herom henledes opmærksomhed på de nærtliggende beskyttede habitatområder H261 og H212, hvor udpegningsgrundlaget er sandbanke og stenrev. Begge områder kan potentielt blive påvirket af sedimentation og/eller arealinddragelse. Dette er ikke italesat i rapporten.</p> <p>Der findes områder med grus/groft sand udenfor det mørkegrønne område i fig. 8-11. Her forventes også forekomster af makroalger. Sedimentkort i fig. 9.1 er ikke opdateret med nyeste viden. Se GEUS's Marta kort:</p>

	<p>https://data.geus.dk/geusmap/?mapname=marta#baslay=baseMapDa&optlay=&extent=798924.2301821435,6077187.267024415,943726.0049793458,6149079.085683495&layers=havbundssediment</p> <p>Det bør også være opmærksomhed på, at en del af området med stenet substrat faktisk består af sedimentær klippe, som er en sjælden habitattype i dansk farvand. Det kan have betydning for vurderingen af påvirkninger forårsaget af kabellægningen.</p>
8.5.1.4	<p>Det angives i 0-alternativet, at havbundens dyreliv er påvirket af bundslæbende redskaber i planområdet, men udbredelsen af fiskeriet og virkningen på benthos er ikke dokumenteret i kapitlet, hvilken bør være en forudsætning, hvis dette forhold skal bruges som reference. Det fremgår af kapitel 6.3, at planområdet i meget forskellig grad udsættes for fiskeri med bundslæbende redskaber.</p>
8.5.1.5	<p>Der henledes opmærksomhed på at et kystnært område syd for Bornholm, grænsende op til habitatområdet H212, er beskrevet som Infralittoral sten og biogen rev (Habitattypen 1170 Rev jf. Habitatdirektivet) og foreslået som beskyttet område i publikationen: <i>Göke, C., Christensen, A., Tonetta, D., Petersen, I.K., Olsen, O., Dahl, K. og Sveegaard, S. 2019. Identifikation af mulige beskyttede havområder i Nordsøen, Skagerrak og Østersøen omkring Bornholm. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 78 s. - Videnskabelig rapport nr. 362. http://dce2.au.dk/pub/SR362.pdf</i></p> <p>Hverken H212 eller det foreslåede beskyttede område i Göke et al (2019) er beskrevet i SMV'en, men kan have betydning for projektet ift. kabellægning.</p>
8.5.2.1	<p>Påvirkninger fra anlægsstøj ved nedramning af fundamenter er ikke medtaget, til trods for at det kan være væsentligt for arter som torsk, sild og brisling, der alle er nøglearter i Østersøen og alle ifølge HELCOM har egnede eller vigtige gydeområder i eller umiddelbart omkring projektområderne (figur 8-13). Påvirkningen kan være særligt væsentlig for torsken, der er under stort pres i Østersøen.</p> <p>Påvirkning fra skibsstøj er heller ikke medtaget, til trods for det kan medføre midlertidige adfærd ændringer eller fortrængning fra lokale habitater.</p>
8.5.2.5	<p>Der kan stilles spørgsmål ved, om påvirkningen kan sættes til ubetydelig for torsken, da havvindmøller og kabeltracéer lokaliseres i nogle af de få, tilbageværende egnede gydeområder. En påvirkning med suspenderet sediment, der får æggene til at synke længere ned i vandsøjlen, kan være en reel udfordring for torskens æg, som netop trues af svigtende iltforhold i de dybder hvor æggene flyder rundt.</p> <p>For elektromagnetiske felter nævnes laks ikke og behandler kun ål meget sporadisk, om end begge er vigtige arter i Østersøen, som begge anvender geomagnetiske input til navigation i åbent hav og derfor kan påvirkes af elektromagnetiske felter. Der er dokumenteret en adfærdspåvirkning fra elektromagnetiske felter omkring elkabler på både ål og laks andre steder, især hvor kablerne ligger frit på bunden. Ål og laks tilbringer en del af deres livscyklus i ferskvand, men emnet og arterne er ikke berørt i delrapport 3. Påvirkningen kan ændres fra ubetydelig til lille, hvis det bliver nødvendigt at placere kablerne direkte på f.eks. klippebund nogle steder, primært på grund af mulig påvirkning på vandringen hos blankål.</p>
10.1.5	<p>Den lokale lagdeling er ikke belyst, mens der med opblanding og eventuel påvirkning af Østersøen refereres til rapporter med meget mindre vindmølleparker.</p> <p>Den samlede lævirkning er umiddelbart heller ikke tilstrækkeligt belyst, til trods for den potentielt kan give anledning til ændringer i kystmorfologien.</p>

11	<p>Helt overordnet mangler der redegørelse og behandling af alle relevante potentielle påvirkninger, og der mangler vurderinger af påvirkninger på hvert kvalitetselement, der indgår i økologisk tilstand og kemisk tilstand. For hvert kvalitetselement skal vurderingen belyse om der kan ske en forringelse af tilstanden, herunder også en midlertidig forringelse, samt om påvirkninger kan hindre målopfyldelse for kvalitetselementet.</p> <p>Det bemærkes hertil, at en plan ikke nødvendigvis kan danne grundlag for at vurdere alle påvirkninger i bund, men potentielle påvirkninger bør belyses og behandles i det omfang, der er muligt på planniveau.</p>
11.2	<p>Ved beskrivelse af økologisk tilstand, mangler der en beskrivelse af, at det også inkluderer kvalitetselementet Nationalt specifikke stoffer (ligeledes bør dette kvalitetselement også indgå under vurderinger).</p> <p><i>”Vurdering af påvirkninger på kvalitetselementerne benthiske invertebrater og rodfæstede planter er i henhold til vandrammedirektivets bestemmelser blevet vurderet i afsnit 8.5.1 Bundflora og fauna.”</i></p> <p>Der fremgår af afsnit 8.5.1 vurderinger, men de er ikke foretaget i henhold til vandplanlægningens bestemmelser.</p>
11.5	<p>Redegørelse af stoffer i sedimentet i planområdet beror udelukkende på henvisninger til Baltic Pipe. Det er derfor uklart, hvilke stoffer, der indgår i vurderingen og hvilke grænseværdier der er benyttet til at sige noget om forureningsgraden.</p> <p>Som minimum bør de sammenstilles med miljøkvalitetskrav for sediment (BEK 796 af 2023), og evt. også med aktionsniveauer og OSPARS tærskelværdier. Det fremgår ikke hvor og hvornår sedimentprøver ifm. Baltic Pipe er udtaget. Det anbefales, at man som minimum også inddrager nyeste NOVANA overvågning af MFS i sediment (miljødata.dk), hvor der ligger nyere data fra de kystnære farvande ved Sjælland og Bornholm.</p> <p>Det fremgår at <i>”Søkabler og fundamenter er lavet af materialer, der ikke opløses i vand”</i>. Her skal der henledes til, at vindmøllekomponenter og evt. fundament (afhængig af type) vil være overfladebehandlet med maling (coating), der beskytter konstruktionerne mod slid. Dertil vil fundamenter under vand typisk beskyttes mod korrosion med beskyttelse, der potentielt kan afgive særligt metaller til vandmiljøet. Dette emne bør både beskrives og vurderes under drift i det omfang planens niveau muliggør.</p> <p><u>Vurderinger generelt ift. vandplanlægning:</u></p> <p>Påvirkninger bør vurderes særskilt ift. de gældende kvalitetselementer.</p> <p>Vurderinger skal forholde sig til om en påvirkning kan medføre forringelse af tilstand OG forhindre målopfyldelse <u>hver gang</u>. I SMVen er der flere steder, hvor påvirkninger kun er vurderet ift. om de forringer eller om de forhindrer målopfyldelse.</p> <p>Ved vurdering af, om der kan være påvirkning af den kemiske tilstand, bør man forholde sig til om påvirkningen kan give anledning til overskridelse af miljøkvalitetskrav i de tre matricer (sediment, vand og biota).</p> <p>Vurderingen af kvælstof, hvor betydningen af en påvirkning alene vurderes at være begrænset på baggrund af andre og større udefrakommende påvirkningers størrelse, der ikke er en del af planen, holder. Det anbefales at inddrage forhold som sedimentkoncentrationer, biotilgængelighed, fortynding og varighed til at understøtte argumentationen.</p> <p>Midlertidige forringelser: Der må jf. dom C-525/20 af 5. maj 2022 heller ikke ske midlertidige forringelser. C-525/20 af 5. maj 2022 (Association France Nature Environnement). EU-domstolen fastslog i</p>

	denne dom, bl.a. under henvisning til Weser-dommen, at selv kortvarige midlertidige forringelser er i strid med vandrammedirektivets artikel 4. Dette bør fremgå af vurderingerne.
11.5.1.2	<p>Det fremgår at <i>"Det er i dag meget vanskeligt at afgøre om frigivelse af en lille mængde næringsstoffer, set i forhold til den totale belastning til Østersøens vandområder, kan medføre en forringelse af vandkvalitet som er af et sådant omfang, at det medfører at kvalitetselementet klorofyl springer en tilstandsklasse ned. Det kan være afgørende for miljøvurderingen og for de tilladelser som et eventuelt kommende projekt skal indhente hvorvidt, en lille yderligere på virkning kan medføre en forringelse af et målsat vandområde."</i></p> <p>Umiddelbart medfører ovenstående formulering, at man betvivler den tidligere udførte vurdering ift. påvirkning fra kvælstof, og det lyder som om man ikke kan afvise, at der vil være en yderligere forringelse af tilstanden eller hindring af målopfyldelse.</p> <p>RWE er ikke enige i vurderingen under manglende viden og usikkerheder, idet man ud fra oplysninger i SMV'en mener at frigivelse af kvælstof fra sedimentet ikke vil medføre risiko for forringelse af tilstanden eller hindre målopfyldelse i kystvandsområderne. RWE vil derfor opfordre til, at der bør tilvejebringes mere konkret viden om kvælstofindholdet i sediment og holde det op imod viden om biotilgængelighed, spredning, varighed og fortynding i vandområderne.</p>
12.2	<p>Tyske og polske VMS-data er ikke knyttet til redskabstyper. Redskabstype for internationalt fiskeri baseres derfor på 'logbook' data og VMS-data viser derfor et overordnet billede af fiskeri i området.</p> <p>Påvirkningen af svenske erhvervsfiskere vurderes som ubetydelig. Dog viser VMS-data et ikke ubetydeligt antal af VMS-punkter med et gennemsnit på op til 20,1-50 pr. år i flere dele af den svenske kabelkorridor.</p>
12.4	For afværgeforanstaltninger for marsvin henvises der til tidligere svar om samme
12.5	For flagermus henvises der til tidligere svar om samme.
13.2	For flagermus henvises der til tidligere svar om samme.
13.3	Ift. til det beskrevne vedr. vurderingsmetoder af fugle, sættes det ikke i forbindelse med de konkrete vurderinger i rapporten. Det er derfor uklart om konklusionen er, at rapportens vurderinger er gode nok.
13.4	<p>Der vil forekomme en påvirkning på fisk samt fiskeæg og -larver fra anlægsstøj, såfremt der nedrammes monopæle. Emnet er ikke belyst i rapporten, til trods for det må forventes at nedramning af monopæle kan påføres permanent skade på fiskeæg i op til flere hundrede meters afstand.</p> <p>Påvirkning fra skibsstøj er heller ikke inkluderet i rapporten, skønt der kan opstå adfærsændringer eller midlertidig fortrængning fra lokalområder som følge af støj fra anlægsfartøjer.</p> <p>Formuleringen <i>"Generelt anerkendes det, at få søkabler fra havvindmøller ikke har en signifikant effekt på fiskebestandene (Copping et al., 2021)"</i> gentages. Det vurderes, at her er tale om en fejlformulering, da der, til trods for et relativt sparsomt vidensgrundlag, ikke er indikationer på at fiskebestande i bred forstand påvirkes af elektromagnetiske felter fra elkabler. Påvirkningen er primært på</p>

	<p>særlige arter der anvender geo- eller elektromagnetiske input til navigation og fouragering, og påvirkningen kan primært finde sted såfremt kablerne ikke tildækkes over eksempelvis klippegrund.</p> <p>Rapporten indeholder heller ikke modellering af sedimentspredning, og belyser således ikke, hvorvidt suspension af sediment kan få en negativ betydning for overlevelsen hos især torskeæg i området, såfremt det suspenderede sediment klæber til æggene og reducerer deres opdrift (for torskeæg i Østersøen er det afgørende, at æggene flyder i den korrekte dybde).</p> <p>Rapporten overfører vurderinger og erfaringer fra projekter andre steder, men tager ikke højde for, at problematikken med opdrift hos fiskeæg er relativt unik for lige præcis området omkring Bornholm, samt at der i projektet skal anlægges møller og nedspules kabler gennem nogle af torskens tilbageværende gydeområder, så selv en lokal påvirkning kan medvirke til en ikke-uvæsentlig indvirkning når torskebestanden er sårbar som nu.</p>
13.5	<p><i>"For vandområder, hvor tilstanden for enkelte kvalitetselementer er ukendt, må det forventes, at der i forbindelse med et fremtidigt projekt vil blive stillet krav om, at tilstanden skal undersøges i forbindelse med en miljøkonsekvensvurdering."</i> Der er ikke er ukendt tilstand i de berørte kystvandområder, og denne tekst er derfor en smule misvisende, hvis der refereres til kystvandområderne.</p> <p>Dette er også kommenteret under afsnit 8: <i>"Det er i dag meget vanskeligt at afgøre om frigivelse af en lille mængde næringsstoffer, set i forhold til den totale belastning til Østersøens vandområder, kan medføre en forringelse af vandkvalitet som er af et sådant omfang, at det medfører at kvalitetselementet klorofyl springer en tilstandsklasse ned. Det kan være afgørende for miljøvurderingen og for de tilladelser som et eventuelt kommende projekt skal indhente hvorvidt, en lille yderligere påvirkning kan medføre en forringelse af et målsat vandområde."</i></p> <p>Her kommer man til at betvivle den tidligere udførte vurdering ift. påvirkning fra kvælstof, og det lyder som om man ikke kan afvise, at der vil være en yderligere forringelse af tilstanden eller hindring af målopfyldelse.</p> <p>Når RWE ikke enige i vurderingen under manglende viden og usikkerheder, skyldes det, at ud fra oplysninger i SMV'en vil frigivelse af kvælstof fra sedimentet ikke medføre risiko for forringelse af tilstanden eller hindre målopfyldelse i kystvandsområderne. Dog mener RWE, at der bør tilvejebringes mere konkret viden om kvælstofindholdet i sediment og holde det op imod viden om biotilgængelighed, spredning, varighed og fortynding i vandområderne.</p>
14.1.1	<p>Det fremgår at en evt. visuel afværgeforanstaltning kan være at <i>"opstillingsmønstret tilpasses til en mere organisk form uden hjørner og spidser"</i>. Skal det forstås således, at ENS påtænker at stille krav om dette?</p>
14.1.3	<p>I forhold til afværgeforanstaltninger for marsvin henvises der til tidligere svar.</p>

Delrapport 3: Land	
Afsnit	Kommentar
7	<p>Generel kommentar: Hvad er grundlaget for, at der ikke er lavet en vurdering af kumulative effekter på tværs af de forskellige lovgivninger, der gør sig gældende for terrestrisk natur.</p>

8.1	<p>Det anføres at der er grundvandssænkning ifm. anlægsarbejder, hvilket kan medføre en påvirkning af grundvandsmagasiner ifm. grundvandssænkning.</p> <p>I den forbindelse er der ikke vurderet på potentielle påvirkninger på grundvand fra styret underboring ift. kemisk tilstand. Dette anser RWE som en væsentlig mangel.</p> <p>Der er heller ikke vurderet på potentielle påvirkninger på grundvand fra højspændingsanlæggene, hvilket også burde være gjort.</p>
7.1	<p>Som for vandkvalitet i miljørapport for havet, mangler der helt overordnet redegørelse og behandling af alle relevante potentielle påvirkninger, såvel som vurderinger af påvirkninger på hvert kvalitetselement, der indgår i økologisk tilstand og kemisk tilstand. For hvert kvalitetselement skal vurderingen belyse, om der kan ske en forringelse af tilstanden, herunder også en midlertidig forringelse, samt om påvirkninger kan hindre målopfyldelse for kvalitetselementet.</p> <p>Det bemærkes hertil, at en plan ikke nødvendigvis kan danne grundlag for at vurdere alle påvirkninger i bund, men potentielle påvirkninger bør belyses og behandles i det omfang, der er muligt på planniveau.</p>
8.2.2	<p>Det fremgår at <i>"Datagrundlaget for at vurdere påvirkninger af overfladevand er godt. Der er kun enkelte vandløbsstrækninger, som i dag har ukendt tilstand."</i> Dette stemmer ikke overens med tilstandsvurderinger for hvert kvalitetselement i vandløb på MiljøGIS for VP3. Mange vandløb har i dag ukendt tilstand.</p>
8.2.3	<p>For vandløb på Bornholm fremgår kun tilstandsvurdering for økologisk tilstand, og mangler derfor information om den kemiske tilstand. Af Vandplandata fremgår at planområdet dækker 5 målsatte vandløb, men kun tre er kortlagte i SMV'en. Vandløb bør skrives med ID numre, så det fremgår tydeligt, hvilke der refereres til.</p> <p>For vandløb på Sjælland mangler også kemisk tilstandsvurdering. Ligeledes bør nedstrøms vandløb også kortlægges og beskrives, da der heller ikke må ske en forringelse eller forhindring her.</p> <p>Slutteligt vil målsatte vandløb med udløb i umiddelbar nærhed til planområdet til havs, potentielt kunne påvirkes af forøgede sedimentkoncentrationer i vandfasen (migrerende fisk) fra anlægsarbejder i havbunden, hvorfor nærtliggende vandløb også burde indgå i kortlægningen</p>
8.2.5	<p>Det er uklart hvilke kvalitetselementer og hvilken tilstand (økologisk og kemisk), der vurderes på i teksten. Hertil mangler der en vurdering på MFS og kemisk tilstand i vandløb i tilfælde af blow-outs fra styret underboring.</p>
10.4.3.7	<p>Det fremgår at Planområdet for landkabler på Sjælland er arealsammenfaldende med et arealudlæg til Ring 5 i Fingerplan 2019. De rekreative interesser inden for dette område er i dag allerede stærkt påvirket af Køge Bugt Motorvejen, men områdets rekreative kvalitet forventes helt eller delvist at gå tabt. Dermed vurderes den samlede kumulative påvirkningsgrad at være høj og indvirkningen på de rekreative interesser er derfor væsentlig.</p> <p>Det er uklart hvorfor det ikke har resulteret til afværgeforanstaltninger.</p>

Natura 2000 rapport	
Afsnit	Kommentar

2.2.1	Det fremgår af afsnittet, at Natura 2000-planerne ikke er endelige. Dette er ikke korrekt. De blev endelige i juni 2023, hvorfor vurderingerne burde været foretaget i henhold til de gældende planer.
2.2.2	Grundlaget for at konkludere, at det ikke er muligt at gennemføre kumulative vurderinger af projekter for havvindmølleparker i tidlig planlægningsfase, er ikke klart.
4.1.3	<p>Det er umiddelbart ikke helt klart, hvorvidt vurderingen af påvirkninger fra næringsstoffer og miljøfremmede stoffer som følge af sedimentspild er tilstrækkelig. Vurderingerne af påvirkninger af vandmiljøet er tæt forbundet med vurderingerne af vandområdeplanerne.</p> <p>Som det fremgår under kapitel 11 om vandkvalitet i miljørapportens del 2, så mangler der redegørelse og behandling af alle relevante potentielle påvirkninger, og der mangler vurderinger af påvirkninger på hvert kvalitetselement, der indgår i økologisk tilstand og kemisk tilstand. Hvis vurderingen af vandområdeplanerne ikke er tilstrækkelig, vil vurderingerne af forhold vedr. næringsstofpåvirkning m.m. i forbindelse med Natura 2000-områder med stor sandsynlighed heller ikke være tilstrækkelig.</p>
4.1.7	Som tidligere nævnt, så anses vurderingerne af flagermus som ikke at være tilstrækkelige. Det samme gør sig også gældende for vurderingen af påvirkninger af kollisionsrisiko og flagermus, da der mangler nærmere redegørelse og argumentation for, at der ikke findes flagermus i planområdet
4.1.9	Der henvises til tidligere kommentar om at boblegardiner ikke anses som en afværgeforanstaltning. Det er ligeledes uklart, hvorfor fisk er nævnt, når der ikke er fisk på udpegningsgrundlaget for de marine Natura 2000-områder.
5 & 5.1	Der henvises i afsnit 5 til, at trækkende flagermus behandles i afsnit 5.1, men flagermus er ikke nævnt i afsnit 5.1.
6	Det burde fremgå hvilke områder, de enkelte arter er på udpegningsgrundlaget for. Hvorfor beskrives arter og fugle, men ikke habitatnaturtyper?
7	I forhold til fuglene henvises til kommentarer i miljørapporten, delrapport 2.
7.1.2	Som tidligere nævnt, findes argumentationen for at der ikke er medtaget flagermus i vurderingen, som mangelfuld. Set i lyset af afgørelsen om Aflandshage Havvindmøllepark er dette en potentiel stor risiko for projektet og bør derfor afdækkes behørigt.
8	For kommentarer til vurderinger af havpattedyr og fugle henvises til miljørapportens delrapport 2.
9	Vurderingerne i forhold til bevaringsmålsætningerne virker flere steder mangelfuld. Det bør vurderes konkret for de enkelte arter og naturtyper, om målsætningerne påvirkes – ikke bare at de ikke gør det.

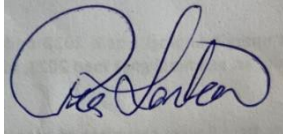
Visibilitetsanalyse	
Afsnit	Kommentar
6	<p>I metodeafsnittet er skrevet følgende:</p> <p>”Where the wind turbines will be visible, they are rendered with a light/grey colour and only the visible parts are shown in the visualisation.”</p>

	<p>Det virker uhensigtsmæssigt, at vindmøllerne gennemgående er visualiseret med en grå farve (med undtagelse af standpunkt 6), da en hvid farve vil være klart mere synlig på flere af standpunkterne i visualiseringsbilaget.</p> <p>Ydermere er fundamenter for vindmøllerne vist, til trods for at disse er vist på figuren på side 6 i visualiseringsbilaget. Nederste del af mølletårnene er vist i samme farve som resten af vindmøllen, så disse fremstår mindre synlige, end hvis de var vist med en mere korrekt gul signalfarve.</p> <p>For standpunkt 5 er vindmøllerne tydeligt lysere end eksisterende vindmøller i billederne, dette er med til at gøre dem mindre synlige.</p> <p>For standpunkt 6 er vindmøllerne vist som grå999999 elementer på en grå baggrund, her ville det være hensigtsmæssigt at vise vindmøllerne med en lys farve. Der er en chance for at vindmøllerne er oplyst af solen, mens baggrunden fremstår som grå.</p> <p>På flere af visualiseringerne (standpunkt 4, 5 og 6) er horisonten svær at afkode, her kunne en tydeliggørelse af horisonten være med til at gøre vindmøllernes placering tydeligere. Fotos burde være taget på en dag med bedre sigtbarhed, eller fotos kunne være efterbehandlet til bedre at kunne afkode horisonten.</p> <p>Horisonten er forvrænget på flere af visualiseringerne, tydeligst ses det på standpunkt 1 og standpunkt 4. På højre del af panoramaet for standpunkt 1 ses tydeligt, at de to første master fra venstre ikke bibeholder de lodrette linjer i billedet, men "vælder" ind imod hinanden. Imellem de master ses et "knæk" i horisonten. Dette tyder på, at flere af visualiseringerne er sammensat af flere fotos, som igen kan betyde større risiko for fejl i visualiseringerne.</p> <p>Der er i metodeafsnittet skrevet følgende: "The example visualisations are deliberately rendered, so the wind turbines appear more visible than to show the "worst case". The wind turbines' rotors are turned to face the viewer to take up as much space as possible, and single rotors deviate from this to add a depth effect to the visualisations."</p> <p>På standpunkt 1 i højre side af panoramaet er vindmøllerne roteret væk fra kameraet.</p> <p>Nattevisualiseringerne er dagsbilleder lavet om til nattebilleder. Der mangler lys fra eksisterende elementer (havnen), og generelt fremstår billederne som sommer-natte billeder med lysere baggrund end tilfældet vil være i månederne udenfor sommeren og specielt vinterhalvåret.</p>
6.3	<p>Det fremgår at <i>"Provisions for light markings of offshore wind turbines due to aviation safety are set by the Danish Transport Authority (Danish Transport Authority, 2014). The existing provision are applicable for turbines where the maximum tip height of wing position (total height) does not exceed the position of light marking on top of the nacelle with more than 120 m, and a revision of the provisions to better suit turbines where this maximum distance of 120 m is exceeded is therefore expected before 2030."</i></p> <p>Er dette en forventning som bygger på en dialog med Trafikstyrelsen?</p>

Skulle ovenstående give anledning til spørgsmål, står RWE selvfølgerlig til rådighed for en evt. uddybning og dialog om de angivne kommentarer.

30.11.2023

Mvh

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Pia Lanke', on a light-colored background.

Navn: Pia Lanke
Titel: Senior Advisor & Deputy Director for
Offshore Wind Farm

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Thomas Hwan Jensen', on a light-colored background.

Navn: Thomas Hwan Jensen
Titel: Head of Regulatory Affairs
Denmark & Hydrogen Nordics Thor

Hørings svar 34

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Hørings svar fra borger i Rønne vedrørende "Offentlig høring af Energistyrelsens "Plan For Energiø Bornholm med tilhørende miljørapport" Journalnummer 2023 – 2126

1) Transformerstations fejlplacering på Bornholm

Tysk havmølle-el føres i søkabler små 100 km til de tyske fastland udenom øen Rügen, og tyskerne forsætter her i efteråret 2023 med at placere en tysk transformestation på pæle i havvindparken Baltic Eagle, SV for Bornholm.

Bornholmsk møllefelt er kun 3 km længere væk fra det samme el-net på den samme tyske kyst ved Lubmin udenfor Greifswald, som alligevel skal modtage halvdelen af den bornholmske elproduktion.

Møn er også kun 105 km væk og den anden halvdel af den bornholmske elproduktion skal den vej til Sjælland osv. aslligevel.

Så hvorfor skal bornholmsk havvind-el omvejen frem og tilbage over en transformestation på Bornholm ?

2) Missel- og sabotagemål Bornholm

Berlingskes forside 27. november 2023 afdækker regeringens undersøgelse pt. af risiciene for et angreb på bl.a. en Energiø Bornholm og citerer orlogskaptejn og militæranalytiker Jens Wenzel Kridstoffersen for " ... Lige så snart du centraliserer, gør du dig også sårbar. De her øer er udtænkt i en periode af fred".

Skal Bornholm og bornholmerne risikerer missilangreb osv.

Derudover er søkabler i den dybe Østersø ved Bornholm svære at forsvare.

3) Havvindmøllers afstand fra kysten

Havvindmøller er OK - hvis de placeres mindst 40 km fra kysten som i Tyskland og jf. Folketingets formand Søren Gade i TV2. Se enigt indslag med Folketingetsformand ved at søge på [Søren Gade: Havvindmøller skal ikke kunne ses fra kysten | TV MIDTVEST](#)

“Plan For Energiø Bornholm med tilhørende miljørapport” skal derfor ændres fra 15 km til 40 km afstand fra kysten.

4) Skønmaledede visualisering af slørede havmøller uden IALA farver/lys 24/7.

Bornholmerne er udsat fra fake propaganda med visualiseringer af havvindmøller og transformatorstation.

Et eksempel viste Energistyrelsen på et borgermøde i Rønne 25. oktober 2023, hvor de gule og røde farver på havvindmøllerne 15 km fra kysten var udeladt, og møllerne gjort mindre tydelige i visualiseringen, mens fokus på det smukke kystlandskab er fremhævet med stærke grønne farver

Bornholmerne involverer sig derfor ikke endnu - og i øvrigt ikke ligesom andre danskere - i anlæggene, før de står færdige. Balladen bryder løs, men for sent.

To repræsentanter fra Rambøll indrømmede her brug af photoshop og fortalte ved en stand på GSH, at de havde udeladt de gule farver på mølletårnene.

[REDACTED] for at alverdens søfolk ikke skal risikere haverier og forårsage miljøkatastrofer pga. alle mulige forskellige danske og andre landes nationale regler.

Fakta er, at slår man op i IALA's Recommendation O-139 om The Marking of Man-made Offshore Structures, så står der øverst side 12 om Offshore Windfarms Structures godt nok på udenlandsk, at "... The structures should be painted yellow all around from the level of HAT up to 15 metres".

Altså et 15 m højt gult reflekterende eller lignende bånd på alle vindmøller til søs i vores del af verden. Det er blandt andet disse 15 m stærkt gule bånd - høje som et 5 etagers hus - der mangler på alle visualiseringerne af de flere 100 havmøller rundt om Bornholm, som er gjort blege i Photoshop af Energistyrelsens konsulenter fra Rambøll.

Havvindmøllevisualiseringerne på borgermødet viser udviskede møller uden farver eller lysblink 24/7 - ikke klart og tydeligt, som de ses live.

5) Skønmaledede visualiseringer af pt. tør grøft Risebæk som Gudenåen.

En anden fake visualisering blev vist af Energinet og Arkitema på et andet borgermøde i Nexø den 20. marts 2023 af transformerstationen til 3 millioner husstande ved Sose med kun unge glade mennesker en sommerdag ved Risebæk, som var bækken en mindre flod fuld af vand.

Arkitemas skønmaleri af Risebæk på Energinets borgermøde 20. marts 2023 i Nexø [præsentation-2032023.pdf \(energinet.dk\)](#)

Fakta er, at Risebæk løber i en smal grøft udtørret om sommeren.

6) Grøn æstetik – En bæredygtig balancegang i en retsstat

En minister træt af at man skal igennem diverse natur- og miljøstyrelser for at industrialisere Danmarks natur og landskaber.

Ministeren taler om at bruge nødret for at tvinge store havvindmøllerprojekter osv. igennem udenom de normale miljøregulativer. Det sker ikke i en retsstat.

Godt Danmarks Naturfredningsforening og flere andre er ved at vågne lidt op.

Endelig begynder der at være lidt fokus på naturværdier fremfor det lobbyistdrevne, hysteriske ræs for at opstille ineffektiv vedvarende energi fuldstændig blindt i Danmark.

7) Andre muligheder fra Folketingets ATOMKRAFTHØRING

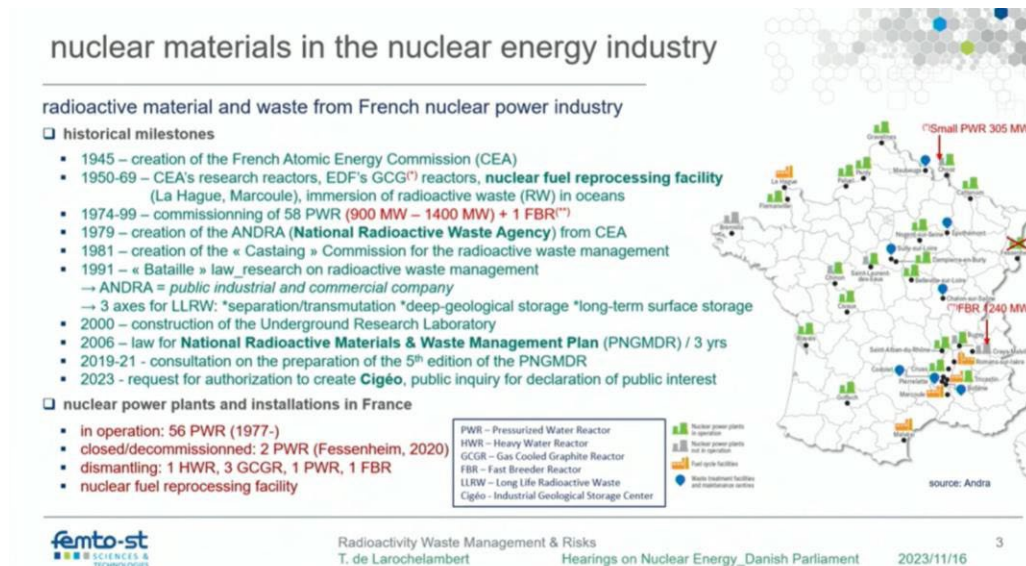
Til Energi-, Klima- og Forsyningsudvalgets høring 16. november 2023 kom partiledere, mf'ere, investorer og indkaldte eksperter fra Frankrig, Tyskland,

Sverige og EU, efter at bl.a. bestyrelsesformanden i Novo Fonden – EU's mest værdifulde virksomhed – har anbefalet atomkraft i Danmark.

Derudover viser Epinion fra september 2023 af 1.056 repræsentativt udvalgte danskere, at 55 pct. bakker op om at undersøge atomkraft i Danmark, mens 26 pct. siger nej og 19 pct. svarer ved ikke.

12 andre EU-lande i snit får halvdelen af deres el fra atomkraft.

Frankrig byggede for 50 år siden på få år sit første atomkraftværk, har 12 af sine 56 atomkraftreaktorer enbart rundt om Paris, er førende i EU, vil nu udvide med flere nye 3. generations reaktorer og franskmændene har styr på affaldet.

På Folketingets hjemmeside kan man nu finde flere af eksperternes præsentationer ved Energi-, Klima- og Forsyningsudvalgets høring. De kan ses på www.ft.dk/aktuelt/webtv/video/20231/kef/tv.9054.aspx?as=1

En investor fortalte mig under høringen, at 5 virksomheder i verden pt. er langt fremme med udviklingen af 4. generations små atomkraftværker i 40 fod containere, og at 2 af disse er danske - lidt tid endnu. For de 2 danske virksomheder skal nu testkøre de første små atomkraftværker, men det må de ikke i Danmark. De danske iværksættere er tvunget til at flytte deres virksomheder - med et større vækstpotentiale end Vestas – ud af Danmark til et andet EU-land, da Danmark som måske det eneste EU-land har en lov fra 1985, som forbyder atomkraft.

Sådan er der så meget, vi mennesker ikke forstår.

8) Ørstedslobbyisters halve vinde

Vindmøllelobbyister påstod under de seneste folkemøder på Bornholm, at atomkraft er vildt dyrt og langsomt at bygge – ja for dem der bygger helt ny atomteknologi i Finland, men nej for Frankrig, der har stordriftsfordele ved at

bygge mange atomkraftværker og kunne allerede for 50 år siden gøre det hurtigere og billigere.

Lyt derfor ikke for meget til Ørsted. Alt det Ørsted prækede på folkemøderne er gået galt. Ørsted har tabt 20 milliarder kroner alene i år.

Og i forrige weekend stoppede Ørsted og selvste de statsstøttede tyskere i følge Politiken endnu en utopi, Power-to-X, som også præsenteredes som et skønmaleri for bornholmerne.

9) Hva' så Danmark og det grønne klima?

[redacted] Frankrig er førende med 70% el fra atomkraft og nu udvider de med endnu flere nye atomkraftværker.

Så kære Danmark. Ring til eksperterne i Paris og kobl Danmark på den franske udvidelse af succesen - sikkert, rent og billigere - som oplyst af DTU og de fleste andre på den høring, jeg deltog i hos Folketingets Energi- og Klimaudvalg på Christiansborg torsdag.

Og vi undgår så fejlinvesteringen i havvind og transformere med en katastrofal ødelæggelse af Bornholms unikke natur og landskaber for evigt.

Endelig er det svært at afgive et fyldestgørende høringssvar, når embedsmændene 25. oktober fortalte, at alt kan ændres af både de, der senere byder ind på etableringen, og af politikerne.

Bliver vi hørt om sådanne væsentlige ændringer ifht. det foreliggende udkast.

Med venlig hilsen

[redacted]

Høringssvar 35

Fra: [REDACTED]
Sendt: 30. november 2023 20:15
Til: Høring energiøerne
Emne: Høringssvar angående planer om etablering af landanlæg ved Solhøj.

Høringssvar vedr. Energiø Bornholm - landanlæg på Sjælland

Angående planer om etablering af transformatorstation lige syd for jernbanen.

Hvis transformatorstationen skal placeres i området syd for jernbanen, vil jeg stærkt anbefale, at den bliver placeret så langt væk fra jernbanen mod syd som muligt. Dette skyldes følgende forhold:

- Lige nord for jernbanen ligger et boligområde med ca. 400 parcelhuse, som vil få udsyn til den høje bygning (transformatorstationen).
- Støjen fra transformatorstationen vil være mærkbar fra denne bygning.
- Boligområdet er i forvejen plaget af støj, dels fra jernbanen og dels fra Roskildevej og skal derfor ikke have yderligere støjkilder.

Venlig hilsen

[REDACTED]

Hørings svar 36

Energistyrelsen

Carsten Niebuhrs Gade 43

1577 København v

”Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med tilhørende Miljørapport”

Emner:

Placering

Kommune plan og fredning i Sose bugt.

Forurening ved etablering og drift

Forurening med okker mv. til Østersøen

Microplast forurening

Konsekvenser ved ændrede havstrømme

Vand

Visuelle forhold

Natur i dag

Dialog fortolkes åbenbart helt anderledes i Jylland end resten af DK jf. Energinet.

For godt 2 år siden var vi til orienteringsmøde arrangeret af Energinet– de kaldte det ”Borgermøde”. Der blev orienteret om plan på havet og på land. Der blev flere gange sagt at man ville tage hensyn til kystlandskabet, træer, beboere og naboer, dyr og planteliv.

Nu forligger Energinet endelig plan og de før nævnte hensyn er totalt ignoreret.

I et område på 107 ha i kystnærhedsområde, skal bygges 26 m høje, 50 meter bredde og op til 700 meter lange industribygninger.

Der er mange muligheder for at placere et sådant industrianlæg udenfor kystzonen og uden at genere så mange beboere som der gøres med oplægget fra Energinet. Efter det første møde med Energinet kom der mange konstruktive forslag til placering, som Energinet ikke har svaret på.

Nu afdøde miljøminister Svend Auken kæmpede en brav kamp at bevare vores kystlinje og for at forhindre at vores kysten ikke plastres til med byggeri. Så fra 1. januar 2000, kom der en fredning på de danske kyster. En meget restriktiv grænse på 300 og en anden grænse på 3000 meter fra kysten.

Vores lokale politikker har fulgt op på dette ved i kommuneplanen for området forhindrer skovrejsning, byggeri mv.

Nu er Svend Auken død og næste generation af embedsmænd og politikere er åbenbart ligeglad med kysten og specielt kysten på Sydbornholm.

Galaxy XCover 5

Områder hvor der planlægges at bygge ses her efter nogle byger i november. Det kræver grundvandssænkning hvis der skal bygges i området. Hvad med drikkevandsboring i området?

Østersøen er miljømæssigt hårdt belastet. Hvad sker der med havstrømmene når der skal bygges så mange møller på et lille areal?

Land byggeriet, på det pågældende område vil frigive enorme mængder okker, som vil skade havmiljøet.

Derudover er der forurening ved opførelse, kæmpe CO2 udledning fra brug af beton og stål samt enorme mængde brændstof til at flytte de store jordmængder mv. Støj og støv fra anlægsarbejdet.

Hvad med forurening med microplast fra møllevingerne?

Visuelle forhold

I dag har vi udsigt til havvindmøller som står 35 km væk. Den visualisering Energinet viser er næsten det samme billede som vi oplever i dag, selv om de nye møllerne står 15 kilometer væk!!! - Falsk skønmaleri. Der mangler på visualiseringen, de platforme der skal etableres mellem havvindmøllerne. Bevidst fejl?

I dag har vi et areal i området med landbrugsproduktion(juletræer). Om arealet er der 3 rækker levende hegn. Der er i området en biodiversitet som er fantastisk. I foråret og sommer er her fuldt med insekter, sommerfugle, lærker mv. Nu i efteråret har vi haft glæde af træk af gærdesmutter, fuglekonge, skovsnepper, rødkælk og i øjeblikket flagspætter. Det fantastisk at opleve for mig og mine børn. At tænke sig at det bare skal konverteres til beton og stål uden merværdi for os bornholmere er dybt tragisk.

Hvor er hensynet til miljøet, befolkningen, flora, fauna og landskab? "Ikke væsentlig" er standard udtryk i rapporten"

Energinet har kontaktet os nogle gange – et eksempel – "Vi kommer og borer nogle huller på jeres jord i næste uge" Vi lægger jernpladder ud for at undgå strukturskader" Jernpladerne bliver udlagt, men alligevel kører Energinet udenfor jernpladerene!! Jeg henvender mig til Energinet og de svarer "det er bare ærgerligt"!! Troværdighed med Energinet er lav eller ikke eksisterende.

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

den 30. november 2023.

Energistyrelsen
Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

Hørings svar til "Plan for Program Energiø Bornholm".

til det planlagte landanlæg på Bornholm har jeg med særlig interesse læst miljørapporten:

***"Miljøvurdering af udkast til Plan for Program Energi Bornholm,
Miljørapport del 3: Land".***

Jf. min gennemgang nedenfor fremgår det med al tydelighed, at en placering af landanlægget i den sydlige del af udpegningsområdet i rapporten frarådes. Ifølge rapporten bør landanlægget i stedet placeres i den nordlige del af udpegningsområdet.

Det er min vurdering, at Energistyrelsen i det videre arbejde skal iagttage de forhold som fremgår af miljørapporten og tilrette projektet ud fra de i rapporten påpegede forhold.

Jf. Rapportens pkt. 4. Mennesker og samfund

Af rapporten side 26 fremgår følgende formulering i afsnittet "Miljøvurdering":

"Inden for planområdet vil en kystnær og sydlig placering af et fremtidigt højspændingsanlæg derfor få en større og mere synlig visuel påvirkning end en nordlig placering inde i landet. I forbindelse med realiseringen af planen og udvælgelsen af den eksakte placering skal dette indtænkes."

Og videre på samme side:

"På grund af områdets terrænhældning vil stationens høje anlægsdele kunne ses over længere afstande hvis det betragtes fra de sydlige omkringliggende landskaber"

I den sammenfattede vurdering pkt. 4.1.7 fremgår på side 30:

"Påvirkningsgraden af de visuelle forhold på Bornholm vurderes som udgangspunkt at være høj, idet højspændingsanlægget vil udgøre et dominerende element i et landskab, som i dag primært er domineret af landbrugsdrift. Det vurderes at være muligt at finde en placering af højspændingsanlæg inden for planområdet på Bornholm uden, at påvirke væsentlige landskabselementer og dermed vurderes graden af den potentielle visuelle påvirkning at være moderat. Den visuelle indvirkning som følger af realiseringen af planen er derfor ikke væsentlig"

Det fremgår af ovenstående, at en placering i den sydlige del af planområdet frarådes og at en nordlig placering i stedet skal indtænkes, da den visuelle indvirkning alternativt vil være høj.

I det sydlige område ligger der i øvrigt en række ejendomme ud til Søndre Landevej som i den grad rammes såvel økonomisk som menneskeligt, hvis landanlægget placeres i den sydlige del. Dette vil ikke tilsvarende gøre sig gældende, hvis anlægget placeres nordligt.

Jf. Rapportens pkt. 5. Materielle goder

Af rapporten side 51 fremgår følgende formulering i afsnittet "Jordbundsforhold":

"Jordbundsforholdene på det sydlige Bornholm er domineret af moræneler, men med væsentligt indslag af ferskvandsdannelser som kan være tørv omkring Risebæk og Læså, samt områder præget af smeltevandssand og grus i den vestlige del af planområdet, som vist på Figur 5-1. Lavningerne omkring Risebæk er fremkommet ved dræning af en stor mose "Myrene" der lå her tidligere."

"Det fremgår da også af Kapitel 4.1, at der inden for planområdet er flere områder af geologisk bevarelsesværdi. Det er derfor vigtigt, at man til stadighed kan opleve, undersøge og formidle den geologiske historie, som landskabet er et resultat af (Miljøministeriet, n.d.-a). Det skal som udgangspunkt sikres, at værdifulde geologiske områder friholdes for byggeri og anlæg. Området på Bornholm har derfor en høj sårbarhed."

"Lavbundsarealer udgør et vigtigt potentiale for udvikling af områder med stor naturværdi. Det kan f.eks. være kunstigt afvandede eller drænedede arealer, der tidligere var strandenge, moser, lavvandede søer og fjorde. Formålet med udpegning af lavbundsarealer i kommuneplanen er både et fremtidigt potentiale for naturgenopretning, men også at lavtliggende arealer i særlig grad vil blive udsat for oversvømmelse som følge af klimaændringer. Alene af den grund kan det være hensigtsmæssigt at friholde lavbundsarealer for byggeri og anlæg. Lavbundsarealerne har derfor en høj sårbarhed."

"Planområde for højspændingsanlæg og landkabler på Bornholm omfatter lavbundsarealer omkring Risebæk."

"Lavbundsarealerne er rester af en smeltevandssø, som blev drænet første gang i 1930'erne og sidst i 1980'erne. I denne proces sænkede man drængrøfterne og derved opstod, der problemer med okkerudtrængning i Risebæk."

Det fremgår med al tydelighed, at etablering af et højspændingsanlæg i det sydlige område i udpegningsområdet frarådes.

Det sydlige område er et lavbundsareal med stor sårbarhed. Som det fremgår er lavbundsarealer ikke egnet til byggeri og anlæg, men bør i stedet indgå i et naturopretningsprojekt. Hele det sydlige område var tidligere et moseområde, hvor kvæg gik og afgræssede. Kun som følge af udgravning af grøfter og dræning er det gennem årene lykkedes, at inddrage området i konventionelt landbrug. Området er fortsat præget af, at grundvandet står højt og området er i vinterhalvåret mættet af vand eller oversvømmet.

I en tid hvor alle taler om nødvendigheden af at genoprette naturen og skabe plads til dyreliv af enhver art, er det tankevækkende at Energistyrelsen – som et statsligt organ – tilsyneladende har mulighed for at tilsidesætte miljøet på et så afgørende punkt ved at opføre et transformeranlæg i området – specielt når anlægget som anført i rapporten kan placeres mere nordligt – eller et helt andet sted.

Etablering af et landanlæg i den sydlige del af udpegningsområdet forudsætter, at grundvandet sænkes såvel under byggeriet, men formentlig også på sigt, da anlægget ellers i perioder vil stå under vand.

Sænkning af grundvandet medfører 2 væsentlige miljøkatastrofer.

For det første vil der som korrekt beskrevet i rapporten ske en enorm og uoprettelig okkerudtrængning i den naturfredede Risebæk, som løber ud i Østersøen. Der er planlagt etableret nogle bassiner, hvor okker skal nedfældes. Men jeg er i tvivl om hvorvidt det praktisk er muligt ud fra anslået 90 hektar, at beregne størrelsen på sådanne bassiner således, at vandet ikke indeholder okker, når det ledes videre til Risebæk. For det andet vil bassiner medføre en regulering af vandtilførslen til Risebæk, hvilket mig bekendt er i strid med gældende lovgivning.

For det andet vil sænkning af grundvandet jf. rapportens side 141 afsnit 12.1.3 medføre en forringelse af vandkvalitet og kvantitet.

”Realisering af planen vurderes til ikke at medfører en potentiel væsentlig påvirkning af grundvand, og der er derfor ikke behov for afværgeforanstaltninger. Dette gælder dog kun, hvis der ikke grundvands-sænkes i områder, hvor det kan betyde en forringelse af vandkvalitet og kvantitet. Dvs. i sårbare indvindingsområder og i nærheden af vandløb.”

Sammenfattende fremgår det af rapporten, at:

- Den visuelle påvirkning af transformieranlægget vil være høj, hvis anlægget placeres i det sydligt udpegede område, men alene moderat ved en mere nordlig placering
- Lavbundsarealer - som ved Risebæk - skal friholdes for byggeri og anlæg. Dvs. anlægget skal placeres mere nordligt eller et helt andet sted.
- Lavbundsarealer – som det sydligt udpegede område udgør - skal anvendes til naturopretningsprojekter og ikke til anlæg og byggeri.
- Placering i det sydlige område vil nødvendiggøre sænkning af grundvandet, hvilket vil medføre forringelse af vandkvalitet og kvantitet. Som følge heraf skal anlægget placeres mere nordligt eller et helt andet sted.

Som følge af ovenstående må de ansvarlige myndigheder sørge for, at Energistyrelsens planlagte placering af transformieranlægget ændres.

[Redacted]

[Redacted]

Høringssvar 38

Fra: [REDACTED]
Sendt: 1. december 2023 09:10
Til: Høring energierne
Emne: Høringssvar til "etablering af transformerstation ved Solhøj"

Kære ansvarlige

Jeg, [REDACTED] skriver i forbindelse med den foreslåede placering af en omformerstation i Solhøj-området. Som borger i Høje Taastrup Kommune udtrykker jeg dyb bekymring og utilfredshed med denne opførelse af flere 25 meter høje bygninger i vores naturskønne område samt mange hektar land der bliver ryddet. Det åbne landskab var en af de faktorer der fik os til at flytte til området for 2 år siden.

Jeg erkender vigtigheden af at fremme den grønne omstilling og udvikle bæredygtige energiløsninger, som det er beskrevet i klimaaftalen fra 2020. Dog mener min hustru og mange af vores naboer som vi har talt med, at placeringen af denne omformerstation i Solhøj-området ikke er passende og vil have betydelige negative konsekvenser for vores lokalsamfund og miljø.

For det første er området kendt for sin naturskønhed, med landbrug, fredsskov og kildepladser. Solhøj er et af de steder hvor HOFOR får mest rent drikkevand op af undergrunden i Danmark. Endvidere deler jeg bekymringen af den trafik, støj og fouering vi skal være belastet af under opførelse og som formentligt varer ved selv efter projektet er afsluttet. Vi har desuden gennemgået opførelse af den nye bydel Nærheden, som stadig kun er halvvejs. Det har heller ikke været uden gener.

Afslutningsvis opfordrer jeg de ansvarlige til at tage hensyn til disse betænkeligheder og overveje alternative placeringer for omformerstationen. Det er afgørende, at den grønne omstilling gennemføres på en måde, der respekterer og beskytter vores lokale natur og samfund.

Jeg håber, at dette høringssvar vil blive taget i betragtning, og at der vil blive foretaget en grundig vurdering af de potentielle konsekvenser, før der træffes endelige beslutninger.

Med venlig hilsen

[REDACTED]

Høringsvar 39

Fra: Studenter Jura <studenterjura@mim.dk>
Sendt: 1. december 2023 09:54
Til: Høring energiøerne
Emne: Sv: Energistyrelsen, Maj Holst - Høring Energiø Bornholm - Opdateret høringsmateriale og forlængelse af høringsfristen (MIM Id nr.: 516948)

Kære Energistyrelsen

Tak for nedenstående høring.
MIM Departementet har ingen bemærkninger til høringen. Bemærk dog at Miljøstyrelsen svarer selvstændigt.

Venlig hilsen

Nadja Kirstine Raavig
Studentermedhjælper | Jura
+45 21 99 24 43 | nakir@mim.dk

Miljøministeriet

Departementet | Frederiksholms Kanal 26 | 1220 København K | Tlf. +45 38 14 21 42 | mim@mim.dk | www.mim.dk
[Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) | [Youtube](#) | [Privatlivspolitik](#)

Til:
Fra: Høring energiøerne (hoeringenergioe@ens.dk)
Titel: Energistyrelsen, Maj Holst - Høring Energiø Bornholm - Opdateret høringsmateriale og forlængelse af høringsfristen
E-mailtitel: Høring Energiø Bornholm - Opdateret høringsmateriale og forlængelse af høringsfristen
Sendt: 09-10-2023 08:48

Til berørte myndigheder, kommuner og organisationer mv.

Vedrørende høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport. Energistyrelsen gør opmærksom på, at **høringsfristen forlænges til den 1. december 2023**, da der fejlagtigt er blevet uploadet gamle versioner af "Miljørapport, Delrapport 3: Land" og "Miljørapport: Natura 2000-rapport". Der er desuden foretaget en mindre rettelse i Miljørapport, Delrapport 2: Hav.

Det opdaterede høringsmateriale kan findes på: [Miljøvurdering af Plan for Program Energiø Bornholm | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

Høringsvar skal sendes elektronisk til postkassen: hoeringenergioe@ens.dk senest fredag den 1. december 2023.

Eventuelle spørgsmål kan rettes til:

Maj Holst, chefkonsulent (mjht@ens.dk), tlf: +45 33 95 12 77

Tina Risgaard Rosted, chefkonsulent (tnrsr@ens.dk), tlf: +45 33 95 51 93

Med venlig hilsen / Best regards

Maj Holst

Chefkonsulent
Havvind II

Mobil / Cell +45 33 95 12 77

E-mail mjht@ens.dk

Energistyrelsen

Danish Energy Agency - www.ens.dk

- part of The Ministry of Climate, Energy and Utilities

Energistyrelsen er ansvarlig for behandlingen af de personoplysninger, vi modtager om dig. Du kan læse mere om, hvordan vi behandler dine personoplysninger på vores hjemmeside <https://ens.dk/om-os/energistyrelsens-behandling-af-personoplysninger>

Til:
Energistyrelsen (hoeringenergioe@ens.dk)
Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København

Eft.:
Forsvarsministeriet
Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse
Forsvarskommandoen

Høringsvar vedrørende Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse har modtaget høring vedrørende Udkast til plan for program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase).

Efter høring af myndigheder under Forsvarsministeriet, skal Ejendomsstyrelsen på vegne af Forsvarsministeriet oplyse, at der ikke er bemærkninger til høringsmaterialet.

Eventuelle henvendelser i sagen bedes rettet til sagsbehandler Inge Haugaard Nielsen på mail: fes-nps28@mil.dk eller via telefon 7281 3375.

Med venlig hilsen

Jane Fuglsang Bech
Chefkonsulent
Chef for Natur- og Plansektionen

Dato: 1. december 2023

Enhed: Forvaltningsafdelingen
Sagsbeh.: FES-NPS28
Sagsnr.: 2023/010444
Dok.nr.: 875676
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriets
Ejendomsstyrelse
Arsenalvej 55
9800 Hjørring

Tlf.: +45 7281 3000
Fax: +45 7281 3005
E-mail: fes@mil.dk
www.forsvaret.dk/fes

EAN: 5798000201286
CVR: 16 28 71 80

Sagsbehandleren direkte:
Tlf.: +45 7281 3375
E-mail: fes-nps28@mil.dk

Intern fordeling:
CHFVA; CHNPS; CHSKYSIK; LDSKYRAG;

Høringsvar 40B

Fra: FMN-TMB Zlateva, Tatiana Margrethe Beck <TMB@fmn.dk>

Sendt: 1. februar 2024 11:20

Til: Jacob Christian Brandt <JACBR@kefm.dk>

Cc: FKO-U-STY105 Møller, Lars Ploug Buntzen <FKO-U-STY105@mil.dk>; FMI-MA-OGE04 Albertsen, Bo Junker <FMI-MA-OGE04@mil.dk>; Bo Junker Albertsen <bja@fcoo.dk>

Emne: SV: reduktion i Ei (BHM syd) [RELEASABLE TO INTERNET TRANSMISSION]

RELEASABLE TO INTERNET TRANSMISSION

Kære Jacob,

Som vi netop drøftede, er det Forsvarsministeriets vurdering, at der ikke kan etableres vindmøller i det område, hvor det fremsendte kortmateriale angiver, at der er et overlap mellem Ei og et område, der benyttes af Forsvaret. Årsagen er, at området er centralt i forhold til danske og allierede styrkers opgavevaretagelse i Østersøen.

Som vi talte om, er du meget velkommen til at vende tilbage, hvis dette giver anledning til spørgsmål.

Mvh, Tatiana

Med venlig hilsen

Tatiana Zlateva
Chefkonsulent

FORSVARSMINISTERIET

Center for Forsvar- og Beredskab | Team Rammevilkår for Forsvaret

Holmens Kanal 9, 1060 København K

Telefon:: +45 6187 1555

E-mail: tmb@fmn.dk

www.fmn.dk

RELEASABLE TO INTERNET TRANSMISSION

Fra: Bo Junker Albertsen <bj@fcoo.dk>

Sendt: 31. januar 2024 19:02

Til: JACBR@kefm.dk

Cc: FMN-TMB Zlateva, Tatiana Margrethe Beck <TMB@1net.fmn.dk>; FKO-U-STY105 Møller, Lars Ploug Buntzen <FKO-U-STY105@fiin.dk>; FMI-MA-OGE04 Albertsen, Bo Junker <FMI-MA-OGE04@fiin.dk>

Emne: [ATTACHMENT UNSCANNED. REF:ESA]reduktion i Ei (BHM syd)

(FMI-KI besked: Denne mail kommer fra Internettet.)

God aften Jacob

Jeg har vedhæftet et kort som viser det lille hjørne som området ønskes reduceret med. Den zip fil der med er det lille blå trekant.

Håber du kan anvende shp filen.

Bo

MED VENLIG HILSEN / BEST REGARDS

Bo Junker Albertsen
orlogskaptajn/Commander
Joint GeoMETOC Support Centre

Danish Defence Acquisition and Logistics Organization
DK-2750 Ballerup, Denmark
TLF. +45 728 15641
MOBIL +45 2250 5855
FIIN: FMI-MA-OGE04
E-mail: BJA@FCOO.DK
WWW.FC00.DK

Høringssvar 41

Fra: Lehne Sissel Mailund Christensen
Sendt: 1. december 2023 10:15
Til: Høring energiøerne
Emne: Slots- og Kulturstyrelsens høringssvar til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)

Til Energistyrelsen

Slots- og Kulturministeriet har noteret sig, at de relevante afsnit vedr. fortidsminder på land og på havbunden i de fremsendte miljøvurderingsrapporter for Energiø Bornholm (jeres J nr. 2023 – 2126) er fyldestgørende, og vi har således ingen bemærkninger.

Venlig hilsen

Lehne Mailund Christensen
Fuldmægtig, arkæolog

Center for Kulturarv
Fortidsminder

Slots- og Kulturstyrelsen
Fejøgade 1, 2. sal
4800 Nykøbing Falster

T 33 95 42 00

M 30 32 85 93

lmc@slks.dk | slks.dk

Slots- og Kulturstyrelsen behandler dine oplysninger efter reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.
[Sådan håndterer vi dine personoplysninger.](#)

Høringssvar 42

Energistyrelsen

1. DECEMBER 2023

JOURNALNUMMER

HØRINGSSVAR**HØRING TIL UDKAST TIL PLAN FOR PROGRAM ENERGIØ BORNHOLM
MED TILHØRENDE MILJØRAPPORT – JORNAL NR. 2023-2126**

Stevns Kommune har noteret sig, at landføring af kabler ved Karlstrup Strand er det projekt der er valgt til at skulle realiseres og at landføring af kabler ved Vallø Strand som udgangspunkt ikke er aktuelt.

Stevns Kommune har ligeledes noteret sig, at såfremt landføring af kabler ved Vallø strand skulle blive aktuelt, har Energinet tidligere oplyst at såfremt der er sammentræf mellem kabelnet og en mulig fremtidig vejforbindelse ved Billesborgvej kan sådanne projekter sameksistere ligesom der kan tages hensyn til kystsikringsprojektet ved Strøby Egede

Derudover har Stevns Kommune følger kommentarer til Miljørapporten:

Der er kortlagt Bilag IV arter i en bufferzone på 2 km omkring planområderne. Det er ikke nævnt at der er konstateret flagermus ved blandt Solgårdsparken i Strøby Egede, heriblandt Damflagermus.

Ift. vandløb og lækage af boremudder, er meget væsentligt, hvis der sker en aflejring af boremudder (Ler) på en gydebanke. Her vil lerpartiklerne lægge sig mellem stenene, og etablere iltfattige forhold for eventuelle fiskeæg. Da Tryggevælde Å er miljømålsat, vil tilstanden for fiskebestandene i åen kunne påvirkes væsentligt ved en eventuel lækage. Derudover virker Tryggevælde Å som en stor sø, der også understøtter væsentlige lokale påvirkninger hvis der sker en lækage med boremudder. Derfor er det vores vurdering, at der skal ske en væsentlighedsvurdering i det videre arbejde for Tryggevælde Å.

På side 63 i planen for Natura-2000 områder står, at der udelukkende kan ske væsentlige påvirkninger af lagunerne i Natura 2000-områderne. Der skal hertil også tilføjes vandløb, da Tryggevælde Å kan virke som en stor sø med mindre flow end almindelige vandløb.

1. DECEMBER 2023

Venlig hilsen

Michala Lene Nystrøm
Lokalplanlægger
21 58 90 65
MichalNy@stevns.dk

Hørings svar 43

Energistyrelsen
Carsten Niebuhrs Gade 43
1577 København V

1. december 2023

Hørings svar: Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm og den ledsagende Miljørapport

Energistyrelsen har inviteret borgere, virksomheder, myndigheder og andre med interesse i den kommende Energiø Bornholm med tilhørende anlæg på land til at indsende spørgsmål og kommentarer til både Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm og den ledsagende miljørapport.

Ørsted har følgende spørgsmål og kommentarer til udkast til plan og ledsagende miljørapport:

Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm, punkt 3.3 Områder på Bornholm til højspændingsanlæg og landkabler

Ørsted anerkender, at PtX (mulighed for overplanting) ikke indgår i plan for Program Energiø Bornholm, men vil gerne nævne, at dette kan udgøre en risiko for forsinkelser generelt. Hvis Miljøvurdering af Planen ikke dækker alle aspekter og arealer, kan godkendelsesprocessen for overplantingselementerne, hvis disse omfatter nye arealer, forsinke andre delelementer i Planen.

I forbindelse med områder der er udpeget til transformestationer og/eller andre tekniske anlæg på land, anmoder Ørsted om at resultater fra de arkæologiske undersøgelser bliver stillet til rådighed forud for udbud.

Miljørapport del 1: ikke-teknisk resumé og samlet vurdering, punkt 1.4.3 Materielle goder

Ørsted anerkender, at Forsvaret senere vil komme med en særskilt analyse, der dækker de militære radarsystemer, og at disse ikke er omfattet af Plan for Program Energiø Bornholm og den ledsagende miljørapport. Ørsted vil gerne opfordre til, at der i god tid forud for budafgivelse (f.eks. senest maj 2024), angives et interval for omkostninger til eventuelle foranstaltninger i forbindelse med militære radarsystemer, som Forsvaret anser for nødvendige. Et sådant skøn kan baseres på et realistisk basisscenarie, der indeholder det forventede antal vindmøller og møllestørrelse.

**Miljørapport del 1: ikke-teknisk resumé og samlet vurdering, punkt 1.4.4
Befolkning og menneskers sundhed, herunder støj (luftbåren):**

Er der mulighed for at ændre og/eller nedtage de fem vindmøller ved Sose vurderet?

De samlede kumulative påvirkninger fra Program Energiø Bornholm i området for landanlæg bør tages i betragtning i vurderingen, da disse på sigt skal kunne rumme flere industrielle anlæg og f.eks. støjbidrag herfra, samt øget transport m.m.

Miljørapport del 2: Hav, punkt 8.2 Bilag IV-arter

Ørsted bemærker, at marsvin som bilag IV-art vil kræve særlig fokus i den projekt-konkrete miljøvurdering. Dette sammenholdt med de nyeste SAMBAH data for bestandsudviklingen af marsvin i Østersø-populationen giver et øget fokus på omfanget af baggrundsdata for miljøkonsekvensvurdering af det konkrete projekt. Energistyrelsen bedes derfor tage stilling til om det tilgængelige baggrundsdata, undersøgelser og/eller nuværende mitigerende er tilstrækkeligt for det kommende arbejde.

Miljørapport del 2: Hav, punkt 8.4 Fugle

Ørsted bemærker, at Program Energiø Bornholm udgør en moderat påvirkningsgrad af fugle, herunder havlit. Samtidig nævnes der under punkt 13.3 Fugle, at der er en begrænset viden om antallet af rastende fugle i planområdet. Dette forhold kan have den konsekvens, at der ikke er tilstrækkelig vidensgrundlag til den projektkonkrete miljøvurdering, hvilke der bør tages højde for i tidsplaner og det kommende arbejde.

Miljørapport del 2: Hav, punkt 14. Afværgeforanstaltninger og overvågning:

Ørsted foreslår, at krav til bæredygtighed og social ansvarlighed, herunder natur-inkluderende design udvides til at omfatte alle havvindprojekter, så bæredygtighed og overvejelser om økosystemer integreres i alle kommende danske udbud. Dvs. dette også gælder Program Energiø Bornholm. Retningslinjerne for natur-inkluderende design m.m. vil skabe en balance mellem den holistiske og projektspecifikke tilgang og fremme en bæredygtig sameksistens mellem alle udbudte havvindprojekter og naturbeskyttelse.

Med venlig hilsen
Ørsted

Signe Dons

sigdo@orsted.com
Tlf. +4599558259

Til Energistyrelsen

Landskab og Skov
J. nr. 2023-95657
Ref. JANNR
Den 1. december 2023

Hørings svar vedr. Projekt: Plan for Program Energiø Bornholm med tilhørende miljørapport (2. offentlighedsfase)

Tak for din henvendelse til Miljøstyrelsen af d. 02-10-2023.

Efter modtagelsen af din henvendelse, har denne været sendt i intern høring i Miljøstyrelsen ved flere enheder og teams.

Der er indkommet hørings svar fra følgende enheder/teams der har deltaget i høringen. Hørings svarene er vedhæftet som yderligere bilag til dette dokument:

- Arter og Naturbeskyttelse: Bemærkninger: I forhold til fortrængning af havlit, er det på det foreliggende grundlag vurderet, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning. Da der er tale om en fortrængning af en art på udpegningsgrundlaget inden for fuglebeskyttelsesområde F129, bemærker Miljøstyrelsen, at der i forbindelse med de konkrete projekter vil skulle gennemføres en konkret vurdering af omfanget af fortrængningen.

- Erhverv: Bemærkninger er vedlagt som bilag

- Hav og Vandmiljø: bemærkninger er vedlagt som bilag

- *Åben Land: Har ingen bemærkninger*

Hvis I har nogle spørgsmål, er I velkommen til at kontakte undertegnede.

Med venlig hilsen

Janni Rasmussen
Enhedssekretær
+45 40 45 18 60
jannr@mst.dk

[Navn og Adresse - Brug F11 for at komme fra et felt til et andet]

Erhverv
J.nr.
Ref.
Den

Hørings svar fra Erhverv vedr. Høring af Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport (2. offentlighedsfase)

Angående støj:

Det bemærkes, at grænseværdien for lavfrekvent støj fra vindmøller kun er overskredet ved en enkelt bolig på Bornholm, og overskridelserne skyldes primært eksisterende vindmøller på land nær boligen.

Vi er enige i, at de foreslåede afværgeforanstaltninger bør kunne reducere støjniveauet ved den pågældende bolig, så støjgrænsen kan overholdes.

Angående klapping:

Miljøstyrelsen gør opmærksom på at der i området ved Køge Bugt er placeret nogle klappadser, som Energistyrelsen skal være opmærksom på, såfremt kabelstrækningen går igennem eller tæt på klappadserne. Det er svært at vurdere ud fra det medsendte kortmateriale.

Desuden gør Miljøstyrelsen opmærksom på at hvis projektet indebære gravearbejde i havbundssedimentet hvor sedimentet skal klappes, skal der 1) søges om tilladelse til dette hos Miljøstyrelsen, og 2) klappingen skal behandles i Miljørapporten.

Angående råstofinteresser:

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at tilladelse til etablering af søkabler, i havplansområder der både er udlagt til råstofindvinding (R) og kabelkorridorer for vedvarende energi (Ek) først kan meddeles efter samråd med Miljøministeren.

Til Miljørapport del 2: Hav, afsnit 6.2 Råstofinteresser, gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at råstofressourcer har forskellige værdi. Grus 2 og Ral 3 har generelt højere værdi end ressourcer bestående af sand/fyldsand. Kabelkorridoren gående fra nordøst mod sydvest, gennem R42, ud for Køge Havn har derfor større påvirkning på råstofinteresser end etablering af kabelkorridorer enten syd om R42 eller til Karlstrup Strand.

Generelt opfordres der til, at kablerne etableres i størst mulig afstand fra indvindingsområder med gældende indvindingstilladelser, således at eventuelle ønsker om udvidelser af indvindingsområderne kan imødekommes uden konflikt med kabelkorridorerne og beskyttelseszonerne omkring disse.

Med venlig hilsen

Kristian Gram Sloth

Specialkonsulent | Erhverv

+45 29 26 85 23 | kragsl@mst.dk

Bemærkninger til den strategiske miljøvurdering af plan for Program Energiø Bornholm (Havdel)

Det følger af miljøvurderingslovens § 12, jf. bilag 4, litra a og e, at en strategisk miljøvurdering af planer og programmer, her plan, bl.a. skal redegøre for:

- forbindelser med andre relevante planer og programmer,
- de miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationale plan, fælleskabsplan eller medlemsstatsplan, og som er relevante for planen, og hvordan der under udarbejdelsen af den er taget hensyn til disse mål og andre miljøhensyn.

Den strategiske miljøvurdering for planen skal derfor indeholde redegørelse for, hvorvidt planen og de medfølgende aktiviteter miljøpåvirkning vil være i overensstemmelse med den bindende danske vandplanlægning og den bindende danske havstrategi. Vurderingerne skal i denne sammenhæng redegøre for de forventede påvirkninger, som følge af udmøntningen af planen.

Vurderingerne skal omfatte redegørelse for påvirkning (og eventuel ikke påvirkning) af henholdsvis de kvalitetselementer, der konstituerer god

tilstand i vandforekomsterne omfattet af vandplanlægningen, og de deskriptorer, der konstituerer god miljøtilstand i havområderne omfattet af havstrategien. Redegørelse og vurderinger skal fremgå for alle direkte og indirekte berørte vandforekomster og havområder.

Generelt er der væsentlige mangler i den strategiske miljøvurdering for så vidt angår vurdering af påvirkning af målsatte kystvande, herunder påvirkning af de biologiske kvalitetselementer, bl.a. ålegræs, frigivelse af næringsstoffer og påvirkning med miljøfarlige stoffer. Endvidere mangler der redegørelse for påvirkning af berørte målsatte vandløb, som følge af aktiviteter i de kystnære områder.

Miljøstyrelsen kan derfor på det foreliggende grundlag (den strategiske miljøvurdering) ikke sikkert vurdere, om planen er i overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, herunder om de, som følge af planen, medfølgende miljøpåvirkninger kan indebære risiko for tilstandsforringelse og ikke målopfyldelse for de berørte vandforekomster. Se teksthæftets bemærkninger i tabellen nedenfor.

Miljøstyrelsen kan henvise til:

- Vandområdeplaner (2021-2027): <https://mim.dk/natur/vand/vores-vandmiljoe/vandomraadeplanerne-2021-2027/>
- MiljøGIS: <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022>
- Vandplandata: vandplandata.dk

Teksthæftets bemærkninger

Dokument	Sidetæl	Bemærkning	Enhed
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	13	I afsnit 1.4.5.5 er der redegjort for at introduktion af nye pletvise hårbundshabitater som vindmøllefundamenter, kabeltildækning og erosionsbeskyttelse ikke vil udgøre et fremmedartet element i området. Derimod vurderes disse strukturer over tid at kunne bidrage til en øget diversitet og biologisk mangfoldighed af bundflora og fauna.	HOV

		Miljøstyrelsen er ikke enig i dette og gør derfor opmærksom på at ved introduktion af nye strukturer vil de naturligt forekommende habitater kunne forstyrres. Dette kan eks. betyde at på sandbund i de kystnære områder vil der blive forstyrret/fjernet potentielle ålegræshabitater.	
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	24	I afsnit 1.9 er det vurderet, at det vil være vanskeligt at afgøre, om frigivelse af næringsstoffer kan forringe tilstanden for kvalitetselementerne i de berørte områder, da tilstanden for enkelte kvalitetselementer er ukendt. Miljøstyrelsen kan oplyse, at der for de berørte kystvandområder ikke er kvalitetselementer i ukendt tilstand i vandområdeplan 2021 -2027. Tilstanden er kendt for alle tre biologiske kvalitetselementer, for nationalt specifikke stoffer samt for kemisk tilstand. De understøttende kvalitetselementer (iltforhold og vandets klarhed) er ikke anvendt, hvilket ikke nødvendigvis betyder, at der ikke foreligger overvågningsdata for disse parametre. Se miljøGIS for vandområdeplan 2021 – 2027: https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport _2_-hav.pdf	187	Der angives på s. 187 i rapporten følgende: ” <i>Det forventes, at omfanget arealmæssigt er ubetydeligt sammenlignet med Køge Bugts samlede ålegræsbede, og arealinddragelsen vurderes til ikke at udgøre en betydelig påvirkning af Køge Bugts samlede ålegræsbevoksninger.</i> ” Disse oplysninger ligger tilsyneladende til grund for følgende konklusioner i rapporten: ” <i>Dermed vurderes påvirkningen på en miljøfaktor af høj sårbarhed (ålegræs) som en kortvarig og lokal påvirkning af høj intensitet. Påvirkningsgraden er derfor moderat og indvirkningen er derfor vurderet til ikke at være væsentlig.</i> ” Vurderingen af påvirkningsgrad og konklusionen herfor er ikke tilstrækkeligt begrundet. Der mangler en konkret redegørelse for omfanget af det areal der	HOV

		<p>planlægges inddraget og dermed vil kunne påvirke ålegræsbedene. Herunder skal det også vurderes om påvirkningen kan forringe tilstanden for rodfæstet vegetation (eks. ålegræs) eller hindre målopfyldelse, jf. vandområdeplan 2021 - 2027. Se miljøGIS herfor: https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022</p>	
(NY) miljoerapport_delrapport _2_-hav.pdf	188	<p>På s. 188 i rapporten er der beskrevet konkrete eksempler på effekten på ålegræs af ændringer i lysforhold forårsaget af tilsvarende projekter (kabelnedlægning og havvindmøller). Eksempelvis fremgår følgende: <i>”Ved samme beregninger er det vist, at der i det kystnære område umiddelbart syd og sydvest for Amager, hvor der er registreret ålegræs, kan forventes en lysreduktionen på op til 80 % i en periode på sammenlagt 15 dage.”</i></p> <p>Der mangler en dækkende fagligt begrundet redegørelse for, hvordan disse erfaringer fra andre lignende projekter fører til konklusionerne i denne rapport, om at denne plan kun forventes at have en påvirkning i forbindelse med suspension af sediment med ”lav intensitet” på ålegræs, se følgende tekst fra rapporten: <i>”Overordnet vurderes de forventede forøgede sedimentkoncentrationer i vandfasen ved kabelnedlægning i forbindelse med realisering af Plan for Program Energiø Bornholm derfor at lede til en lokal og kortvarig påvirkning med lav intensitet af det sårbare ålegræs i Køge Bugt.”</i></p>	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport _2_-hav.pdf	188	<p>Der angives på s. 188 i rapporten følgende: <i>”Hvis ålegræsset skulle forsvinde i det påvirkede område, vil reetablering afhænge af lokale lys- og sedimentforhold. Denne reetablering kan være langsom, som beskrevet i foregående afsnit om arealinddragelse. Påvirkningsgraden er derfor moderat, og påvirkningen vurderes derfor ikke væsentlig.”</i> Der mangler en redegørelse for hvordan påvirkningen kan vurderes som ikke væsentlig, når evt. reetablering af ålegræs vurderes som værende langsom.</p>	HOV

<p>(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav</p>	<p>S. 204-217</p>	<p>Generelt er vurderingen af de, som følge af planen, forventede påvirkninger med miljøfarlige forurenende stoffer ikke tilstrækkeligt begrundet, da vurderingen ikke forholder sig til miljøkvalitetskravene. Overholdelse af miljøkvalitetskrav er en forudsætning for opfyldelse af miljømål, og dermed også en forudsætning for overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter. Miljøkvalitetskrav er fastsat i bekendtgørelse nr. 796 af 13. juni 2023 om fastlæggelse af miljømål for vandløb, søer, overgangsvand, kystvande og grundvand.</p> <p>Der er overskridelser af miljøkvalitetskravene for biota for flere EU-prioriterede stoffer i samtlige af de berørte kyst- og territorialfarvande, men det er uklart om disse oplysninger er inddraget i vurderingen af de forventede påvirkninger.</p> <p>Vurdering af planens overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, skal omfatte en redegørelse for planens og dens afledte aktiviteter forventede påvirkninger af de direkte og indirekte berørte vandområder fsva. miljøfarlige forurenende stoffer, herunder en vurdering af om de forventede påvirkninger kan lede til ophobning, overskridelse af miljøkvalitetskravene for vand, sediment, og biota og/eller lede til yderligere forringelse af de aktuelle tilstande. Denne vurdering skal foretages med henblik på, at den forventede påvirkning af alle berørte vandområder er tilstrækkeligt belyst fsva. de nationalt specifikke stoffer, som indgår i den økologiske tilstand, samt de EU prioriterede stoffer, som indgår i den kemiske tilstand.</p>	<p>HOV</p>
<p>(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav</p>	<p>s. 205</p>	<p>Med henvisning til Vandrammedirektivet kan nævnes, at direktivet bl.a. er implementeret i dansk lovgivning via bekendtgørelser. Vandområdeplanerne er et informationsredskab der beskriver, hvordan Danmark implementerer EU's vandrammedirektiv og er ikke direkte bindende. Det bindende indhold i implementeringen af vandrammedirektivet er udmøntet i blandt andet</p>	<p>HOV</p>

		bekendtgørelser om miljømål og indsatsprogrammer (Bekendtgørelse nr. 819 af 15. juni 2023 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster samt Bekendtgørelse nr. 797 af 13 juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter).	
(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav	205 samt 209-211	Det fremgår af afsnit 11.2 sektion om 'Vandrammedirektivet', at denne delrapport 2 for havdelen ikke behandler påvirkning af ferske vande, f.eks. vandløb. Miljøstyrelsen vurderer, at påvirkning af vandløb, som følge af kystnære anlægsaktiviteter på havet, også skal fremgå, hvilket ikke er dækket af delrapport 3 om påvirkning af vandløb m.m. fra landbaserede aktiviteter. I afsnit 11.5.1 mangler der derfor en redegørelse for den forventede påvirkning af de berørte målsatte vandløbs tilstande, herunder beskrivelse af mulig påvirkning af det biologiske kvalitetselement fisk for målsatte vandløb ved sedimentspredning. Suspension af sediment i de kystnære områder kan påvirke vandringen af migrerende fisk til vandløbene, og dermed potentielt påvirke den økologiske tilstand for de berørte vandløb.	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav.pdf	210	På s. 210 i rapporten vurderes den potentielle frigivelse af næringsstoffer fra sedimentet i forbindelse med aktiviteterne baseret på aktiviteter med lignende forstyrrelse af havbunden. Den potentielle frigivelse af næringsstoffer sammenlignes med den totale næringsstofbelastning for Østersøen. Der mangler en redegørelse for mængden af de potentielt frigivne næringsstoffer i forhold til næringsstofbelastningen samt indsatsbehovet for reduktion af kvælstof for de berørte kystvandområder. Se bilag 1.1 til vandområdeplan 2021 – 2027: https://mim.dk/media/235114/vandomraadeplanerne-2021-2027.pdf	HOV

(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav	S. 210	Det fremgår på s. 210 at: <i>"Det vurderes, at spredning af næringsstoffer gennem resuspension af sediment ikke vil medføre en forringelse af vandområdernes økologiske tilstand. Samme vurdering gør sig gældende for spredning af miljøfremmede stoffer gennem suspension af sediment, hvorfor det overordnet vurderes, at udledning af næringsstoffer og miljøfremmede stoffer ved realisering af Plan for Program Energiø Bornholm ikke vil medføre en hindring af opnåelsen af god økologisk og kemisk tilstand, jævnfør dansk vandplanlægning."</i> Der mangler en faglig begrundelse for vurderingen, at udledning/frigivelse af miljøfarlige forurenende stoffer, som følge af resuspension af sediment, ikke vil hindre målopfyldelsen. Herunder mangler der en redegørelse for, om der i denne vurdering er taget højde for, at der allerede findes overskridelser af miljøkvalitetskravene for biota i samtlige berørte vandområder, og om de forventede påvirkninger, som følge af planen, derfor kan give anledning til yderligere forringelse af tilstanden i de berørte vandområder.	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav	S. 210	Det fremgår på s. 210 at: <i>"Eventuelle små resterende mængder vil fortyndes hurtigt i nærområdet og have en ubetydelig påvirkning af havområdets kemiske tilstand."</i> Det fremgår ikke tydeligt hvad der menes med en "ubetydelig påvirkning af havområdets kemiske tilstand", og om denne vurdering også gælder den økologiske tilstand fsva. miljøfarlige forurenende stoffer.	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_2_-_hav	S. 210	Det fremgår, at tidligere undersøgelser i Østersøen lægger til grund for følgende vurdering: <i>"På baggrund af ovenstående vurderes realiseringen af Plan for Program Energiø Bornholm ikke at medføre en yderligere hindring af opnåelsen af god økologisk og kemisk tilstand, jf. dansk vandplanlægning."</i> Der mangler en fagligt begrundet redegørelse for hvordan erfaringer fra andre lignende projekter fører til konklusionerne i denne rapport. Endvidere fremgår det ikke tydeligt ud	HOV

		fra vurderingen og de præsenterede vurderinger fra tidligere projekter, om vurderingen dækker den potentielle påvirkning med miljøfarlige forurenende stoffer i vand og biota i de berørte vandområder.	
--	--	---	--

Med venlig hilsen

Hav- og Vandmiljø

Bemærkninger til den strategiske miljøvurdering af plan for Program Energiø Bornholm (Landdel)

Det følger af miljøvurderingslovens § 12, jf. bilag 4, litra a og e, at en strategisk miljøvurdering af planer og programmer, her plan bl.a. skal redegøre for:

- forbindelser med andre relevante planer og programmer,
- de miljøbeskyttelsesmål, der er fastlagt på internationale plan, fælleskabsplan eller medlemsstatsplan, og som er relevante for planen, og hvordan der under udarbejdelsen af den er taget hensyn til disse mål og andre miljøhensyn.

Den strategiske miljøvurdering for planen skal derfor indeholde redegørelse for, hvorvidt planen og de medfølgende aktiviteter miljøpåvirkning vil være i overensstemmelse med den bindende danske vandplanlægning og den bindende danske havstrategi. Vurderingerne skal i denne sammenhæng redegøre for de forventede påvirkninger, som følge af udmøntningen af planen. Vurderingerne skal omfatte redegørelse for påvirkning (og eventuel ikke påvirkning) af de kvalitetselementer, der konstituerer god tilstand i vandforekomsterne omfattet af vandplanlægningen. Redegørelse og vurderinger skal fremgå for alle direkte og indirekte berørte vandforekomster.

Generelt er der væsentlige mangler i den strategiske miljøvurdering for så vidt angår vurdering af påvirkning af målsatte grundvandsforekomster, påvirkning af de biologiske og kemiske kvalitetselementer i vandløb samt i de nedstrøms liggende målsatte søer og kystvande, herunder påvirkning

med næringsstoffer (søer, vandløb og kystvande). Der er mangler i beskrivelsen af de forventede påvirkninger ved brug af boremudderprodukter i tilfældet af blow-out, både fsva. miljøfarlige forurenende stoffer, men også mht. lokal påvirkning i kystvande ved opstrøms blow-out.

Miljøstyrelsen kan derfor på det foreliggende grundlag (den strategiske miljøvurdering) ikke sikkert vurdere, om planen er i overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, herunder om de, som følge af planen, medfølgende miljøpåvirkninger kan indebære risiko for tilstandsforringelse og ikke målopfyldelse for de berørte vandforekomster. Se tekstnære bemærkninger i tabellen nedenfor.

Miljøstyrelsen kan henvise til:

- Vandområdeplaner (2021-2027): <https://mim.dk/natur/vand/vores-vandmiljoe/vandomraadeplanerne-2021-2027/>
- MiljøGIS: <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022>
- Vandplandata: vandplandata.dk

Tekstnære bemærkninger

Dokument	Sidetal	Bemærkning	Enhed
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	53	Vandområdeplanerne er et informationsredskab der beskriver, hvordan Danmark implementerer EU's vandrammedirektiv og er ikke direkte bindende. Det bindende indhold i implementeringen af vandrammedirektivet er udmøntet blandt andet i bekendtgørelser om miljømål og indsatsprogrammer. Bekendtgørelse nr. 819 af 15. juni 2023 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster samt Bekendtgørelse nr. 797 af 13 juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter	HOV
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	54	I afsnit 6.8 står der følgende:	HOV

		<p><i>"Afhængigt af udformningen af det konkrete projekt kan målsatte vandløb på Bornholm og Sjælland påvirkes som en følge af de potentielt ændrede afstrømningsforhold som kan udfordre vandløbenes kapacitet og vandføring. Det skal derfor sikres i et fremtidigt projekt, at påvirkningen af de målsatte vandløb er tilstrækkelig undersøgt".</i></p> <p>Da der ligger målsatte søer nedstrøms evt. påvirkede vandløb, skal teksten præciseres, således påvirkning af de indirekte berørte målsatte søer ligeledes er tilstrækkeligt undersøgt i fremtidige projekter.</p>	
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	65-66	Afsnit 7.5.2 beskriver kumulative virkninger på land, herunder arealsammenfald mellem planområdet for landkabler på Sjælland og et udpeget arealudlæg for sydlig Ring 5 mellem Køge og Frederikssundvej der er beskrevet i Fingerplanen. Afsnittet behandler de landskabelige og visuelle forhold samt de rekreative forhold, men ikke evt. påvirkninger af målsatte vandforekomster. Dette skal belyses i afsnittet samt i delrapport 3.	HOV
Miljørapport_Delrapport 1_Ikke tekniske resume og sammenfattende vurdering	78	<p>I afsnit 8.1.5 står der følgende:</p> <p><i>"For vandområder, hvor tilstanden for enkelte kvalitetselementer er ukendt, må det forventes, at der i forbindelse med et fremtidigt projekt vil blive stillet krav om, at tilstanden skal undersøges i forbindelse med en miljøkonsekvensvurdering. Det er i dag meget vanskeligt at afgøre om frigivelse af en lille mængde næringsstoffer, set i forhold til den totale belastning til Østersøens vandområder, kan medføre en forringelse af vandkvalitet som er af et sådant omfang, at det medfører at kvalitetselementet klorofyl springer en tilstandsklasse ned. Det kan være afgørende for miljøvurderingen og for de tilladelser som et eventuelt kommende projekt skal indhente hvorvidt, en lille yderligere påvirkning kan medføre en forringelse af et målsat vandområde".</i></p>	HOV

		<p>Ovenstående tekst beskriver kun påvirkning af det biologiske kvalitetselement klorofyl for målsatte kystvande. Såfremt der kan ske påvirkning af målsatte vandløb eller søer med ukendt tilstand for ét eller flere kvalitetselementer, kan det også forventes, at tilstanden skal undersøges i forbindelse med en miljøkonsekvensvurdering af et fremtidigt projekt. Derudover kan andre faktorer end næringssalte også medføre forringelse af et målsat vandområde, f.eks. påvirkning af migrerende fisk. Dette skal belyses i afsnittet samt i delrapport 3.</p> <p>Endvidere skal mængden af de næringsstoffer der potentielt frigives ikke alene sammenlignes med næringsstofbelastningen til hele Østersøen, men der skal foretages en vurdering i forhold til de konkrete næringsstofbelastninger til de berørte kystvandområder. Se bilag 1 og 1.1 til vandområdeplan 2021 – 2027: https://mim.dk/media/235114/vandomraadeplanerne-2021-2027.pdf</p>	
(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	s. 125	Vandområdeplanerne er et informationsredskab der beskriver, hvordan Danmark implementerer EU's vandrammedirektiv og er ikke direkte bindende. Det bindende indhold i implementeringen af vandrammedirektivet er udmøntet blandt andet i bekendtgørelser om miljømål og indsatsprogrammer. Bekendtgørelse nr. 819 af 15. juni 2023 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster samt Bekendtgørelse nr. 797 af 13 juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	125-130	Miljøstyrelsen bemærker, at der ikke er foretaget en tilstrækkelig redegørelse for de, som følge af planens, forventede påvirkninger af målsatte grundvandsforekomster, herunder en beskrivelse af de konkrete grundvandsforekomster, som kan blive påvirket ved udmøntning af planen, samt en beskrivelse af de respektive grundvandsforekomsters nuværende tilstand og miljømål.	HOV

		Rapporten mangler også en beskrivelse af hvilke forventede kemiske påvirkninger planen kan medføre på grundvandsforekomsterne. Beskrivelserne skal følge detaljegraden i planen, hvorfor de konkrete grundvandsforekomster, som kan blive berørt, skal fremgå. Vurderingen af hvilke kemiske påvirkninger planen kan medføre kan beskrives mere overordnet.	
(NY) miljoerapport_delrapport_3_-_land	131	I afsnit 8.2.1 redegøres der for et potentielt behov for at oppumpe grundvand. Der mangler en redegørelse for, om denne potentielle oppumpning af grundvand vil kunne medføre en øget udledning af næringsstoffer til vandløb og nedstrøms placerede kystvande. Der kan være fastlagt et indsatsbehov for reduktion af kvælstof i de berørte kystvande. Det følger af § 8, stk. 3 i bekendtgørelse for indsatsprogrammer for vandområdedistrikter at en myndigheden kun kan træffe afgørelse, der indebærer en direkte eller indirekte påvirkning af et overfladevandområde eller en grundvandsforekomst, hvor miljømålet ikke er opfyldt, hvis afgørelsen ikke vil kunne medføre en forringelse af overfladevandområdets eller grundvandsforekomstens tilstand, og ikke vil kunne hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger. Se endvidere bilag 1.1 til vandområdeplan 2021 -2027: https://mim.dk/media/235114/vandomraadeplanerne-2021-2027.pdf	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_3_-_land	S. 131	Det fremgår at: <i>"Befæstelse og dræning kan påvirke afstrømningsmønstre og dermed vandføring og vandstand i søer og vandløb. I områder med høj grundvandsstand kan der være behov for midlertidigt at foretage lokale dræninger eller oppumpe vand fra kabelgraven eller udgravninger til muffestationer. Herved sænkes grundvandet inden for et mindre område, og der kan være risiko for, at okker kan udvaskes til nærliggende vandløb. Etablering af et højspændingsanlæg kan desuden give anledning til en forøget udledning af miljøfremmede stoffer som ledes med regnvandet til nærmeste vandområde."</i> Der	HOV

		<p>mangler en redegørelse for håndteringen af oppumpet grundvand og vand fra befæstede arealer, og en vurdering af hvordan denne udledning af miljøfarlige forurenende stoffer vil påvirke de berørte vandområder.</p> <p>Denne vurdering skal foretages med henblik på, at de forventede påvirkninger af berørte vandområder er tilstrækkeligt belyst fsva. både de nationalt specifikke stoffer og de EU prioriterede stoffer, før det kan vurderes om planen kan gennemføres i overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.</p>	
(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	131-132 + 136	<p>Afsnit 8.2.1 beskriver påvirkninger fra utilsigtet lækage af boremudder. Der står bl.a.:</p> <p><i>”Opslæmmet boremudder i vandsøjlen betyder en stigning i koncentrationen af suspenderet stof (bentonit) i vandområdet, som kortvarigt kan forårsage dækning af planter og tilstopning af gæller på fisk. Når det suspenderede stof sedimenterer i områder med lav vandstrømning, kan det muligvis betyde overlejring af planter og bundlevende dyr. Yderligere kan de små mængder organiske komponenter i borevæsken potentielt medføre et kortvarigt fald i vandets iltindhold, idet der forbruges ilt ved nedbrydningen af organisk stof.”</i></p> <p>Bentonit kan ligeledes lægge sig på gydebanks, der kan påvirke det biologiske kvalitetselement fisk. Afsnittet mangler en vurdering med dertilhørende redegørelse for dette kvalitetselement.</p> <p>Boremudderprodukter, herunder både bentonit og additiver, kan indeholde miljøfarlige forurenende stoffer. Der mangler derfor en redegørelse for de forventede påvirkninger fsva. miljøfarlige forurenende stoffer fra boremudderprodukterne på de søer og vandløb, der underbores, i tilfælde af et</p>	HOV

		blow-out, og en vurdering af om planens medfølgende aktiviteter kan forårsage tilstandsforringelse eller hindre målopfyldelse. Denne vurdering skal også foretages for de nedstrøms liggende vandområder, hvis der er risiko for, at boremudderet spredes dertil.	
(NY) miljoerapport_delrapport_3_ _land	S. 131- 137	<p>Generelt er vurderingen af de, som følge af planen, forventede påvirkninger af de berørte vandløb og søer med miljøfarlige forurenende stoffer ikke tilstrækkeligt begrundet, da vurderingen ikke forholder sig til miljøkvalitetskravene, herunder kvalitetselementet 'nationalt specifikke stoffer' og den kemiske tilstand.</p> <p>Overholdelse af miljøkvalitetskrav er en forudsætning for opfyldelse af miljømål, og dermed også en forudsætning for overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelsen om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter. Miljøkvalitetskrav er fastsat i bekendtgørelse nr. 796 af 13. juni 2023 om fastlæggelse af miljømål for vandløb, søer, overgangsvand, kystvande og grundvand. I bekendtgørelsen er der angivet både nationalt fastsatte miljøkvalitetskrav for de nationalt specifikke stoffer, som indgår i den økologiske tilstandsvurdering, og EU fastsatte miljøkvalitetskrav for de EU prioriterede stoffer, som indgår i den kemiske tilstandsvurdering.</p> <p>Vurdering af planens overensstemmelse med § 8 i bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter skal omfatte en redegørelse for planens afledte aktiviteter forventede påvirkninger på de direkte og indirekte berørte vandområder fsva. miljøfarlige forurenende stoffer, herunder en vurdering om de forventede påvirkninger kan lede til ophobning, overskridelse af miljøkvalitetskravene og/eller lede til yderligere forringelse af de aktuelle tilstande. Denne vurdering skal foretages med henblik på, at den forventede påvirkning af alle berørte vandområder er tilstrækkeligt belyst fsva. miljøfarlige forurenende stoffer, både for den økologiske tilstand og den kemiske tilstand.</p>	HOV

(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	132-136	<p>I afsnit 8.2.3 vises den økologiske tilstand på baggrund af et gammelt GIS-kort. Oplysningerne om økologisk tilstand stammer fra basisanalysen fra 2019 og er dermed forældede og skal tilrettes. Nyeste miljøGIS kort for eksisterende økologiske tilstand findes på: https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022</p> <p>Derudover mangler der en vurdering af påvirkning af de biologiske kvalitetslementer af nedstrømsliggende vandområder ved indirekte påvirkning. Påvirkning af målsatte søer nedstrøms planområdet er slet ikke nævnt, men der er bl.a. risiko for indirekte påvirkning af Lille Vejlesø (ID 815), der ligger nedstrøms Lille Vejle Å.</p>	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	132-136	<p>De målsatte vandløb i afsnit 8.2 er beskrevet for hele vandløbssystemer. For at kunne lave en fyldestgørende vurdering, skal hvert enkelt vandområdes tilstand beskrives hver for sig, for at kunne foretage en vurdering af evt. påvirkninger på hvert af de særskilt afgrænsede målsatte vandløbsstrækninger.</p>	HOV
(NY) miljoerapport_delrapport_3_- _land	137	<p>Der redegøres for, at en potentiel lækage af boremudder vil ske opstrøms kystvandene, og dermed vil kunne ledes til kystvande via vandløb. Endvidere vurderes det, at hvis boremudder ledes til kystvande udgør det ikke et problem for tilstanden i kystvandet, da der vil ske en "opblanding i et stort vandvolumen". Der mangler en mere konkret vurdering af den potentielle effekt af udslip af boremudder i kystvandene, da et evt. udslip vil ske et konkret sted og en evt. effekt vil afhænge af lokale forhold som strøm.</p> <p>Der mangler endvidere en redegørelse for om selve ilandføringen af søkabler, vil kunne medføre en risiko for påvirkning af tilstanden og målopfyldelsen i kystvandene, ved evt. udslip af boremudder.</p>	HOV

Med venlig hilsen

Hav- og Vandmiljø

Høringssvar 45

Fra: [REDACTED]
Sendt: 1. december 2023 15:13
Til: Høring energiørerne
Cc: Danmarks Naturfredningsforening Bornholm
Emne: Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening Bornholm til miljøvurdering af plan for program Energiør Bornholm

Klimakrisen kræver en massiv udbygning af sol- og vindenergi. Derfor bakker Danmarks Naturfredningsforening (DN) Bornholm generelt op om Energiør Bornholm. Samtidig har vi en biodiversitetskrise både til lands og til vands, der også kræver en massiv indsats, og som må integreres i alle relevante politikker, planer og projekter for at have effekt. DN Bornholm opfordrer derfor til, at Energiør Bornholm tager så vidtgående hensyn som muligt til biodiversitet og hvor muligt har en gavnlig effekt på denne.

Indsatsen for at integrere biodiversitetshensyn må bygge på forsigtighedsprincippet, og DN Bornholm noterer sig, at der fortsat er manglende viden og usikkerhed om indvirkningen på vandfugle og den i forvejen nødlidende marsvinebestand. DN Bornholm opfordrer til, at denne manglende viden bliver tilvejebragt hurtigst muligt som grundlag for den endelige plan for etablering af Energiør Bornholm.

Østersøen er i kritisk miljømæssig tilstand. DN Bornholm lægger stor vægt på, at Energiør Bornholm udnytter de muligheder, som eksisterer for, at anlæggene kan bidrage til en slags naturgenopretning - noget miljøvurderingen ikke forholder sig til. Vi ser et potentiale i at skabe levesteder for tang og muslinger i området mellem mølletårnene med henblik på at kunne høste dem og fjerne næringsstoffer fra havmiljøet og mindske iltsvind.

En anden oplagt mulighed for at gavne Østersøens biodiversitet er stenfundamenter omkring mølletårnene, der kan virke som stenrev. De vil bl.a. kunne give tiltrængte gydepladser for flere fiskearter, som dokumenteret i adskillige rapporter om de positive effekter af stenrev for havets biodiversitet. Endelig bør biodiversiteten tilgodeses ved at stille særlige krav til fundamentets overflade på f.eks. beton og stålkonstruktionerne.

Der vil over tid ske slid og nedbrud af vingerne på turbiner og transformere i turbinehuset. I forhold til vingerne er det vigtigt, at der anvendes materialer, som i mindst muligt omfang skader havmiljøet, når der sker slid. De skal være af den nyeste og mest genanvendelige slags. Eventuelle haverier på vingerne skal håndteres, så der ikke bliver efterladt miljøskadelige stoffer i Østersøen. Ved eventuelt havari af transformere, gearkasser eller turbiner, er det vigtigt, at der er taget forholdsregler for at undgå at kemikalier kan slippe ud.

I DN Bornholm ved vi ikke, om og i hvilket omfang den bevilgede Havnaturfond på 1/2 mia kr. til integration af havnatur i vindenergi er tiltænkt Energiør Bornholm. Vi håber, at Energiør Bornholm vil kunne gøre brug af de midler til mest mulig gavn for biodiversitet.

I forhold til landanlægget lægger DN Bornholm vægt på, at det placeres et sted uden store naturværdier. Her finder vi den foreslåede placering fornuftig. Da anlægget vil blive op til 25m højt, er det i forhold til landskabelige værdier vigtigt, at bygninger placeres så lavt i terrænet som muligt. For at gøre bygningerne mindre dominerende foreslår vi, at man både etablerer volde (gerne af varierende højde) og planter træer omkring arealet. Hvis man vælger danske træarter og samtidig sørger for at etablere brede volde, vil anlægge kunne bidrage til at øge biodiversiteten betragteligt.

Med venlig hilsen
Christian Prip
Næstformand, DN Bornholm

Høringsvar 46

Consultation responses to the DEA concerning the environmental assessment process for Energinet Bornholm

Responses	3.1 Offshore wind farms areas (EIB1 + EIB2)
1	<p>There is an allowance for up to 7 offshore substations jointly between the two offshore wind farm sites (Bornholm I & Bornholm II).</p> <p>1. If the auction will award the two sites to two different developers, then it will be necessary for there to be an allocation to each of the sites rather than a combined allocation.</p> <p>2. It can be advantageous to have several small offshore substations, rather than a few large ones, e.g., to give flexibility for routing cables to minimise the number of cable / pipe crossings. To allow this design flexibility, we would recommend that up to at least 2 (ideally 4) offshore substations are allowed for Bornholm I and up to at least 6 (ideally 8) for Bornholm II.</p>
2	<p>Are Nordstream pipelines likely to be decommissioned and if so, when? Will the DEA facilitate a dialogue with the pipeline operator to negotiate crossing agreements if the decommissioning programme is unknown or pipelines are to remain?</p>
3.2 Offshore cable corridors	
3	<p>The export cable corridors offshore, as drawn, are seen as reasonably wide for the intended number of cables. However, the arrangement of these cables within the corridor will need to be coordinated between the developer of the interconnector cables, and the two different wind farm developers. This will need to take into consideration all environmental and geophysical constraints within the corridor, as well as potentially simultaneous construction activities from three different parties. These factors could result in the corridors becoming congested. It is suggested that DEA could consider:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) increasing the width of the corridors, ii) ensuring that there are no significant geophysical or environmental constraints to cable laying in the corridors, and / or iii) providing guidance to the developers as to which areas can be used for each set of cables (interconnectors, Bornholm I & Bornholm II).
4	<p>There is an allowance for up to 9 export cables between offshore substations and the shore, jointly between the two offshore wind farm sites (Bornholm I & Bornholm II).</p> <p>1. If the auction will award the two sites to two different developers, then it will be necessary for there to be an allocation to each of the sites rather than a combined allocation.</p> <p>2. We would recommend that up to at least 4 (ideally 8) export cables are allowed for Bornholm I and up to at least 10 for Bornholm II.</p>
3.3 Onshore area for transformer station (yellow)	
5	<p>The yellow, pink & blue areas in Figure 5 in the plan (showing the onshore areas for the transformer station and cables) do not appear to be aligned with Energinet's newest plans for the EIA: https://energinet.dk/anlaegsprojekter/energioer/energio-bornholm/ https://energinet.dk/anlaegsprojekter/energioer/nyheder-om-energioer/energinet-pegar-pa-kabelruter-til-omformerstation-pa-bornholm/ Please clarify the intention.</p>

6	<p>Please clarify what "transformer station" refers to - besides Energinet's AC/DC converter, there is a need for a transformer station for each site (one for EIB I, one for EIB II).</p> <p>The allocation of space and the division of responsibilities between Energinet and the offshore wind farm developers (regarding onshore EIA(s) and land acquisition) are not clear. Please clarify.</p>
7	<p>There is an allocation of up to 21 onshore cables. Please provide clarity on the allocation of these cables to the wind farms and others.</p>
3.4 Onshore area for cables (pink)	
8	<p>See response 7</p>
3.5 Onshore area for landfall (blue)	
9	<p>See response 7</p>

Høringssvar 47

Fra: Steffen Olsen <sco@energyeast.dk>
Sendt: 2. december 2023 01:29
Til: Høring energiøerne
Cc: Steffen Olsen
Emne: Høringssvar til 2. høring af Plan for Energiø Bornholm
Vedhæftede filer: 220525 Høringssvar landanlæg - mail.eml

Høringssvar til 2. høring af Plan for Energiø Bornholm

Jeg erfarer nu her i sidste øjeblik, at det kan komme på tale at nedtage de 5 møller på Hallegårdsvejen, da der er for meget lavfrekvent støj. Det kommer som en overraskelse. Energi Øst ApS, som er ejer af møllerne, er bestemt ikke interesseret i at nedtage dem.

I præsentationsmaterialet til det andet borgermøde på Bornholm står, at ”Støj fra landanlægget vil dog overholde gældende grænseværdier” (Støj fra landanlæg, side 14). Endvidere står der, at ”Støjmodeller viser, at der vil være et lille bidrag til lavfrekvent støj, som kan håndteres i forbindelse med de konkrete projekter”, (Støj fra havvindmøller, side 15)

Den 1. høring handlede bl. a. om hvor landanlægget skulle placeres. Eftersom nedtagelsen af de 5 møller ikke var med i høringsgrundlaget, hverken til den første og den anden høring, har høringsgrundlaget været mangelfuldt eller direkte forkert. På grund af det fejlagtige høringsgrundlag anmoder jeg / Energi Øst ApS om, at hele høringsprocessen går om.

Jeg opfordrer problemet med lavfrekvent støj løst på anden måde. Problemet kan løses ved at flytte havmøllerne længere væk fra Bornholm eller ved at gøre parken mindre. Problemet kan antagelig også løses ved at placere landanlægget et andet sted end klods op ad de 5 møller. Jeg vil derfor kraftigt opfordre til at genoverveje placeringen af landanlægget. Jeg henviser til mit høringssvar fra den første høring med en analyse af alternative placeringsmuligheder – er for god ordens skyld vedhæftet.

Derudover vil jeg gerne have oplyst hvilken lovhjemmel, der ligger til grund, hvis man kan kræve de 5 møller i Sose nedtaget, fordi nogle andre møller eller landanlæg til møller ønskes opsat. Ved tidligere udskiftningsordninger for møller har det ikke været muligt at ekspropriere. For mig lyder det mærkeligt, hvis man kan kræve fuldt ud funktionsdygtige møller, som vil være i drift minimum 20 år endnu, nedtaget, og som der tidligere er givet tilladelse til, og som bidrager med grøn energi.

Endvidere vil jeg gerne have oplyst, hvilke krav der skal være opfyldt, for at der eventuelt kan eksproprieres og om det er opfyldt for de 5 møller?

Med venlig hilsen

Steffen Olsen / Energi Øst ApS

EnergiØst Aps

Bornholms Regionskommune
Udvikling og Plan
Ullasvej 23
3700 Rønne

Lynggårdsvej 15
DK-3770 Allinge
Tel. +45 5648 4346
Mobil +45 4026 4346
Fax +45 5648 4643
sco@energyeast.dk
www.energyeast.dk
CVR-nr. 2639 4023

Allinge, den 23. maj 2022

Hørings svar ang. landanlæg ved Sose

Jeg har fuld forståelse for etablering af en energi-ø ved Bornholm, men den af Energinet valgte placering er meget uheldigt i forhold til de eksisterende 5 vindmøller ved St. Hallegård.

5 bygninger med en udstrækning på 100 x 60 meter pr. stk. og en højde på 25 meter kan ikke undgå at påvirke møllerne med en væsentlig mindre el-produktion og øget slid pga. øget turbulens. Bygningerne når næsten op til vingespidsene, når vingen peger lodret ned.

For at få klarhed over påvirkningen på møllerne og muligheder for at placere landanlægget et andet sted har Energi Øst fået udarbejdet følgende 2 analyser:

- EMD International A/S - analyse af forventet produktionstab ved
- Nytteland, landskabsarkitekt Mette Frøst – Forslag til alternative placeringer af landanlæg med følgende bilag:
 - Kortbilag 1
 - Kortbilag 2
 - Kortbilag 3
 - Foto 4 - sumpet område vest for Vasegårdsvej

EMD's analyse kommer frem til, at møllerne i området i gennemsnit vil producere for ca. kr. 160.000,- mindre pr. år, hvis landanlægget placeres syd for Sose-møllerne. Denne mindre produktion svarer til 90 husstandes årlige elforbrug. Hertil skal lægges øgede driftsudgifter pga. turbulens. De samlede tab vil komme op på omkring kr. 300.000,- til 400.000,- årligt.

- Vindmøllerådgivning
- Projektudvikling

Aftalen med lodsejeren løber indtil 2049, dvs. næsten 30 år endnu, så forventningen er, at møllerne vil producere el i hvert tilfælde 15-20 år endnu.

2 af møllerne står indenfor området og kan derfor risikere at skulle tages ned. Produktionen fra disse 2 møller svarer til 1.340 husstandes elforbrug. Det er en helt forkert vej at gå i en tid, hvor vi i den grad mangler energi. Ved en nedtagning af disse 2 møller vil Energi Øst's driftsgrundlag også blive væsentligt mindre.

Landskabsarkitekten fra Nytteland har fundet 3 alternative områder, hvor landanlægget kan placeres med langt mindre gener. Jeg skal specielt fremhæve område A (se analysen fra Nytteland). Der er ingen boliger i området og kun få i nærheden (bortset fra den gård, som ejer hovedparten af jorden). Der er en del fuldvoksne træer rundt om området, som gør, at landanlægget ikke vil virke så dominerende og efter min vurdering er det bedste område, set ud fra en visuel betragtning.

Det skal også fremhæves, at området vest for Vasegårdsvej er et meget sumpet område. På kortbilag 3 er området også markeret som mose. Af foto 4 ses også tydeligt, at vinterafgrøderne flere steder er forsvundet pga. alt for meget vand og at landmanden på ny har måttet så vårafgrøder. Der må påregnes væsentlige ekstraudgifter til fundering af så store bygninger og tungt anlæg.

Jeg skal også gøre opmærksom på, at der i sin tid er givet tilladelse til vindmølle-drift netop med henblik på brug af vinden, hvilket alle har været bekendt med. Det er derfor ikke rimeligt, at der så senere gives tilladelse til anlæg, som besværliggør el-produktionen, specielt ikke når der findes andre placeringsmuligheder for landanlægget.

Det skal også bemærkes, at jeg via mail 2 gange har spurgt Energinet om der gives erstatning for driftstab, som er forårsaget af landanlægget. Dette spørgsmål har Energinet ikke villet svare på. På den baggrund forventer jeg ikke, at Energinet vil yde erstatning.

Med disse analyser og ovennævnte begrundelser, skal jeg kraftigt opfordre til, at landanlægget flyttes til område A eller alternativt område B.

Jeg ser frem til at høre nærmere og også må blive involveret i det fremtidige arbejde med at finde den rigtige placering.

På forhånd tak.

Med venlig hilsen

Steffen Øisen

Forslag til alternative placeringer af landanlæg

Som alternativ til det af Energistyrelsen forslåede område til placering af landanlæg er det undersøgt, om der kunne findes andre placeringer. Placeringerne ligger mere eller mindre inden for Energistyrelsens udpegnings af muligt planareal til landanlæg.

Der er forslået tre områder på baggrund af udpegninger og bindinger i området som er vist på kortbilag 1. I områderne A og B er der desuden vist forslag til områder, hvor det vil være muligt at placere de 80-90 ha, der skal bruges til placering af landanlæg. Herunder er fordele og ulemper for de tre områder samt for området forslået af Energistyrelsen listet op i punktform. De tre områder fremgår af kortbilag 1 og kortbilag 2.

OMRÅDE A - 250 ha

Fordele

- Stor afstand til vindmøllerne og placering vil ikke medføre produktionstab
- Få boliger i den vestlige del med et stort sammenhængende åbent område
- Terrænet er jævnt, dog jævnt faldende mod syd i den vestlige del
- Få områder med beskyttet natur, ingen i den vestlige del
- Ligger uden for kystnærhedszonen

Ulemper

- Afstand til kysten
- en del boliger i den østlige del
- To gennemgående veje i nord-sydlig retning

Placering af område på op til 90 ha

Der kan placeres et område på 80-90 ha, der indeholder et enkelt gårdanlæg og med en gennemgående vej. Derudover er området åbent og jævnt. Afstanden til vindmøllerne er stor og der vil ikke være et produktionstab.

OMRÅDE B - 230 ha

Fordele

- Den østlige del af området har større afstand til vindmøllerne, og her vil et landanlæg ikke ligge foran vindmøllerne ved herskende vindretning, hvilket vil minimere produktionstab.
- Nærhed til kysten for den sydlige del
- Terrænet er jævnt

Ulemper

- Nærhed til vindmøller, specielt den vestlige del af området
- Flere områder med beskyttet natur
- Der er en del boliger inden for området
- En del af området er vist som mose under de geomorfologiske forhold og er formentlig fugtigt
- Ligger inden for kystnærhedszonen

Placering af område på op til 90 ha

Der kan placeres et område på 80-90 ha, der ligger øst for vindmøllerne og dermed fordelagtigt i forhold til herskende vindretning. Samtidig kan der holdes en rimelig god afstand til vindmøllerne. Dette vil minimere produktionstab fra vindmøllerne. I området ligger dog flere boliger langs den gennemgående vej. Området er fladt og åbent.

OMRÅDE C - 215 ha

Fordele

- Afstand til vindmøllerne er stor hvis den vestlige del udnyttes og placering i den vestlige del vil formentlig ikke koste produktionstab
- Terrænet er jævnt

Ulemper

- Afstand til kysten
- Der er flere områder med beskyttet natur
- Området er gennemskåret af flere veje
- Der ligger en del boliger spredt i landskabet inden for området
- Ligger inden for kystnærhedszonen

OMRÅDE UDPEGET AF ENERGISTYRELSEN - 260 ha

Fordele

- Nærhed til kysten
- Terrænet er jævnt
- Få områder med beskyttet natur

Ulemper

- Nærhed til vindmøllerne vil koste betydeligt produktionstab, specielt ved placering i den vestlige del hvor anlægget vil ligge foran møllerne i forhold til herskende vindretning og derved skabe turbolens
- En del boliger inden for området
- Området er gennemskåret af to veje
- En del af området er vist som mose under de geomorfologiske forhold og er formentlig fugtigt
- Ligger inden for kystnærhedszonen

Geomorfologiske forhold

Af kortbilag 3 fremgår det, at der inden for alle områder primært er bundmoræneflade med øst-vestgående åse. Dog er der inden for område B og området udpeget af Energistyrelsen også et område med mose.

EMD International A/S

Til:	Steffen Olsen, Energi Øst ApS
Fra:	Mads V. Sørensen (mvs@emd.dk)
Date:	25/4 2022
Re:	Analyse af forventet produktionstab ved opførelse af bygninger syd for Sose-vindmøllerne

Energinet har offentliggjort planer om opførelse af landanlæg til fremtidige offshore vindmølleparker på sydkysten af Bornholm. Disse landanlæg er placeret i umiddelbar nærhed af den eksisterende Sose vindmøllepark (5 x 1.3 MW, 60 m navhøjde).

Landanlæggets bygninger forventes at have en højde på 25 m og en horisontal udstrækning på 60 m x 103 m. Bygningerne når næsten op i samme højde som vingespidsene, der er 30 meter over terræn, når de peger nedad.

I umiddelbar nærhed af sådanne store bygninger må en signifikant ændring af de eksisterende vindforhold forventes. Dette vil give sig udslag i:

- 1) øget turbulens bag bygningerne og
- 2) et betydeligt reduceret produktionspotentiale for vindmøllerne

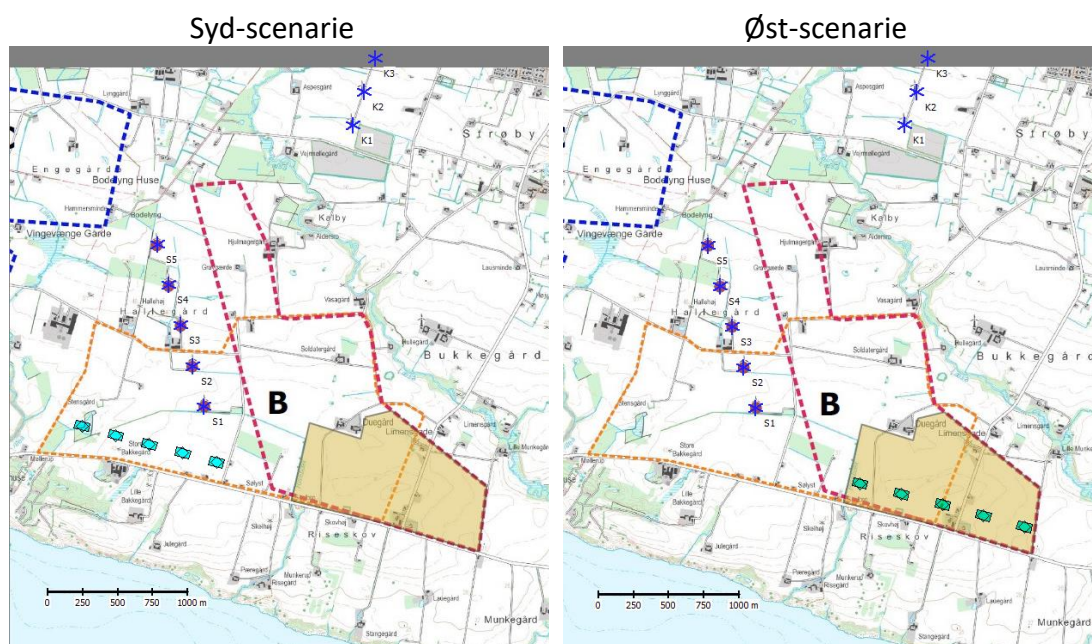
En detaljeret kvantificering af turbulensforholdene kræver en tilbundsående analyse af turbulensforholdene og avanceret modellering af vindstrømningsforholdene som ikke er lige til og derfor ikke muligt her.

Øget turbulens vil reducere levetiden af møllerne, som er designet og godkendt af mølleproducenten ud fra placeringens vindforhold, som de var på opstillingstidspunktet. Der er potentiel risiko for, at ændringer af forholdene omkring møllerne kan betyde, at grænseværdierne for turbulens for de nærmeste møller er overskredet. Der vil opstå et øget slid på bl.a. vinger, hovedleje og gear, som derved vil forårsage en tidligere udskiftning end ellers. Det er vanskeligt uden en detaljeret analyse af turbulensforholdene at sætte en pris på den øgede slitage. En ny gearkasse koster f.eks. cirka kr. 1 mio., så der er en betydelig risiko for en væsentlig meromkostning.

Det tabte produktionspotentiale er det derimod muligt at beregne ved hjælp af standardværktøjer (windPRO/WASP) anvendt i vindmøllebranchen. Første skridt i analysen er at etablere en beregningsmodel, der forudsiger vindmøllernes

årsproduktion i den nuværende situation. Andet skridt er at anvende den kalibrerede model til at forudsige konsekvenserne af at opføre bygninger syd og øst for vindmøllerne. Vindretning, vindhastighed og vindmølleproduktion beregnes time for time for en periode på 19 år (for produktionsperioden 2003-2021) for den nuværende situation og for to fremtidige scenarier, dvs. et scenarie hvor bygningerne opstilles syd for møllerne og et, hvor bygningerne opstilles øst for.

De to scenarier er blevet analyseret og placering af vindmøller og planlagte bygninger er angivet i nedenstående figur. De 5 bygninger er hver 103 m lange, 60 m brede og 25 m høje og placeret på række langs Søndre Landvej.

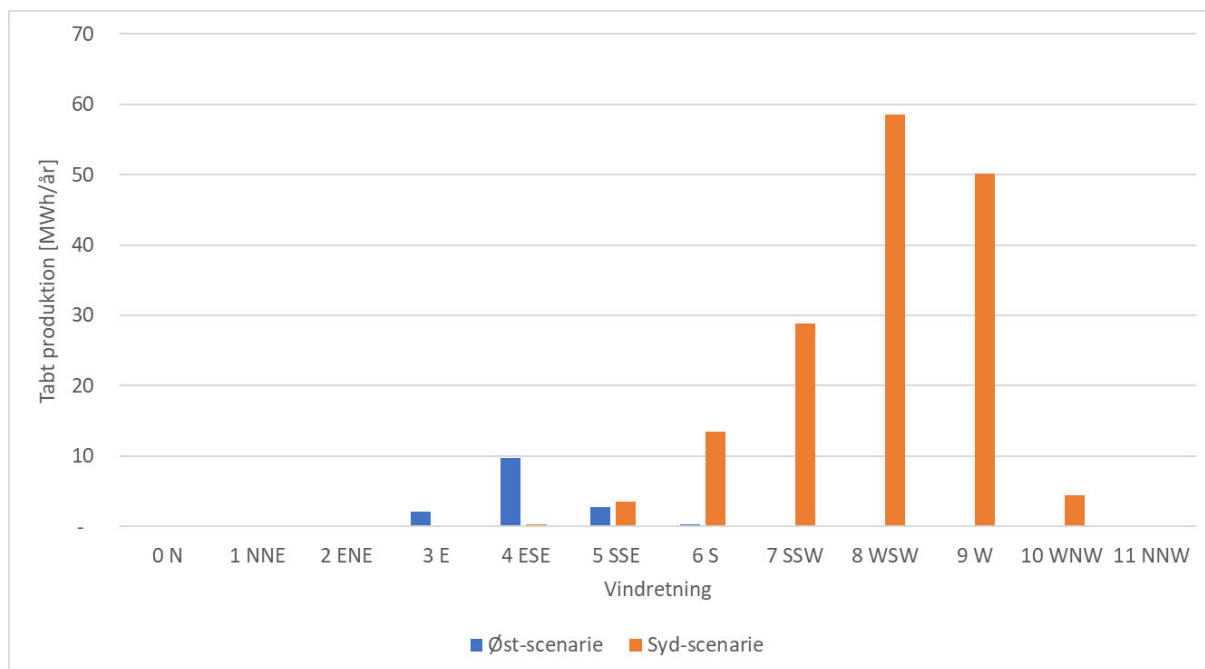
Figur 1 Oversigt over de to analyserede scenarier

For begge scenarier beregnes det potentielle produktionstab for følgende 5 møller ved Sose og 3 møller ved Kalby:

Tabel 1 Oversigt over analyserede vindmøller (UTM, ETRS89, zone 33)

Mølle ID	Øst	Nord	Mølletype	Navhøjde [m]	Vindkorrigeret årsproduktion [MWh/år]	GSRN
Sose 1	491,600	6,100,196	Nordex, 1,3 MW	60	3,084.7	570714700000105760
Sose 2	491,540	6,100,491	Nordex, 1,3 MW	60	2,942.6	570714700000105777
Sose 3	491,479	6,100,787	Nordex, 1,3 MW	60	2,873.6	570714700000105784
Sose 4	491,419	6,101,082	Nordex, 1,3 MW	60	2,789.1	570714700000105791
Sose 5	491,358	6,101,377	Nordex, 1,3 MW	60	2,784.3	570714700000105807
Kalby1	492,822	6,102,113	Vestas, 2,0 MW	60	4,982.9	570714700000107016
Kalby2	492,920	6,102,343	Vestas, 2,0 MW	60	4,940.2	570714700000107023
Kalby3	493,019	6,102,572	Vestas, 2,0 MW	60	5,095.3	570714700000107030

Produktionstabt vil primært optræde for sydlige vindretninger, da vindmøllerne er placeret nord for de planlagte bygninger. Nedenstående figur viser det beregnede tab for mølle Sose 1, der er den mest berørte vindmølle.

Figur 2 Retningsopdelt produktionstab for de to scenarier

Det ses tydeligt, at tabet er størst for syd-scenariet og betydeligt mindre for øst-scenariet.

Nedenstående tabel angiver det samlede, beregnede tab for både Sose-møllerne og Kalby-møllerne. Det ses tydeligt, at tabet afhænger af den eksakte placering af bygningerne i forhold til vindmøllernes placeringer.

Tabel 2 Beregnet tabt produktion

	VKP ¹ , nu [MWh/år]	Reduktion MWh, Syd	Reduktion MWh, Øst	Reduktion %, Syd	Reduktion %, Øst
Sose 1	3,084.7	159.3	14.7	5.2%	0.5%
Sose 2	2,942.6	101.1	12.3	3.4%	0.4%
Sose 3	2,873.6	57.3	8.7	2.0%	0.3%
Sose 4	2,789.1	32.7	6.7	1.2%	0.2%
Sose 5	2,784.3	20.8	4.9	0.7%	0.2%
Kalby1	4,982.9	13.7	7.9	0.3%	0.2%
Kalby2	4,940.2	11.3	6.3	0.2%	0.1%
Kalby3	5,095.3	7.8	4.0	0.2%	0.1%
Sose	14,474.3	371.1	47.3	2.6%	0.3%
Kalby	15,018.4	32.8	18.2	0.2%	0.1%
Samlet tab [MWh/år]	-	403.9	65.6		
Samlet tab [kWh/år]	-	403900	65600		
Potentielt tabt omsætning (0.40 kr/kWh)	-	161556 kr/år	26227 kr/år		
Antal husstande (4500 kWh/husst.)	-	90	15		

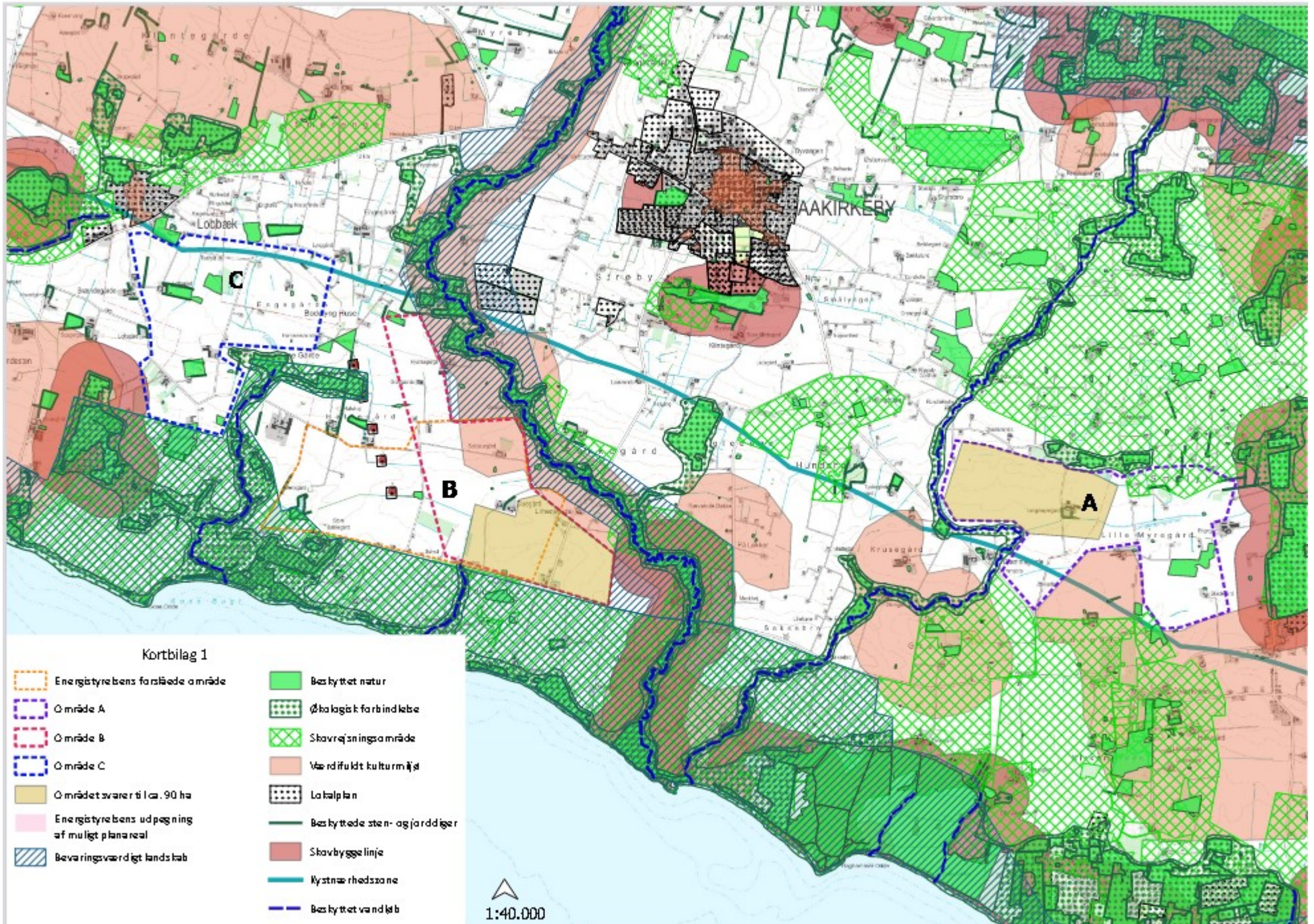
Et samlet driftstab på 403.9 MWh svarer til, hvad 90 husstande bruger årligt (beregnet ved et gennemsnitligt forbrug på 4.500 kWh årligt). Hele Sose vindpark producerer el svarende til 3.244 husstande og de 2 sydligste alene producerer el til 1.340 husstande.

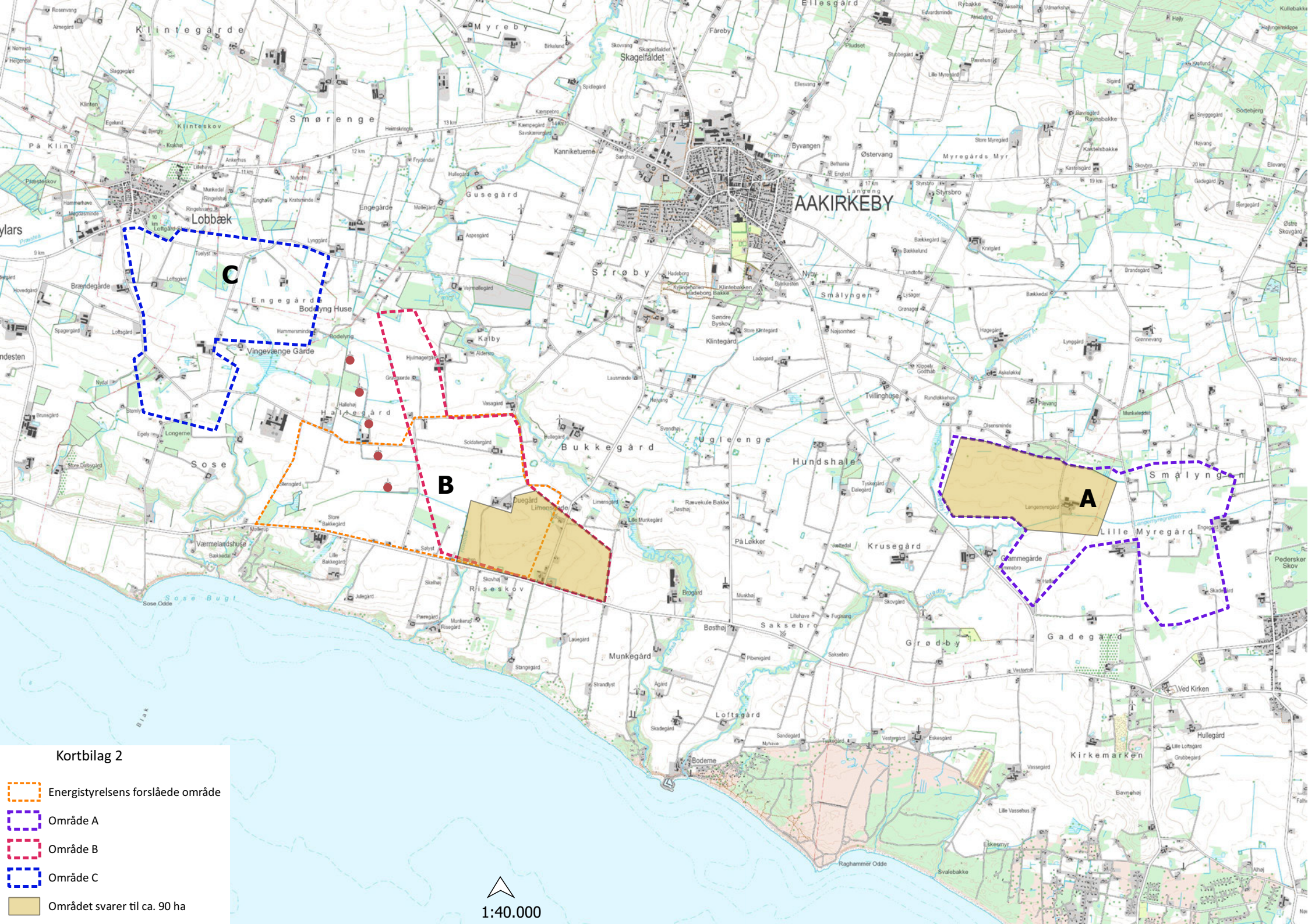
Med venlig hilsen

Mads V. Sørensen

EMD International A/S

¹ VKP = Vindkorrigeret produktion = gennemsnitlig årsproduktion for et normalt vindår (100% vindenergiindeks)

Kortbilag 2

- Energistyrelsens forslåede område
- Område A
- Område B
- Område C
- Området svarer til ca. 90 ha

1:40.000

- Terræn striber
- Rogen moræne
- Sø
- Bundmoræneflade
- Drumlin
- Tunneldal
- Ås
- Dødislandskab
- Dødishul
- Issøbakke
- Randmorænebakke
- Isoverskredet randmoræne
- Ældre moræneflade
- Hedeslette
- Hedeslette dødislandskab
- Erosionsdal
- Issøaflejrning
- Hævet senglacial flade
- Hævet senglacial strandvold
- Mærsk
- Standvold
- Marin flade
- Søbund
- Mose
- Klit
- Flyvesand's flade
- Spåldal
- Tørlagt ferskvandsø
- Tørlagt marint forland
- Antropogent landskab
- Grundfjeld
- Kalk massiv
- Tidevandsflade
- Tidevandsdyb

HØRING OM

Plan for Program Energiø Bornholm

30.11.2023

Grønt Råd i Ishøj kommune fremsender hermed et høringssvar i forbindelse med høringen om **Plan for Program Energiø Bornholm for** en mulig transformerstation ved Solhøj i Ishøj og Høje-Taastrup kommuner. Grønt Råd forholder sig til den situation at transformerstationen placeres i Solhøj.

Grønt Råd forventer at den kommende transformerstation anlægges så den er klargjort til at overskudsvarmen kan udnyttes i fjernvarmesystemet. Når der tales om fremtidens energisystem taler bl.a. regeringen om udnyttelse af overskudsvarme. Transformerstationen producerer store mængder af overskudsvarme. Derfor må det forventes at staten går foran og sikrer udnyttelse af overskudsvarmen og at denne ambition derfor er med i planen for projektet. Det må forventes at der kan træffes aftaler med VEKS om at udnytte denne mulighed. Dette bør ske uanset hvor transformerstationen placeres.

Grønt Råd er bekendt med at Energinet har gennemført en god og konstruktiv workshop for lokalområdet på SydBornholm, hvor man præsenterede forskellige scenarier for hvordan transformerstationen indrettes. **Grønt Råd opfordrer til at man gennemfører en tilsvarende workshop for anlægget på Sjælland.**

I tilfælde af at transformerstationen placeres i Solhøj tilbyder Grønt Råd sig stadig som dialogpartner, til en konstruktiv dialog om optimal placering og beplantning i forhold til biodiversitet, natur og rekreative muligheder samt udnyttelse af overskudsvarme og eventuelle andre muligheder for VE produktion i relation til transformerstationen.

Vi henviser i øvrigt til vores to tidligere høringssvar.

Med venlig hilsen

Grønt Råd i Ishøj

Formand Tommy Olsen

[Redacted signature block]

Snorrebakken 66, 3700 Rønne

Energistyrelsen (ENS)
hoeringenergioe@ens.dk

Vedr. "Høring til Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende Miljørapport" med j.nr. 2023 – 2126

OBS: Indsendt med forbehold for Kommunalbestyrelsens godkendelse den 21. december 2023 efter aftale med ENS

Bornholms Regionskommune
Udvikling@brk.dk
www.brk.dk
CVR: 26 69 63 48

1. december 2023

Bornholms Regionskommunes hørings svar til Energistyrelsens "Udkast til Plan for Program Energiø Bornholm med den tilhørende miljørapport"

Tak for det tilsendte høringsmateriale vedrørende planen for Program Energiø Bornholm.

Bornholms Regionskommune har med stor interesse gennemgået materialet og fremsender hermed kommunens hørings svar. Svaret indeholder 1) nogle generelle perspektiver på realiseringen af det samlede projekt og 2) en række faglige bemærkninger til miljørapporten.

1. Perspektiver på realisering af det samlede projekt

Bornholm hilser fortsat energiøen velkommen

Bornholms Regionskommune vil for det første gerne anerkende projektets høje ambitionsniveau. Realisering af Energiø Bornholm har potentialet til at bidrage væsentligt til den grønne omstilling i Danmark og Europa. Dels ved at levere store mængder af grøn strøm til danske og europæiske forbrugere, dels ved at inspirere til nye løsninger i udbygningen af den vedvarende energi.

Bornholm har altid været en ø med en stærk forbindelse til naturen og miljøet, og vi ser derfor positivt på initiativer, der kan styrke denne forbindelse yderligere. I forlængelse heraf har kommunen et stærkt ønske om at bidrage til Danmarks klima- og energimålsætninger.

Siden 2008 har Bornholms Regionskommune haft visionen "Bright Green Island". Senest vedtog en enig kommunalbestyrelse i januar 2021 en energipolitik og -strategi. Den sætter ambitiøse mål for omstillingen af Bornholms energiproduktion og -forbrug til bæredygtige energikilder allerede i 2025. Det langsigtede mål er at gøre Bornholm fossilfri i 2040.

Kommunen noterer sig i den forbindelse, at arbejdet med at tilkoble det bornholmske elnet til havvindmøllerne indgår i planen for Program Energiø Bornholm. Ud over at være en kilde til grøn energi, er det for Bornholm også et spørgsmål om forsyningssikkerhed og kvaliteten af den el, som de bornholmske forbrugere kan se frem til, hvis det bornholmske elnet tilkobles. Det er dog samtidig en forudsætning for kommunens opbakning til den planlagte tilkobling, at udgifterne forbundet hermed ikke sendes videre til de bornholmske forbrugere, men håndteres nationalt.

De bornholmske klimamål udspringer af ønsket om at tage ansvar for en bæredygtig fremtid og samtidig skabe en lokal udvikling med udgangspunkt i den grønne omstilling. Kommunen er derfor gået konstruktivt ind i arbejdet med at realisere Energiø Bornholm. I forlængelse heraf er vi indforstået med, at det bl.a. forudsætter, at Bornholm lægger dyrebart land til et stort eltransmissionsanlæg i Sose samt horisont til to omfangsrige havvindmølleparker syd for øen.

Bornholms Regionskommune bakker derfor op om "Plan for Program Energiø Bornholm", men beder samtidig om, at der tages hensyn til Bornholm i arbejdet med at realisere planen, så Energiø Bornholm kommer til at sætte et så stort positivt aftryk på Bornholm som muligt.

Udviklingen af Bornholm er afgørende

Muligheden for at tiltrække investeringer og skabe både midlertidige og varige effekter, herunder erhvervsudvikling, boligudvikling og jobs, er helt centralt for Bornholm i arbejdet med energiøen.

For at skabe grobund for en lokal erhvervsudvikling med udgangspunkt i Energi Bornholm har kommunalbestyrelsen netop vedtaget et tillæg til kommunes erhvervsstrategi: Power-to-vækst. Bornholm ønsker hermed at udleve potentialet som "producent" af grøn energi og byder PtX velkommen i en samlet erhvervspark, hvor der kan opstå synergier med andre erhverv – nye såvel som eksisterende bornholmske virksomheder.

Energiøens lokale erhvervspotentiale er således tæt knyttet til muligheden for at anlægge en erhvervspark med et PtX-anlæg samt et testsite i umiddelbar nærhed af landanlægget. Det er derfor afgørende, at der i forbindelse med etablering af vindmølleparker samt kabel- og landanlæg på Bornholm, tages højde herfor, så anlæggenes design understøtter energiøens potentialer lokalt.

I forlængelse heraf er indkvartering af arbejdskraft, brug af lærlinge samt indvirkning på natur og miljø nogle af de temaer, som også har betydning for udviklingen af Bornholm. Bornholms Regionskommunen ser derfor frem til at fortsætte den løbende dialog, som kommunen har med Energistyrelsen og Energinet om de bornholmske ønsker og perspektiver herpå, der bl.a. tæller:

- **Indkvartering.** Indkvartering af arbejdskraft skal foregå i nærhed af de bornholmske bysamfund, og i boliger af høj kvalitet, så de på sigt kan konverteres til permanent brug for familier, studerende, tilrejsende arbejdskraft m.fl.
- **Lærlinge.** Brug af lærlinge er afgørende for Bornholm, hvis realiseringen af den samlede plan skal skabe udvikling og værdi lokalt. Derfor skal der bl.a. indtænkes krav om lærlinge i udbuddene, ligesom kommunen vil opfordre Energinet og den, der vinder udbuddet af 3 GW havvind, til at indgå et samarbejde med Campus Bornholm om at skabe attraktive uddannelser og lærepladser.
- **Natur og miljø.** Kommunen ser gerne, at realiseringen af planen for Program Energiø Bornholm påvirker de omfattede områders natur og biodiversitet positivt – både til lands og til vands. Herunder at der stilles krav i udbuddene om et natur-inkluderende design, hvor der indtænkes tiltag med positiv indvirkning på udvalgte natur- og miljøparametre.
- **Sikkerhed og beredskab.** Kommunen ønsker, at der er størst mulig opmærksomhed på sikkerheden og beredskabsniveauet omkring kabel- og landanlægget. Det er afgørende for Bornholm, at der træffes nødvendige foranstaltninger, der skal til for at sikre energiforsyningen og gøre kabel- og landanlægget mindre udsat for hændelser.

Der henvises herudover til de indspil mv., som kommunens administration har fremsendt til Energistyrelsen og Energinet som led i den løbende dialog om realisering af den samlede plan.

En rimelig fordeling af byrder og gevinster

Bornholms Regionskommune ønsker at understrege, at det er bydende nødvendigt at sikre lokal opbakning, hvis vi som samfund skal lykkes med den grønne omstilling. I den forbindelse skal Bornholm ikke blot opfattes som en ressource, hvorfra den grønne energi høstes og sendes på

elmarkedet. Vores borgere skal opleve, at det kan betaler sig at tage del i den grønne omstilling, og at deres bidrag til en mere bæredygtig fremtid for Danmark og Europa er påskønnet.

Det er således essentielt, at bornholmerne føler et lokalt ejerskab til Energiø Bornholm, og at de kan se nogle direkte fordele ved at muliggøre et grønt pionerprojekt som Energiø Bornholm. En retfærdig fordeling af gevinster og byrder er med andre ord afgørende for programmets succes. Hvis ikke der opleves et lokalt ejerskab til energiøen, risikerer staten, at den folkelige opbakning til den grønne omstilling smuldrer. I det lys er den tilhørende miljørapport med til at sætte fokus på nogle af de byrder, som Bornholm bliver pålagt som led i realiseringen af den samlede plan.

Bornholms Regionskommune opfordrer i forlængelse heraf til, at Energistyrelsen gør, hvad den kan, for i videst muligt omfang at mitigere de negative påvirkninger, som planen potentielt vil medføre, jf. miljørapporten (se faglige bemærkninger til rapporten nedenfor), herunder den visuelle og støjrelaterede påvirkning fra vindmøller og landanlæg samt de udfordringer, der knytter sig til rekreative interesser og materielle goder ved landanlægget samt dyreliv til havs.

Bornholm forbigås i spørgsmål om kompensation

Bornholms Regionskommune noterer sig, at det på trods af mitigerende tiltag ikke vil være muligt at fjerne alle byrder – bl.a. vil den lavfrekvente støj og den visuelle påvirkning ikke kunne undgås. Etableringen af kabel- og landanlæg vil uundgåeligt også være til gene for borgerne, og der forventes i det hele taget et ressourcetræk fra kommunen til realiseringen af planen.

Kommunen bemærker hertil, at Energiø Bornholm for nuværende "falder mellem to stole" for så vidt angår den lokale kompensation og de direkte gevinster ved at tage ansvar for den grønne omstilling. På den ene side er Energiø Bornholm ikke omfattet af de ordninger, der sikrer kompensation til naboer og kommuner i forbindelse med opstillingen af vedvarende energi på land samt kystnære havvindmølleparker. På den anden side rummer den politiske aftale om udbudsrammen for opstilling af 3 GW havvind ikke mulighed for, at der stilles krav til koncessionshaver om et samfundsbidrag eller indarbejdes kvalitative udbudsparametre, der kan komme lokalbefolkningen til gode, som der f.eks. planlægges med i Tyskland, Holland og Belgien.

Bornholms Regionskommune minder om, at kommunen ville have været berettiget til et beløb på 165.000 kr./megawatt via Grøn Pulje-ordningen, hvis Energi Bornholm havde været et åben dør-havvindmølleprojekt beliggende 14,9 km fra kysten i modsætningen til et statslig udbud, hvor det areal, der skal opstilles havvindmøller på, er beliggende 15,0 km fra kysten.

De lovgivningsmæssige rammer for kompensation og udbuddet af Energiø Bornholm er besluttet politisk og derfor ikke Energistyrelsens ansvar. Samtidig er det dog ikke muligt at forholde sig til den overordnede plan for Energiø Bornholm og den miljøpåvirkning, som planen medfører, uden at sætte det i forhold til den (manglende) kompensation og de lokale gevinster, der kan opnås.

Bornholms Regionskommune noterer sig, at det af regeringens udspil til klimahandlingen "Sammen om mere grøn energi fra sol og vind på land" bl.a. fremgår, at der skal udarbejdes en analyse af mulige gevinst- og kompensationsordninger for naboer til særligt store eltransmissionsanlæg. Kommunen ser det som en opmærksomhed fra regeringens side på, at Bornholm indtil videre er blevet forbigået i spørgsmålet om kompensation. Vi ser derfor frem til at drøfte resultaterne af analysen med Energistyrelsen, samt hvordan øvrige tiltag i udspillet, der skal give gevinster til naboer og lokalsamfund, kan indtænkes i realisering af Energiø Bornholms lokale potentiale.

Konkretisering og formidling af plan er vigtigt

"Plan for Program Energiø Bornholm" er formuleret på et meget overordnede niveau, og de udpegede områder i planen kan betragtes som "bruttoarealer". I planen er der således ikke foretaget en (yderligere) afgrænsning af områderne for de enkelte projekter, selvom området til anlæg og kabler på Bornholm, allerede er blevet indsnævret af Energinet i det konkrete projekt.

De betragtninger, som "Plan for Program Energiø Bornholm" og den tilhørende miljørapport gør sig om bl.a. placeringen af landanlægget er derfor blevet overhalet af det konkrete projekt. Det gør dem for det første upræcise og mindre relevante for den videre projektering. For det andet bliver det uklart, om Energinet har kendt til miljørapporten – eller er blevet forelagt et lignende vurderingsgrundlag – da beslutningen om den konkrete placering af anlægget blev truffet.

Der savnes i det hele taget en konkretisering af planens bestemmelser og dens miljøpåvirkning, velvidede at den blot har til hensigt at fastlægge rammerne for de kommende delprojekter. Bornholms Regionskommune opfordrer til, at de kommende projekter beskrives på et så detaljeret niveau som muligt, så der kan tages konkret stilling til projektets indvirkning på Bornholm.

Det er endvidere centralt, at de "maksimumsbestemmelser" i planen, der f.eks. sætter et loft på højden for landanlægget eller antallet af kabler, der kan føres på land, ikke automatisk bliver udgangspunktet for den videre planlægning. Bornholms Regionskommune har således en forventning om, at Energistyrelsen og Energinet, hvor det er muligt, holder sig væsentlig under "maksimumsbestemmelserne" i planen som led i arbejdet med at mitigere projektets påvirkning.

Endelig har Bornholms Regionskommune et ønske om, at formidlingsindsatsen i "Program Energiø Bornholm" opprioriteres fra Energistyrelsens side. Energiø Bornholm er et af Danmarkshistoriens største anlægsprojekter og bliver forventeligt verdens første energiø. Rationalet for energiøerne er grøn omstilling i en tid, hvor klimadagsordenen er allestedsnærværende i den offentlige debat. Energiø Bornholm vil derfor være genstand for massiv bevågenhed, interesse og opmærksomhed fra både borgere, naboer, virksomheder, organisationer, myndigheder mv.

Formidlingsindsatsen er derfor afgørende for, at Energiø Bornholm bliver en succes nationalt, men også i et lokalt perspektiv – både som projekt og som afsæt for en grøn erhvervsudvikling.

2. Faglige bemærkninger til den tilhørende miljørapport

Bornholms Regionskommune gør indledningsvist opmærksom på, at miljøvurderingerne er udført på et overordnet niveau, hvilket derfor også afstedkommer overordnede faglige bemærkninger. Som programmet skrider frem forventer vi, at beskrivelserne af delprojekterne og de tilhørende miljøvurderinger vil være mere detaljerede og modsvares af mere nuancerede hørings svar.

Med det in mente ønsker kommunen at afgive følgende faglige bemærkninger til rapporten:

Planens levetid og juridiske rækkevidde

Levetid – Havvindmøllernes levetid beskrives til 35 år. Hvad sker der bagefter? Kan man forestille sig, at møllerne udskiftes, så energiøens højspændingsanlæg og kabler kan udnyttes i mange flere år? Det kan umiddelbart fremstå som en uforholdsmæssig stor investering i søkabler og elektriske komponenter, hvis det kun bindes an på en tidshorisont på 35 år.

Juridisk rækkevidde – På borgermødet den 25. oktober 2023 på Bornholm blev planen præsenteret som en "rammeplan". Det vil sige, at planen afsætter nogle arealer og nogle

maksimale størrelser, som de kommende projekter skal ligge inden for. Men hvad er planens og tilhørende miljørapports juridiske ophæng? Hvilke vilkår kan der stilles? Og hvordan "virker" planen og miljørapporten i forhold til fremtidige planer og projekter?

Lavfrekvent støj

Delrapport 2 – Den lavfrekvente støj problematiseres i miljørapportens delrapport 2 i forhold til de eksisterende møller på land. Særligt udpeges fem møller ved Sose, idet de i forvejen overskrider støjgrænserne for den lavfrekvente støj. Det foreslås, at møllerne tages ned som afværgeforanstaltning. Men med hvilken hjemmel kan dette gennemføres? I forhold til Tornbygårdmøllerne er adressen Åbyvej 16 valgt, men af miljøvurderingen fremgår det, at adressen Tornbyvej 9 er den mest udsatte adresse i forhold til lavfrekvent støj?

Det ønskes oplyst, om den lavfrekvente støjudbredelse fra havvindmøllerne risikere at begrænse Bornholms Regionskommunes muligheder for at planlægge for nye vindmøller på land.

Delrapport 3 – Støj fra højspændingsstationen adresseres i forhold til de almindelige støjgrænser, men hvad med lavfrekvent støj – vil der ikke kunne være lavfrekvent støj fra højspændingsstationen, som kan udgøre et problem?

Visualiseringer af vindmøller

Visualiseringer er svært stof. Der er utroligt mange tekniske begreber og beskrivelser af metoder, som ligger til grund for, hvordan visualiseringer laves, og hvordan de skal læses. Derfor er det problematisk, at materialet er udarbejdet på engelsk og ikke på dansk. Det fremmer alt andet lige ikke kommunikationen. Det antages, at visualiseringerne er udarbejdet så objektivt som muligt. At møllerne fremstår som grå silhuetter antages at være begrundet med, at de betragtes fra nord, og således viser visualiseringerne møllernes nordside, som pga. egen skygge ikke fremstår hvide.

Der er udvalgt 5 udsigtspunkter på Bornholm, hvorfra der er udarbejdet visualiseringer. Det er også beskrevet, at der vil være mange steder på Bornholm, hvorfra møllerne vil være synlige. Det viser nedenstående illustration. De røde områder er de steder, hvorfra møllerne vil kunne ses. Jo mørkere farve, jo flere møller kan ses. Møllerne vil dermed få betydning for udsigten til havet fra ca. halvdelen af Bornholms areal.

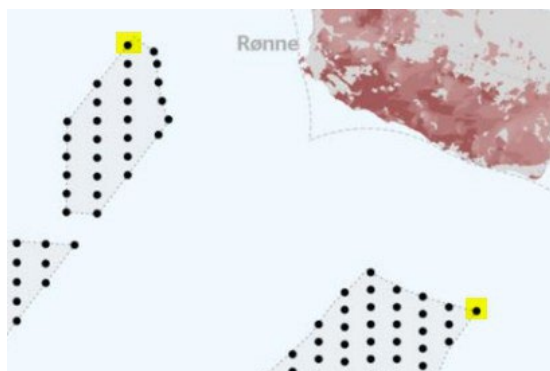

Visualiseringer landanlæg

Højspændingsstationen er et stort byggeri. Med et areal på 90 hektar og en bygningshøjde på op til 25 meter udgør det et byggeri, som er væsentligt større end noget andet, som vi kender på Bornholm. Derfor er det påfaldende hvor lidt, der er gjort ud af at beskrive anlægget og dets størrelse i relation til det landskab, som er udpeget til at kunne rumme det. At anlægget vil betyde en væsentlig visuel påvirkning siger i sig selv ikke ret meget.

Opstillingsmønster i havvindmøllepark

Visualiseringerne viser at opstillingen i et fast gritmønster med rækker af vindmøller fra nord til syd er uheldigt, og giver et meget "rodet" og tilfældigt udtryk set fra Bornholm. Man genkender ikke et mønster. Man bør i forbindelse med opstillingen se på en løsning, der virker mere "simpel". F.eks. hvor der et mere genkendeligt mønster set fra land. Det kunne f.eks. være lige rækker i nordøst-sydvestgående retning – altså vinkelret på kysten. En visualisering af dette er ønskelig til sammenligning. Enkelte møller der opleves "for sig selv" er uheldigt. Eksempel vist nedenfor. Der vises forskellige scenarier med enten mange mindre møller eller med færre større møller. Det vurderes at være mest hensigtsmæssigt med færre og større møller.

Klimapåvirkning af kyster

Der beskrives i miljørapporten at vindhastigheden forventes at blive bremset af møllerne. Det savnes, at konsekvensen af dette beskrives i afsnittet om klima. Det er vigtigt at få belyst, om det har betydning for den måde sandet lejrer sig langs de Bornholmske kyster – både langs de sydvestvendte kyster, men især også langs de østvendte sandstrande. Kan man f.eks. forvente at erosionen af de sydvestvendte kyster bliver mindre overordnet set, men at der også samtidig bliver mindre sandmængder ved strandene mod øst (Balka og Snogebæk) på længere sigt? Altså vil "sandvandringen" fra vest mod øst mindskes og vil man derved kunne risikere mere erosion på de østvendte kyster fordi den naturlige "sandfodring" fra vest mindskes?

Beredskab og sikkerhed

Der gøres opmærksom på Beredskabsloven LBK nr.314 af 03/04/2017 §34:

"Kommunalbestyrelsen skal godkende oprettelse, væsentlige ombygninger, udvidelser eller forandringer i driften af virksomheder i det omfang, der er fastsat regler herom i medfør af § 33, stk. 1. Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan i øvrigt bestemme, at bygninger, grundarealer og flydende konstruktioner skal indrettes og benyttes på en sådan måde, at risikoen for brandfare formindskes mest muligt, og at forsvarlige rednings- og slukningsmuligheder sikres bedst muligt"

Råstofindvinding

En lille del af området til Energiøen overlapper med råstofindvindingsområder på havet. Det samme gælder den kabelkorridor, der skal etableres. Det skal man være opmærksom på. Det samme gør sig gældende for et lille område på land.

Drikkevandsinteresser

Vindmøllerne vurderes ikke at have påvirkning på forhold, der drejer sig om drikkevand. I forhold til landanlægget beskæftiger miljørapporten sig med drikkevand og grundvand i delrapporten "Miljørapport del 3: Land". På side 128 fremgår en figur, hvor der gøres opmærksomhed på, at der er drikkevandsinteresser i planområdet – både OSD og et indvindingsområde. Kommunen ønsker at henlede opmærksomheden på, at der også er et boringsnært beskyttelsesområde (BNBO), som ikke er med taget i rapporten.

Den østlige del af indvindingsområderne hører til Boderne Vandværk, som nu er lukket. Så det område, er der ikke mere. I den vestlige del er et indvindingsområde, som bruges af Lobbæk Vandværk. Anlæg, som medfører en risiko for forurening af grundvandet må ikke ligge her. Hvis transformatorstationen lægges i den østlige del, kommer det ikke i konflikt med drikkevandsinteresser. Østområdet er i kategorien "Almindelige drikkevandsinteresser". Det har ingen juridisk eller planmæssig betydning og skal opfattes vejledende. Der er ingen konkrete planer om at indvinde vand i nærområdet, og det er tvivlsomt, om det vil egne sig hertil.

I det videre arbejde med rapporteringen og undersøgelserne skal opfordres der til:

- at området ved Boderne Vandværk udgår af planlægningen
- at BNBO ved Lobbæk Vandværk medtages i planlægningen
- at landanlægget placeres uden for de særlige drikkevandsinteresser og indvindingsområder, idet den østlige placering ikke udgøre en risiko.

Placering inden for OSD vil umiddelbart være mulig på baggrund af en nærmere vurdering.

Muffesamlinger i landzone

Angående muffesamlinger i forbindelse med landkablerne: Efter normal praksis kan der etableres enkeltstående terræændringer på op til 0,5 m uden at der er krav om landzonetilladelse, men hvis der etableres en hel serie af disse brønde, kan det i sig selv være et forstyrrende element i landskabet. Bornholms Regionskommunen ønsker dette yderligere belyst i det videre arbejde, så der kan tages stilling til den konkrete landskabelige påvirkning ved denne del af projektet.

Naturområder og dyr

Miljørapport del 1: Ikke-teknisk resumé og samlet vurdering:

- s. 21. øverst: Her nævnes det, at der på Bornholm bl.a. er registreret paddearten spidssnudet Frø. Der formodes at være tale om en fejl, idet spidssnudet frø ikke findes på Bornholm. Spidssnudet frø er da heller ikke nævnt som fundet på Bornholm i Miljørapport, Delrapport 3: Land.
- S. 21 afsnittet 'Markfirben': Her står der, at 'På Bornholm findes markfirben kun ved kysten'. Det er på baggrund af Bornholms Regionskommunes viden ikke korrekt, idet der også findes indlandsbestande af markfirben, selv om markfirbenet formodentlig har sin hovedudbredelse langs kysten. Der menes formodentlig med sætningen, at der i planområdet på Bornholm kun er registreret markfirben ved kysten.
- s. 60 i afsnit 7.4: Her nævnes spidssnudet frø igen som forekommende på Bornholm. Se tidligere kommentar.

Miljørapport, Delrapport 3: Land:

- 7.2.4 0-alternativet: Umiddelbart vurderes byudvikling ikke at være en sandsynlig udvikling for planområdet på Bornholm. 0-alternativet vurderes derfor at være lidt misvisende, når det gælder Bornholm. F.eks. vurderes beskrivelsen af 0-alternativet i afsnit 7.3.4 som værende et mere realistisk 0-alternativ for Bornholm.
- 7.2.5 Det nævnes, at det vil være nødvendigt med grundige feltundersøgelser for at indsamle viden om paddernes yngle- og rasteområder. Miljørapporten er baseret på data i eksisterende databaser fra perioden 1. januar 2017 til 20. maj 2022. Vi ved allerede, at Cowi for Energinet har udført grundige undersøgelser i sommerhalvåret 2022 af natur i en stor del af planområdet, herunder også af levesteder for Bilag IV-arter. Der foreligger således allerede nyere og mere fuldstændig viden om en del af området.
- 7.2.6 side 97. Her står der igen, at 'På Bornholm findes markfirben kun ved kysten'. Se min tidligere kommentar.

Generelt er det mange steder i miljørapporten vurderet, at det inden for planområdet er muligt at finde en egnet placering til kabler og anlæg, så beskadigelse eller ødelæggelse af naturområder og levesteder for arter afværges.

Vi er enige i, at den videre planlægning bør tilgodesee naturinteresser i videst muligt omfang, og hvis kabler og anlæg kan placeres helt uden for naturområder, vil det være det optimale. Men da der samlet set er mange interesser, som skal tilgodeses, kan det måske enkelte steder ikke helt undgås, at der vil ske påvirkning på naturområder. I så fald kan der være behov for at supplere med afværgeforanstaltninger, som sikrer, at der etableres relevant erstatningsnatur. Miljørapporten nævner behov for evt. erstatningsnatur nogle steder, f.eks. i forbindelse med Bilag IV-arter, men nævner ikke erstatningsnatur som et muligt behov i forbindelse med påvirkning på beskyttet natur (afsnit 7.3.5), hvor det dog også vurderes at kunne være relevant.

I miljørapporten indgår ikke en vurdering af, hvorvidt planerne kan tilføre mere natur. Det kunne f.eks. være i området omkring det kommende landanlæg samt vindmøllefundamenterne. Bornholms Regionskommune opfordrer til, at anlæggene og de tilgrænsende arealer planlægges på en måde, så muligheder for ny natur og biodiversitet indtænkes i så høj grad som muligt.

Bornholms Regionskommune ser frem til et fortsat godt samarbejde med Energistyrelsen og håber, at vores input vil blive taget i betragtning i den videre proces.

Med venlig hilsen

Bornholms Regionskommune

2023-10-16

Naturvårdsverket
Virkesvägen 2
106 48 Stockholm

Remiss gällande samråd om förslag till plan för program Energiö Bornholm och strategisk miljöbedömning

Naturvårdsverket inkom 2023-10-05 med remiss gällande samråd om förslag till plan för program Energiö Bornholm och strategisk miljöbedömning.

Jordbruksverket är den myndighet som på uppdrag av regeringen ska verka för att främja en livskraftig och hållbar fiskerinäring både ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Mot bakgrund av vårt uppdrag ser Jordbruksverket det som viktigt att negativ påverkan på yrkesfiskets möjligheter att bedriva sin verksamhet minimeras.

För att minimera påverkan på eventuellt fiske i området samt minska risken för olyckor bör samtliga kablar i möjligaste mån grävas ner eller täckas över så att fiskeredskap inte riskerar att fastna.

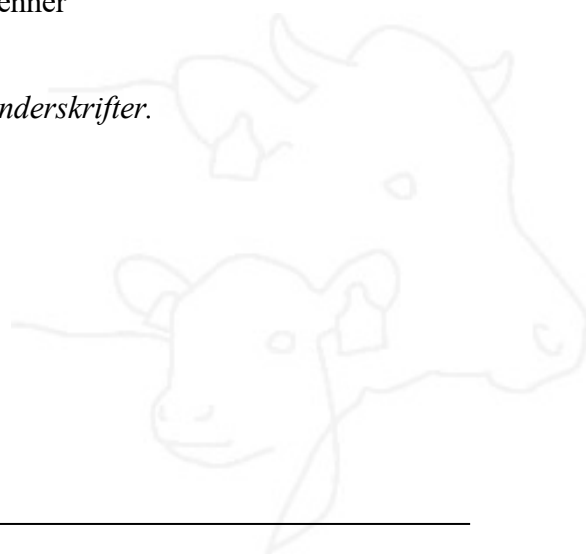
Jordbruksverket anser även att det är viktigt att organisationer som representerar yrkesfiskets intressen involveras i samrådsprocesser samt förvarnas när arbete till havs blir aktuellt.

I detta ärende har enhetschef Sophia Olander beslutat. Johan Penner har varit föredragande.

Sophia Olander

Johan Penner

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Høringssvar 51

Handläggare

Peter Slagbrand

Naturvårdsverket

registrator@naturvardsverket.se

Yttrande över förslag till plan för program "Energiö Bornholm" och strategisk miljöbedömning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 2023-10-04 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

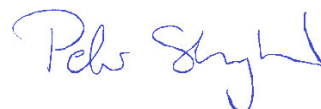
SGU menar att de föreslagna arbetena inte kommer att medföra några väsentliga gränsöverskridande negativa effekter för svensk del i geologiskt hänseende. Vad avser exportkabeln mellan anläggningarna och Själland som planeras att förläggas i svensk EEZ så kommer det, vilket framgår av rapporten "Plan for Program Energiø Bornholm" (s.6), att hanteras i en separat process med berörda myndigheter.

Beslut i detta ärende har fattats av tf enhetschef Ola Hallberg.

Statsgeologen Peter Slagbrand har varit föredragande.

Ola Hallberg

Peter Slagbrand

Hørings svar 52

Naturvårdsverket
Avdelningen för planering, provning och tillsyn
106 48 Stockholm

Datum 2023-11-13
SMHI Dnr 2023/2243/10.1
Er ref NV-07897-21
Energjø Bornholm

registrator@naturvardsverket.se

Yttrande över - Underrättelse från Danmark om samråd om förslag till plan för program "Energjø Bornholm" och strategisk miljöbedömning

SMHI har tagit del av rubricerade handlingar och lämnar följande yttrande.

Såväl i södra som i övriga delar av Östersjön planeras ett stort antal vindkraftsparker samt andra infrastrukturprojekt som broar, tunnlar, rörledningar och lillnande. Även om påverkan på havsmiljön från varje enskild anläggning kan anses vara liten, kan de samverkande konsekvenserna bli betydande.

Nedan redovisas SMHIs synpunkter avseende förmodad gränsoverskridande miljöpåverkan från Energjø Bornholm.

Effekten av vindkraftverk på vind, vågor och havsströmmar behöver beaktas. Dessa effekter är inte bara lokala och under en kort tidsperiod, som vid borrning för fundament eller nedläggning av kablar, utan påverkar större ytor under hela driftfasen för en vindkraftspark.

Exempelvis förändrar vindkraftsparker omblandningen i havets yttskikt^{1,2}, vilket har betydelse för den biologiska produktionen nära havsytan. Denna konsekvens bör enligt SMHI ingå i bedömningen av den gränsoverskridande miljöpåverkan.

¹ Christiansen N, Daewel U, Djath Band Schrum C (2022) Emergence of Large-Scale Hydrodynamic Structures Due to Atmospheric Offshore Wind Farm Wakes. Front. Mar. Sci. 9:818501. doi: 10.3389/fmars.2022.818501

² Daewel U, Akhtar N, Christiansen N, and Schrum C (2022) Offshore wind farms are projected to impact primary production and bottom water deoxygenation in the North Sea. Nature Comm. Earth & Environ. doi: 10.1038/s43247-022-00625-0

SMHI - Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Postadress SMHI 601 76 • NORRKÖPING • Vxel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI

Besöksadress Folkborgsvägen 17
601 76 NORRKÖPING

SMHI

Besöksadress Stationsgalan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI

Besöksadress Sven Kalifelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FROLUNDA

Södra Östersjön, där de aktuella vindkraftsparkerna ska placeras, utgör en förbindelse-länk i förnyelsen av centrala Östersjöns bottenvatten. Salt och syrerikt vatten flödar från Öresund utmed havsbotten österut mot djupare områden. Här är vattnet särskilt känsligt för störningar. Med ökad turbulens, exempelvis från vindkraftsfundament eller från kablar förlagda på botten, blandas den bottennära strömmen med ytligare vatten vilket minskar dess kvalitet och betydelse för Östersjöns djupvatten.

Då syresituationen i både i Bornholmshavets och centrala Östersjöns djupare delar är såpass ansträngd menar SMHI att det i området från Öresund till Bornholmshavets östra rand är synnerligen viktigt att åtgärder som beror de hydrografiska förhållandena genomförs på ett sådant sätt att påverkan blir så liten som möjligt.

De växande planerna på havsbaserade vindkraftsparker i hela Östersjön kan leda till ökande gränsoverskridande miljöeffekter, vilkas lösning ligger i ett internationellt samarbete. Därför menar SMHI att ett överordnat och multinationellt havsråd med överblick över hela Östersjöns miljö, skapas. Möjlighet att kartlagga de kumulativa miljöeffekterna av samtliga projekt. En sådan övergripande kartläggning skulle medföra att gränsoverskridande påverkan bättre kan beaktas i Östersjölandernas beslut om enskilda anläggningar i aktuella områden.

Avdelningschef Magnus Rodin har beslutat i detta ärende som beretts av Maria Karlberg och Jörgen Öberg.

För SMHI

Magnus Rodin
Chef Avdelning Samhallsplanering

SMHI - Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut

Postadress SMHI 601 76 • NORRKPING • Vaxel 011-495 80 00 • Fax 011-495 80 01

Huvudkontor SMHI

Beställsadress Folkborgsvägen 17
601 76 NORRKPING

SMHI

Beställsadress Stationsgalan 23, 6 tr
753 40 UPPSALA

SMHI

Beställsadress Sven Kållfelts Gata 15
426 71 VÄSTRA FRÖLUNDA

Høringssvar 53

Yttrande

Datum 2023-11-22

Klassificering 1.5.2

Dnr 2023-2636

Ert 2023-10-05

Er NV-07897-21

Avdelning Kulturmiljöavdelningen

Enhet Enheten för
landscapsutveckling

Samråd angående gällande förslag till plan för Energiö Bornholm

Sammanfattning av synpunkter om brister i underlagen

I *Energiö Bornholm. ESPOO-rapport* (nedan ESBO-rapporten) tas inte kulturmiljöer och kulturhistoriska värden upp som en miljöfaktor (jmf Tabel 6-1). *Plan för Program Energiö Bornholm* samt ESBO-rapporten utgör därför inte ett tillräckligt underlag för att Riksantikvarieämbetet ska kunna bedöma omfattningen av den planerade energiöns sannolika gränsöverskridande påverkan på kulturmiljöns värden i Sverige.

I Riksantikvarieämbetets tidigare yttrande till Naturvårdsverket (2021-12-07) angående samråd om avgränsningssamråd enligt ESBO-konventionens protokoll om Energiö Bornholm i Danmark har myndigheten påtalat att miljökonsekvensrapporten behöver kompletteras med en analys av på vilket sätt Sveriges utpekade kulturvärden och kulturlandskap kan komma att påverkas av etableringen och om den gränsöverskridande påverkan kan komma att anses vara betydande.

Riksantikvarieämbetet kan utifrån de rapporter och det övriga material som tillhandahålls av Energistyrelsen i Danmark inte bedöma om *Planen för Program Energiö Bornholm* kan förverkligas utan att orsaka sannolikt betydande gränsöverskridande effekter på kulturmiljön i Sverige. Samtidigt kan Riksantikvarieämbetet inte utesluta en risk för att riksintressen för kulturmiljövården, särskilt riksintresset *Kåseberga* (M 173) med fornlämningsmiljön Ales stenar, skulle kunna skadas påtagligt om delområdet Bornholm I Norra anläggs. Risken för påtaglig skada avser både visuella förhållanden och möjligheten att förstå det historiskt funktionella system som riksintressemiljön utgör.

Riksantikvarieämbetet har tidigare avstyrkt tillstånd till uppförande och drift av Skåne Havsvindpark (RAÄ-2023-1858) samt vindkraftparken Triton (RAÄ-2023-1040) (se vidare nedan).

Riksantikvarieämbetet

Box 1114
621 22 Visby

Tel 08-5191 8000

E-post registrator@raa.se

www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Bankgiro 5052-3620

Riksantikvarieämbetet anser vidare att Energistyrelsens miljökonsekvensbeskrivning och ESBO-rapport borde ha belyst kabeldragningen genom Sveriges ekonomiska zon och angränsande zon som en följdverksamhet. I detta underlag borde även de kumulativa effekterna från pågående och tillståndsgivna men ännu inte pågående verksamheter och åtgärder som kan uppstå och påverka landskapsbild och kulturmiljö ha analyserats mer utförligt. Då detta saknas i underlaget är det inte möjligt att bedöma anläggningens totala påverkan på kulturmiljön.

Riksantikvarieämbetets ställningstagande

Mot bakgrund av ovan sammanfattade brister anser Riksantikvarieämbete att Naturvårdsverket i första hand bör avstyra att Energistyrelsen tillåter projektet eftersom utredningen om påverkan på kulturmiljön inte är tillfyllest. I andra hand anser Riksantikvarieämbetet att Naturvårdsverket bör begära in ytterligare underlag om påverkan på kulturmiljön i Sverige och om sådant inkommer återremittera ärendet till Riksantikvarieämbetet. Inkommer inte sådant underlag bör projektet avstyrkas.

Ärendet

Energistyrelsen i Danmark har begärt att få synpunkter angående förslaget till *Plan för Program Energiø Bornholm* med tillhörande miljöredovisning.

Miljöbedömningen avseende *Plan för Program Energiø Bornholm* syftar till att belysa de sannolika betydande miljökonsekvenser, inklusive gränsöverskridande sådana, som följer av planens genomförande och som är förknippade med förverkligandet av anläggningarna, både till sjöss och på land.

Plan för program Energiø Bornholm består i havsbaserade anläggningar i Östersjön inklusive sjökablar i Östersjön respektive Öresund samt en landbaserad anläggning på Bornholm och en landbaserad anläggning på Själland.

Områdena för anläggning av vindkraftverk består av två områden i Östersjön, det vill säga Bornholm I som är uppdelat i Bornholm I Södra och Bornholm I Norra samt Bornholm II.

Områdena är belägna utanför svenskt territorialvatten och utanför svensk ekonomisk zon. De områden för kabelkorridoren till sjöss som går genom svensk ekonomisk zon omfattas inte av planen.

Bakgrund

Bornholm I Södra har en yta på 118 km² medan Bornholm I Norra har en yta på 123 km² och Bornholm II 410 km². Den planerade energiön omfattar totalt minst 119 och som mest 254 vindkraftverk med en totalhöjd om 264,5 till 330 meter.

Det område som benämns Bornholm I Norra är beläget ca. 32 kilometer från Sveriges kust vid Sandhammaren. Avståndet från Bornholm I Norra till Ystad är ca. 51 kilometer.

Synpunkter

I ESBO-rapporten anges att om *Plan för Program Energiø Bornholm* förverkligas kommer havsbaserade vindkraftverk att synas från flera kustområden i Sverige, inklusive områdena Sandhammaren och Ystad (sid. 32).

Riksintressen för kulturmiljövården

Sandhammaren (M 175) och *Ystad* (M 167) utgör enligt 3 kap 6 § miljöbalken områden av riksintresse för kulturmiljövården. I ESBO-rapporten tas upp att Sandhammaren utgör ett naturreservat och en populär badstrand, men ingenstans omnämns att området även är ett riksintresse för kulturmiljövården. Inte heller Ystad behandlas som ett riksintresse för kulturmiljövården.

I Riksantikvarieämbetets yttrande till Naturvårdsverket (*Samråd om avgränsningssamråd enligt Esbokonventionens protokoll om Energiön Bornholm i Danmark*) daterat 2021-12-07 påtalades behovet av underlag.

Riksantikvarieämbetet kan konstatera att det behov som myndigheten påtalade inte till någon del har tillgodosetts. I ESBO-rapporten tas inte kulturmiljöer och kulturhistoriska värden upp som en miljöfaktor.

Att en analys saknas i fråga om på vilket sätt utpekade kulturmiljöer och kulturhistoriska värden i Sverige skulle kunna påverkas av anläggningen och om den gränsöverskridande påverkan kan komma att anses vara betydande är enligt Riksantikvarieämbetets bedömning särskilt problematisk i fråga om riksintresset *Kåseberga* (M 173). Avståndet mellan Bornholm I Norra och riksintresset *Kåseberga* är uppskattningsvis 36–37 km. *Kåseberga* utgör en fornlämningsmiljö med en av Sveriges märkligaste och mest monumentala skeppssättningar, Ales stenar. Skeppssättningen räknas som en av landets största och är också ett av landets mest välbesökta turistmål. Förståelsen av miljön är starkt kopplad till hur

skeppssättningen relaterar till havet, vilket förstärks av det dominerande läget på en hög udde och den distinkta formen av ett skepp. De resta stenarna avtecknar sig fritt mot horisonten, vilket understryker lämningens monumentala och symboliska karaktär. Detta förstärks av det öppna landskapet runt lämningen. Sambandet mellan den manifesta fornlämningen, havet och horisonten är i fallet med Ales stenar av funktionell betydelse och lämningens solitära roll gör den särskilt känslig för yttre visuell påverkan.

Riksantikvarieämbetet har tidigare avstyrkt tillstånd till uppförande och drift av Skåne Havsvindpark (RAÄ-2023-1858) samt vindkraftparken Triton (RAÄ-2023-1040). Riksantikvarieämbetet bedömning i båda ärendena grundades på anläggningarnas förväntade samlade påverkan på kustzonens landskapsbild och kulturvärden. Alltså dels på möjligheterna till upplevelse av landskapets visuella kvaliteter, dels på de siktmässiga förhållanden som har betydelse för förståelsen av det historiskt funktionella sammanhang som ligger till grund för utpekandet av *Kåseberga* som riksintresse för kulturmiljövården. I samband med handläggningen av tillståndsärendet Skåne Havsvindpark besökte Riksantikvarieämbetet riksintresset Kåseberga den 19 oktober 2022.

I ESBO-rapporten klargörs att "Hele kyststrækningen mellem Ystad og Sandhammaren har en meget åben karakter, præget af sandstrand og klitter. Dette landskab vurderes som sårbart for påvirkningen" (sid. 33). Mot bakgrund av denna skrivning är den uteblivna beskrivningen och analysen av påverkan på riksintresset *Kåseberga* med fornlämningsmiljön Ales stenar en avsevärd brist i den presenterade miljökonsekvensbeskrivningen. I bilagan *Plan for Programme Energy Island Bornholm. Technical Report – Visibility assessment* är dessutom det geografiska område där skeppssättningen Ales stenar är belägen markerat med mörkröd färg i figurerna 55-77ZVI (sid. 20) samt 5-8 ZVI (sid. 21). Enligt den förklarande texten indikerar den mörkröda färgen i kartbilden att många vindkraftverk kommer att vara synliga från platsen.

Riksantikvarieämbetet ifrågasätter också ESBO-rapportens uppgift om att en havsbaserad vindkraftspark oavsett turbinstorlek kommer att dyka upp i *fjärrzonen* vid ett avstånd motsvarande det som råder mellan kusten vid Sandhammaren och planområdet, det vill säga ca. 32 km (sid. 33). Generellt brukar ett sådant avstånd hamna inom en zon som anges som *mellanzon* i miljökonsekvensbeskrivningar för havsbaserad vindkraft.

Kabeldragning genom svensk ekonomisk zon

I *Miljørapport del 1: Ikke-teknisk resumé og samlet vurdering* står att *Plan for Program Energiø Bornholm* omfattar nedgrävning av en kabel genom svenskt farvatten men att denna del av planen hanteras separat av svenska myndigheter och därför inte är en del av föreliggande miljövärdering (sid 66).

Riksantikvarieämbetet anser att även om kabeldragningen genom svensk ekonomisk zon hanteras i en särskild bilateral process så är det fråga om en följdverksamhet vars konsekvenser bör beskrivas i miljökonsekvensbeskrivningen för att det ska vara möjligt att bedöma anläggningens totala påverkan på miljön.

Kumulativa effekter

I ESBO-rapporten konstateras kort att det generellt sett finns kumulativa effekter av ett antal miljöfaktorer kopplade till den framtida utbyggnaden av vindkraft till havs runt Bornholm, oavsett om *Planen för Program Energiø Bornholm* förverkligas. Det anges i allmänna ordalag att de kumulativa effekterna inte kommer att orsaka betydande negativa effekter på miljön (sid. 17).

Riksantikvarieämbetet vill poängtera att det är mycket viktigt att kumulativa effekter från pågående och tillståndsgivna men ännu inte pågående verksamheter utreds noggrant inom ramen för en ESBO-process och undviks genom god planering och samordning både nationellt och internationellt.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av utredaren Maria Adolfsson. Även överantikvarien Susanne Thedéen, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa och enhetschefen Ulf Lindberg har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

Länsstyrelsen i Skåne län

Høringssvar 54

Klimatavdelningen

Konfidentialitet
1Er beteckning
NV-07897-21

NATURVÅRDSVERKET

Richard Kristoffersson

106 48 STOCKHOLM

Yttrande angående Inbjudan till samråd från Danmark gällande förslag till plan för program "Energio Bornholm" enligt Esbokonventionen

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten konstaterar att den planerade kabelkorridoren mellan Bornholm och Danmarks fastland går igenom tre överlappande planerade vindkraftsprojekt i den Svenska exklusiva ekonomiska zonen.¹ Planering och projektering av kabeldragning på den sträckan behöver samordnas med framöver eventuell tillståndsgivna vindkraftsprojekt i området.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Fredrik Svartengren. Föredragande har varit handläggaren Maximilian Hartmann.

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift

¹ Projekten befinner sig i olika skeden i processen. I fall av två av projekten ("Skåne havsvindpark" och "Triton") befinner sig ansökningarna i skrivandets stund i slutskedet av beredningen i Regeringskansliet. I fall av det tredje projektet, "Arkona havsvindpark", har en ansökan inkommit till Regeringskansliet.

Naturvårdsverket
Richard.Kristoffersson@Naturvardsverket.se

Begäran om samråd gällande förslag till plan för Energiö Bornholm

Er beteckning: NV-07897-21

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne (länsstyrelsen) ser sammanfattningsvis att projektet medför risk för gränsöverskridande påverkan. Huvudsakligen gäller detta kumulativa effekter på migrerande fåglar och fladdermöss, fisklek och marina däggdjur. Länsstyrelsen bedömer att även risk för gränsöverskridande visuell påverkan på riksintresse kulturmiljö för Kåseberga föreligger. Länsstyrelsen utvecklar på vilket sätt som projektet riskerar gränsöverskridande påverkan i det följande.

Synpunkter på genomförandet av havsplanen

Tillståndsprocessen i Sverige och Danmark skiljer sig åt. Aktuellt samråd är begränsat till en övergripande nivå medan en mer konkret och detaljerade bedömning kommer i efterföljande miljökonsekvensbeskrivning.

Det stora antalet exploateringsprojekt som är på gång i södra Östersjön kommer sannolikt att påverka ekosystemen på något sätt. För varje projekt är det därför viktigt att bedöma inte bara det enskilda projektets miljöpåverkan utan att även se den sammantagna påverkan dvs. den kumulativa påverkan. Det är viktigt att lyfta blicken och se ett större geografiskt område så att negativ påverkan på populationer kan bedömas. Det framgår inte av underlaget om Energistyrelsen har kunskap om de vindkraftsprojekt samt andra fysiska ingrepp som är på gång i Södra Östersjön.

Länsstyrelsen vill framföra att gränsöverskridande och även kumulativ påverkan till följd av havsplanen för Energiö Bornholm riskeras för följande intressen.

Särskilt om fåglar och fladdermöss

Fåglar

Länsstyrelsen anser att det finns en risk för att de planerade vindkraftsetableringarna kan komma att påverka flyttande fåglar. Särskilt tranor och småfåglar (tättingar) flyttar brett från den skånska sydkusten och söder ut över havsområdet och vid gynnsamma förhållanden kan det vara stora mängder fåglar som lämnar kusten samtidigt. Även rovfåglar migrerar brett från kusten under vissa förhållanden. Särskilt för Bornholm 1 anser länsstyrelsen att det finns en betydande risk att många fåglar kommer att förolyckas om inte skyddsåtgärder vidtas. Länsstyrelsen har föreslagit att den svenska regeringen, om tillstånd lämnas för de närliggande parkerna Skåne Havsvindpark och Triton, ska sätta villkor som innebär att vindkraftverken tillfälligt ska stängas av vid stort antal flyttande rovfåglar, tranor eller småfåglar (tättingar) över vindkraftparken då det samtidigt finns en förhöjd risk för fågelkollisioner vid vindkraftverken. Regeringen har i sitt beslut om tillstånd för Svenska Kriegers Flak, vilken också ligger i migrationsstråket, satt villkor om att verksamhetsutövaren ska följa upp påverkan på fågellivet. Om resultaten visar att tranor och rödlistade rovfåglar påverkas får tillsynsmyndigheten meddela försiktighetsmått för att reducera påverkan, till exempel stoppreglering vid förhöjd risk under utsatta förhållanden. Länsstyrelsen anser att motsvarande försiktighetsmått behövs för Bornholm 1 för att den inte, ensam eller tillsammans med andra vindkraftparker i havsområdet, ska riskera att påverka de flyttande fågelpopulationerna på ett betydande sätt.

Länsstyrelsen anser vidare att påverkan på alfågel behöver utredas noggrant. De planerade vindkraftparkerna angränsar till områden som är av stor vikt för övervintrande alfåglar. Alfågel är en av de arter som undviker att vistas inom och i närheten av vindkraftparker och det finns därför en risk att nuvarande övervintringsområden kommer att minska eller få en försämrad kvalitet som habitat för alfåglar. Detta skulle även kunna påverka förekomsten i Skåne eftersom det får antas att populationerna i alla fall delvis är desamma vid Bornholm och längs Skånes kuster. Vindkraftverken kan även utgöra problem för migrerande alfåglar eftersom de sannolikt ligger i deras flyttstråk. Enligt forskning rör sig alfåglar längs Skånes sydkust och sedan vidare mot det föreslagna verksamhetsområdet. Det behöver därför säkerställas att de

planerade vindkraftparkerna inte kommer att påverka övervintrande eller migrerande alfåglar negativt.

Fladdermöss

Fladdermöss migrerar över havsområdet från den skånska sydkusten och det kan inte uteslutas att de även födosöker vid vindkraftverk till havs. Kunskapen om dödligheten för fladdermöss vid marina vindkraftparker är bristfällig. Länsstyrelsen anser därför att det behövs försiktighetsmått, till exempel stoppreglering, för Bornholm 1 som säkerställer att fladdermöss inte påverkas negativt av vindkraftsparken. Sådana villkor finns i beslutet för Svenska Kriegers Flak samt i förslagen till beslut för vindkraftparkerna Skåne Havsvindpark och Triton.

Särskilt om kulturmiljö

Visuell påverkan

I förslaget till havsplan finns i bilaga 1 del 6 en exempelvisualisering från Sandhammaren på Skånes sydkust. Länsstyrelsen bedömer att utöver påverkan på miljön kring Sandhammaren och dess fyr, så behöver det även göras en bedömning av visuell påverkan från vindkraftparkerna Bornholm 1 (Nord och Syd) längs sträckan Ystad-Kåseberga-Sandhammaren utifrån relationen till Bornholm och den historiska farleden samt även utifrån påverkan på Ales stenar.

Skeppsättningen Ales stenar ingår i en fornlämningsmiljö som utgör det svenska riksintresset Kåseberga [M173]. Platsen har en tusenårig historia som landmärke och utgör idag ett av Skånes viktigaste besöksmål. Siktlinjerna från lämningen ut över havet och mot lämningen från havet är känsliga för påverkan och bör hållas fria från exploatering.

Marinarkeologi

Kablar från vindkraftparkerna planeras att till stora delar förläggas utmed gasledningen Baltic Pipe. Inför projekteringen för Baltic Pipe genomfördes en marinarkeologisk utredning varvid ett antal potentiella fornlämningar identifierades. I ett senare skede av projektet Energiö Bornholm bedömer Energistyrelsen att det är möjligt att värdera eventuell påverkan på lämningar.

Verksamhetsutövaren bör hålla ett samråd med Kulturmiljöenheten på länsstyrelsen för att säkerställa kabelkorridorers utbredning och dessas påverkan på anomalier som framkommit vid Baltic Pipe-

utredningen. Nedläggning av kablar på svenskt vatten inom aktuellt område kräver tillstånd enligt 2 kap kulturmiljölagen.

Särskilt om oexploderad ammunition

Området inom vilket vindkraftparken ska placeras är ett känt minområde från andra världskriget och kemiska vapen har hittats här. Vid röjning av ammunition eller andra kemiska vapen bör därför hänsyn även tas till marina däggdjur, fisk och fågel.

Verksamhetsutövaren eller liknande bör ta fram lämpliga skyddsåtgärder för att reducera påverkan på det marina livet. I handlingarna nämns endast att det ska finnas första hjälpen utrustning för de som arbetar med anläggningen och som kan komma i beröring med dessa ämnen.

Särskilt om fisk

För att skydda torsklek, har länsstyrelsen föreslagit att den svenska regeringen föreskriver villkor för de planerade närliggande vindkraftparkerna Skåne Havsvindpark och Triton att kraftigt grumlade arbeten inte får utföras under perioden 1 juni till och med 31 augusti, om inte bubbelgardin kan användas.

Mot bakgrund av att Energiö Bornholm kan påverka det västra torskbeståndet, men även till viss del det östra torskbeståndet i- eller i anslutning till Arkonabassängen, anser länsstyrelsen att det är angeläget med en längre tidsrestriktion för kraftigt grumlade anläggningsarbeten inom projektet.

Länsstyrelsen anser vidare att den långa kabeldragningen genom Natura 2000-området Sydvästkånes utsjövatten är olämpligt lokaliserad. Landtagning av kablar bör ske till närmaste kust. Länsstyrelsens bedömning är därtill att det krävs Natura 2000-tillstånd för denna sträckning.

Särskilt om tumlare

Den känsliga populationen av tumlare i Östersjön måste hanteras med försiktighet. Av förslaget till havsplan framgår att tumlare kan komma att trängas undan vid anläggningsarbeten som medför undervattensbuller och att vindkraftverk därför inte får pålas ner under perioden november till april inom ett avstånd av 5–7 km från Natura 2000-områden. Länsstyrelsen förstår att försiktighetsmålet avser att skydda Östersjöpopulationen av tumlare som kan vistas i denna del av Östersjön under de aktuella månaderna och att

tumlaren som art är utpekad i de närliggande Natura 2000-områdena.

Länsstyrelsen har föreslagit att den svenska regeringen, om tillstånd lämnas för de närliggande vindkraftparkerna Skåne Havsvindpark och Triton, föreskriver villkor som innebär tidsrestriktioner för pålning i hela området under perioden 1 november till 30 april till skydd för Östersjöpopulationen av tumlare. Detta mot bakgrund av att populationens skyddsbehov är lika stort även utanför Natura 2000-nätverket och att hänsyn därför måste tas fullt ut.

Eftersom även individer av Bälthavspopulationen kan vistas i projektområdena under hela året är det viktigt att eventuella pålningsarbeten sker med bästa möjliga dämpningsteknik.

Bakgrundsinformation

Danmark har underrättat Sverige om Danmarks förslag till havsplan för Energiö Bornholm. Naturvårdsverket har berett länsstyrelsen möjlighet att lämna synpunkter över gränsöverskridande påverkan från den planerade verksamheten.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta mig, Lena Svensson, för frågor på telefon 010-2241785 eller via e-post lena.l.svensson@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 32694-2023 i ämnesraden för e-post.

Det går även bra att ringa till Länsstyrelsens växel, telefon 010-224 10 00.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av avdelningschef Olof Liungman med vattenhandläggare Lena Svensson som föredragande.

Naturvårdshandläggare Linda Gustafsson, vattenstrateg Charlotte Carlsson, arkivarie Anders Rosendahl, vattenhandläggare Charlott Stenberg och länsfiskekonsulent Linus Larliander har medverkat i ärendet.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Høringssvar 56

Vattenmyndigheten Södra Östersjön
Matilda Valman
matilda.valman@lansstyrelsen.se
010-223 86 26

Naturvårdsverket
registrator@naturvardsverket.se

Svar på Samråd om förslag till plan för program "Energiø Bornholm" och strategisk miljöbedömning

Länsstyrelsen Kalmar län tillika Vattenmyndighet för Södra Östersjöns vattendistrikt (nedan Vattenmyndigheten) har tagit emot Naturvårdsverkets begäran om yttrande angående samråd om den planerade Energiön Bornholm (ert dnr. NV-07897-21) där vinparksområdet Bornholm 1 Nord befinner sig ca 32 km söder om Sandhammaren, sydöstra Skåne.

Arkonabassängen, där de planerade vindkraftsparkerna planeras att anläggas, är inget internationellt vattendistrikt med gemensamma gränsvattenförekomster för Danmark, Tyskland och Sverige. Vindkraftsparkerna är förlagda innanför dansk ekonomisk zon. Men kabeldragningen från energiön Bornholm går däremot genom svensk ekonomisk zon.

I den ekonomiska zonen gäller havsmiljödirektivet (2008/56/EG) i stället för vattendirektivet (2000/60/EG), som Vattenmyndigheten är satt att implementera. Vi konstaterar dock att vatten rör sig fritt mellan den ekonomiska zonen och de inre vattnen där vattendirektivet gäller.

Vattenmyndigheten ser inte att påverkan från vindkraftsparkerna skulle ha någon negativ påverkan på svenska vatten, men gällande kabeldragningen anges det i samrådsmaterialet, *Miljørapport del 2: Hav*, att:

Gravearbejder eller nedspuling af kabler i forbindelse med anlægsfasen vil medføre en øget koncentration af suspenderet sediment i vandsøjlen og efterfølgende sedimentaflejring. Dette kan bl.a. medføre frigivelse af næringsstoffer og miljøfremmede stoffer samt nedsætte sigtbarheden eller give skyggevirksomhed for dyr og planter. (s. 181)

Vattenmyndigheten oroas över kabeldragningens potentiellt negativa påverkan på svenska kustvatten, även om det anges att påverkan torde bli låg, lokal och kortvarig, genom grumling och ökad belastning från näringsämnen och miljögifter som tidigare varit låsta i bottensedimenten.

De närmsta svenska kustvattnen (Sandhammaren-Simrishamn, WA19562624, Östra sydkustens kustvatten, WA86165154, Västra sydkustens kustvatten, WA96619567 och Södra Öresunds kustvatten WA67667475) har **måttlig** ekologisk status och **uppnår ej** god kemisk status med verifierad **risk för försämring** gällande miljökonsekvenstyperna övergödning respektive miljögifter. Vi vill i detta läge påminna om försämringsförbudet som gäller i

enlighet med den så kallade Weserdomen¹. De sedimentkoncentrationer som anges i *Miljörapport del 2: Hav*, via modellering av sedimentspridning i Kriegers Flak, är låga och kortvariga, men om de sprids till svenska kustvatten i den mån som modelleringen anger, så finns en liten risk till försämring av status i Svenska kustvattenförekomster, vilken i så fall skulle vara otillåten.

Vattenmyndigheten noterar att kabeldragningen går igenom Natura 2000-området Sydvästkånes utsjövatten (SE0430187) och strax utanför Falsterbohalvön (SE0430095) tillsammans med Falsterbo-Foteviken (SE0430002). I enlighet med vattendirektivet, Artikel 4.1 c kan det finnas mer stränga krav än att nå god ekologisk och kemisk status/ej försämrade status beroende på bevarandeplanerna för Natura 2000-områdena föreskriver.

Trots att *Miljörapport del 2: Hav* konstaterar att påverkan från kabeldragningen kan komma att ske så ingår inte Sydvästkånes utsjövatten i utvärderingen av påverkan på Natura 2000-områden som gjorts i *Miljörapport: Natura 2000*. Det anges att "Habitatnatur påverkas inte." (s. 26), vilket vi finner motsägelsefullt. Det är märkligt att motiveringen också anger störningar från undervattensjud, medan vi främst är oroliga för sedimentspridning och spridning av näringsämnen och miljögifter. Vattenmyndigheten anser att detta bör utredas närmare och de närliggande Natura 2000-områdena Falsterbohalvön och Falsterbo-Foteviken bör inkluderas i utvärderingen.

Beslut om detta yttrande har fattats av Irene Bohman, Vattenvårdsdirektör för Södra Östersjöns vattendistrikt, efter föredragning av Matilda Valman.

Irene Bohman

Matilda Valman

Beslutande

Föredragande

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

¹ EU-domstolens dom, mål C 461/13

Høringssvar 57

Handläggare

Olivia Langhamer
Miljöprövningsenheten
olivia.langhamer@havochvatten.se

Datum 2023-11-30

Dnr 3385-2021

Naturvårdsverket
Ärendenummer: NV-07897-21
registrator@naturvardsverket.se

**Yttrande över samråd om förslag till plan för program "Energio
Bornholm" och strategisk miljöbedömning**

Havs- och vattenmyndigheten har beretts tillfälle att yttra sig över ovan rubricerat ärende. Myndigheten lämnar här följande yttrande.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Havs- och vattenmyndigheten anser att projektet kan komma att leda till gränsöverskridande påverkan på svenska intressen, bland annat med anledning av den potentiella kumulativa påverkan på fisk och marina däggdjur till följd av andra verksamheter i havsområdet söder om Skåne.

Vidare anser Havs- och vattenmyndigheten att följande åtgärder bör vidtas för att minimera projektets gränsöverskridande miljöpåverkan:

- I syfte att skydda Östersjöpopulation av tumlare mot skadligt undervattensbuller ska inga anläggningsarbeten utföras under perioden 1 november till och med 31 mars.
- I syfte att minska negativ påverkan på torsklek ska inga kraftigt grumlande anläggningsarbeten utföras under perioden 1 juni till och med 31 augusti.
- Samordning med andra pågående havsbaserade vindkraftsprojekt behöver utföras i syfte att minska risken för kumulativ gränsöverskridande miljöpåverkan på tumlare och fisk.

Beskrivning av ärendet

Miljöstyrelsen i Danmark har underrättat Sverige i enlighet med protokollet om strategiska miljöbedömningar till konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) om förslag till havsplan för Energiön Bornholm. Folketinget i Danmark beslutade i juni 2020 om att etablera två energiöar som en del i en klimatöverenskommelse om grön transformation av industrin och energisektorn. En av dessa öar planeras på Bornholm med en kapacitet på 2 GW medan den andra ön planeras i Nordsjön med en kapacitet på 3 GW. Två områden sydväst om Bornholm är tänkta för vindkraft med en yta av sammanlagt drygt 700 km². Därtill planeras ett antal elkablar från dessa vindkraftsparker, dels till

Bornholm, dels till Själland samt till grannländer. De länder som anges där Danmark har slutit avtal är Tyskland, Belgien och Holland. Det framgår av underlaget att elkabel mellan Bornholm och Själland kommer att beröra svensk ekonomisk zon. Den danska havsplanen omfattar inte områden för utländska sjökablar som förutsätter en realisering av planen. Det beror på att tillstånd för etablering av sjökablar i utlandet behöver ansökas om vid en separat process hos de relevanta nationella myndigheterna.

Motivering

I området finns tumlare både från den utrotningshotade Östersjöpopulationen och Bälthavspopulationen. Sannolikheten för förekomst av individer från Östersjöpopulationen är låg under sommarmånaderna. Individer tillhörande Bälthavspopulationen finns året runt i området.

Undervattensljud från anläggande av vindkraftverk kan orsaka temporära eller permanenta hörselskador på marina däggdjur om djuren uppehåller sig i närheten av pålningen (< 300 m).

Havs- och vattenmyndigheten anser att bolaget inte ska utföra anläggningsarbeten som medför höga undervattensbullernivåer under perioden 1 november till och 31 mars för att undvika påverkan på tumlare tillhörande Östersjöpopulationen. I syfte att minska påverkan på bälthavspopulationen bör skyddsåtgärder i form av bästa möjliga teknik för dämpning samt mjuk uppstart tillämpas. Liknande villkor har aktualiserats i prövningar om etablering av havsbaserade vindkraftsprojekt inom Sveriges ekonomiska zon i södra Östersjön.

Havs- och vattenmyndigheten vill understryka att tumlaren omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG), bilaga 2 och 4, med målet att en gynnsam bevarandestatus ska uppnås och bevarandeområden ska upprättas. Bilaga 4 omfattar arter för vilka ett strikt skyddssystem ska införas inom hela deras utbredningsområde, dvs. även utanför de särskilda bevarandeområdena. Artskyddet för tumlare innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings-, och flyttperioder.

Fisk

På grund av torskbeståndets dåliga status bedömer myndigheten att det behövs skyddsåtgärd i form av en begränsning av när arbeten får utföras till skydd för torskleken. Tidsperioden bör även inkludera samtliga anläggningsarbeten inklusive kabelläggning. Under pålningsarbetet uppkommer störningar både i form av impulsivt ljud samt spridning av sediment och vid kabelläggning uppkommer sedimentspridning. För torsk är den mest skyddsvärda perioden tidpunkten för när ägg och larver finns i vattenmassan.

Havs- och vattenmyndigheten anser att det inte kan uteslutas att torskägg eller torskyngel kan påverkas negativt till följd av en ökad mängd uppslammat sediment under anläggningsarbetena på havsbotten, samt undervattensbuller. I sammanhanget vill myndigheten även erinra om att EU-kommissionen den 23 juli 2019 införde ett nödstopp för allt torskfiske i södra Östersjön till följd av att beståndssituation för torsken är mycket allvarlig. Stoppet baseras på råd från Internationella havsforskningsrådet, ICES. Av råden framkommer att tillskottet av ung torsk minskat sedan år 2012 och att beståndet har försämrade reproduktionspotential. Eftersom beståndet redan är starkt påverkat och försvagat anser Havs- och vattenmyndigheten att särskild hänsyn behöver tas under större anläggningsprojekt inom värdefulla lek- och uppväxtområden.

Till skydd för torsken anser myndigheten att kraftigt grumlande anläggningsarbeten inte ska genomföras under perioden 1 juni till och med 31 augusti. Under den övriga tiden av torskens lekperiod anser Havs- och vattenmyndigheten att det krävs konkreta förslag för skyddsåtgärder.

Natura 2000

Havs- och vattenmyndigheten anser att alternativ till kabeldragning genom det svenska Natura 2000-området Sydvästkånes utsjövatten ska undersökas och om möjligt väljas för att undvika negativ påverkan på Natura 2000-områdets bevarandevärden.

Kumulativ påverkan

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att det i nuläget är svårt att förutse vilka projekt som kommer realiseras i havsområdet i södra Östersjön. Trots detta är det av mycket stor vikt att hänsyn tas till potentiell kumulativ påverkan från andra närliggande projekt. Utöver vindkraft genomförs sannolikt flera kabeldragningar i området de kommande åren vilket kan medföra exempelvis bottenpåverkan och bullerpåverkan. I underlaget framgår det inte om Energistyrelsen har kunskap om de vindkraftsprojekt samt andra fysiska ingrepp som är på gång i Södra Östersjön. Projekten behöver samordnas så att kumulativa störningar undviks under framförallt undersöknings- och anläggningsfasen.

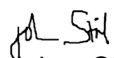
Undersökningsprogram

Det finns fortfarande stora oklarheter gällande havsbaserad vindkrafts påverkan på ekosystemet i Östersjön. Havs- och vattenmyndigheten anser att det skulle vara gynnsamt med ett undersökningsprogram som omfattar uppföljning av verksamheten för gemensam kunskapsuppbyggnad om påverkan på den fauna och flora som finns i området. Långsiktiga övervakningsprogram är en förutsättning för att bättre kunna bedöma den kumulativa påverkan som kommer uppstå i södra Östersjön vid den utbyggnad som Östersjöländerna planerar för.

Havsplan

Havs- och vattenmyndigheten vill informera om att myndigheten genomför samråd för förslag till ändrade havsplaner i syfte att möjliggöra för 90 TWh energiutvinning till havs under perioden 14 september till 15 december 2023. Slutligt förslag lämnas till regeringen senast sista december 2024. Det slutliga förslaget kan komma att avvika från det förslag som nu är på samråd beroende på bland annat de synpunkter som kommer in.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Johan Stål efter föredragning av utredaren Olivia Langhamer. I den slutliga handläggningen av ärendet har även verksjuristen Fredrik T. Lindgren samt utredaren Jonas Bjärnstedt medverkat.

Johan Stål

Høringssvar 58

Warszawa, 28 listopada 2023 r.

DOOŚ-TSOOŚ.442.23.2021.ZM.12

Timm SONN-JUUL
Danish Environmental Protection Agency
Ministry of the Environment

Dotyczy: stanowiska Strony polskiej w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym dla planu budowy wyspy energetycznej Bornholm na Morzu Bałtyckim

W odpowiedzi na pismo z 28 września 2023 r., znak: 2021-2094, w którym Strona duńska poinformowała o rozpoczęciu konsultacji transgranicznych w trybie Konwencji z Espoo¹ oraz Protokołu Strategicznego² dla planu budowy wyspy energetycznej w pobliżu Bornholmu w duńskiej części Morza Bałtyckiego, przedstawiam następujące stanowisko.

Wraz z ww. pismem Strona duńska przekazała przetłumaczoną na język polski dokumentację, składającą się z projektu prognozy oddziaływania na środowisko (raport Espoo) projektu planu budowy wyspy energetycznej Bornholm oraz współrzędnych przedstawiających potencjalną lokalizację. Otrzymana dokumentacja, na mocy prawodawstwa krajowego, przekazana została do organów środowiskowych oraz administracji morskiej, właściwych ze względu na obszar możliwego transgranicznego oddziaływania na środowisko tj. do regionalnych dyrekcji ochrony środowiska w Szczecinie i Gdańsku, Urzędu Morskiego w Szczecinie oraz Departamentu Gospodarki Morskiej w Ministerstwie Infrastruktury.

¹ Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzona w Espoo dnia 25 lutego 1991 r.

² Protokół w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzony w Kijowie dnia 21 maja 2003 r.

Opinie organów środowiskowych zostały zawarte w niniejszym stanowisku Strony polskiej. Natomiast opinie Urzędu Morskiego w Szczecinie oraz Ministerstwa Infrastruktury przekazuję w załączeniu. W ramach udziału społeczeństwa w Polsce wpłynęła jedna uwaga, którą również przekazuję w załączeniu do niniejszego pisma.

Stanowisko Strony Polskiej

Budowa farm wiatrowych na obszarze morskim generuje wiele zagrożeń w stosunku do poszczególnych elementów środowiska na każdym etapie jej realizacji. Wywołane są one m.in. pracami ingerującymi w dno morskie, głównie związane z palowaniem, ruchem sprzętu pływającego wykonującego poszczególne prace, jak również samą pracą turbin wiatrowych. Główne zaburzenia stanu środowiska wynikają z fizycznej ingerencji w dno morskie, wzburzenia osadów i uwalniania z nich zanieczyszczeń, osadzania się zawiesiny czy emisji hałasu podwodnego i będą miały wpływ głównie na ssaki morskie i ryby. Ponadto tego rodzaju inwestycje powodują powstanie efektu bariery dla ptaków przez utrudnienie migracji ptakom wędrownym, jak i lokalnych przelotów, np. w poszukiwaniu pożywienia.

Natura 2000

Objęty planem obszar przeznaczony pod budowę morskich farm wiatrowych w ramach wyspy energetycznej Bornholm graniczy z niemieckimi wodami terytorialnymi, a odległość od szwedzkich i polskich wód terytorialnych wynosi odpowiednio 4 km i 7,5 km. Przeprowadzone na etapie tego postępowania modelowania hałasu powodowanego przez roboty budowlane dla najgorszego scenariusza, z zastosowaniem dużych fundamentów turbin wykazały, że morświny mogą zostać narażone na zakłócenia w odległości do 7,7 km od statku instalacyjnego. Zatem realizacja planu budowy wyspy energetycznej Bornholm spowoduje powstanie transgranicznych oddziaływań na środowisko po stronie polskiej. Natomiast w przedłożonych dokumentach wnikliwej analizie poddano jedynie wpływ założeń planu na morświna stanowiącego przedmiot ochrony w niemieckim obszarze Natura 2000 DE1251301 Adler Grund. W odniesieniu do ornitofauny wskazano, iż wszystkie objęte badaniami gatunki w dużej mierze omijają obszary morskich farm wiatrowych objętych planem, jak również planowanych w sąsiedztwie inwestycji, a ich omijanie prowadzi do nieznacznego wydłużenia tras lotów. Wskazano również, iż realizacja planu nie stanowi zagrożenia dla gatunków odpoczywających, w tym nura czarnoszyjowego oraz nura rdzawoszyjowego, tj. ptaków należących do grupy gatunków najbardziej wrażliwych na obecność morskich turbin wiatrowych. W przedłożonych materiałach nie przedstawiono analiz, na podstawie których stwierdzono brak negatywnego wpływu na gatunki ptaków, w związku z czym nie ma możliwości wykluczenia negatywnego wpływu założeń planu wraz z innymi tego typu przedsięwzięciami realizowanymi na Morzu Bałtyckim na polskie obszary Natura 2000.

Oddziaływania skumulowane

Przedłożona przez Stronę duńską dokumentacja nie odnosi się do zagadnień wskazanych w stanowisku Strony polskiej z 14 grudnia 2021 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.442.23.2021.ZM.5, dotyczących przedstawienia wpływu skumulowanego na awifaunę i zachowanie korytarzy migracyjnych ptaków, w szczególności przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, takich jak: PLC990001 Ławica Słupska, Zatoka Pomorska PLB990003, Przybrzeżne wody Bałtyku PLB990002, Zalew Szczeciński PLB320009, przy uwzględnieniu innych planowanych farm wiatrowych na morzu, w tym obszarów przeznaczonych pod energetykę wiatrową w polskim, niemieckim oraz szwedzkim planie zagospodarowania przestrzennego. Zatem przedłożona dokumentacja nie daje podstaw do wykluczenia negatywnego oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, w szczególności na środowisko przyrodnicze, również w ujęciu skumulowanym z innymi istniejącymi i planowanymi tego typu inwestycjami w sąsiedztwie. W przedłożonej dokumentacji wskazano, iż realizacja poszczególnych projektów w połączeniu z pozostałymi istniejącymi, planowanymi przedsięwzięciami lub przyszłymi działaniami o podobnym charakterze, może powodować kumulowanie się negatywnych oddziaływań w stosunku do elementów środowiska przyrodniczego. W celu przeprowadzenia prawidłowej oceny oddziaływania na środowisko dokumentacja powinna zostać uzupełniona zgodnie z powyższym zakresem.

Informacje dotyczące przedmiotów ochrony w polskich obszarach Natura 2000, w tym ich rozmieszczenie oraz określone cele ochrony dla każdego gatunku można m.in. znaleźć na stronie Urzędu Morskiego w Szczecinie pod linkiem: <http://www.natura2000ums.eu/materialy> oraz stronie RDOŚ Szczecin pod linkiem: <https://www.gov.pl/web/rdos-szczecin/zatoka-pomorska-plh990002> i <https://www.gov.pl/web/rdos-szczecin/ostoja-na-zatoce-pomorskiej-plh990002>, natomiast informacje dot. lokalizacji terenów przeznaczonych pod farmy wiatrowe w polskich obszarach morskich na stronie Ministerstwa Infrastruktury pod linkiem: <https://sipam.gov.pl/geoportat>.

Z poważaniem,

DOROTA TORYFTER-SZUMAŃSKA
Zastępca Dyrektora
Departament Ocen Oddziaływania na
Środowisko
/ – podpisany cyfrowo/

Załączniki:

1. Stanowisko Urzędu Morskiego w Szczecinie z 16 listopada 2023 r., znak: WŚ.521.8.23.AZ(26)
2. Stanowisko Ministerstwa Infrastruktury z 8 listopada 2023 r., DGM-3.5601.15.2023
3. Uwaga w ramach udziału społeczeństwa – pismo Marbet Will z 23 października 2023 r.

Do wiadomości:

1. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku
2. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
3. Urząd Morski w Szczecinie
4. Departament Gospodarki Morskiej, Ministerstw Infrastruktury

Høringssvar 59

URZĄD MORSKI W SZCZECINIE

Pl. Stefana Batorego 4, 70-207 Szczecin

tel.: +48 91 4342474, fax: +48 91 4344656, e-mail: sekretariat@ums.gov.pl

Znak: WŚ.521.8.23.AZ(26)

Szczecin, dnia 16 listopada 2023 r.

Szanowny Pan

Andrzej Szweda-Lewandowski

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska

al. Jerozolimskie 136
02-305 Warszawa

dot.: postępowania w sprawie transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko dla planu budowy Wyspy Energetycznej Bornholm na Morzu Bałtyckim.

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na Państwa pismo z dnia 12 października 2023 r., znak: DOOŚ-TSOOŚ.442.23.2021.ZM.10 (wpłynęło 12 października br. przez Elektroniczną Platformę Usług Administracji Publicznej ePUAP), po zapoznaniu się z treścią informacji dotyczących ww. przedsięwzięcia, przedstawiam następujące stanowisko w przedmiotowej sprawie.

Jak wynika z przedłożonych informacji, Dania podjęła decyzję o utworzeniu dwóch wysp energetycznych, jednej na Morzu Północnym i jednej na Morzu Bałtyckim. Wyspa Energetyczną Bornholm na Morzu Bałtyckim ma stanowić centrum energetyczne dla elektrowni wiatrowych o mocy 2 GW, połączone z Zelandią i innymi krajami. Obejmować będzie trzy obszary przeznaczone pod budowę morskich farm wiatrowych w duńskiej części Morza Bałtyckiego, tj. obszar „Bornholm I Północ”, „Bornholm I Południe” i „Bornholm II”. Niniejsze obszary składające się na Wyspę Energetyczną Bornholm zlokalizowane będą w granicach obszarów Ei1 i Ei3, które w planie zagospodarowania przestrzennego duńskich obszarów morskich zostały wyznaczone jako obszary przeznaczone pod rozwój energii odnawialnej i wysp energetycznych (<https://havplan.dk/da/page/info>).

Najbliżej położony od granicy wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej obszar „Bornholm II” znajduje się w odległości ok. 8 km od ww. granicy, zaś pozostałe obszary oddalone są o ok. 40 km i 43 km, a najbliżej położone polskie obszary chronione, tj. wyznaczone obszary Natura 2000 nadzorowane na podstawie art. 27a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 203 r. poz. 1336, z późn. zm.) przez Dyrektora Urzędu Morskiego w Szczecinie, tj. obszar specjalnej ochrony ptaków „Zatoka Pomorska” (PLB32990003) i specjalny obszar ochrony siedlisk „Ostoja na Zatoce Pomorskiej” (PLH990002) - oddalone są o ok. 21 km od południowej granicy obszaru „Bornholm II”.

Ok. 20-32 km od południowej granicy obszaru „Bornholm II” znajdują się najbliższe polskie obszary przeznaczone pod budowę morskich farm wiatrowych - 14.E.1-14.E.4, określone w załączniku nr 2 do ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu i wytwarzaniu energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1385, z późn. zm.). Dla tych obszarów zostały wydane przez Ministra Infrastruktury następujące pozwolenia na wznoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich:

- decyzja nr MFW/14.E.1 z dnia 29 września 2023 r. dla przedsięwzięcia pn. „*Morska Farma Wiatrowa Energa MFW 1 dla obszaru 14.E.1 wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą*”;
- decyzja nr MFW/14.E.2 z dnia 29 września 2023 r. dla przedsięwzięcia pn. „*Morska Farma Wiatrowa Energa MFW 2 dla obszaru 14.E.2 wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą*”;
- decyzja nr MFW/14.E.3 z dnia 29 września 2023 r. dla przedsięwzięcia pn. „*Morska Farma Wiatrowa Orlen Neptun 14.E.3 dla obszaru 14.E.3 wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą*”;
- decyzja nr MFW/14.E.4 z dnia 29 września 2023 r. dla przedsięwzięcia pn. „*Morska Farma Wiatrowa Orlen Neptun 14.E.4 na obszarze 14.E.4 wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą*”.

W przedłożonym raporcie ESPOO sporządzonym dla Wyspy Energetycznej Bornholm w oparciu o rozdziały raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko opisujące prawdopodobne i transgraniczne oddziaływania na środowisko w przypadku realizacji Planu Programu Wyspy Energetycznej Bornholm - przeprowadzono ocenę oddziaływań na środowisko w kontekście transgranicznym, na podstawie której uznano, że oddziaływania te nie będą powodowały istotnych i negatywnych skutków dla środowiska. Zatem ocenia się, że Plan Programu Wyspy Energetycznej Bornholm może zostać zrealizowany bez istotnych oddziaływań transgranicznych. Określono także wpływ przedsięwzięcia na bezpieczeństwo żeglugi i rybołówstwo oraz na cele ochrony obszarów Natura 2000, a co za tym idzie na integralność tych obszarów - jako potencjalny, ale nieistotny biorąc pod uwagę oddziaływania transgraniczne. Wskazano również, że realizacja Wyspy Energetycznej Bornholm nie wpłynie na przebieg głównych szlaków komunikacyjnych prowadzących do i z Morza Bałtyckiego, a jednostki pływające będą mogły bez przeszkód korzystać z przedmiotowych korytarzy komunikacyjnych. Stopień oddziaływania na rybołówstwo uznano za umiarkowany i nieistotny dla polskich rybaków wykonujących połowy komercyjne. Ponadto w Planie Programu Wyspy Energetycznej Bornholm wskazano, że lokalizacja turbin wiatrowych zostanie określona z uwzględnieniem istniejącej na tym obszarze infrastruktury, w szczególności istniejących kabli telekomunikacyjnych i gazociągów.

Mając na względzie powyższe informacje, Urząd Morski w Szczecinie przyjmuje zatem do wiadomości wyjaśnienia zawarte w przedłożonej przez stronę duńską dokumentacji i nie zgłasza dalszych uwag. Przy spełnieniu wskazanych w raporcie ESPOO warunków realizacji przedsięwzięcia, które zminimalizują jego potencjalne transgraniczne oddziaływania na środowisko, przedsięwzięcie to nie powinno negatywnie oddziaływać na środowisko polskich obszarów morskich.

Dodatkowo, wskazujemy, że:

1. W pobliżu planowanego przedsięwzięcia „*Bornholm II*” przebiega trasa żeglugowa, która zgodnie z obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich w skali 1: 200 000 przyjętym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 2021 r. w sprawie przyjęcia planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w skali 1:200 000 (Dz. U z 2021 r. poz. 935, z późn. zm.) została oznaczona jako akwen POM.15.T i trasa ta ma swoją kontynuację jako trasa S1 w planie zagospodarowania przestrzennego duńskich obszarów morskich.

Drugim uznanym szlakiem morskim o istotnym znaczeniu dla żeglugi międzynarodowej w rozumieniu Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 59 poz. 543), zwanej dalej „*UNCLOS*”, jest trasa żeglugowa znajdująca się na południe od wyspy Bornholm i na północ od Ławicy Słupskiej (w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej) - oznaczona jako akwen POM.47.T zgodnie z ww. planem zagospodarowania przestrzennego. Trasa ta łączy Kłajpedę z portami południowego Bałtyku, głównie niemieckimi i ma swoją kontynuację jako trasa S14 w planie zagospodarowania przestrzennego duńskich obszarów morskich.

Wspomniane trasy żeglugowe przechodzą w bezpośrednim sąsiedztwie przyszłych morskich farm wiatrowych, w związku z powyższym należy zwrócić uwagę na fakt, iż strefy bezpieczeństwa o promieniu 500 m (zgodnie z *UNCLOS*) wyznaczone wokół generatorów wiatrowych nie mogą nakładać się na obszary przeznaczone dla żeglugi w planie zagospodarowania przestrzennego duńskich wód morskich.

2. Planowane działania polegające na budowie i eksploatacji morskiej farmy wiatrowej w obszarze „*Bornholm I*” i „*Bornholm II*” oraz linii przyłączeniowych do niej w wyłącznej strefie ekonomicznej Danii oraz na jej wodach terytorialnych na Morzu Bałtyckim powinny zawierać rozwiązania minimalizujące ryzyko kolizji statków uczestniczących w budowie/demontażu oraz serwisu morskich farm wiatrowych ze statkami prowadzącymi żeglugę trasową.
3. Elektroenergetyczne linie przesyłowe, jeśli przecinają trasy żeglugowe, powinny zostać ułożone prostopadle do przebiegu tych tras, oraz powinny przebiegać w rejonach o dużych głębokościach, a także, o ile to możliwe, zostać zagłębione w dnie. Jest to szczególnie istotne w kontekście planowanej budowy nowego toru podejściowego do Portu Zewnętrznego w Świnoujściu.
4. Mimo, że realizacja *Planu Programu Wyspy Energetycznej Bornholm* teoretycznie nie wpłynie na przebieg tras żeglugowych, planowane działania w wyłącznej strefie ekonomicznej Danii na Morzu Bałtyckim nie mogą powodować wydłużenia tras żeglugowych do i z portów polskich oraz zakłócać swobodny dostępu do tych portów, w szczególności nie mogą zakłócić bezpieczeństwa żeglugi na trasie żeglugowej TSS Ławica Słupska - TSS Adlergrund.
5. Z uwagi na fakt, że przez wschodnią część obszaru „*Bornholm II*” oraz północną część obszaru „*Bornholm I Północ*” przebiega strategiczny z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego Polski gazociąg „*Baltic Pipe*”, z którym będzie się krzyżować również trasa kabli energetycznych wyprowadzających moc z planowanych farm wiatrowych - prace związane z budową konstrukcji oraz instalacji kablowych na obszarze planowanej wyspy energetycznej nie mogą prowadzić do uszkodzenia ww. gazociągu. Należy zapewnić również korytarz wzdłuż przebiegu gazociągu dla celów jego serwisowania i ewentualnej naprawy.
6. Ponadto, w załączonych dokumentach nie uwzględniono wpływu ewentualnego „*wykluczenia*” dla żeglugi akwenów z lokalizacją farm wiatrowych, a tym samym większego zagęszczenia ruchu na dostępnych akwenach, co przy wzroście przepływu statków może zwiększać zagrożenie dla bezpiecznej żeglugi na akwencie Morza Bałtyckiego. Wyłączenie zatem kolejnego akwenu wykorzystywanego przez statki towarowe i pasażerskie będzie naturalnie skutkowało zwiększeniem natężenia ruchu na pozostałych, dostępnych trasach żeglugowych.

Należy zaznaczyć, że szybki rozwój morskiej energetyki wiatrowej będzie w przyszłości ograniczał dostępny akwen żeglugowy na Morzu Bałtyckim dla statków zawijających do polskich portów morskich, zaś budowa kolejnych morskich farm wiatrowych spowoduje konieczność korzystania przez statki z zalecanych tras HELCOM, co skutkować będzie zwiększeniem natężenia ruchu statków na przedmiotowych trasach.

Z poważaniem

Wojciech Zdanowicz

Dyrektor Urzędu Morskiego w Szczecinie

/podpisano kwalifikowalnym podpisem elektronicznym/

Otrzymują:

1. Adresat (ePUAP)
2. WŚ a/a w/m (eDOK)

Do wiadomości:

- 1 Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
ul. Teofila Firlika 20, 71-637 Szczecin (ePUAP)
2. Ministerstwo Infrastruktury
ul. Chałubińskiego 4/6, 00-928 Warszawa (ePUAP)
3. IRM (eDOK)
4. ON (eDOK)
5. GPG (eDOK)
6. KPd (eDOK)
7. KPdr (eDOK)
8. KPe (eDOK)
9. KPk (eDOK)

52123008-26

Høringssvar 60

Gliwice, 23.10.2023 r.

MARBET WIL SPÓŁKA Z O.O.

ul. Towarowa 9, 44-100 Gliwice
tel. 32 338 19 40
NIP: 5471922405;
Regon: 070528979;
KRS: 0000128875

**REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY
ŚRODOWISKA W GDAŃSKU**

ul. Chmielna 54/57, 80 - 748 Gdańsk

Znak sprawy: RDOŚ-Gd-WOO.442.7.2021.KSZ/AJ.4 z dnia 12.10.2023 r**Dotyczy sprawy:** strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla planu budowy wyspy energetycznej w pobliżu Bornholmu w duńskiej części Morza Bałtyckiego.

Szanowni Państwo, w ramach konsultacji społecznych zwracam się z prośbą o uwzględnienie poniższych uwag:

DSU oraz ogólna działalność gospodarcza podlegają prawodawstwu polskiemu, w tym przepisom ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska, który jest dokumentem nadrzędnym nad DSU.

W ustawie tej wskazano (w art. 75 ust. 1 i 2), że

1. W trakcie prac budowlanych inwestor realizujący przedsięwzięcie jest zobowiązany uwzględnić ochronę środowiska na obszarze prowadzenia prac, a w szczególności ochronę gleby, zieleni, naturalnego ukształtowania terenu i stosunków wodnych.
2. Przy prowadzeniu prac budowlanych dopuszcza się wykorzystywanie i przekształcanie elementów przyrodniczych wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne w związku z realizacją konkretnej inwestycji.

Zatem inwestor jest zobowiązany wykorzystywać glebę, zielen, kruszywa mineralne oraz wodę jako zbiór elementów przyrodniczych jedynie jeśli jest to niezbędnie konieczne.

Chcę zwrócić państwa uwagę na problem przekształcania elementów przyrodniczych, czyli wody i kruszyw naturalnych, jako głównego składnika betonu. Od wielu lat jest to podstawowa technologia budowlana, która nie miała ekologicznych alternatyw.

Dzięki rozwojowi technologicznemu, w Polsce są dostępne technologie o takich samych parametrach i spełniająca normy jak beton. Technologie te nie zawierają w ogóle wody ani w materiale, ani procesie, ponadto zamiast kruszyw naturalnych, mogą być oparte na odpadach innych niż niebezpiecznie pochodzących z przemysłu w postaci pyłów, popiołów i żużli, w ponad połowie składu elementu.

Przykładem takich technologii może być Marbet Wil Sultech czy Thiocrete.

Podsumowując, dostępna technologia, w porównaniu do tradycyjnej betonowej, nie wymaga poboru wody i kruszyw naturalnych ze środowiska, zatem przekształcanie elementów przyrodniczych takich jak woda, piasek czy żwir, nie jest konieczne i jest wyeliminowane.

Zwracam się z uprzejmą prośbą o wpisywanie poniższych warunków do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach:

1. w fazie projektowania, realizacji oraz produkcji stosować technologie i rozwiązania nie powodujące jakiegokolwiek zużycia wody, w tym poprzez pozyskiwanie elementów o parametrach równorzędnych betonowi wytwarzanych bez zużycia wody, a w razie ich braku stosować technologie minimalizującą zużycie wody,
2. w fazie projektowania, realizacji oraz produkcji stosować technologie i rozwiązania wykorzystujące odpady w ponad połowie składu, w tym poprzez pozyskiwanie elementów o parametrach równorzędnych betonowi wytwarzanych w ponad połowie z odpadów, a w razie ich braku stosować technologie minimalizującą zużycie kruszyw naturalnych i surowców,
3. w fazie projektowania, budowy i produkcji, wykorzystywać odpady, materiały z recyklingu i ekologiczne, w tym poprzez pozyskiwanie materiałów spełniające wymagania tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym, tj. produkowane z wykorzystaniem kruszyw z recyklingu i odpadów oraz charakteryzujących się możliwością ponownego wykorzystania,
4. w fazie projektowania, realizacji oraz produkcji stosować technologie i rozwiązania wykorzystujące odpady w ponad połowie składu, w tym poprzez pozyskiwanie elementów o parametrach równorzędnych betonowi wytwarzanych w ponad połowie z odpadów, a w razie ich braku stosować technologie minimalizującą zużycie kruszyw naturalnych i surowców,
5. w fazie realizacji stosować technologie nie powodujące jakiegokolwiek zużycia wody, a jeśli to niemożliwe, zaopatrzenie w wodę dla węzłów betoniarskich prowadzić z istniejących ujęć wód podziemnych.

Z wyrazami szacunku,

PREZES Zarządu

Marcin Hiltawski

Høringssvar 61

Ministerstwo Infrastruktury

Departament Gospodarki Morskiej

Znak pisma: DGM-3.5601.15.2023

Warszawa, 08 listopada 2023

Pani

Dorota Toryfter-Szumańska

Zastępca Dyrektora

Departamentu Ocen Oddziaływania na Środowisko

GDOŚ

Dotyczy: odpowiedź na pismo znak: DOOŚ-TSOOŚ.442.23.2021.ZM.11 z dnia 10.10.2023 roku w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym dla planu budowy wyspy energetycznej Bornholm na Morzu Bałtyckim

Szanowna Pani Dyrektor

w opinii Departamentu Gospodarki Morskiej przekazana dokumentacja nie porusza następujących kwestii potencjalnych transgranicznych oddziaływań na środowisko, które były zgłaszane na etapie powiadomienia o strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko planu budowy wyspy energetycznej w pobliżu Bornholmu na Morzu Bałtyckim:

1. wpływ na rurociąg „Baltic Pipe”. Przekazana przez stronę duńską dokumentacja wskazuje, że znaczna część objętego planem obszaru przeznaczonych pod instalację kabli podmorskich przebiega wzdłuż gazociągu „Baltic Pipe”. Natomiast nie wynika z niej, czy podczas budowy farmy wiatrowej może nastąpić oddziaływanie na istniejące kable lub rurociągi i czy zostaną wprowadzone środki zaradcze. Brakuje informacji czy podczas budowy mogą zostać wprowadzone tymczasowe ograniczenia dotyczące prac konserwacyjnych na istniejących kablach i rurociągach. Szczególnie istotne są kwestie związane z możliwością uszkodzenia gazociągu w trakcie prac związanych z budową farmy oraz ograniczenie możliwości podjęcia prac konserwacyjnych, a także uwzględnienie potencjalnego wpływu farmy na rurociąg w fazie eksploatacji, co w rezultacie może doprowadzić do skażenia środowiska.
2. Ewentualne skumulowane skutki związane z innymi, planowanymi morskimi farmami planowanymi na polskich obszarach morskich – obszar 14.E, który jest oddalony około 20 kilometrów od planowanej wyspy energetycznej Bornholm na Morzu Bałtyckim. Dane z polskiego planu zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich dostępne są w postaci:
Web Map Service (WMS):
<https://sipam.gov.pl/geoserver/SIPAM/wms> (pom_akwen, pom_obszarakwenu)
Do pobrania:

https://sipam.gov.pl/wss/service/ATOM/umg/data/PZP.POM/PZP.POM_repozytorium.zip

Z poważaniem

Dokument podpisany elektronicznie przez:

Mariola Chojnacka

Dyrektor Departamentu

Høringssvar 62

Datum
20231121

Mottagare
Naturvårdsverket

Kontaktuppgifter:
Mejl: annelie.rosell@pelagic.se
Mobil: 0725 808 186

Yttrande med anledning av samråd för den planerade energi-ön utanför Bornholm

Swedish Pelagic Federation producentorganisation (SPF) företräder samtliga svenska fiskefartyg över 12 meters längd inom det pelagiska fisket efter bl.a. sill, skarpsill, tobis och makrill i Atlanten, Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön samt ett antal fartyg mindre än 12 meter som fiskar kustnära längs Västkusten respektive i Östersjön. Våra medlemmar står varje år för ca 90 procent av den totala fiskade volymen i Sverige.

Generella synpunkter

SPF har tagit del av Energistyrelsens Espoo-rapport med anledning av den planerade energi-ön utanför Bornholm. I rapporten ges en bedömning av troliga gränsöverskridande effekter på bland annat yrkesfiske samt marin flora och fauna. Vi anser att denna bedömning är ofullständig då den utelämnar påverkansfaktorer som potentiellt kan ha stor betydelse för fisk och fiske. Vidare underskattas bristen på kunskap om hur olika faktorer kopplat till havsbaserad vindkraft kan påverka det marina ekosystemet och därmed fisket på sikt. Det råder stor osäkerhet hur en storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft kommer att påverka den marina miljön och detta bör öppet redovisas i underlagsrapporter och konsekvensbeskrivningar.

Eventuell beståndspåverkan

SPF:s främsta farhåga kopplad till en utbyggnad av havsbaserad vindkraft är dess eventuella negativa inverkan på fiskbestånden. Utan framtida välmående fiskbestånd finns ingen framtid för yrkesfiske. SPF anser därför att det är väsentligt att utreda planerade vindkraftparkers inverkan på de fiskbestånd som upprätthåller sig i och kring berörda områden.

I Espoo-rapporten beskrivs enbart eventuell påverkan på fisk av sedimentsspridning vid anläggningsfasen och elektromagnetisk strålning från nedgrävda kablar. Vi vill peka på att olika fiskarter kan komma att påverkas av vindkraftsetableringen såväl under anläggningsfasen som under drift och avveckling. Det är därför väsentligt att förväntade effekter under hela parkens livstid utreds.

Vindkraftparker kan medföra bland annat ändrade strömmönster (vilket i sin tur orsakar sedimentsspridning och effekter på ekosystemet) och omblandning, kroniska lågfrekventa undervattensljud, vibrationer och elektromagnetiska fält runt strömkablar. Dessa faktorer kan i sin tur påverka fiskens beteenden, kanske framför allt vid reproduktion och när den vandrar. Detta är områden där mycket kunskap ännu saknas. SPF ser därför att det är av största vikt att dessa faktorer, och hur de kan påverka den marina faunan på alla nivåer såväl lokalt som mer regionalt, utreds mycket noggrant. Det är dessutom av yttersta vikt att inse att olika fiskarter kan reagera olika och att en studie på t.ex. torsk eller ål inte kan översättas till att gälla för sill eller skarpsill. När det gäller undervattensljud vill vi poängtera att även inverkan av ljud under parkens driftsfas är väsentligt att belysa.

SPF befarar att det tilltänkta området för energi-ön ligger på sandbankar som utgör viktiga lekområden för fisk. Det är högst väsentligt att säkerställa att en eventuell etableringen av en vindkraftpark och nedläggningen av överföringskablar inte kommer att vara till skada för några lekområden för fisk.

Inverkan på tillträde till fiskeplatser

Utöver potentiella negativa effekter på fiskbestånd som fiskas av svenska yrkesfiskare kommer de planerade parkerna få en direkt negativ effekt för fisket. Delar av området där Bornholms energi-ö är tänkt att byggas har historiskt varit ett viktigt område för pelagiskt fiske. Under senare år har kvoten för sill i område 22–24 kraftigt reducerats på grund av den dåliga beståndssituationen. Om beståndet återhämtar sig kommer området utanför Bornholm åter att vara en viktig fiskeplats för svenska sillfiskare.

I Espoo-rapporten redovisas ett årligt genomsnitt av antalet fiskade timmar för svenska bottenrålare. Det betyder att det pelagiska fisket utelämnats i analysen. Vidare ger inte antalet fiskade timmar en fullständig bild av havsområdets betydelse för yrkesfisket, det säger exempelvis inget om värdet av den fisk som fångats där. Vi förväntar oss att kommande konsekvensanalyser kommer att inkludera en gedigen analys av parkens inverkan på yrkesfiskets tillträde till traditionella fiskeplatser. Det är då viktigt att se till en längre referensperiod eftersom fisket varierar över tid. Referensperioden bör minst vara 10–15 år men helst och rimligen lika lång tid som parken är tänkt att vara i drift. Vid analysen bör även beaktas att vissa tråldrag kan ligga delvis inom det tilltänkta området för vindkraftparken och därigenom kan fiskemönster komma att påverkas på ett negativt sätt. Vidare kan parken medföra förlängda transportsträckor vilket kan vara kostsamt för fiskeföretagen.

Kumulativa effekter

SPF ser med oro på det stora antalet befintliga och planerade vindkraftsetableringar i såväl Östersjön som Västerhavet och den kumulativa inverkan dessa kan få på miljön och fiskbestånden. SPF kräver att det görs en samlad analys av etablerade och planerade vindkraftparkers kumulativa inverkan på ekosystemet och av framtida möjligheter till fiske i området innan beslut fattas om åtgärder och verksamhet som konkurrerar om utrymme. Det gäller i synnerhet för en verksamhet som är mer eller mindre permanent till sin natur så som en vindkraftpark. Vi anser att samtliga planerade parker under tillståndsprocess, oavsett ekonomisk zon eller territorialvatten, ska inkluderas i denna analys och inte bara angränsande parker.

Annelie Rosell, SPF

Høringsvar 63

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

Enocksson, Egon
Tel: 010-698 11 91
Egon.enocksson
@naturvardsverket.se

2023-11-24

Ärendenummer
NV-07897-21

Miljøstyrelsen Danmark
Espoo@mst.dk

Sveriges svar på samråd om miljövärdering av Plan för Program Energiö Bornholm

Miljøstyrelsen informerade Sverige den 28 september 2023 om att Energistyrelsen påbörjat ett samråd om miljövärderingen av Plan för Program Energiö Bornholm i enlighet med artikel 10 i Protokoll om strategiska miljöbedömningar till konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (SEA-protokollet).

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet i Sverige för att lämna och ta emot underrättelser och i övrigt fullgöra skyldigheter för miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang.

Samrådet i Sverige

Naturvårdsverket har översänt samrådet till nationella och regionala myndigheter med ansvar för miljö- och hälsofrågor, marint forskningscenter samt fiskeri- och sjöfartsorganisationer som bedömts kunna vara berörda av den planerade Enerigön Bornholm.

Samrådstiden i Sverige har pågått från den 4 oktober till den 22 november 2023.

Yttranden över Plan för Program Energiö Bornholm och Espoo-rapport Energiö Bornholm har inkommit från Jordbruksverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Riksantikvarieämbetet, Energimyndigheten, Länsstyrelsen i Skåne län, Vattenmyndigheten Södra Östersjön samt Swedish Pelagic Federation (SPF). Samtliga yttranden bifogas.

Boverket, Trafikverket och Sveriges Fiskares Producentorganisation meddelar att de inte har några synpunkter på programmet.

Havs- och vattenmyndigheten meddelar att de av administrativa orsaker inte kunnat yttra sig i samrådet och kommer eventuellt att inkomma med yttrande under kommande vecka.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschef Nanna Wikholm efter föredragning av Egon Enocksson, kontaktpunkt för Esbokonventionens protokoll.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Nanna Wikholm

Egon Enocksson

För kännedom:

Klimat- och näringslivsdepartementet, Sandra Jalalian, Bastian Ljunggren
Miljöstyrelsen, Timm Sonn-Juul

Bilagor, yttranden från:

Jordbruksverket
Sveriges geologiska undersökning (SGU)
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)
Riksantikvarieämbetet
Energimyndigheten
Länsstyrelsen i Skåne län
Vattenmyndigheten Södra Östersjön
Swedish Pelagic Federation (SPF).